

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת שמיני תשפ"ו

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

מנחות פרק תשיעי – כל קרבנות הציבור דף פר עמוד א – מתוך מהדורת "אבן שיראל – (שטיינזולץ) קפז רש"י

שומרים ספחים בשביעית – ואם תאמר: היאך עומר בא מן המשומר? הא בעינן (יחזקאל מה) "ממשקה ישראל" ובסוף יבמות (קכב.) מוכח דאמר, גבי "גז שהיה מוכר פירות בשוק, ואמר: פירות הללו של ערלה, של עוקה, של נטע רבעי הן – לא אמר כלום" ופירש בקונטרס בשם רבותיו: "של ערלה הן, פירות נטועות הן, וישנן משובחים

מפירות אילן וכן. "של עוקה הן" – מפרש מעוק וגדר לו כסבי, והיא שנת שביעית. "לא אמר כלום" – לאוסר על ש"כ, אלא אתר אחר הרוב, שה מיקר, ולהשכיח מקומו מתוכו, וכן בנטע עדי – להודיע שפירות נטיעה הן, והקשה בקונטרס: מה איסור יש כאן אם עבר זמן היעור? – לא שגא מן המשומר אלא שגא מן המופקר. אסורין, וקודם הזמן – אילו ואלו מותרין ופירש רמב"ם "עוקה" – שם עדי שבארץ ישראל, כדכתיב (דחשע"ט) "ויכס עד עוקה", ופירושה משובחים. ואם היה גזי הן בחוצה לארץ, ומשבח לאמר "מעוקה אביטם" – לאן תחישן למת אמת דבריו, ושגא לא נתעשר, וישראל מכרם לו. אלא להשכיח מקומו אומר כן, וכדכתיב פירש: "של עוקה" – פירות שביעית שנתעשו בשביעית. כלומר, לא אלה סבור ששגדה דרו גזלו, אלא נחיש פיה, "ויעוק" כמו (ישעיה ה) "ועוקה", וכן "עוק" תחתיו של "זיתים" דלקמן (פהג). פירש: חופר ומשליך אבנים, ועל "ועוקה" דקאי פירש דיש מפרשין: הסכיבו גדר, "כטבעת" – תרומה: עיקא, ורבינו רם מקיים פירוש רבותיו, "דעוקה" לשון גדר, כמו "ועוקה ויסקלה", וכן "בית עוק היתה נקראת" דתנן בירוש השנה (בגכג), ובתוספתא (פרק המשני דרמא) נמי רטינן "עוק" – כלומר, פירות ושומרים, ואסורין בשביעית – כדררשין בתורת כהנים: "את ענבי נתיך לא תבצר" – מן המשומר י' אתה בוצר, אבל אתה בוצר מן המופקר. ואמרין בפרק "לולב הגזול" (סוכה טל.) במה דברים אמורים? בלוקח מן המופקר, אבל בלוקח מן המשומר – אפילו בחכצי איסר, אסור, ובקונטרס פירש שם: כיון דחשוד לשמור – חשוד להניח חסום לאחר הביעור, וקשה לפירושו דאם היה חסום – אפילו מן המופקר נמי ועוד קתני תהם: הפיגים והריבויין – כולם נלקחין מכל אדם בשביעית, לפי שאין כיוצא בהן בשמור, ואי טעמא משום דחשוד להניח דמים אחר הביעור – אפילו הני נמי אלא ודאי משומר אסור באכילה, ואם כן היכי שריא הבא להביא עומר מספחים

המשומרים, הא בעינן "ממשקה ישראל" – מן המתור לישראל? ואין לומר: משום דכתיב "לדורותיכם" כדבסמוך – דהא יכול להביא מן המופקר, ויש לומר: דמדאורייתא בצירה דווקא אסור, אבל באבטלי שרי, דקרא בתורת כהנים בבצירה מיירי ולא באכילה, ובפרק קמא דמועד קטן (גא.) נמי אמרין: מכריז ומירה תולדה חריעה היא, ומירה דכבת רחמנא למח לוי ועוד יש לפרש: דמשום דמכריז דהבא לוי אדם מליקח, אבל הווי מודיעין לחן, והם פורשין מלאיתן, אי נמי "קציר" רמזין? אמר רחמנא – בדיק אין של הקדש, ומחייב טעמא שריא קצירה, אי נמי: קצירה שרי, משום דכתיב "לדורותיכם", דהא אפילו שבת דחי, לרבי אלעזר רבי שמעון דסוף פרק "רבי ישמעאל" (מנחות עבא.), ואם תאמר: ולרבי עקיבא, דאמר (פסחים גא.) ספיחין אסורין, הא בעינן "ממשקה ישראל" לאו פירכא היא, דבשאר שנים נמי לאו "ממשקה ישראל" הוא, ושרייה רחמנא. דאמרין בפרק קמא (מנחות גב.) משום דמנחות בכך – שאני, בשביעית נמי לרבי עקיבא – הרי מצותה בכך. **רחמנא** אמר לדורותיכם ואת אמרת תיבטל – הקשה רבינו תם: דאמרין בסוף פרק קמא דבבבב (יבב.) בתמט שביעית פטורין מן הבצירה, "לאבבלה" לאבבלה, ולא לרשיפה, ופריך מהתאבל מעיסת שביעית שלא הורמה הלחה – מיחית, אמאי? כיון דאילו מטעמא בת שריפה היא, ומחייב אמר: "לאבבלה" – ולא לרשיפה? ומשני: שאני תהם, דכתיב "לדורותיכם", ופריך: ויגמר מיניה; ומשני: הבא – מעיקרא לאבבלה, הבא – מעיקרא לרשיפה, והשתא אכתי נילף ממנחת העומר דמעיקרא לרשיפה; ויש לומר: מה לעומר – שכן ציבור, ודחה שבת וטמאה, ועוד: שאני עומר – דמצותו בכך, ולא מיקיימא מצותו אלא בשל שביעית, וניחא נמי שתי הלחם הבאות בפני עצמן בשביעית, למאן דאמר לרשיפה קאתין, בפרק "התכלת" (מנחות מו.) **בעניא** כרמל וליכא – תימה: ולרבי יוסי בר רבי יודנה, נתייח מחוצה לארץ; ושמן דך ברייתא דלא כותיה, **אלמא** דשתי הלחם משום כבורים הוא – וכבורים בעינן, והוא הדין לעומר, דהא "כבורים" נמי כתיב ביה, והיינו כרבי אלעזר, והיינו כרבי יוחנן, כך פירש בקונטרס, ותיא: ולתרייהו פריך, דהא רבי אלעזר פירש טעמא כבורים כתיב "ראשית קצירך" – ולא סוף קצירך, ואם תאמר: ומאי טעמא הוי תיובתא? לימא: דהוה – לעכבא ויש לומר: דהרי "כבורים" כתיב, שכן

אבל בארץ לא פליגי – דצריך להביא מן הארץ, ולא מן חוצה לארץ, ומה אני מקיים ובי תבואו – דמשמע דאין בא אלא מן הארץ? קסבר חדש בחוצה לארץ – קודם לעומר – אסור דאורייתא, דהא דכתיב (ויקרא כג) "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו" נהוג אפילו בחוצה לארץ, דמשום שבת – דכתיב בהוהא קרא – כל מקום שאתם יושבים משמע,

אבל בארץ לא פליגי דעומר ושתיה הלחם מארץ – איך, מחוצה לארץ – לא, קמאין? דלא כי האי תנא. דתניא, רבי יוסי בר רבי יהודה אומר: עומר בא מחוצה לארץ, ומה אני מקיים "כי תבואו אל הארץ"? שלא נתחייבו דעומר קודם ששכנסו לארץ, וקסברי: חדש בחוצה לארץ דאורייתא הוא, דכתיב "ממושבתיכם" – כל מקום שאתם יושבין משמע, ו"כי תבואו" – זמן ביאה וכן? ודאורייתא היא – אקרויבי נמי מקריבין. תנן התם: ושומרי ספיחין בשביעית נטולין שכן מתרומת הלשפה, רמי ליה רמי בר תמא לרב דאמר, תנן: ושומרי ספיחין בשביעית נטולין שכן מתרומת הלשפה, ורמינהו: "לאכלה" – ולא לרשיפה! אמר ליה: רחמנא אמר לך "לדורותיכם" ואתה אומר: תיבטל! אמר ליה: ומי קאמינא אנא תיבטל? ליתיה מדאשקד! – בעניא "פרמל", ולפיא! – וליתיה מפרמל דאשקד! – אמר קרא "פרמל תקריב" – בעניא פרמל בשעת הקרבה ולפיא! איתמר, רבי יוחנן אמר: "פרמל תקריב" – רבי אלעזר אומר: "ראשית קצירך", ראשית קצירך – ולא סוף קצירך. מותיב רבה: "ואם תקריב מנחת כפורים" – במנחת העומר הפתוב מפר, מהיכן היא באה? מן השעורים. אתה אומר: מן השעורים, או אינו אלא מן החיטין? רבי אלעזר אומר: ונאמר "אביב" במצרים, ונאמר "אביב" לדורות, מה "אביב" האמור במצרים – שעורים, אף "אביב" האמור לדורות אינו בא אלא מן השעורים. רבי עקיבא אומר: מצינו יחיד שמכויא חובתו מן החיטין ומכויא חובתו מן השעורים, ואף ציבור מכויא חובתו מן החיטין ומכויא חובתו מן השעורים, אם אתה אומר מן החיטין – לא מצינו ציבור שמכויא חובתו מן השעורים, דבר אחר: אם אתה אומר עומר בא מן החיטין – אין שתי הלחם ביפורים, אלא משום ביפורים הוא! תיבבבב. תנן התם: אין מביאין חובין משבעת המינים, ולא

מתמרים

שכן

שבה ארץ - אין לפרש: ממוכר שבפירות, אפילו כולם מבית הבעל - דמימכור נדריכם" נפקא, כדנתיא בתוספתא (פרק ט), אלא כמו שפירש בקונטרס: שבה ארץ שבעת המינים. **ארץ** מארץ לא משמע לה - דלא דמי ל"מאלה", דדרשין לעיל בפרק "כל מנחות באות משה" (פ"ב), דהכא לא מצי למכתב "אשר תביא ארצך".

מתמרים שבהים - אף על פי שהם משבעה מינים, ד"רשב" - היינו דבש תמרים. הני שבהים ושבעמקים - אינן מן המוכר, לפי שהן בחושן. וקאמר **לחם שפתתא** - אם הביא - לא קדש. קרבן ראשית - משמע נמי אשתי הלחם, אף על גב דכתיב בכבורים, כדאמרין: מה יש לך להביא בכורים מן הדבש ושתי הלחם מן המזון? אין לי אלא הדבש

כאן בספינה של עץ כאן בספינה של חרס - פירש בקונטרס: ספינה של חרס - מביא וקורא. והא דלא משנה: אידי ואידי בספינה של עץ כאן - בקרבנות כאן - בשאינה נקובה. משום דאין דרך ספינה להיות נקובה, שלא יכנס בה המים. והשתא לא הוי דומיא דאיך שינוי, דבכלוהי מוכיר ברישא הויא דמביא וקורא. וכמו כן פירש בפרק קמא דהויא (ב"ב) גבי פיר חוצה לארץ הבא בספינה לארץ - חייב במעשר ובשביעית. אמר רבי יהודה אימתי? בזמן שהספינה גושמת. אמר רבי ירמיה: ערצין נקוב המונע ועבי יתדותי - באנו למחלוקת. כתבו על יתודה ורבונו. פירש שם בקונטרס: דספינה דלעיל של חרס היא, ואינה עריכה לניקב, אם היתה מונחת בברקע, כדאמר במנחות. והקשה רבינו תם: ובהפך קמא דהויא (ב"ב) גבי פיר חוצה לחרס של ערצין נקוב, משמע: דחרס בעי נקובה. ואמרין בסוף "המגנני" (שבת פ"ג). חמש מדות בכלי חרס, ניקב כדרש קטן - טהור מלאכשיר את חרובים. ועוד: כדמשמע ערצין - של חרס הוא. כדמשמע בפרק "שמנה שרצים" (שם ק"א). מאן דהלש פירטא מאנא דחוצא כו', ופריך עלה מהחלוש מערצין נקוב, וסתם חוצא - דחרס הוא. ועוד

מתמרים שבהים ולא מפירות שבעמקים. אומר עופא:
אם הביא לא קודש. ותיב רבה וקאמר לה להא שמעמא. איתיביה רבי אחא בר אבא לרבה: "קרבן ראשית" - שתתא ראשית לכל המנחות, וכן הוא אומר: "בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבעתיכם".
 אין לי אלא חדשה של חטים, חדשה של שעורים מניין? תלמוד לומר "חדשה" "חדשה" - אם אינו ענין לחדשה של חטים, תגוהו ענין לחדשה של שעורים ומנין שתתא קודמת לביבורים? תלמוד לומר "ותג בכורי קציר חטים, קציר שעורים מנין? תלמוד לומר "ותג הקציר בכורי אשר תורע בשדה".
 ואין לי אלא שתורע, עלו מאליהן מנין? תלמוד לומר "בשדה". ואין לי אלא בשדה, מנין לרבות שבגג ושבחורבה ושבעציץ ושבספינה? תלמוד לומר "בכורי כל אשר בארצם". מנין שתתא קודמת לנסכים ופירות האילן? וקאמר פאן "בכורי מעשיך", וקאמר להלן "באספך את מעשיך מן השדה", מה להלן - נסכים ופירות אילן, אף פאן - נסכים ופירות אילן.

תקני מיהא: שבגג שבחורבה שבעעציץ ושבספינה?! - סיפא אתאן למנחות. מתקוף לה רב אדא בר אהבה: אי הכי, היינו דכתיב: "כל טהור בביתך יאכל אותו", ואי מנחות - לוכרי כהונה הוא דמיתאכל! אמר רב משרשיא, תרי קראי פתיבי: "לך יהיה", וכתיב: "כל טהור בביתך יאכל אותו", הא פיצד? פאן - בכיבורים, פאן - במנחות. רב אשי אמר: כוליה במנחות, וסיפא דקרא אתאן ללחמי תודה. בפלוגתא, רבי יוחנן אמר: אם הביא - לא קדש. ריש לקיש אמר: אם הביא - קדש, נעשה ככחוש בקדשים. בשלמא ריש לקיש - פדאמר טעמא, אלא רבי יוחנן, מא טעמא? אמר רבי אלעזר: רבי יוחנן הואי בחלוש, מילתא מעלייתא אמינא, אמר קרא: "מראשית" - ולא כל ראשית, "מארצך" - ולא כל ארצך. וריש לקיש האי "ארצך" - מא עבד ליה? מיפעי ליה לכדתינא, רבן גמליאל בר רבי אומר: וקאמר פאן "ארץ" וקאמר להלן "ארץ", מה להלן - שבה ארץ, וקאמר - וקאמר - "ארץ" "מארץ". - וקאמר להלן "ארץ", מה להלן - לא משמע ליה. תני תרא: שבגג ושבחורבה וג אג אג לא קשיא - הא - בגג דמערה, והא - בגג דבית, חורבה אחורבה לא קשיא - פאן - בחורבה עבודה, פאן - בחורבה שאינה עבודה. ערצין מעציץ לא קשיא - פאן - בגןוקובה, פאן - בשאינו נקובה. ספינה אספינה לא קשיא - פאן - בספינה של עץ, פאן - בספינה של חרס.

אלא

קציר חטים, מה להלן - שתי הלחם קודם לחם, אף כאן בהאי קרא דקמייהו במנחות - שתי הלחם קודם לחם. היינו דכתיב כל טהור בביתך יאכל אותו - דמשמע: אפילו נשים ועבדים. כאן בכבורים - כתיב "כל טהור בביתך יאכל אותו". כאן במנחות - כתיב "לך יהיה" - דאין נאכלין אלא לוכרי כהונה. והאי סיפא "כל אשר בארצם" - היינו למנחות. רב אשי אמר כולה למנחות - וסיפא דקרא דכתיב "כל טהור בביתך" - אתאן ללחמי תודה דנאכלין לכל טהור, ולא קשה לעולא. נעשה - הני תמרים שבהים. בכחוש שבקדשים - שהמקדש בתמה בחושה - קדשה, ואף על גב דלא הוי מצוה מן המוכר. רבי יוחנן הואי בחילפא - למתורצא למולתיה שפיר. מראשית ולא כל ראשית - למעוטי שאר פירות שאינן משבעת המינים. מארצך ולא כל ארצך - למעוטי שלא מן המוכר דשבעה מינין גופייהו, כגון מתמרים שבהים ושגגן ושבחורבה. וריש לקיש - כיון דאמר אב הביא - קדש, האי "מארץ" - מאי עבד ליה? נאמר כאן ארץ - "אשר תביא מארצך" (דברים כו), ונאמר להלן "ארץ שם חטה ושעורה" - מה להלן מספר שבחנה של ארץ ישראל - דהני פירות הן משובחין משאר פירות. אף כאן - אין מביאין בכורים אלא מן המוכר, ולעולם מביאין מתמרים שבהים. ולבד שיהיו מן המושבות, ואיך ארץ מאיין - כלומר, רבי יוחנן אמר לך אין הכי נמי, מה להלן - שבה ארץ וכו'. והא מילתא הוה מצי למימאר כתיב "איך לחוד", ולא השתא דכתיב "מארצך" - ולא כל ארצך, להוציא תמרים שבהים ושבעמקים. וריש לקיש - האי דרשה דהוי משתמע ליה "מארץ", לא משמע ליה. בשלמא ריש לקיש - דאמר קדשה, איכא לתרוצי הא דתני מביא וקורא - בחורבה עבודה, דכין דנעבדה, דטרדה בה - "מארצך" קרינא בה. בספינה של חרס - מביא וקורא, משום דשל ארץ היא.

מנחות פרק תשיעי – כל קרבנות הציבור דף פו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קצו

מפני שהוא מוהל שרף – בעלמא, ואינו שומן. לרבי שמעון דמפבלי ביה – הוי שמן. ואם הביא – פסול. סמכתא – שקרוין בלשמיא. תניא רבי יהודה [אומר] אנפיקינן דתני במתניתין, היינו שמן זית וכו'. **שמשייר את השעיר** – לפי שהוא בוסר, ויש בו כח. של ירח ירע – שמן שרורו וכו'. **משנה** שלשה – לקטות יש בויה, שלוקטין אותו בשלש פעמים, ובכל לקיטה יש בו שלשה שמנים. הויה הראשון – זיתים שלשין בראשונה. מנדרו בראש זית – מניחו להתבשל, דנעשה גרגין בראש הויה באלו. ענין אחר: מלקט בראש הויה, בגובה שבאלין, במקום שהזיתים קודמין להתבשל תחילה מפני שהחמה ורורת שם תדיר. מורי רבי וכוורנו לברכה. וכושת – מיהו הוגרמים. ונתנין מתוך הפל – כדי שירוב הצילול שבשמן מעצמו בלא דוחק חוץ לסל, והפסולת והזשמים שבשמן נשארין בסל. זה היה שמן ראשון – שבלקטת ראשון. חוור ולוקח – מה וכתש את הגרמים שבשלאר בוסר – טוענו בקורת בית הבר, ומוציא שמנו. מה שהוא יוצא עכשיו – זהו שמן שני. רבי יהודה אומר – לא היה טוענו בקורה – לפי שהיה נטען ביתה, והיו הוגרמים יוצאין מתערבין בשמן. אלא באבנים טוענו. ומה שיוצא עכשיו – זה היה שמן שני. חור ופתן – הוגרמים וטענו בקורה, ומה שיוצא – זה שמן שלישי. מנדרו בראש הגנ – אותו וכתש את המחבשלין כל בוסר – טוענו אלא שטוחן בראש הגנ בחמה כדי לרככו. כך שמעתי. ענין אחר מרבותינו וכוורנו לברכה: "מגורו בראש הגנ" – כלומר, מלקט זיתים שבאמצע השאן ויוצאין בראש הויה. כלומר, אותו שיכול לעמוד בראש גגו ונטול. שאותן אין מתבשלין במחרה, כמו אותן שבראש הויה. והאי דאמר "בראש הגנ" – לא לסימנא קאמר. הויה השלישי – לוקטת זיתים התחנות, לפי שאין הה זרחת עליהן תדיר – אין מתבשלין יפה, ומאחר בלקיטתן. ומשום הכי "עוטנן בבית הבר" – מניחם במעט, "עד שילקח" – שיתרכך קליפתן ויתשנו מראיהן. "ונטננן בראש הגנ" – שכשיהיו ביחד במעטן ברוחק יצא מהן מוהל, ונשרו. **גמרא** מנדרו תנן – שאמיה הויה עד שנבשלו הגרמים כל צורכן. או מגלגלו תנן – והיינו נמי שאמורא באילן עד שנבשלו יפה, כגון "ביצה מגולגלת" (עוקצין פרק ב משנה ו). שמן זית – דכתיב בקרא "שמן זית יך כתיב" (שמות כז). מויתו – שהיו הזיתים באילן עד שהיה בוחן שמן. מחרה – כשעשין אותו גרגורו. רבי יהודה אומר לא היה טוענו – לזית ראשון, אלא כותשו. כותש – דקתני במתניתין מני? רבי יהודה היא. "תוך הסל" דקתן במתניתין – רבי לרנבן דברייחא. ונא קמא דרבי יהודה. האי ונא – דמתניתין סבר לה כרבי יהודה בחדא – ב"כותש", ופליגי עליה בחדא – ב"תוך הסל". **משנה** השני שבית ראשון הראשון שבית שני שוח – ואף על גב דשני שבראשון וראשון שבשני שוח מלמדה, אפילו הכי, לא אתי בשני שבראשון למנורה.

ואם הביא פסול מפני שהוא שרף – מוהל בעלמא ולא שמן, והכיב חשיב ליה מתניתין בהדי שמיני פסולין; דמכל מקום "שמן" קרי ליהו כן פירש בקונטרס. ורבינו חם גריס במתניתין "ואם הביא – כשר. זריק ליה – כלומר, לא היה אכול. אבל לא זרק ממש, דכסין אותו, שמשייר את השעיר ומנעין את הברכה.

שלשה זיתים – פירש בקונטרס: שלש פעמים בשנה מלקטין את הזיתים. לפי שאין מתבשלין בבית אחר. וקשיא: דבמסכת פאה (פרק א משנה ח) כשמעמ הזיתין בפאה, וכל דבר שאין לקטתו כאחד – לא מחייב בפאה, כדציאתא בריש "כלל גדול" (שבת סח.א). וממטע איננה לא נלקטין כולו כאחת, אלא שח מחבשל יותר מזה, כשמעמ ואיל. ובערוך פירש כפירוש הקונטרס, דבשלשה זמנים לוקט את הזיתים. לפי שאין מתבשלין כולו ביחד. ובגמרא דבעי: "מגורג" תנן, או "מגלגל" תנן, פירש בערוך: "מגורג תנן" – כלומר, לוקט אחד אחד אותן המבשלין, או "מגלגל תנן" – שעושה להם סימן שלא יתערבו עם אחרים. ומניחם עד שיתבשלו יפה ויתרככו, כ"ביצה מגולגלת". ובמסכת ערוית (פרק ד משנה ו), ומייתי לה בפרק קמא דיבמות (טו.ב). חבית של זיתים המגולגלין, ובפרק "אין ממנידין" (עבודה זרה לט.ב). וזיתי קלוקטא המגולגלין – פירושו: זיתים הנמתקים לאלבילה נקראין "מגולגלין". שוחן

ואם הביא – פסול, והתניא ואם הביא קשר מפני שהוא שרף! אמר רב יוסף, לא קשיא: הא – רבי יהיא, הא – רבי שמעון בר רבי. דרבי חייא זריק ליה, ורבי שמעון בר רבי ממבל [בית] (ליה). וסימנידי: עשירים מקמציין. "ששה חדרשין ששמן המור" – מאי ששמן המור? רב הונא אמר: רבי יהיא אמר: סמכתא. רבי זנוה בר אבא אמר: ששמן זית שלא הביא שלישי. תניא נמי הכי, רבי יהודה אומר: אנפקינו – ששמן זית שלא הביא שלישי, למה סבין אותו? – שמשיר את השעיר ומנעין את הקשר. "אין מביאין מן הגרגין שששירו במים". תנו רבנן: ששמן זית כבוש, שלוק, שרוי, ושל שקמים, ושל ירח ירע – לא יביא, ואם הביא – פסול. בעי רבה: הקדישו, מהו שילקה עליו משום בעל מום? פיין דפסול – כבעל מום דמו, או דלמא אין בעל מום אלא בבחמה? תיקו. **משנה שלשה זיתים הן, ובהן שלשה שלשה שמנים. הויה הראשון, מגררו בראש הויה וכותש ונתן לתוך הפל. רבי יהודה אומר: סביבות הפל, זה ראשון. חור וטענו בקורה, רבי יהודה אומר: פאבנים, זה שני. חור וטחן וטענו, זה שלישי. הראשון למנורה, והשאר למנחות. השני, מגררו בראש הגנ וכותש ונתן לתוך הפל. רבי יהודה אומר: סביבות הפל, זה ראשון. מוען בקורה, ורבי יהודה אומר: פאבנים, זה שני. חור וטחן וטענו, זה שלישי. הראשון למנורה והשאר למנחות. שלישי, עוטנו בבית הבר עד שילקה וימלחו וינגבן בראש הגנ, כותש ונתן לתוך הפל. רבי יהודה אומר: סביבות הפל, זה ראשון. מוען בקורה, רבי יהודה אומר: פאבנים, זה שני. חור וטחן וטענו, זה שלישי. הראשון למנחות. **גמרא** איבעיא להו: "מגררו" תנן, או "מגלגלו" תנן? תא שמע, דתניא: ששמן זית – מויתו, מויתו אמרו: זית ראשון, מגלגלו בראש הויה וכונסו לבית הבר וטחנן בריחים ונתנו פסליו, ששמן היוצא ממנו זה היה ראשון, מוען בקורה, ששמן היוצא ממנו זה היה שני, וחור ופרק טחן וטענו, זה היה שלישי. הראשון למנורה והשאר למנחות. וכן זית שני. וזית שלישי, עוטנו בבית הבר עד שילקה וימלחו בראש הגנ, ועושה אותו כמין תמר, עד שיוזבו מימיו, וכונסו לבית הבר וטחננו בריחים ונתנו פסליו, ששמן היוצא ממנו זה היה ראשון, מוען בקורה, ששמן היוצא ממנו זה היה שני, פרק חור וטחן וטענו, זה היה שלישי. הראשון למנורה והשאר למנחות. רבי יהודה אומר: לא היה מויתו בריחים אלא כותשו במכותשת, ולא היה מוען בקורה אלא פאבנים, ולא היה נתנו פסליו אלא לתוך סביבות הפל. הא גופא קשיא, כותש מני? רבי יהודה היא, תוך הפל אתאן לרבנן! האי תנא כבר לה כותיה בחדא, ופלגי עליה בחדא. **משנה** הראשון שבראשון והשני שבשני שיוין, השלישי שבראשון שיוין, והשני שבשני שיוין, היו בדין שישענו ששמן זית יך, מה מנורה שאינה לאכילה טעונה ששמן זית יך, מנחות שהן לאכילה אינו דין שישענו ששמן זית יך! תלמוד לומר "זך פתית למאור", ואין זך פתית למנחות.**

גמרא
דא אמרין בגמרא דלמנורה בעינן "כתיב", ולא היה כתיב אלא ראשון שבכל זית (דמתניתין ד"כותש" – רבי יהודה היא). גמרא

אף לדריכם חצי לוג ולונו לא יעשה שרביעית היתה שם - ורובן סביר: דלא דמי. כמדה של לוג ומחצה - לא צריכה אלא לחתיך, אבל חצי לוג - צריך למילי טובא: לסוטה, ולחודה, ולמורה.

בירוצי מדות נתקדשו - למאן דאמר לא נתקדשו - הוא דאמר לקמן (ז.א.) מותר נסכים לקיץ מזה, ומפרש רבינו חיים בר רבי יוסי: בירוצי מדה, ויש לוף פרוין, ולקוחין ממותר נסכים בכשים לעלה. ומקיצין אותו. אבל למאן דאמר נתקדשו - מומיטפסלי בלינה נמי יש לוף פרוין יש לומר: דמיירי בנסכי צבור, ולב בית דין מתנה עליהן, כדפרש בירושלמי דשקלים. ומזה, אם לנו - מוספלי בלינה, כדאמרין לקמן. דלענין הכי, לא ממנו. ומומיטפסלי בלינה נמי יש לוף פרוין דקסבר: בירוצי מדות נתקדשו. ואם תאמר: ונגזור, שזמא יאמר: מוציאן מבלי שרת לחול, בדברין חתם לרבי יוסי בבל שנתקדשו, ולעיל בפרק "יתורה" (ט.ב.) ויש לומר: דהאק לא גזרינן, דאמרין לפשידה: בירוצין לא נתקדשו.

ומאן דאמר מלמעלה למטה קסבר מלאים שלא יחסר לו יתיר - והלך יעשה דין מצומצם, וממנו כיון אחר המדות. ואלא דאמר רביעית ברישא. ומרביעית יעשה שאר המדות עד הין. ואי אפשר לעולם שלא יהו שתי מדות קטנות כשמודד לתוך אחת גדולה, שלא יהו יתירות עליה, מפני שמועד הגדולה כשמועין שני כלים בתוך כלי אחר. אבל כשמודד בהין את חצי הדין - שרפי מן הדין לחצי הדין בנתה, אין כאן אופיא. כך מוגה בפירושי רשי"י. ועוד יש לפרש: והמני טעמא ומאן דאמר מלמעלה למטה - הוי סימן, דבמו שהולך ומחסר ואינו הולך מוסיף, כך לא יתיר. דאפילו נתקדשו בירוצין, היינו, דיעבר. אבל לבחילה - לא יא יתיר. ומאן דאמר מלמעלה למטה - הוי סימן, דבמו שהולך מוסיף, כך יכול לחותיך בירוצין. **שבע** מידות - פירושו: לתוך כלי אחר. דשנתת הוי בדין. וכן פירש במתניתין: ולא היתה שם אלא אדן. וקסבר: דבחסותא (פרק ז' גיטא) אמר רבי אלעזר וכן רבי צדוק: ארבע מדות של לח הוי במקדשו. ובמתניתין נמי לא קטני שנתת אלא לפר ואלי וכבש. **בירביעית** מים למצורע - תימה: דבפרק בריאה נדבעים הני: כיצד מותרין את המצורע? הוי מביא פיייל של חרס חדשה, ונתון לתוכה חצי לוג מים והניח הרב רבינו יודהן כך ברב רבי יוסף טוב (רביעית מים), כדחנן הבא, ורב רבינו יום טוב בר יצחק שפירא: התניא היא, כדאשכחן גבי סוטה בפרק "היה מביא" (טז.ו.) שלשה צריכין שיקרא: עפר סוטה, ואפר סד. ורוב קמיה, משום בר שיעמאל אמרו: אף כד צפור. ומפרש טעמא דרבי שיעמאל: משום דכתיב: "וטבל אותם בדם הצפור השחורה ובמים" - קבא מים שדם הצפור ניכר בהן, וכמה הן? בירביעית. ומסכתא דרבנן, ודא חישי. בעו חצי לוג. כדתנן התם גבי סוטה: ולא חתכו לחובו חצי לוג מים מן הכיור. ובי יתורה אומר: בירביעית. ואשכחן התם לעיל בגמרא דילפון סוטה "כלי" ב"ל" מצורע - ממשע שיש לחסותם. וקשה לפירוש זה: לחשוב גבי דתנן כהא במתניתין: בירביעית מים למצורע חצי לוג לסוטה! ועדי: בגזיר, בפרק "שלשה מינין" (ח.א.) קא חשיב

את מי אביא תחתיו - להשליש שבעה מדות: ואפשר לשער בחצי לוג - שלשה חצאי לוגין בהן ושלשה עברב. ואפשר לשער ברביעית - דארבע רביעית חזו לוג. אלא - לפיכך לא אוק מלשע לחתיך בלשעה חצאי לוג, ולא לחצי ברביעית, דזה הכלל היה במקדשו וכו', ורבי אלעזר בר רבי צדוק ליה ליה זה הכלל. בירוצי מידות - דכשממלאים את הכלי יותר, נופל מן המשקה שבתוכו לרופני הכלי אילן ואילן. וכשמקיצין אותו מהיה לתוך כלי אחר - נופל המשקה בתוכו, ואם לאו - נופל לאחרי - ואיכא בניינה - לרבי יהודה - דאמר מלמטה למעלה - קסבר: בירוצי המדות נתקדשו. כיצד? דרביעית היוב ליה רחמנא למשה מסיני, ואמר ליה: שער ברביעית את האחרים. וימדוד שני רביעיות, ויעשה מהם חצי לוג. רשוב לוג וכו' עד הין. ושער אותו הדין כל כך, גדול שיכנס בירוצין של כל אלו מדות. ודבריו נתקדשו. וכדאמר מערה שני כלים קטנים בכלי המתוחסין שבהם - יכול לשפוכו לשלתי כולו בגדול עם הבירוצין, וכן השני. הלכך צריך הגדול, המקבל שניהם, להיות גדול כל כך שיקבל אותם אלא בירוציהם. הלכך נתקדשו. ומאן דאמר מלמעלה למטה - קסבר: בירוצי המדות לא נתקדשו. והין היוב ליה רחמנא למשה, ואמר ליה: שער ממנו את האחרים. חצי הדין ושלישית הדין ורביעית הדין. וכוין דצריך לשפוך ממדה גדולה לחלקם לשלתי כלים - אין יכול לשפוך בבת אחת עם הבירוצים. לפי שזה כלי גדול, וזה כלי קטן, וצריך לשפוך עד די. ומתוך ששמעתין שחרין הבירוצין - מה שצק על הכלי כל שעה, ולא יהו שם בירוצין, ודיינו, דנפקי בירוצין. וכוין דלא הוה התם בירוצין - לא נתקדשו. איכא למיפר תנאין ואיכא למימר לא נתקדשו בו - כדמפרשין התם. במלאים קמיפילי - דכתיב (במדבר ז') שניהם מלאים סלה, והוא הדין בשאר כלי ולח. מאן דאמר מלמעלה למטה - לא יחסר מלאים דווקא. דהאי קרא במקרא, שהוא כלי לח, שלא יחסר ולא יתיר. אלא הדין מולק בתוך שני חצאי הדין מצומצמים, וכן כולם. ומאן דאמר מלמעלה למטה קסבר ליה יחסר אבל יתיר - שיעשה הגדול שיעור שני קטנים. דבשני חצאין יש בו יותר כל חסודא מבשלם, כדאמרין "שקלים" (בא) לענין שנים ששוקלין שקל שלם בניינן - שחיבין קבלוק, משום הכרע דבשני חצאי שקל. שבע מידות - אבל אפשר לעשות כולם בכלי אחד. **במשנה** רביעית מה היתה משמשת - השתא קחשיב ממשח למעלה (דכתיב בה "מים חיים"). חצי לוג - הדיינו, כדאמר בירביעית מים למצורע - דכתיב (ויקרא ד') "על מים חיים" במים - ושתאם עד צפור ניכר בהן שיערו חכמים רביעית. שפן נלוי - משום דנזיר היתה ואלא שתי ידות, כמא שבתודה חלות ורוקסין, ואלא חצי אבא רביעית לוג. חצי לוג לסוטה - הלכתא גמריה לה. **גמרא** בירביעית מה נמשחה - שכל כל המשקה שנמשח בשמן המשחה, אם נשכיל רביעית מים - למצורע. והלא

גבי "שער רביעית" (רביעית) מים למצורע. פירי: דלא חשיב רביעית מים לסוטה! ומשני: דבפלותא לא קמיירי. אלמא, דמצורע לאו פלותא היא! ושזא אף פלותא היא. ואל חשיב לה לפלותא. ודווקא כוסטה פלוגי, דרבי יהודה כשם שמעמט בתבא, כך מעמט במים, דלא היה ניכר בחצי לוג. אבל במצורע, אף על גב דלכולי עלמא הוי רביעית פלוגי הכי: דמר - לא חשיב אלא אפילו נתבטל במים, ולכא אלא חותא בעלמא, שיש בו קצת ארומית.

מנחות, פרק עשירי - שתי מידות דף פח עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ) רש"י תוספות

אלו סוטה חולץ הוא - בתמינה, וכי חולץ הוא המום, שהיא צריך לקדש; הוא "מום קדושים" כתיב (במדבר ד). ואמרין בספרי: אין "קדושים" אלא שנתקדשו בבית, אלמא כבר קדשו ליה ואם תאמר: והא פרישה בפרק קמא (מנחות ח.ג.) דאמר שנתקדשו בכלי שרת, לא משמינית ליה בכלי חול מושם דמינאי מילתא ויש לומר: והני מילי בדבר הקרב למזבח. **נר** ישראל כך היה - כאן ובפרק שני דערבין (י"א.) קרי ליה "נר ישראל" גבי "מעשה

- 1 ועשה ליה תשעה חסידיו, ונראה חרש בומנא?
- 2 ומפרש דרב רבינו יוחנן: מושא דארייזי במדי
- 3 דארוה, כגון הכא בנרות הדתם בלבנה. **נר** של
- 4 מקדש של פרוקים הוא - ולא של חלולית, שובל
- 5 לטסקא. הוא דאמרין בפרק "במה מולדיקין
- 6 (שבת כ"ב.), הוא הכא כיון דקביעי נרות, לא גבי
- 7 דלא משקל ואדלוק - היינו כמאן דאמר: של
- 8 פרוקים. **מבבל** דאי בעי לאחווי מצוי מווי לה -
- 9 וכי תימא: אין הכי נמי, דשל חלולית היה - אם כן
- 10 טוב היה שסלק לגמרי, כדי שיהיה יפה.

והלא בחזון היו - כל מעשיו בשער נקטר, ולא בעורה. ואי בשביל רביעית שמן של נזיר - שיתקדש השמן בכלי שרת. ועל ידי השמן שהיה נקבל להם! הוא הלחם מתקדש - ובבביל כך לא היה צריך, דלחם הנזיר שבושלותו הוא בכלי שרת שמן לכל חלה וחלה - היה נותן רביעית. משום דהווי שלשה לוחין, שהם שנים עשר רביעיות. והיינו דאמר במתניתין "לוג ומחצה

בבוקר" - שכן שהיה רביעית. **מאירין** מירחן איש עצתי - שרובן היא עלה מבבל לארץ ישראל. אי לחצי לוג של פי מוטב חזו חזו - שהיה משקה אותה בחזון, בשער נקטר, ולא היה צריך לחבוסים המים בעורה ולקדשם בכלי. אי לפדורו כן חצי לוג שמן לתורה - כדי שיתקדש השמן, ויתקדש החלות אגב השמן - לכך לא צריך, דלחמי תורה וכו'. **נר** ישראל כך היה - שקילסו שיפה השיבו. **נר** שכתבה - בחצי הלילה או קודם אור היום. **נרשן** השמן נישנה הפחילה - האי "נרשן השמן" - לאו דווקא, אלא הכי קאמר: כשם שהפחילה שכתבה - אין לה תקנה. שהרי היא כדשן. כך השמן שנשאר בנר - הרי הוא כדשן, ואין לו תקנה. והואיל ונרשנה הפחילה נרשן השמן. כיצד הוא עושה פטיבה - שמשולק כל מה שבנר לחזון, ונותן בה שמן ופתילה אחרת, ומולדיקא. כמדה ראשונה - חצי לוג, כמז שנתן מחילה. או כמה שחסרה במה שזרק לחזון. נפיש ליה מדות טובא. לשער במה חסר - הוא לא דרביא. אלא כמדה ראשונה היה נותן בה, ולמחר כשכמבה המזוהרת, מבכה גמי זו, והוריד צלח רכב על דבר אמת - כלומר, הצלחה הוא שהשבתני דבר אמת כזה. **נר** של מקדש - נרות הקבועים במנורה שמדליק בהן, שקורין קדושים. **נר** של פרוקים היה - של חלולית. לא שהיה יכול לטלון, אלא מן המנורה עצמה היה הנרות. כדכתיב "מקשה". אלא היינו "של פרוקים" - שהיו קנים שבהם הנרות קבועים וקנים הרבה, והיה יכול לטלון ולהטות למטה בשעת הטבה, ולהשליך הדשן חזון ולקופה בשעת הדלקה. ענין אחי: "של פרוקים" - שהנרות אין קבועות במנורה, אבל היה כסוי שלחן כסוי מלמעלה, כמין שם שהיה יכול לטלו כל שעה שירצה. והיינו "נרותיה" - קרי למקום הנחת חבית, והיו דריא הוא "מקשה". וכיון דבעיא הטבה, אי לא דהוי הכיסוי של פרוקים שיכול לסלק - לא תמישכבא. והיינו חבוסים, ובמתניתין לה לקמן, וכן משמע. קסברי כי כתיב כבר ומקשה אמנורה ונרותיה כתיב - שהמנורה והנרות היו מתחבית אחת. וכיון דבעי הטבה, אי לא דשל פרוקים היתה, שהיה מבט

חזון הוא! ואי נזיר - לחם נזיר בשחיטת אל

הוא דקדושי! **אמר ליה רבי חייא:** שבה הנה מוחדר לחביתו כהן גדול, רביעית שמן לכל חלה וחלה. קרי עליה "מארץ מרחק איש עצתו". "חצי לוג מה היה משמש". **נתיב רבי** וכן קשיא ליה: חצי לוג למה נמשח? **אי סוסקה** - וכן חולין הוא, דצריכי לקדושי? "מים קדושים" כתיב: **אי תורה** - לחמי תורה בשחיטת תורה הוא דקדושי! **אמר ליה רבי שמעון ברבי:** שבו הנה מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר. **אמר לו:** **נר ישראל, כך היה.** **אמר רבי יוחנן,** **אמר רבי:** **נר שכתבה, נידשן השמן נידשנה הפחילה.** **פיצד עושה? מטיבה, ונותן בה שמן ומדליקה.** **נתיב רבי יריקא וקא מביעיא ליה:** כשהוא נותן בה שמן - כמדה ראשונה, או כמו ששקרה? **אמר רבי ירמיה:** פשיטא דכמדה ראשונה, דאי כמה שקרה - מנא ידעינן מאי חיפס? **וכי תימא דמשער ליה** - אם פן שבע מדות, נפיש ליה מדות טובא. **קרי עליה "והדרדך צלח רכב על דבר אמת ועגנה צדק".** **איתמר נמי:** **אמר רבי אבהו,** **אמר רבי יוחנן, ואמרי לה אמר רבי אבא,** **אמר רבי חנינא,** **אמר רבי:** **נר שכתבה, נידשן השמן נידשנה הפחילה.** **פיצד עושה? מטיבה, ונותן בה שמן כמדה ראשונה ומדליקה.** **אמר רב הונא בריה דרב יהודה,** **אמר רב ששת:** **נר שפמדקש של פרוקים הוה.** **קסברי:** **כי כתיב "כפר" ו"מקשה" - אמנורה ונרותיה כתיב.** **פיון דמביעיא הטבה** - אי לאו דפרקים הוה, לא הוה מטיבא ליה. **מיתבי:** **פיצד עושה? - מסלקן ומניחין באוהל, ומקניחין בספוג, ונותן בהן שמן ומדליקין!** **הוא דאמר כי האי תנא.** **דתינא, חכמים אומרים:** **לא היו מזוין אותה במקומה. מפלל דאיביעיא ליה לאוזהוה - מצי מווי ליה? אלא אימא:** **לא היתה זוה במקומה. ומאן "חכמים"?** **רבי אלעזר הוא.** **דתינא, רבי אלעזר ברבי צדוק אומר:** **כמין טס של זהב הנה ליה על גבה, כשהוא מטיבה - דוחקו כלפי פיה, כשהוא נותן בה שמן - דוחקו כלפי ראשה. ובפלגותא דהני תנאי, דתינא: מנורה ונרותיה באות מן הכפר, ואין מלקחיה ומחלותיה מן הכפר. רבי נתניה אומר: מנורה היתה באה מן הכפר, ולא נרותיה ומלקחיה ומחלותיה באות מן הכפר. במאי קא מפלגי? - בהאי קרא, דתינא: "כפר זהב טהור עושה אותה" - למדנו למנורה שבהא מן הכפר. מנין לרבות נרותיה? - תלמוד לומר: "את כל הכלים האלה". **יכול שאני מרבה אף מדלקיה ומחלותיה? - תלמוד לומר: "אתה", דברי רבי נתניה.** - קשיא דרבי נתניה דרבי נתניה! - **תרי תנאי ואליבא דרבי נתניה.** **רבי יהושע בן קרחה אומר:** **מנורה באה מן הכפר, ואין מלקחיה ומחלותיה ונרותיה באה מן הכפר, ואלא מה אני מקיים "את כל הכלים האלה"?** **שהיו פלים של זהב.** - **זהב, בהדיא כתיב בו "ועשית את נרותיה שבעה והעלה את נרותיה והאיר אל עבר פניה.** **ומלקחיה ומחלותיה זהב טהור!"** - **לא נצרכא אלא לפי נרות, סלקא דעתך אמינא: הואיל ופי נרות אשחורי משחר, התורה חסה על ממונן של ישראל,** **וליעבר****

לכופפה ולנשות לזקופה ולפנות את הדשן - לא הוות מתייטב. ספקין - הנרות בשעת הטבה מן המנורה. ומניחין באהל - אלמא דלא היתה מקשה. אלא של פרוקים מבט היתה. רב הונא דאמר כי האי תנא חכמים אומרים לא היו פויוין אותה לני מן המנורה - דמתוברים היו במנורה. **פיצד לאוזהוה** - אם כן לא הוה ליה מקשה. לא היתה הנר זוה במקומה - דמקשה היתה. טס של זהב היתה על גבה - על כל נר ונר, כעין כסוי, כאותן שעשוין מלכנים. והדאי טס לא עביד כלום, אלא כמין כסוי הוא שמכסה את הנר, מקום שפחילה דולקת. דוחקין - לטס שעל גבי הנר כלפי פיה, דחולפת השמן לחזון, וכשהוא נותן בה השמן ורצה לזקופה - דוחק לטס שעל גבי הנר כלפי ראשה וזקופה. אבל לא היה מיוחד ממנו. נרותיה באות מן הכפר - שאין חן מקשה. והיינו, כרב ששת דאמר "כבר" אמנורה ואנרותיה כתיב. רבי נתניה אומר: היא נרותיה באות מן הכבר, אלא שהיו מתוברים במנורה. והיינו כי האי תנא דאמר: מסלקן ומניחין. **תלמוד לומר** - **אוחה** - **דמנורה ונרותיה** - **דבולה חתיה** - **היא** - **באות מן הכבר, ולא מלקחה.** ותנא קמא, **דפליג עליה דרבי נתניה, דרש לקרא הכי:** "כבר זהב טהור עושה אותה" - **למנר** למנורה וכו', **יכול שאני מרבה אף נרותיה ומלקחיה וכו':** **תלמוד לומר "אותה" - ולא נרותיה.** כדדריש ליה רבי יהושע בן קרחה לקמן. קשיא דרבי נתניה לרבי נתניה - **דלעיל אמר:** **ואין נרותיה באות מן הכבר, והכא אמר:** **לרבות נרותיה.** לפי נרות - במקום שהפחילה דולקת. **וליעבר** זהב כל דהו - לאותם פי נרות, ולא ליכעב זהב טהור - קא משמע לן דצריך זהב טהור.

מח

מה תלמוד לומר בשמן בשמן שני פעמים – חלות מצות בלילות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן" (ויקרא ו). חזי ריבוי – דהו "בשמן" צריך לגופיה, ואידך "בשמן" – חד ריבויא לחוד, חד הוא ככל המנחות ללוג – דלא מיצני חלות ורקיקין בלא שמן. וכשני משאמר בשמן בשמן – דלא צריכי כלל. מתחלק לשלשה מינין:

- 1 כשהו, שיתן כביצה לכל מין ומין. כשהוא
- 2 אומר בשמן ברובה שאין תלמוד לומר – שהרי
- 3 מיצניו שמן ברובה בחתיכו, דכתיב "על מנחת
- 4 בשמן תעשה מורבת" (ויקרא ו). ריבה שמן
- 5 ברובה – שיתן בה שמן יותר מבשאר המינין.
- 6 הלה למשת מסיני – והוא דהוציז לחלות והוציז
- 7 לרבוכה, ולא מקרא אתי. תנו רבנן ועשרון
- 8 סלת אחד בלול בשמן שלשה ולגו שפן וגו'
- 9 – במצורע כתיב – לימדו על עשרון, שיהא כל
- 10 עשרון סלת טעון לוג שמן, אפילו מנחה של
- 11 ששים עשרון אין לה אלא לוג של שמן – דבבחי
- 12 נבללות, דבאמר ללוג (כג.ב). בשמי עשרון –
- 13 נבללץ בכלי אחד, ששים ואחד – אין נבללץ.
- 14 משאמר למנחה – כלומר, כבה שהתא המנחה
- 15 גדולה – אין לה אלא לוג שמן, מצורע – עשירי,
- 16 שמריא, שיהא בלול בלול – במאי שלשה עשרונות
- 17 למנחה. הכי נמי בעני, דלא מייתי אלא חד
- 18 קרבן לאשם – בחד עשרון טגו, כי איצטרך
- 19 קרא לכראמרן; ללמד על עשרון שטעון לוג.
- 20 ואידך – רבי אלעזר בן יעקב אמר: אפילו הכי
- 21 איצטרך לגופיה, סלקא דעתך וכו'. לגמרי –
- 22 ובח בלא מנחה כלל לא אשבוך, ולא מצינ
- 23 למימד דלחכי איצטרך. והבנן – דלית להו
- 24 האי סברא, דכתיב "מנחה של ששים עשרון"
- 25 אין לה אלא לוג אחד. האי למנחה – צריך,
- 26 דכל מנחה אינה פחותה מעשרון. ששה לוגין
- 27 יין ושמן לפי – דכתיב (במדבר כח) "חצי הזקן
- 28 יהיה לשמן – וקרבן שש (שם טו) "חצי הזקן"
- 29 חצי הזקן", וארבעה לוגין יין ושמן לאל –
- 30 דכתיב (שם כח) "שלישית הזקן לאל", והוא
- 31 הזקן לשמן. זה כנפסריא תריסר חיי – ואי
- 32 קשא שכן אימא תריסר טריסר חיי לא קשאי.
- 33 דלא אשבוך ממדאורייתא מדה פחותה מלוג.
- 34 להכי אמרי שנים עשר לוג. שכשר מערב ועד
- 35 בקר – שתתא כאלה אחד תמיד בין הערבים.
- 36 ואחר כל העבודות, שיהו זו. ושעירי הבכמים פה
- 37 לוג מאורתא – והיכי שיערו: דאמר:
- 38 מלמעלה למטה שיער – שבתחלה תנו שמן
- 39 בנר, ונתשירי בבקר. ובלילה השני פחות, עד
- 40 שיערו הדרב, שיהא חצי צריך יותר מחצי
- 41 לוג אפילו בליל אחר. אין נותן אפילו בליל
- 42 קצר, ומה שנשתייר בבוקר – זורק לחוץ. ואיכא
- 43 דאמר: בקיץ – היה עשה פתילה עבה, ובחורף
- 44 – היה פתילה דקה, כדי שיכלה בקיץ נמי בבקר.
- 45 ולמאן דאמר: מנחה למעלה – שבתחלה תנו
- 46 רביעה, ונמדוד שם וראו שאין סיפוק, ושוב
- 47 הוסיפו, עד חצי לוג. מאן דאמר מנחה למעלה
- 48 התורה תמה על פגפוג של ישראל – אמילו

וליעבד זבח כל דהו – ולא ליעבד זבח סהור. ולפי זה גרסין לעיל "שהוא כולו זבח סהור", ואי גרסין הכא "וליעבד כל דהו" – אתי שפיר, אף על גב דלא גרסין לעיל "סהור", אלא שיהו כולו זבח. **וד** ריבוי הוא – דהו "בשמן" קאמר, דאיצטרך לגופיה דטעון שמן בכל המנחות ללוג. תימה: לכו האי גונא קרי ריבוי אחר ריבוי? לעיל ב"הקומץ

רבה" (לד, א). דתניא: "מנחות" – שומע אני מיטעו, מנחות שתיים. כשהוא אומר "מנחות" בפרשה שניה, שאין תלמוד לומר – הי ריבוי אחר ריבוי.

חצי לוג כלו נר וגר – תימה: למה היה צריך לקדש השמן בכלי שרת? **אין** לך עבודה שכשרה מערב ועד בוקר אלא זו בלבד – צריך ליישב הקטרת אברין ותרומת הדשן? ויש לפרש: דלא דמי, דהקטרת אברים מתחלת מבעוד יום, כדאמר בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות עב, א) דבבחי מצוה בשעתה, ותרומת הדשן לא מתחלה משקיעת החמה.

ושיערו רבני חצי לוג מאורתא ועד צפרא – ואם משתייר מן השמן בתקופת תמוז – לא חישבין, ובירושלמי אמרין דבימות הקיץ – היו עושין פתילה בסה, ובמיתא החורף – פתילה דקה, ומיהו כששיערו מתחילה, שיערו בפתילה בינונית.

אין עניות במקום עשירות – ואף על פי שיכול לשער בשמן של חול, מכל מקום אין עניות במקום עשירות.

בללן

שומע קדי. אלא, חצי לוג שמן לתודה, ורביעית שמן לזוהר, ואחד עשר יום שבין גדה לגדה – הלכה למשה מסיני. בלוג היה מודד". תנו רבנן: **במצורע עני כתיב "עשורון... בלול... ולג" – לימדו על עשרון שטעון לוג, דבכר חכמים. רבי נחמיה ורבי אלעזר אומרים: אפילו מנחה של ששים עשרונים – אין לה אלא אונה, שנאמר "למנחה ולג שמן". ורבי נחמיה ורבי אלעזר בן יעקב האי "עשורון... בלול... ולג" מאי עבדי ליה? – ההוא לגופיה, דקא אמר רחמנא: ליתיה חד עשורון. – ואידך? – לגופיה לא צריך, מדגלי רחמנא גבי מצורע שלשה קרבנות ושלשה עשרונות, הקא דחד דחד קרבן חד עשורון. – ואידך? – איצטרך, סלקא דעתך אמינא: הואיל וחס רחמנא עליה לאתווי גדלות, אימא לא ליבעי מינה כלל. – ואידך? – לגמרי לא אשבחון. – ורבנן, האי "למנחה ולג שמן" מאי עבדי ליה? – ההוא, למתנרב מנחה, שלא יפחות מדבר הטעון לוג, ומאי ניהו? עשורון. – ואידך? – תרתי שמעת מינה. "ששה לפי ארבעה לאל שלשה לכבש". מנלן? – דכתיב: "ונספיהם חצי הזקן ויהיה לפר", הין תריסר לוגין הויין, דכתיב "שמן זית הין", וכתיב "שמן משחת קדש ויהיה זה לי לדחותים", "זה" דגוימטריא – תריסר הויין. "שלשה ומחצה למנורה חצי לוג לכל גר", מנא הני כילוי? – דתנו רבנן: "מערב עד בקר" – תן לה מרתה שתהא דולקת והולקת מערב עד בקר. דבר אחי: "מערב עד בקר" – אין לך עבודה שפשירי מערב עד בקר אלא זו בלבד. ושערו חכמים חצי לוג מאורתא ועד צפרא. איכא דאמרי: מלמעלה למטה שיערו, ואיכא דאמרי: מלמעלה למטה שיערו. מאן דאמר מלמעלה למטה שיערו – התורה חסה על ממונן של ישראל. ומאן דאמר מלמעלה למטה שיערו – אין עניות במקום עשירות. **משנה מערבין נכסי פרים בנספי אילים, נכסי כבשים בנספי כבשים של יחיד בשל ציבור, של****

היה נותנין בו לוג בתחלה, ומה שמשיר למחר היו שופכין לחוץ – איכא חסרון. אין עניות במקום עשירות – אין חוששין במה ששופך לחוץ. **משנה** מערבין נכסי פרים – האי מיין ושמן קאמר, הכי קאמר: מערבין מיין נכסי פרים בין נכסי אילים, ואף על גב דלפר – אית ליה שלשה עשרון סלת וחצי הזקן יין ושמן, ולאלי – שני עשרון סלת ושלישית הזקן יין וכן שמן, אף על פי כן מערבין זה בזה, משום דרגיניה בלילתן שהו – דלתריווהו איכא שני לוגין לעשרון. דבאיל כתיב "שלישית הזקן לאל" – דהיינו ארבעה לוגין, והוא חצי לשמן וכתיב "שני עשרונים", ובפרים כתיב "חצי חז" – דהיינו ששה לוגין, והוא חצי שמן, וכתיב "שלשה עשרונים לפר" – דהיינו שני לוגין לעשרון. וכוין דבלילתן שהו, משום הדין שערבין נסבין. ומערבין נמי נכסי כבשים בנספי כבשים – כגון בנספין מוספין. משום דתריווהו בלילתן רבה. דבשקוין יין שלשה לוגין שמן לעשרון, דכתיב (שם כח) "ועשורן לכבש", וכתיב (שם) "ורביעית הזקן לכבש יין" – דהיינו שלשה לוגין, וכן שמן. וכן נמי מערבין נכסי כבשים של יחיד בנספי כבשים של צבור וכן

ואי לא חזו וכו' אשה נדבה מי איבא – הילכך, לא הוה ליקרב למזבח אלא על ידי נסכים. **משנה** שהיה נושה בתובה – שהיתה גדולה כל כך, שכשהיתה נמחקה היה בה עשרון. **מנה** היבש בירוציון, חול – מה שנופל מן הכלי לאחר שנתמלא. היינו "בירוציון" אלא שהלא נעקר – שהבירוציון נכנס בכלי ונתקדשו בו, ושוב נעקרו ממנו כשנפלו חרין. לפיכך הן קדש – דנכנסו בכלי ונתקדשו בו, ובירוציון אי ביש אינו נעקר – ומתכוון של כלי, שלא נכנס בתוך הכלי ולא נתקדש בו. לפיכך חול. **גמרא** מני – את דקתני "כל המדות היו נגדושות? אי רבי מאיר – דאמר לעיל (פ.א.) גרש – שבו היה מודד לכל המנחות, מחוק – מדה של כהן גדול, שהיתה גדולה כל כך שגדושה בתוכה. ומחוק חיי – ואפילו חד גרשו לא הוה ומאי כל מדות – ולא תימא: כל המדות שזוהו הם היו גרושות, דלא היתה אלא אחת גדושה. אלא הכי קתני מנתיבין כל מדידות – שזוהו מודדין בה היו ודרושה. לא נמשחו כחזין – לפיכך בירוציון חול. רבי עקיבא כבר מדה יש לא נמשכה כל עיקר – חול היה. לפיכך מה שבפנים בכלי – קודשתו של חול הוא דמקדש ליה. הילכך, כהן דאיצטרך ליה – מקדש, בירוציון, דלא צריך ליה – לא מקדש. לפיכך בירוציון חול. היינו טעמא – דלח בירוציון קודש – שבירוציון שלה נעקר מתוך הכלי. ומגוה דמנא קאתי – מן הקדש, דלכתי הוי קודש. למאי דצריך – למה שבתוך הכלי איכות למקדש, ולא לבירוציון. ואמאי מקדשי הבירוציון? שלא מדרע – שאף על פי שלא נתחבן ללקדש ליה. ומגוה דמנא קודשין כלי שרת. גידיה שמא יאמרו – דמנא דחזי דהנך בירוציון לא קדש, אף על גב דאתו מגוהו דמנא, אמרי: הכי נמי מוציאין מכלי שרת לחול. אבל יבש, דלא אתו מגוהו דמנא, לא אתו למימר ביה מוציאין מכלי שרת לחול. סדר את הלחם ואת הוביבין לאחר השבת – שלא במצותו. דמצותו היה לסדרו בשבת. פסולה – לפי שצריך שיהיו הלחם על השולחן שתי שבתות. כיצד יעשה – שיהיו כשריין הלחם והוביבין? יניחו – שלא יקטרו הוביבין, ולא יסלק הלחם עד לשבת שניה הבאה. ותמנא הלחם והוביבין על השולחן עשר ימים ושני ימי שבת. שאפילו הוא על השולחן אותן שבעה ימים שעד לשבת יותר מדוני – אין בכך כלום. הוה נגזר שלא יניחו לשבת הלחם. שזאת אמרו: כעם שאנא אין נפסלין, אף על פי ששזו הם יותר מדוני – כן מפקדיים בכלי שרת על זמני שרוצה. ואין נפסלי בלינה. פנים – הלחם הגשמי דהוא הוביבין, אמדות קרית שזן חוץ ומצייא פנים לא חולי עלמא ידעי – שכן אירע בזה הלחם, אלא הוביבין והבנתים – ידעי טעמא דמילוא. דבנתים זריזין, וליכא למיגור. חוץ כולי עלמא ידעי – ואיכא למיגור. שזאת אמרו וכו'. לקיין המזבח – שקונני מן עולות ומצייאין בתן את המזבח, משאן שכן קרבות, כדי שלא יהא המזבח בטל. המקבל עליו לספק סולתו – שקבל מעות מן הגזר כדי לספק סולת כל השרה. וקובל עליו לחת ארבעה אסין בסלע, וקדשו. ועמיה שלשה אסין בפלע – נוחן ארבע אסין כמו שקובל קבל עליו לחת שלש אסין בסלע, והחולו.

שני גזירין של שחרית – משום דלפני שחיתת תמיד השרה הן משכימין לסדר המערכה, לא חשיב אלא העוסקין בשעת התמיד. וסדרו של שני גזירין הן אפילו קודם תרומת השרה, כדאיתא בסידור המערכה דאביי בפרק "אמר לה המזבח" (זומא לג.א.) והיינו דאמר בירושלמי בפרק שני דימנא: אמר רבי יוחנן, לא גזרו על שני הגזירין ששחרית – פירושו: שיהו בשעת הקטרת איברים. אמר רב אסי: מתניתין אמרהו כן "ככל יום קרב בין הערבים באחד עשר" ומתאם כלל, משבחרתי כלום. ומתאם ליכא למימר, ולמה אמר, אלא אי הוהא כחא אחד או בשני כהנים. ומיהו יש לדרקדק מהא דתניא התם בגמרא בימא (כ.ב.) מניין למידי של בין הערבים ששטען שני גזירין בשני כהנים? שזאמר "יערכו עצים על האש" – אמא אינו ענין למידי של שחר. שזאמר "יבער עליה הכהן עצים בבקר", תנייה ענין למידי של בין הערבים. ואמאי: איזי ואידי – בתמידי של שחר, וקאמר רחמנא יעבד בחד, והדר נבידי בתרי, ואתא אלמנא שמייה בתריא שתי שחר – בתרי, משום דכתיב "ויבער" לשון יחיד, ושל בין הערבים – בתרי, משום דכתיב "וערכו" לשון רבים. ועוד תניא התם (כ.ב.) בסוף פירקא: מי שזכה בתרומת השרה – ויכח בסידור מערכה ובשני גזירי עצים.

ביצד יעשה – שלא יבא דבר לפסול? יניחהו עם הבזיבין לשבת הבאה. אי נמי: מה יעשה מן הלחם אתו דשקדוהו הוביבין? **שאפילו** הוא על השולחן ימים ורבים) אין בכך כלום – תימנא דבפרק "המזבח מקדש" (ובחים פ.א.) בעא מיניה רבא מרבא: לינה מועלת בראשו של מזבח או אינה מועלת? שתי דמי: אי דלא ירדו – השתא לנו בעושה אמרת "לא ירדו", בראשו של מזבח מביעיא? אלא הדרדו לשולחן מדמיין לה. דתנן: שאפילו הוא על השולחן ימים רבים) אין כלום. והשתא, הא לא דמי לשולחן, דהא אסידרו באחד בשבת קאי משום דבכלי שרת אין מקדשין שלא בזמנן. כדמוכח במשנה "שתי הלחם" (מנחות ק.א.) דרביינן מנאב: ואי סלקא דעתך חלי שרת מוקדשין שלא בזמנן – ליקדוש וליפסל. ואם סדירין שבת – הכי ימנא, דאם לא יסלקן לשבת אחרת, היה נפסל בלינה. ואף קודם דאחד בשבת משקי התם, דאי לילה אי מוחסר חוץ על לילה דבי שמישי – תיקדוש ותפסלו ומשני רבא: בשקדם וסילקו. ורב אמר שמיני: אפילו בשלא קדם וסילקו – נעשה כמי סדיריו הקדש. ואם כן גבי מזבח, אפילו מדימת ליה לשולחן, מני תעיל בו ליהוה שני לומר: דלשון "שאפילו הוא על השולחן" משמע ליה תנית טעם אדהואו דסדירו אתר השבת, ולכך לא חישישן עליו, משום דבכל השפנים כמו דנסדר בזמנא אפילו חלי על השולחן ימים רבים) – ואם כן כלום. ומיהו על כרחין לא טעם גמור הוא. דהא היינו טעמא: משום דכלי שרת אין מקדשין שלא בזמנן. **בירוציון** – מות – אף על גב דנתקדשו, לוקחין מהן בכשים לעולות קייץ, כדפרישית בשרה פירקין (פ.א.) דלכ בית דין מתנה עליהם.

אי לא חזו לעולת חובה – קרבי לעולת נדבה, אלא הקא, אי לא מוקמית ליה במילתייה – אשם נדבה מי איכא? תניא פותיה דרבי יוחנן: אשם מצודע ששחמו שלא לשמו, או שלא נתן מדמו על גבי בהונות – הרי זו עולה לזב, מובה, ומעון נסכים, ויצרף אשם אחר להתיירו. **משנה** כל מדות ששכמקדש היו נגדושות, חוץ משל כהן גדול, שהיה גודשה לחובה. מדת הלח – בירוציון קדש, ומדת הלח הקבש – בירוציון חול. רבי עקיבא אומר: מדת הלח לפיכך בירוציון חול. רבי יוסי אומר: לא משום זה, אלא שהלח יעקור, והקבש אינו יעקור. **גמרא** מיני? אי רבי מאיר – חד גרדוש הוה! אי רבנן – חדא ומחוק הוה! – אמר רב חסדא: לעולם רבי מאיר, ומאי "כל מדות"? – כל מדידות. "מדת הלח בירוציון קדש". במאי קא מילפני? תנא קמא סבר: מדת הלח – נמשחה בין מופנים בין מבוהין, מדת יבש – נמשחה מופנים ולא נמשחה מבוהין, ורבי עקיבא סבר: מדת הלח – נמשחה בין מופנים בין מבוהין, מדת יבש – לא נמשחה כל עיקר. ורבי יוסי סבר: אידי ואידי – נמשחה מופנים ולא נמשחה מבוהין, והקא היינו טעמא: דלח – יעקור, ומגוהו דמנא קא אתי, והקבש – אינו יעקור. ורבי יוסי הוי? גברא למאי דצריך קא מכוין! אמר רב ירמיה בר שישנא משמיה דרב, זאת אומרת: כלי שרת מקדשין שלא מדרע. רבינא אומר, לעולם אימא לך: כלי שרת אין מקדשין אלא מדרע, וגוהה שזמא יאמרו מוציאין מפלי שרת לחול. מותרין רבי ורוא: סידר את הלחם ואת הוביבין לאחר השבת, והקטירו את הוביבין בשבת. פסולה. כיצד יעשה? יניחו לשבת הקא, שאפילו הוא על שלחן ימים רבים – אין בכך כלום. ואמאי? התם נמי ליכא: גזירה שזמא יאמרו מפקדין בכלי שרת! – פנים אחוץ קא רמית? פנים – לאו כולי עלמא ידעי, חוץ – כולי עלמא ידעי. תנן התם: מותר נסכים לקיין המזבח. מאי מודת? רבי יוחנן אומר, פאותה ששנינו: המקבל עליו לספק סולתו מארבע, ועמדו בשלש – יספק מארבע, משלש

מארבע – ועמדו בשלש מקדש מארבע – בפרק "הזהב" (בבא מציעא ג.ב.) מפריש: דהאי "מדת הקדש" הכי דמי: כגון שקובל עליו לספק סולתו מארבע, ועמדו משלש – דמספק מארבע. דבבבב, כי האי גוונא – אסור. ותימנא: הכי דמי אי דאית ליה סולתו או חזיטן שיתחללו עליהן מעת הקדש – אפילו בהדיוט שרי, מיהו על כרחין לא

דאפילו על הגדיש תנן (שם ע.ב.) פוסק עמו על הגדיש. וכי תימא: הא דשרי לפסוק עמו על הגדיש – היינו בפוסק לפי השער, (וא) אפילו בשער הלוקטוס, אבל אי מחול טפי – אסור אפילו בזה הלשון. והבא גבי הקדש, שרי – אי אפשר לומר כן, דהא בריש "הזהב" (שם מ.א.) תניא: דהו תמריז ופועלי תובעים אתו, ואמר לשולחני "תן עליו לספק סולתו" – שקבל מעות מן הגזר כדי לספק סולת כל השרה. וקובל עליו לחת ארבעה אסין בסלע, וקדשו. ועמיה שלשה אסין בפלע – נוחן ארבע אסין כמו שקובל קבל עליו לחת שלש אסין בסלע, והחולו.

ועמדו

דאפילו על הגדיש תנן (שם ע.ב.) פוסק עמו על הגדיש. וכי תימא: הא דשרי לפסוק עמו על הגדיש – היינו בפוסק לפי השער, (וא) אפילו בשער הלוקטוס, אבל אי מחול טפי – אסור אפילו בזה הלשון. והבא גבי הקדש, שרי – אי אפשר לומר כן, דהא בריש "הזהב" (שם מ.א.) תניא: דהו תמריז ופועלי תובעים אתו, ואמר לשולחני "תן עליו לספק סולתו" – שקבל מעות מן הגזר כדי לספק סולת כל השרה. וקובל עליו לחת ארבעה אסין בסלע, וקדשו. ועמיה שלשה אסין בפלע – נוחן ארבע אסין כמו שקובל קבל עליו לחת שלש אסין בסלע, והחולו.

אמר רבי אבא בר כהנא: השווה הכתוב מצוה קלה שבקלות למצוה המורה מן החמורות. מצוה קלה שבקלות זו שילוח חסן, ומצוה חמורה שבחמורות זו היא היא כיבוד אב ואם, ובשתיקה כתיב והארבת ימים.

אמר רבי אבון: מה אם דבר שהוא בפריעת חוב כתיב בו (דברים ה) למען ייטב לך ולמען יארכן ימיה. דבר שיש בו חסרון פים וסיכון נפשות לא כל שכן! אמר רבי לוי: ומה היא דרבנן

[דף כ"א ע"א]

גדול הוא דבר שהוא בפריעת חוב, מדבר שאינו בפריעת חוב!

תני רבי שמעון בן יוחי אומר, כלשם שמתן שכרן שווה כד פורענותן שווה.

(משלי ל) עין תלעג לאב ותבו ליקחת אם. עין שהלעיגה על כיבוד אב ואם, וכינת לא תפח האם על הבנים, וקרוה עורכי נחל. יבוא עורב שהוא אכזרי וקורנה ולא יתנה מפנה. ויאכלוה בני נשר, יבא נשר שהוא רחמן ויאכלנה ויהנה מפנה.

רבי ינאי ורבי יונתן הווין יתבין. אתא חד בר נש ונשק ריגלוי דרבי יונתן. אמר ליה רבי ינאי, מה טיבו הוא שלם לך מן יומיו? א"ל, חד זמן אתא קביל לי על בריה דיונוניה ואמרית ליה, איזיל צור בנישתא עלוי ובזיתיה. ואמר ליה ולמה לא בפתוניה? אמר ליה, ובפיני? אמר ליה ואדיין את לזו? אמר לזן, חזר ביה רבי יונתן וקבעה שמועה משמיה.

אתא רבי יעקב בר אחא רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן, שבופין את חבן לזון את האב. אמר רבי יוסי, הלואי הויין כל שמועתי בריין לי בהדא שבופין את חבן לזון את האב.

אי זו היא מצות עשה שהזמן גרמא? בגזן סוכה ושופר ולולב ותפילין. אי זו היא מצות עשה שלא הזמן גרמא? בגזן אבידה ושילוח חסן ומעקה וציצית.

ר"ש פוטר הנשים מן הציצית, שהיא מ"ע שהזמן גרמא. אמר להן רבי שמעון אין אתם מודין לי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, שהרי בסות לילה פטור מן הציצית.

אמר רבי הילא, טעמון דרבנן, שכן אם היו מיוחדות לו ליום ולילה שהיא חייבת בציצית!

אמר רבי לעזר, פסקון של נשים חובה כך היא הגירסה. ודוחין עליו את השבת.

רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר, פסקון של נשים ושל עבדים רשות ואין דוחין עליו את השבת כך היא הגירסה.

מצתן מהו? אמר ליה חובה. רבי זעירה אמר מחלוקת. רבי הילא אמר דברי הכל.

מתניתא מסייעא לדון, ומתני' מסייעא לדון. מתני' מסייעא לרבי ועירא. חזרת מצוה ושאר כל הימים רשות. ר"ש אומר באנשים חובה ובנשים רשות. כך היא הגירסה.

מתניתא מסייעא לרבי הילא. נאמר (דברים טז) לא תאכל עליו חמין. ונאמר שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני. את שהוא בכל תאכל חמין הרי הוא בקום אכול מצוה ונשים הרי הן בכל תאכל חמין. הרי הן בקום אכול מצוה.

והא תנינן כל מצות עשה שהזמן גרמא האנשים הייבים והנשים פטורות! אמר רבי מנא, חומר הוא מצות עשה שהיא באה מבח בלא תעשה!

ואתיא כמ"ד פסקון של נשים רשות.

תני: האשה – עושה פסח הראשון לעצמה והשני מפילה לאחרים. דברי רבי מאיר. ר' יוסי אומר, האשה עושה פסח שני לעצמה. א"צ לומר הראשון. רבי אלעזר בי רבי שמעון אומר, האשה עושה פסח ראשון מפילה לאחרים ואינה עושה פסח שני.

מה טעמא דרבי מאיר?

[דף כ"א ע"ב]

(שמות יב) איש ששה לבית אבת ואם רצו לבית.

מה טעמא דרבי יוסי? איש ששה לבית אבת כ"ש לבית.

מה טעמא דרבי אלעזר בי רבי שמעון? איש לא אשה מה מקיימין רבנן איש, פרט לקמן.

אמר רבי יונה אפילו כמאן דמר חובה? שנייא היא שהדבר מסויים שלא יקבע הדבר חובה.

חויז מביל תשחית ומביל תקיף ומביל תיטמא לפתים. איסי אומר, אף משום לא יקרחו קרחה מה טעמא? לא יקרחו קרחה את שישנו בפאת זקן ישנו בקרחה, ונשים שאין להן זקן פטורות מן הקרחה.

ועוד מן הדא בנים ולא בנות.

אמר רבי לעזר, נשים תיבות בקרחה. מה טעמא? (דברים יד) כי עם קדוש אתה לה' אלהיך. אחד אנשים ואחד נשים מה מקיים רבי לעזר? בנים, בשעה שישאל עושיין רצונו של הקדוש ברוך הוא קרואים בנים. ובשעה שאין ישראל עושיין רצונו של הקדוש ברוך הוא אינן קרויין בנים.

רב מפסד לאילין דבי רב אתי רב המנונא מפסד לחברייה פקדון לנשיכון, כד הווינן קיימין על מיתניא דלא ליהוויין מתלשן בשעריהון שלא יבואו לידי קרחה.

עד כמה היא קרחה? אית תניי תני: כל שהוא. ואית תניי תני: בגרים. מאן דמר כל שהוא, ממשמע קרחה כל שהוא. מ"ד בגרים? נאמר כאן קרחה, ונאמר להלן קרחה מה קרחה האמורה להלן בגרים אף כאן בגרים.

רבי יוסי בר ממל: כהנת מותרת לצאת הוצה לארץ. מאי טעמא? אמור אל הכהנים. לא אל הכהנות. דלא כן מה אנו אמרין הואיל והיא בכלל גזירה לא תצא. אם אומר אתה כן נמצאת דוחה פרשת ממאות!

וכהן מניח ידו תחתיה ומניפה אין הדבר באור? מביא מפה.

ואינו הוציא? מביא כהן זקן. ואפילו תימר כהן ילד, אין יצר הרע מצוי לשעה.

תני רבי הויה: מצוי, סומה גידמת – שני כהנים מניפין על ידיה.

הלכה ח' מתני' כל מצוה שאינה תלויה בארץ נהנת בארץ ובחוצה לארץ, וכל שהיא תלויה בארץ, אינה נהנת אלא בארץ. הויז מן הערלה והכלאים. רבי אליעזר אומר אף החדש.

גמרא בתיב (דברים יב) אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות. בארץ אתם תייבין לעשות אין אתם תייבין בחוצה לארץ. אדיין אנו אומרים, מצות התלויות בארץ אינן נהנות אלא בארץ. יכול אפילו מצות שאינן תלויות בארץ לא יהו נהנות אלא בארץ? תלמוד לומר (שם יא) השמרו לכם פן יפתה לבבכם ותרה אף ח' וגו' ושמרתם את דברי אלה

[דף כ"ב ע"א]

אפילו גולים. ושמרתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם.

מה אית לדך? כגון תפילין ות"ת מה תפילין ות"ת שאינן תלויות בארץ נהגין בארץ ובחוצה לארץ. אף כל דבר שאינו תלוי בארץ יהא נהג בין בארץ בין בחוצה לארץ.

מעתה משנגאלו יהו פטורין! כתיב (נחמיה ח) ויעשו כל הקהל השבים וגו' עד מימי ישוע. ולמה ישוע? חילל בריה דרבי שמואל בר נחמן אמר, פגם הפתוב פבוד צדיק בפגם פגני פבוד צדיק בשעתו.

הקיש ביאתן בימי עזרא לביאתן בימי יהושע. מה ביאתן בימי יהושע פטורין היו ונתחייבו אף ביאתן בימי עזרא פטורין היו ונתחייבו.

ממה נתחייבו? רבי יוסי פי רבי חנינה אמר מדבר תורה נתחייבו. הדיא היא דכתיב (דברים ל) והביאד ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה. הקיש ירושתך לירושת אבותיך מה ירושת אבותיך מדבר תורה, אף ירושתך מדבר תורה.

והטבד והרבד מאבותיך פטורין היו ונתחייבו. ואתם פטורין הייתם ונתחייבתם. אבותיך לא היה עליהם עול מלכות, ואתם אף על פי שיש עליכם עול מלכות. אבותיך לא נתחייבו אלא לאחר י"ד שנה, שבע שכבישו ושבע שחילקו. אבל אתם ראשון ראשון קונה ומתחייב.

אמר רבי אלעזר מאיליהו קיבלו עליהן את הפעשרות. מה טעמא? (נחמיה י) ובכל זאת אנהנו פרתים אמנה והותמים וגו'.

מה מקיים רבי לעזר (שם) ואת בכורי בקרינו וצאנינו? מפיון שקיבלו עליהן דברים שלא היו חייבין עליהם, אפילו דברים שהו חייבין העלה עליהם המקום פאילו מאיליהם קיבלו עליהם.

מה מקיים רבי יוסי פי רבי חנינה ובכל זאת אנהנו פורתים אמנה והותמים? מפיון שקיבלו עליהן בסבר פנים יפות, העלה עליהן המקום פאילו מאיליהן קיבלו עליהן את הפעשרות.

מה מקיים רבי לעזר מאבותיך? פתר לה לעתיד לבוא. דאמר רבי חלבו שמעון בר בא בשם רבי יוחנן, אבותיך ירשו ארץ ז' עממים, ואתם עתידין לירש ארץ של עשר עממים.

תלתי אחרגיתא אילין אינון (בראשית ו) את הקיני, ואת הקניזי, ואת הקדמני.

רבי יודה אמר: שלמאה, שכייח, נכטייה. רבי שמעון אמר אסייא, ואסטמניה, ודרמשק. רבי לעזר בן יעקב אמר, אסייא וקרתיגנה ותורקי. רבי אומר, אדום ומואב וראשית בני עמון.

מאבותיך. אבותיך אף על פי שנגאלו חזרו ונשתעבדו. אבל אתם, משאתם נגאלין עוד אין אתם משתעבדין. מה טעמא? (ירמיה ל) שאלו נא וראו אם ילד זכר. בשם שאין זכר יולד בך אתם משאתם נגאלין אין אתם משתעבדים.

הויז מן הערלה ומן הפלאים. רבי אליעזר אומר אף החדש. מה טעמא דרבי אליעזר? (ויקרא כג) בכל מושבתים בין בארץ בין בחוצה לארץ. מה מקימין רבנן בכל מושבותיכם? בחדש שבו שיצא לחוצה לארץ.

רבי יונה בעא:

[דף כ"ב ע"ב]

ולמה לא תנינן אף החלה? אומר ליה רבי יוסי, לא תנינן אלא דברים שנוהגין בישראל ונוהגין בגוים וכלה נוהגת בישראל ואינה נוהגת בגוים. מה טעמא? (במדבר טו) ראשית ערסתיכם ולא של גוים.

הלכה ט' מתני' כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין את ימיו ונחל את הארץ וכל שאינו עושה מצוה אחת, אין מטיבין לו ואין מאריכין את ימיו ואינו נחל את הארץ. וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרב ארץ אין זה מן היישוב. והמחזיק בשלשתן, עליו הכתוב אומר (קהלת ד) והחוט המשולש לא במהרה ינתק.

גמרא הא כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר בעושה מצוה? ואת אמרת אכז? אלא בן אנו קיימין במחוצה עושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין את ימיו ונחל את הארץ. והעובר עבירה אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין ימיו ואינו נחל את הארץ.

תמן תנינן (מכות דף כג) הא כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר בעושה מצוה! אומר רבי זעירה מי שבאת לידו ספק עבירה ולא עשאה.

אמר רבי יוסי בי רבי בון מי שייחד לו מצוה ולא עבר עליה מימיו. מה אית לך? אומר רבי מר עוקבן, בגון כיבוד אב ואם.

אמר רבי מנא (תהלים קיט) אשרי תמימי דרך החלכים בתורת ה' כהולכים בתורת ה'.

אמר רבי אבון (שם) אף לא פעלו עולה בדרךיו הלכו כבדרךיו הלכו.

אמר רבי יוסי בי רבי בון מה בתיב (שם א) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים. מכיון שלא הלך בעצת רשעים במי שהלך בעצת צדיקים.

דרש בן עזאי (קהלת י) זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח. אילו זבוב אחד שמות שמא אינו מבאיש שמן רוקח! וזה על ידי חטא אחד שחטא איבד כל זכיות שבידו.

דרש רבי עקיבא (ישעיה ה) לכן הרהיבך שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק. לבלי חוקים אין כתיב באן, אלא לבלי חק למי שאין בידו מצוה אחת שייסיע לו לכף זכות. הדיא דאת אמר לעולם הבא, אבל בעולם הזה אפילו תשע מאות ותשעים ותשעה מלאכים מלמדיו עליו חובה ומלאך אחד מלמד עליו זכות הקדוש ברוך הוא מכריעו לכף זכות. ומה טעם? (איוב לג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלה להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר.

אמר רבי יוחנן: אם שמעת דבר מרבי ליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי, נקב אונן באפרכם הוא ושמע. דאמר רבי יוחנן רבי ליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אפילו תשע ומאות ותשעים ותשעה מלאכים מלמדיו עליו חובה ומלאך אחד מלמד עליו זכות הקדוש ברוך הוא מכריעו לכף זכות.

ולא סוף דבר כל אותו המלאך, אלא אפילו תשע מאות ותשעים ותשעה צדידין מאותו המלאך מלמדיו עליו חובה וצד אחד מאותו המלאך מלמד עליו זכות, הקדוש ברוך הוא מכריעו לכף זכות. מה טעם? אם יש עליו מלאך אחד מאלה אין כתיב, אלא אחד מני אלה מצדידין של אותו מלאך. מה כתיב בתרייה? ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר.

דף כ"ג ע"א

פדעוהו בייסורין מצאתי כפר. מצא כפר לעצמו.

הדיא דאת אמר בעולם הזה. אבל לעולם הבא, רובו זכיות יורש גן עדן. רובו עבירות יורש גיהנום. הנה מהצניין? רבי יוסי בן חנינה אמר נושא עון. רבי אבהו אמר נושא כתיב מה הקדוש ברוך הוא עושה? הוסיף אחד מחובותיו וזכיותיו מכריעו.

אמר רבי ליעזר (תהלים סב) ויך ה' חסד בי אתה תשלם לאיש כמעשהו ואין לית ליה את יחייב ליה מן דידי. היא דעתיה דרבי אלעזר דרבי אלעזר אמר, ורב חסד. מלמד שהוא מטה כלפי החסד.

רבי ירמיה אמר רבי שמואל בר רב יצחק בעא (משלי יג) צדקה תצר תם דרו ורשעה תסלף תפאת. (שם) תפאים תרדף רעה ואת צדיקים ישלם טוב. (שמואל א ב) רגלי חסידו ישמור ורשעים בחשך ידמו וגו'. (משלי ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון. וסייגין סייגה ותריעין תריעה? וכיני סייגין סייגה ותריעין תריעה רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק, שומר את עצמו מן העבירה פעם ראשונה ושנייה ושלישית, מוכן והילך הקדוש ברוך הוא משפירו. מה טעמא? (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם נבר.

אמר רבי זעירא, ובגלחוד דלא יתוב ליה. (קהלת ד) ונהומו המושלש לא לעולם ינתק אין כתיב באן, אלא לא במהרה ינתק. אין אמרהת עלוי, מיפסק הוא.

רבי הונא בשם רבי אבהו. הקדוש ברוך הוא – אין לפניו שכחה, הא מפני ישראל נעשה שוכחן. מה טעמא? (מיכה ז) מי אל כמוך נשא עון ועבר על פשע. נשא כתיב. וכן דוד הוא אומר (תהלים פה) נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה.

הדרן עלף האשה נקנית

פרק ב

הלכה א' מתני' האיש מקדש בו ובשלוהו. והאשה מתקדשת בה ובשלוהוה. האיש מקדש את בתו בשוהיא נערה, בו ובשלוהו. האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו, התקדשי לי בזו, אם יש באחת מהן שנה פרוטה מקודשת ואם לא אינה מקודשת בזו ובזו. אם יש בכולן שנה פרוטה מקודשת. היתה אוכלת ראשונה ראשונה אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שנה פרוטה.

גמרא מנין ששלוהו של אדם כמותו? אמר רבי לעזר (שמות יב) ושהטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים. וכי כולן שוחטין אותו? והלא אחד הוא שהוא שוחט על ידי כולם! אלא מיכין ששלוהו של אדם כמותו.

ויידא אמר דא (שם) ויקחו להם איש שוה לבית. אבת שוה לבית וכי כולם היו לזקחין? והלא אחד הוא שהוא לזקח על ידי כולם! אלא מיכין ששלוהו של אדם כמותו.

אמר רבי יוסי: שנייא היא, שאדם שוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו!

[דף כ"ג ע"ב]

אין תימר אדם מפריש פסחו של חבירו שלא מדעתו, לית יכיל דאמר רבי זעירא בשם רבי לעזר, אדם שוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו אכל אינו מפרישו שלא מדעתו.

בית שמאי אומרים: אין השליח עולה משם עד.

היה עבדא? שילח שנים. על דעתון דבית שמאי שליח ושני עדים. על דעתון דבית הלל שלשתן שלוחין ושלשתן עדים.

אמר רבי אבון בר חייה, נראין דברים בשקידשה בשטר. אבל אם קידשה בכסף, נעשה כנוגע בעדותו! אמר רבי יוסי, מכיין שהאמינתו התורה, אפילו קידשה בכסף אינו כנוגע בעדותו.

אמר רבי בא: אתא עובדא קומי רב, ועשה שליח עד.

חד בר נש אפקיד גרבוי גבי קרקפיפא דחבריה וכפר ביה. אמר רבי פנחס אתא עובדא קומי רבי ירמיה ועשה שליח עד וחיבו שבועה על ידי הכתף.

אית מתניתא אמרה: ששלוחו של אדם כמותו. ואית מתניתא אמרה: שאין שלוחו של אדם כמותו. ואם חמר ומיננו. ואם הפך יפר. הוינן סברין מימר שלוחו של אדם כמותו. אלא שמיעט הכתוב.

(ויקרא א) וסמך ידו ולא יד בנו, ולא יד עבדו, ולא יד שלוחו. הוינן סברין מימר ששלוחו של אדם כמותו אלא שמיעט הכתוב.

(שמות כא) ורצע אדניו את אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ. אדניו ולא בנו. אדניו ולא שלוחו. הוינן סברין מימר ששלוחו של אדם כמותו אלא שמיעט הכתוב.

אית תניי תני ורצע, לרבות את השליח.

עד פדון פרבי עקיבה פרבי ישמעאל? אדניו כל שהוא בא מחמת אדניו.

תמן תנינן (גיטין פרק ו) נערה המאורסה, היא ואביה מקבלין את גיטה.

ריש לקיש אמר, במחלוקת בגיטין בן מחלוקת בקידושין. אמר רבי יוחנן, הכל מודין בקידושין שאביה מקדשה. שאביה מקדשה ולא היא, מודה ריש לקיש בגישואין כך היא הגירסה. שלא תכל מפנה לחשיא עצמה להפסיד מעשה ידיה על אביה.

על דעתיה דרבי יוחנן אין לה דעת אצל אביה ואינה עושה שליח.

על דעתיה דרשב"ל יש לה דעת אצל אביה, והיא עושה שליח.

מתניתא פליגא על רבי יוחנן. האיש מקדש בו ובשלוחו והאשה מתקדשת בה ובשלוחה! פתר לה בגדולה.

והתנינן קטנה שאמרה התקבל לי גיטי

[דף כ"ד ע"א]

אינו גמ עד שיגיע הגט לידה! פתר לה ביתומה.

והתנינן אם אומר לו אביה צא והתקבל לבתי גיטה, אם רצה להחזיר לא יחזור! פתר לה לצדדין. הא מתניתא פתר לה ראשה ביתומה. וסופה בשויש לה אב.

מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש. האי ש מקדש את בתו בשהיא נערה בו ובשלוהו! פתר לה ברבי יודה. דרבי יודה אומר אין שתי ידים זוכות באחת.

אמר רבי אסי, חד רב נפק מן בית וועדא אומר, נפק עובדא ברבי יוחנן וסמכוני עלוי לא דתוה צורכא מיסמוך עלוי אלא דתוה מן ומא למינגא.

רב המנוגא בשם רבי אסי, קמנה שקידשה את עצמה בשתי שערות אביה ממאן לא היא. לא אתייא לא ברבי יוחנן ולא ברשב"ל. אין ברבי יוחנן, אין באן מיאון. אין ברבי שמעון בן לקיש, נישואי תורה הן לא אתייא אלא ברבי יוחנן אף על גב דרבי יוחנן אומר הכל מודין בקידושין שאביה קידשה לא היא, מודה בה אביה ומאן על ידיה.

רבי בא בר כהנא ורבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי, קידשה לדעת והכניסה שלא לדעת זה היה מעשה ובה אביה והוציאה מגונגה. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יהושע, סימן הוה לו דתוה רבי יהושע בן לוי פליג על רבי שמעון בן לקיש לית היא פליגא הוה מה דרבי שמעון בן לקיש אומר תמן לא הכל ממנה להשיא את עצמה ולהפסיד מעשה ידיה לאביה בן רבי יהושע בן לוי אומר הךא לא הכל ממנה להשיא את עצמה ולהפסיד מעשה ידיה על אביה.

אתא רבי אבא בר כהנא רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי, קידשה שלא לדעת וכןסה שלא לדעת זה היה מעשה ובה אביה ועקר קידושיה.

קידשה לדעת, וכןסה שלא לדעת, מהו שתאכל בתרומה? רב אומר אוכלת. ושמואל אומר אינה אוכלת! אומר רבי מנא טעמא דרב, מכיון שקידשה לדעת חזקה שכןסה לדעת. אומר רבי יוסי בי רבי בון, טעמא דרב שפן משנה ראשונה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה.

מה נפק מן ביניהון? מעשה ידיה. על דעתיה דרבי מנא, ברב מעשה ידיה לבעלה. על דעתיה דרבי יוסי בי רבי בון ברב מעשה ידיה לאביה מתה מי יורשה. על דעתיה דרבי מנא ברב בעלה יורשה. ע"ד דרבי יוסי בי רבי בון ברב מתה אביה יורשה.

[דף כ"ד ע"ב]

אתא רבי יוסי בי רבי בון פרב מתה בעלה ירשה.

קידשה שלא לדעת והכניסה שלא לדעת, מהו שתאכל בתרומה? שמואל אמר אוכלת. איתא חמי אילו קידשה לדעת וכנסה שלא לדעת שמואל אמר אינה אוכלת והכא הוא אמר אוכלת! שמואל עבד לה ביתומה.

מתניתא. התקדשי לי בתמרה זו. וכל מתני' בשאמרה אי איפשי בזו אלא בזו אי איפשי בזו אלא בזו. בזו ובזו ובזו. מאן תנא ווי"ז? רבי יודה. ברם ברבי מאיר – או בזו או בזו או בזו.

רבי ירמיה בשם רב: "התקדשי לי בסלע זו לאחר שלשים", אוכלת בתוך שלשים יום – הרי זו מקודשת. אופ רבי שמעון בן אלעזר מודה בה. מה בינה למלוה? מלוה לא ניתנה לשם קידושין. קידושין לקד ניתנו משעה ראשונה. והא תנינן היתה אוכלת ראשונה אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שנה פרוטה. אמר רבי אלעזר, מעתה אפילו לא נשתתיר שם שנה פרוטה תהא מקודשת! פתר לה על ראשה. ואין על ראשה בדיא תנינן היתה אוכלת ראשונה אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שנה פרוטה! אמר רבי אלעזר

[דף כ"ה ע"א]

דרבי שמעון בן אלעזר היא. דתני: התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך והלכה ומצאתו שנגנב או שאבד. אם נשתתיר שם שנה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת. במלוה שיש לי בידך, והלכה ומצאתה שנגנבה או שאבדה, אפילו לא נשתתיר שם שנה פרוטה מקודשת. רבי שמעון בן אלעזר אמר משום רבי מאיר, מלוה כפיקדון. אם נשתתיר שם שנה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת. אמר רבי לעזר, אתיא דרבי שמעון בן אלעזר ברבי מאיר. כפוח דרבי מאיר אמר כל המשנה מדעת הבגלים נקרא גוזלן. בן רבי שמעון בן אלעזר אמר הכא כל המשנה מדעת הבגלים נקרא גוזלן. דהוא פתר לה במלוה שהלוח אמר לו קח לי חטים ולקח לו שעורים.

ובשניא מקדשין בגזילה? רבי יוסי בעא ניהא אדם נותן שנה פרוטה על דינר. שפוא נותן שנה פרוטה על שנה פרוטה! אית תניי תניי מקדשין בגזילה. ואית תניי תניי אין מקדשין בגזילה. אמר רבי מנא. מאן דאמר מקדשין בגזילה שהוא יכול להצילה מידו. מאן דאמר אין מקדשין בגזילה בגזילה שאינו יכול להוציאה מידו.

רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי שמואל בר רב יצחק מאן דאמר מקדשין בגזילה בגזילה שנתייאשו הפעלים מפנה. ומאן דאמר אין מקדשין בגזילה בגזילה שלא נתייאשו הפעלים מפנה.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן, מתניתא בשאמר לה בפקדון

[דף כ"ה ע"ב]

שיש לי בידך. אבל אמר לה בכל מה שהפקדתי בידך, אינה מקודשת עד שיהו פולן קיימין.

מה בינו למלוה? מלוה ניתנה להוציאה. וזה לא ניתן להוציאו.

והתנינן, היתה אוכלת ראשונה ראשונה אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שנה פרוטה. מעתה אפילו נשתיר שם שנה פרוטה לא תהא מקודשת עד שיהו פולן קיימין! פתר לה על ראשה. ואין על ראשה בדיא תנינן היתה אוכלת ראשונה ראשונה אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שנה פרוטה.

אמר רבי אבון לא פן סברנן מימר מאן תנא ווי"ן רבי יודה אמר רבי יוחנן דברי רבי יודה נכללין בקרבן אחד. ונפרטין בשלשה קרבנות. כמה דהוא אמר תפון נכללין בקרבן אחד ונפרטין בשלשה קרבנות פן הוא אמר הכא נכללין בקידוש אחד ונפרטין בשלשה קידושין.

"התקדשי לי בסלע זו" ואמרה: השליכה לים או לנהר – אינה מקודשת. תנייהו לעני הרי זו מקודשת. מפל מקום לא נכנס לתוך ידה בלום, הכא את אמר מקודשת, והכא את אמר אינה מקודשת? אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן, רוצה היא מקודשת ותראה עושה טובה לעני.

אמר רבי פנחס: ואתיא או כרבי זעירא או כרבי אילא. דתני: אומר הוא אדם לפועל הילך דינר זה אכול בו. הילך דינר זה שתה בו. אין הוששין על שקרו לא משום שביעית. ולא משום מעשרות. ולא משום יין נסך. אבל אם אמר לו: צא וקח לך כפר ואני נותן לך דמיו. צא וקח לך רביעית של יין ואני נותן לך דמיה. הוששין על שקרו משום שביעית ומשום מעשרות ומשום יין נסך. אמר רבי זעירא: נעשה התנוני שלוחו של בעל הבית לזכות לפועל. אמר רבי הילא פועל זוכה לבעל הבית משל התנוני וחוזר זכה לעצמו

[דף כ"ו ע"א]

אוף הכא, על דעתיה דרבי זעירא, הפעל נעשה שלוחו של אשה לזכות לעני. אמר רבי הילא: העני זכה לאשה משל בעלה, וחוזר וזוכה לעצמו.

מה נפק מן ביניהון? הנה הנוני חרש, על דעתיה דרבי זעירא – לא חשש, שאין שליחות לחרש. על דעתיה דרבי הילא – חשש. הנה הפועל חרש, על דעתיה דרבי הילא – לא חשש, שאין זכויות לחרש. על דעתיה דרבי זעירא – חשש.

הטף הפלע מידה ונתנו לה, בשעת מתנה אמר לה: "הרי את מקודשת לי" – הרי זו מקודשת.

במה קידשה? רבי חייב בשם רבי פדת: רוצה היא שתהיה מקודשת לו ויהא חייב לה סלע. אמר רבי יוסי: אילו איתמר כלי – יאות, סלע – דרבה להתחלף.

"בינמי לי סלע זו", ובשעת מתנה אמר לה: "הרי את מקודשת לי" – הרי זו מקודשת. אם משנתנה לה, רצת – מקודשת, לא רצת – אינה מקודשת.

"הילך סלע זו שאני חייב לך", ובשעת מתנה אמר לה: "הרי את מקודשת לי", רצת – מקודשת, ואם לאו – אינה מקודשת.

אם משבאת לתוף ידה אמר לה: "הרי את מקודשת לי", אף על פי ששניהן רוצין – אינה מקודשת. כיצד יעשה? ימלינו ממנה ויחזור ויתנינו לה, ויאמר לה: "הרי את מקודשת לי".

"התקדשי לי במנה זו", ונמצא הסר דינר – אינה מקודשת. הנה בו דינר רע – הרי זו מקודשת, והוא – שיקליף.

הנה מונה ראשון ראשון ומשליף לתוף ידה – יכולה היא שתחזור בה עד שעה שישלים. רבי לעזר אומר: מקודשת בראשון והשאר על תנאי. רבי יוחנן אומר: לכשישלים.

אמרינן: חזר ביה רבי יוחנן. חד בר נש ערבונא יתיב להכרייה, וכפר ביה הכרייה. רבי בא ורבי הילא ורבי יעקב בר אחא, תלתייהון אמרינן: זרע פשתן היה, ומקצת דמים נתן ליה. אתא עובדא קומי רבי יוחנן, אמר: או יתן לו בכל מקחו, או ימסור אותו למי שפרע. רבי הויה בר יוסף אמר: או יתן לו בכל ערבונו, או ימסור אותו למי שפרע.

מודה רבי הויה בר יוסף לרבי יוחנן: במקח שאין דרכו להיקנות חצייים, כגון פרה וטלית. ואשה דרבה להיקנות חציון? רבי חייב ורבי יודן, תריהון אמרינן: מקח – דרכו להיקנות חציון, ואשה – אין דרכה להיקנות לחציון.

[דף כ"ז ע"ב]

הלכה ב' מתני' "התקדשי לי בכום זה של יין", ונמצא של דבש. "של דבש", ונמצא של יין. "בדינר זה של כסף", ונמצא של זהב. "של זהב", ונמצא של כסף. "על מנת שאני עני", ונמצא עשיר. "עשיר", ונמצא עני – אינה מקודשת.

רבי שמעון אומר: אם הטעה לשבח – הרי זו מקודשת.

"על מנת שאני כהן" – ונמצא לוי. "לוי", ונמצא כהן. "נתין", ונמצא מקור. "מקור" ונמצא נתין. "בן עיר", ונמצא בן כרד. "בן כרד", ונמצא בן עיר. "על מנת שביתי קרוב למרחץ", ונמצא רחוק. "רחוק", ונמצא קרוב. "על מנת שיש לי בת או שפחה מגודלת", ואין לו. או "על מנת שאין לי", ויש לו. "על מנת שיש לו בנים", ואין לו. "על מנת שאין לי", ויש לו.

ועל בולם, אף על פי שאמרה: "בלפי היתה להתקדש לו, אף על פי בן" – אינה מקודשת. וכן היא שהיטעתו.

גמרא "בכום זה ובמה שבתוכו", שזה פרוטה – מתקדשת, ואם לאו – אינה מתקדשת. זכה בו ובמה שבתוכו, אם יש במה שבתוכו שזה פרוטה – מתקדשת, ואם לאו – אינה מתקדשת. לא זכת אלא במה שבתוכו בלבד.

רבי שמעון אומר: אם הטעה לשבח – מקודשת. אמר רבי יוחנן: מודה רבי שמעון שאם הטעה לשבח יחסים – אינה מקודשת. אמר רבי יוסא: מתניתא אמרה בן, "על מנת שאני כהן" ונמצא לוי.

ניחא כהן ונמצא לוי. לוי ונמצא כהן? יכולה היא מימר: לא הוינא בעינא די רוחיה רבא עלי.

ניחא בן כרד ונמצא בן עיר. בן עיר ונמצא בן כרד? יכולה היא מימר: בעינא הוינן מצטנעא.

"על מנת שביתי קרוב למרחץ", ונמצא רחוק. ניחא קרוב ונמצא רחוק. רחוק ונמצא קרוב? יכולה היא מימר: בעינא הוינא מטרפסא אזלה, מטרפסא אתינא.

"על מנת שאין לי בת או שפחה גודלת" ויש לו – ניחא. על מנת שיש לי ואין לו? הניע עצמך שהיה לו בסוף העולם? אומר רבי בא בר מנא: ביני מתניתא: בת לגודלתיה. ושפחה לשמשותיה.

הלכה ג' מתני' האומר לשלוהו: "צא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני", והלך וקדשה במקום אחר – אינה מקודשת. "הרי היא במקום פלוני", והלך וקדשה במקום אחר – הרי זו מקודשת.

גמרא מתניתא דלא רבי לעזר. ברם רבי לעזר – לעולם הרי היא מקודשת, עד שיאמר לו: "אל תקדשינה לי אלא במקום פלוני", והלך וקידשה במקום אחר.

הרי זו מקודשת. אוף רבי לעזר מודה בה, שאינו אלא כמראה לה מקום. אוף רבנין מודיי בה, שאינו אלא כמראה לה מקום.

הלכה ד' מתני' המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים – אינה מקודשת. בנסה סתם, ונמצאו עליה נדרים – תצא שלא בכתובה. ועל מנת שאין עליה מומין, ונמצאו בה מומין – אינה מקודשת. בנסה סתם, ונמצאו בה מומין – תצא שלא בכתובה, שכל המומין הפוסלין בכתובים – פוסלין בנשים:

גמרא תנינן: מומין. באילו נדרים אמרו? רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יצחק: נדרה שלא לוכל בשר, ולא לשתות יין, ושלא לקבוש בגדי צבעונין.

אמר רבי זעירא:

[דף כ"ז ע"א]

כלי פשתן הדקים תבאין מבית שאן – בכלי צבועין הן.

אמר רבי יוסי: מתניתא בשאמר לה: "על מנת שאין עליך נדרים". אכל אם אמר לה: "על מנת שאין לך נדר", אפילו נדרה שלא לאכול חרובין – נדר הוא.

הלכה אצל תזקן והתיר לה – הרי זו מקודשת. אצל הרופא וריפאה – אינה מקודשת. מה בין זקן מה בין רופא? זקן – עוקר את הנדר מעיקרו, רופא – אינו מרפא אלא מיכן ולהבא.

אית תניי תני: אפילו הלכה אצל תזקן והתיר לה – אינה מקודשת. מתניתא דרבי לעזר. דתנינן תמן: אמר רבי לעזר: בדין תיה, אפילו נדר שהוא צריף תקירת חכם – שתזקן עוקר הנדר מעיקרו, ולמה אקרו נדר שהוא צריף תקירת חכם? מפני נדר שאינו צריף תקירת חכם.

אית תניי תני: מותרת להינשא בלא גט. ואית תניי תני: אסורה להינשא בלא גט. הוון בעיי מימר: מאן דמר: מותרת להינשא בלא גט – רבי לעזר. ומאן דמר אסורה להינשא בלא גט – רבנין.

תני: שומא שיש בה שיער, בין גדולה בין קטנה, בין בגוף בין בפנים – תרי זה מום. ושאינ בה שיער, בפנים – מום, בגוף – אינה מום. כמה דברים אמורים? בקטנה. אבל בגדולה, בין בגוף בין בפנים – תרי זה מום.

עד כמה היא גדולה? רבן שמעון בן גמליאל אומר: עד פאיסר האימלקי. רבי לעזר בשם רבי תנינא: בגון הדין קורדינא – שיעורו פחצי זהוב, כל שהוא.

רבי רדיפה, רבי יונה, רבי ירמיה שאל: אשה קרחת, ושיטה של שיער מקפת מאוזן לאוזן?

בעיי מישמעניה מן תדא: הוסיפו עליהן באשה: ריח הפת, וריח הזיעה, ושומא שאין בה שיער. ולא אדפרון קרחה. סברין מימר: שאינו מום. אתא רבי שמואל בריה דרבי יוסה בי רבי בון בשם רבי ניסא: מום הוא, לא אתינן מיתני, אלא דבר שהוא פעור בזה ובזה, מום – בזה, ואין מום – בזה. אבל דבר שהוא נויי בזה ומום בזה, בגון תדא קרחתה, אף על גב דהוא מום – לא תנינתה.

תדע לך שהיא כן, תרי זקן, תרי נויי – באיש, ומום – באשה, ולא תנינן: יתר עליהם באשה – זקן. תרי דדים, תרי נויי – באשה, ומום – באיש, ולא תנינתה: יתר עליהם באיש – דדים.

הלכה ה' מתני' המקדש שתי נשים בשנה פרוטה, או אשה אחת בפחות משנה פרוטה, אף על פי ששילח סבלונות לאחר מיכן – אינה מקודשת, שמחמת קידושין הראשונים שילח. וכן קמן שקידוש.

גמרא תני, וכולן שבעלו – קנו. רבי שמעון בר יוחאי אומר משום רבי שמעון: וכולן שבעלו – לא קנו, שלא היתה בעילתו אלא לשום קידושין הראשונים. אם קנו, רבי תיה בשם רבי יוחנן: קנו לחומרין.

רבי תיה בשם רבי יוחנן: כל תני שהיא מעשה מתחילתו – מקודשת לחומרין. רבי מנא בעא קומי דרב יודן: מאן תנא כל תנאי שהיא מעשה מתחילתו – תניי בטל, דלא ברבי שמעון.

רבי יודן בשם רבי יוחנן: מקודשת לחומרין. הוה עבידא? "תרי אני מקדשה בבעילה על מנת שירדו גשמים", ירדו גשמים – מקודשת, ואם לאו – אינה מקודשת.

רבי תיה בשם רבי יוחנן: בקידושי מלוגה – לחומרין. ובקרקעות – לא קנה. ובמטלטלין – אין מוסרין אותו למי שפרע. ביקש לתעמיד לו מקחו? נישמעניה מן תדא: ותרי לך אצלי בהן יין, ויין אין לו. תא אם יש לו יין – תרי זה חייב. תני רבי תיבא: אם יש לו יין – חייב ליתן לו.

רבי שמואל בר רב יצחק שלח אמר לתפון: הוון ידעין, דהורי רבי הויה בשם רבי יוחנן: קידושי מלוה – לחומרין. ובאיש לרבי זעירא.

[דף כ"ח ע"א]

למה? בגין דהוון מחמירין, וקליל עליהון. אמר רבי יוסה בי רבי בון: בקולא הוון נהיגין, ואחמר עליהון. שאם בא אחר וקידשה – תפשו בה קידושין. אמר רבי יודן בי רבי חנן: ערוה שאינה ערוה – תופש את שאינה ערוה.

הלכה ו' מתני' המקדש אשה ובתה, או אשה ואחותה באחת – אינן מקודשות. ומעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות, וליקט אחד בכללה של תאנים, משלחם היתה, ושל שביעית היתה, ואמר: הרי פולקם מקודשות לי בכלכלה זו, וקיבלתה אחת מהן על ידי פולק, ואמרו חכמים: אין האחות מקודשות.

גמרא אמר רבי הויה בר בא: את שמע מינה חמש. את שמע מינה, שחמש נשים מתקדשות באחת. שהאשה מקבלת קידושיה וקידושי חברתה. ומקדשין בגזילה. ומקדשין בפירות עבירה. ואין קידושין תופסין בעריות.

אמר רבי לעזר: באחיות – לא קידש, ובחטאות – כיפר. היך עבידא? שחט שתי חטאות לשם חטאת אחד – המזבח בורר את הראוי לו, שפתיחן אסורות באכילה.

שחט שני אשמות לשם אשם אחד – המזבח בורר את הראוי לו, שפתיחן אסורין באכילה. רבי זעירא בשם רבי יוחנן: שחט את הראשון שלא לשמו, ואת השני לשמו – כיפר, שאינו הראשון שלא לשמו בשר אלא מבח שמו הבא אחריו. אבל שחט הראשון לשמו, והשני שלא לשמו, אם כיפר הראשון,

[דף כ"ח ע"ב]

על מה השני בא ומכפר? על טומאה שאירעה בין זה לזה? ובפסחים – לא כיפר, שאין הפסח בא אלא לאכילת בשר. ודלא ברבי נתן, דרבי נתן אמר: יוצאין בזריקה בלא אכילה.

הלכה ז' מתני' המקדש בחלקו מקדשי הקדשים ומקדשים קלים – אינה מקודשת. ממעשר שני, בין שוגג בין מזיד – לא קידש; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: מזיד – קידש. שוגג – לא קידש. ובתקדש, מזיד – קידש, שוגג – לא קידש; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: שוגג – קידש, מזיד – לא קידש.

מִסְכַּת עֲרוּבֵין פְּרָק שְׁלִישִׁי

א. רבי יהודה אומר: אין אדם מתנה על שני דברים כאחד. אלא אם בא חכם למזרח - ערובו למזרח. ואם בא חכם למערב - ערובו למערב. אבל בא לכאן ולכאן, לא בא לכאן ולכאן - הריני כבני עירי. רבי יהודה אומר: אם היה אחד מהן רבו - ילך אצל רבו. שניהם רבותיו - ילך אצל הרגיל אצלו. אם היה רגיל אצל שניהם - ילך לאיזה מהן שירצה.

ב. מתנה אדם על ערובו, ואומר: 'ערובי לשבת זו ולא לשבת אחרת' - 'לשבת אחרת ולא לשבת זו' - 'ערובי לשבתות ולא לימים טובים' - 'לימים טובים ולא לשבתות' - 'לשבת ולא ליום הכפורים' - 'ליום הכפורים ולא לשבת'.

ג. האומר לחברו: 'ערב לי בתמרים, וערב לו בגרוגרות. 'בגרוגרות' וערב לו בתמרים. 'במגדל' וערב לו בשוכך. 'בשוכך' וערב לו במגדל. 'בבית' וערב לו בעליה. 'בעליה' וערב לו בבית - אין ערובו ערב. אבל אמר לו סתם: 'ערב לי' וערב לו, בין בתמרים, בין בגרוגרות, בין במגדל, בין בשוכך, בין בבית, בין בעליה - ערובו ערב.

ד. ערכו זה לצפון וזה לדרום - זה מהלך לצפון בערובו של זה בדרום, ובדרום בערובו של זה בצפון. אם מצעו את התחום - אל יזוז ממקומו. ערב לצפון וחרז וערב לדרום - בטל האחרון את הראשון. טעה וערב לשתי רוחות, כמדמה הוא שמערבין לשתי רוחות, או שאמר לעבדיו: 'צאו וערכו לי', אחד ערב עליו לצפון ואחד ערב עליו לדרום - מהלך בצפון בערובו לדרום, ומהלך לדרום בערובו לצפון. ואם מצעו עליו את התחום - לא יזוז ממקומו.

ה. נכרים שצרו על עירות ישראל - אין יוצאין עליהן בכלי זינם, ואין מחללין

עליהן את השבת. במה דברים אמורים? כשבאו על עסקי ממון, אבל אם באו על עסקי נפשות - יוצאין עליהם בכלי זינם ומחללין עליהן את השבת. ובעיר הסמוכה לספר, אפלו לא באו על עסקי נפשות, אלא על עסקי תבן וקש - יוצאין עליהן בכלי זינם ומחללין עליהן את השבת. בראשונה היו מניחין כלי זינם בבית הסמוך לחומה. פעם אחת, הפירו בהם אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו לטול כלי זינם, ונכנסו אויבים אחריהם, ודחקו זה את זה, והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים. באותה שעה התקינו - שיהו חוזרין למקומם בכלי זינם.

ו. מחנה היוצאים למלחמת הרשות - אין צרין על עירות של נכרים פחות משלשה ימים קדם לשבת. ואם התחילו - אין מפסיקין ואפלו בשבת. וכן היה שמאי הזקן דורש (דברים כ, ט): "עד רדתה" - ואפלו בשבת.

ז. עיר שהקיפוה נכרים או נהר, וכן ספינה המטרפת בים, וכן יחיד שהיה נרדף מפני הנכרים, ומפני הלסטים, ומפני רוח רעה - הרי אלו מחללין את השבת, ומצילין את עצמן.

ח. הרועים, והקיצין, והבורגנין, ושומרי פרות, בזמן שדרךן ללון בעיר, אף על פי שחשכו חוץ לתחום - הרי אלו כאנשי העיר, ויש להם אלפים אמה לכל רוח. ובזמן שדרךן ללון בשדה - אין להם אלא אלפים אמה בלבד.

ט. מי שיש לו שני בתים, וביניהם שני תחומי שבת, פיון שהחזיק בדרך - קנה ערוב; דברי רבי יהודה. יתר על כן אמר רבי יוסי בן רבי יהודה: אפלו מצאו חברו בדרך, ואמר: 'לין בפה, עת חמה, עת צנה הוא', למחר משכים והולך. החזירו מן העיר - הרי הוא כאנשי העיר.

הַגְּנָה, אִם מְכִיר אֶת מְקוֹמוֹ - הֲרִי זֶה מִתֵּר. וְאִם לֹא - הֲרִי זֶה אֲסוּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִם הָיוּ שְׁנַיִם, אֶחָד מְכִיר וְאֶחָד שְׂאִינוֹ מְכִיר, שְׂאִינוֹ מְכִיר - מוֹסֵר שְׁבִיתתוֹ לְמְכִיר. זֶה שֶׁמְכִיר - אוֹמֵר: 'תְּהֵא שְׁבִיתתנוּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי'.

יד. הָאוֹמֵר: 'שְׁבִיתתִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, בְּשָׂדֶה פְּלוֹנִי, בְּמָקוֹם שְׂאֻזְכָּה בּוֹ מִשְׁתַּחֲשֵׁף' - לֹא אָמַר כְּלוּם; שְׂאִין מְעַרְבִין מִשְׁתַּחֲשֵׁף, זֶה הֵיא שְׂאֲמָרוֹ: הָעֲנִי מְעַרְבִין בְּרַגְלָיו. אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עֲשִׂיר מְעַרְבִין בְּפֶת, וּבְלֶכֶד שֶׁלֹּא יֵצֵא חוּץ לְתַחוּם, וַיֹּאמֵר: 'שְׁבִיתתִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי', שֶׁלֹּא אָמְרוּ 'מְעַרְבִין בְּרַגְלֵי' אֶלֶּא לְמִי שֶׁבָּא בְּדֶרֶךְ וְחִשְׁכָּה; דְּבַרֵּי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עֲשִׂיר מְעַרְבִין בְּרַגְלֵי, לֹא יֵצֵא עֲשִׂיר חוּץ לְתַחוּם וַיֹּאמֵר: 'שְׁבִיתתִּי בְּמָקוֹמִי'; וְזֶה הוּא עֶקְרוֹ שֶׁל עֲרוּב.

טו. וְהִתִּירוּ חֻכְמִים לְבַעַל הַבַּיִת לְשַׁלַּח אֶת עֲרוּבוֹ בְּיַד בְּנוֹ, בְּיַד עַבְדּוֹ, בְּיַד שְׁלוּחוֹ - בְּשֶׁבִיל לְהַקֵּל עָלָיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בְּאֲנָשֵׁי בַיִת מְמַלֵּי וּבְאֲנָשֵׁי בַיִת גּוֹרִיוֹן בְּאֲרוֹמָא, שֶׁהָיוּ מַחְלֻקִין גְּרוּגְרוֹת וְצִמּוּקִין לְעֲנִיִּים בְּשָׁנֵי בְּצֻרַת, וּבְאִין עָנִי כֶּפֶר שִׁיחִין וּכְפֹר חֲנֻנְיָא וּמַחְשִׁיכִין עַל הַתַּחוּם, וּלְמַחֵר מְשַׁכְּמִין וּבְאִין.

מִסְכַּת עֲרוּבִין פְּרָק רַבִּיעִי

א. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יוֹם-טוֹב הַסְּמוּף לְשַׁבָּת, בֵּין מְלַפְנֵיהּ בֵּין מְלֹאחְרֵיהּ - מְעַרְבִין אָדָם, יוֹם אֶחָד לְצִפּוֹן וַיּוֹם אֶחָד לְדָרוּם, יוֹם אֶחָד לְצִפּוֹן וַיּוֹם אֶחָד כְּאֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. מוֹדָה רַבִּי אֲלִיעֶזֶר, שְׂאִין מְעַרְבִין חֻצֵי הַיּוֹם לְצִפּוֹן וְחֻצֵי הַיּוֹם לְדָרוּם, שְׂאִין חוֹלְקִין יוֹם אֶחָד. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כִּשֶׁם שְׂאִין חוֹלְקִין יוֹם אֶחָד - כֶּךָ אִין חוֹלְקִין לְשָׁנֵי יָמִים. אָמַר לָהֶם רַבִּי אֲלִיעֶזֶר: אִי אַתֶּם מוֹדִים בְּמְעַרְבִין בְּרַגְלָיו בְּיוֹם רֵאשׁוֹן, שְׂצָרִיד לְעַרְבִין בְּרַגְלָיו בְּיוֹם שְׁנִי, נֶאֱכַל עֲרוּבוֹ עַד שֶׁלֹּא חִשְׁכָּה - אִין יוֹצֵא עָלָיו בְּיוֹם הַשְּׁנִי?! אָמְרוּ לוֹ: אַבְּל. אָמַר לָהֶם: הִלְלוּ שְׁנֵי יָמִים הֵן. אָמְרוּ

י. רְשׁוּת שַׁבָּת כֶּךָ הוּא: עוֹמֵד אָדָם בְּמָקוֹמוֹ וְאוֹמֵר: 'שְׁבִיתתִּי בְּמָקוֹמִי', שְׁנַאָמַר (שְׁמוֹת טו): "שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו"; כִּמָּה תַּחְתָּיו? מְלֹא קוֹמְתוֹ וּפְשׁוּט יָדָיו, גּוֹפּוֹ שְׁתֵּי אַמּוֹת, וְאַמָּה כְּדִי לְפִשֵּׁט יָדָיו וְרַגְלָיו; דְּבַרֵּי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גּוֹפּוֹ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת וְאַמָּה כְּדִי לְטוֹל חִפֵּץ מִתַּחַת מְרַגְלוֹתָיו, וּמְנִיחַ יָדָיו תַּחַת מְרַאשׁוֹתָיו - זֶכֶה לוֹ מְקוֹמוֹ לְכָל רוּחַ, מְרַבְּעוֹת לֹא עֲגָלוֹת. רַבִּי חֲנִינְא בֶן אֲנִטְיָגוֹס אוֹמֵר: עֲגָלוֹת וְלֹא מְרַבְּעוֹת.

יא. הַשׁוֹכֵת בְּתֵל גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים, וּבִנְקַע עֲמֻק עֲשָׂרָה טַפְחִים, וּבִגְנָה מְקַפֵּת גְּדֵר גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים - מְהַלֵּךְ אֶת כְּלָהּ וְחוֹצֵה לָהּ אֶלְפִים אַמָּה לְכָל רוּחַ. הַשׁוֹכֵת בְּעִיר, אֶפְלוֹ גְּדוּלָה כְּאֲנִטְוּכֵיא - מְהַלֵּךְ אֶת כְּלָהּ וְחוֹצֵה לָהּ אֶלְפִים אַמָּה לְכָל רוּחַ. עַל גְּבֵה - אִין לוֹ אֶלֶּא אַרְבַּע אַמּוֹת בְּלֶכֶד.

יב. הַנּוֹתֵן אֶת עֲרוּבוֹ בְּתוֹךְ עַבְוּרָה שֶׁל עִיר - לֹא עֲשֵׂה וְלֹא כְלוּם. נִתְּנָה חוּץ לְעַבְוּרָה שֶׁל עִיר, אֶפְלוֹ אַמָּה אַחַת - מִשְׁתַּכֵּר אוֹתָהּ אַמָּה וּמִפְסִיד אֶת כָּל הָעִיר, מִפְּנֵי שְׁמֵדַת הָעִיר עוֹלָה כְּלָהּ לְמֵדַת הַתַּחוּם. הָאוֹמֵר: 'שְׁבִיתתִּי עַל גְּבֵי אֵילָן', 'עַל גְּבֵי הַגְּנָה' - לֹא יוֹתֵר מִבַּיִת סְאִתִּים. פְּחוֹת מִעֲשָׂרָה טַפְחִים - לֹא יוֹתֵר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. וּבִנְקַע עֲמֻק מִעֲשָׂרָה טַפְחִים - לֹא יוֹתֵר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. וּבִגְנָה, מְקַפֵּת גְּדֵר גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים - וְלֹא יוֹתֵר מִבַּיִת סְאִתִּים. פְּחוֹת מִעֲשָׂרָה טַפְחִים - וְלֹא יוֹתֵר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. וּמוֹרֵד עַד שְׁמַגִּיעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם. כֹּא לְאוֹתוֹ מָקוֹם - מְהַלֵּךְ אֶת כְּלָהּ, וְחוֹצֵה לָהּ אֶלְפִים אַמָּה. אֵימָתִי? בּוֹזְמֵן שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ אֶלְפִים אַמָּה שְׁלוֹ. לֹא הָיָה בְּתוֹךְ אֶלְפִים אַמָּה שְׁלוֹ - אִין לוֹ אֶלֶּא אַרְבַּע אַמּוֹת בְּלֶכֶד.

יג. הָאוֹמֵר: 'שְׁבִיתתִּי בְּצַד אֵילָן, בְּצַד חֲרוּב, בְּצַד גְּנָה' - לֹא אָמַר כְּלוּם, עַד שִׁיקְנָה לְצִפּוֹנוֹ אוֹ לְדָרוּמוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. נֶעְקַר הָאֵילָן, אוֹ נֶעְקַר הַחֲרוּב, אוֹ נֶעְקַר

ד. הִיָּה בֵּית אֶחָד יוֹצֵא הַיָּמָנָה כְּמִין פִּיגְם לְרוּחַ אֶחָד, רוֹאִין כְּנִגְדּוֹ כְּאִלוּ מְלֵא בְּתִים וְחֻצְרוֹת - מְרַבֵּיעַ כְּנִגְדּוֹ וּמוֹדֵד הַיָּמָנָה לְהֵלֶן אֶלְפִים אַמָּה. הִיוּ שְׁנֵי בְּתִים יוֹצְאִין הַיָּמָנָה כְּמִין שְׁנֵי פִיגְמִין לְשִׁתֵּי רוּחוֹת, רוֹאִין כְּנִגְדּוֹ כְּאִלוּ הֵן מְלֵאִין בְּתִים וְחֻצְרוֹת - מְרַבֵּיעַ כְּנִגְדּוֹ וּמוֹדֵד מֵהֵן אֶלְפִים אַמָּה.

ה. בָּא לְרַבְעָה - מְרַבְעָה בְּרַבּוּעַ עוֹלָם. נוֹתֵן צְפוּנָה לְצִפּוֹן הָעוֹלָם וְדֵרוּמָה לְדֵרוּם הָעוֹלָם. וְסִימָנָךְ: עֲגֻלָּה בְּצִפּוֹן וְעַקְרָב בְּדֵרוּם. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִם אֵינּוּ יָכוֹל לְרַבְעָה בְּרַבּוּעַ שֶׁל עוֹלָם - יְרַבְעָה כְּמִין תְּקוּפָה, כִּיצַד? חֲמָה יוֹצֵאת בְּיוֹם אֲרוּךְ וְשׁוֹקַעַת בְּיוֹם אֲרוּךְ - זֶה הוּא פְּנֵי צִפּוֹן. חֲמָה יוֹצֵאת בְּיוֹם קָצֵר וְשׁוֹקַעַת בְּיוֹם קָצֵר - זֶה פְּנֵי דָרוּם. תְּקוּפַת נִסָּן וְתְקוּפַת תְּשֵׁרֵי, חֲמָה יוֹצֵאת בְּחֻצֵי מִזְרַח וְשׁוֹקַעַת בְּחֻצֵי מַעְרָב, שְׁנֵאמַר (קֹהֶלֶת א, ו): "הוֹלֵךְ אֶל דָּרוּם וְסוֹכֵב אֶל צִפּוֹן". "הוֹלֵךְ אֶל דָּרוּם" - בְּיוֹם, "וְסוֹכֵב אֶל צִפּוֹן" - בְּלַיְלָה. "סוֹכֵב סוֹכֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ" - אִלוּ פְּנֵי הַמִּזְרָח וּפְנֵי הַמַּעְרָב, פְּעָמִים מֵהֵלַכְתֶּן וּפְעָמִים מִסְבַּבְתֶּן.

ו. אִלוּ שְׁמַתְעַבְרִין עִמָּה: נִפְשׁ שֵׁישׁ בַּה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת וְהַגֶּשֶׁר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּתִלִים וְזִיזִין מִתְעַבְרִין עִמָּה, הַגֶּשֶׁר וְהַקָּבֵר שֵׁישׁ בֵּהֶן בֵּית דִּירָה, וּבֵית הַכְּנֶסֶת שֵׁישׁ בַּה בֵּית דִּירָה לַחֲזוֹן, וּבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֵׁישׁ בַּה בֵּית דִּירָה לְמִשְׁרָתֶיהָ. וְהָאוּרִיּוֹת וְהָאוֹצְרוֹת שֶׁבְּשִׁדּוֹת וַיֵּשׁ בֵּהֶן בֵּית דִּירָה. וְהַבוּרְגָנִין שֶׁסְּבִיבָה, וְהַבֵּית שְׁבִיִּים - הֵרִי הֵם מִתְעַבְרִין עִמָּה. וְאִלוּ שְׁאִין מִתְעַבְרִין עִמָּה: נִפְשׁ שְׁנַפְרָצָה מִשְׁתֵּי רוּחוֹתֶיהָ אֵילָךְ וְאֵילָךְ, וְהַגֶּשֶׁר וְהַקָּבֵר שְׁאִין לָהֶם בֵּית דִּירָה, וּבֵית הַכְּנֶסֶת שְׁאִין לָהֶם בֵּית דִּירָה לַחֲזוֹן, וּבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שְׁאִין לָהֶם בֵּית דִּירָה לְמִשְׁרָתִים. וְהָאוּרִיּוֹת וְהָאוֹצְרוֹת שֶׁבְּשִׁדּוֹת שְׁאִין לָהֶם בֵּית דִּירָה. וּבוּר, וְשִׁיחַ, וּמַעְרָה, וְגִדְר, וְשׁוֹבֵךְ שְׁבַתּוּכָה, וְהַבֵּית שֶׁבְּסַפִּינָה - אִין אִלוּ מִתְעַבְרִין עִמָּה.

לו: אִי אַתָּה מוֹדֵה שְׁאִין מְעַרְבִין מִיּוֹם-טוֹב לְחֻבְרוֹ? אָמַר לָהֶם: אָכֵל. אָמְרוּ לוֹ: הֲלָלוּ יוֹם אֶחָד הֵם. עַרְבַּ בְּרַגְלֵי בְּיוֹם רֵאשׁוֹן - מְעַרְבַּ בְּרַגְלֵי בְּיוֹם שְׁנֵי, נֶאֱכַל עֲרוּבוֹ בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אִין יוֹצֵא עֲלָיו בְּיוֹם שְׁנֵי; דְּבַרִּי רַבִּי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הֵרִי זֶה חֲמַר גַּמֵּל. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמְרִים: עַרְבַּ בְּרַגְלֵי בְּרֵאשׁוֹן - אִין יוֹצְאִין עֲלָיו בְּיוֹם שְׁנֵי. נֶאֱכַל עֲרוּבוֹ בְּרֵאשׁוֹן - יוֹצְאִין עֲלָיו בְּיוֹם שְׁנֵי. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, כְּשֶׁהִיָּה יָרָא שְׁמָא תִתְעַבֵּר - מְעַרְבַּ אָדָם שְׁנֵי עֲרוּבִין, וְאוֹמֵר: 'עַרְוֵב בְּרֵאשׁוֹן לְמִזְרַח וּבִשְׁנֵי לְמַעְרָב, בְּרֵאשׁוֹן לְמַעְרָב וּבִשְׁנֵי לְמִזְרַח, עַרְוֵבִי בְּרֵאשׁוֹן וּבִשְׁנֵי כְּבָנֵי עִירִי, עַרְוֵבִי בִשְׁנֵי וּבְרֵאשׁוֹן כְּבָנֵי עִירִי'. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹסֵר, שְׁשִׁתֵּי קִדְשׁוֹת הֵן. אָמַר לָהֶם רַבִּי יוֹסִי: אִי אַתֶּם מוֹדִים, שְׁאִם בָּאוּ עֲדִים מִן הַמִּנְחָה וְלִמְעֵלָה שְׁנוּהִיגִין אוֹתוֹ הַיּוֹם קִדְשׁ וְלִמְחַר קִדְשׁ! ?

ב. כִּיצַד, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִתְנָה אָדָם עַל הַכְּלָפָלָה בְּיוֹם-טוֹב רֵאשׁוֹן וְאוֹכְלָה בְּיוֹם-טוֹב שְׁנֵי. הִיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כְּלָפָלוֹת שֶׁל טָבֵל, וְאוֹמֵר: 'אִם הַיּוֹם חוֹל וְלִמְחַר קִדְשׁ - תֵּהֵא זֶה תְּרוּמָה עַל זֶה, וְאִם הַיּוֹם קִדְשׁ וְלִמְחַר חוֹל - אִין בְּדַבְרֵי כְּלוּם', וְקוֹרָא עֲלֶיהָ שֵׁם וְאוֹכְלָה, וְכֵן רַבִּי יוֹסִי אוֹסֵר בִּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּלִיּוֹת.

ג. כִּיצַד מְעַבְרִין אֶת הָעָרִים? אַרְכָּה כְּמוֹת שְׁהִיא, עֲגוּלָה - עוֹשִׂין לָהּ זְוִית. מְרַבַּעַת - אִין עוֹשִׂין לָהּ זְוִית. הֵיָתֵה רְחִיבָה מִצַּד אֶחָד וּקְצָרָה מִצַּד אַחֵר - רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלוּ הִיא שְׁוָה. הֵיָתֵה בֵּית אֶחָד יוֹצֵא כְּמִין פְּגוּם, אוּ שְׁנֵי בְּתִים יוֹצְאִין כְּמִין פְּגוּמִין - רוֹאִין כְּאִלוּ חוּט מִתּוֹחַ עֲלֵיהֶן, וּמוֹדֵדִין מִמֶּנּוּ וְלֵהֵלֶן אֶלְפִים אַמָּה. הֵיָתֵה עֲשׂוּיָה כְּמִין קִשְׁתׁ אוּ כְּמִין גַּם - רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלוּ הִיא מְלֵאָה בְּתִים וְחֻצְרוֹת, וּמוֹדֵד מִמֶּנּוּ וְלֵהֵלֶן אֶלְפִים אַמָּה.

ז. כִּמָּה יִהְיוּ מְקַרְבוֹת לְעִיר וְיִהְיוּ מִתְעַבְרִין עִמָּה? שְׁבַעִים אָמַר וְשִׁירִים עַל שְׁבַעִים אָמַר וְשִׁירִים, שֶׁהֵן מָאָה וְאַרְבַּעִים וְאַחַד וְשָׁלִישׁ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁירִים הוּא דְבָר מַעֲט, וְלֹא נִתְּנוּ חֻכְמִים שְׁעוֹר. כִּמָּה הֵן שְׁבַעִים אָמַר וְשִׁירִים עַל שְׁבַעִים אָמַר וְשִׁירִים? הֵן בֵּית סְאִתִּים כַּחֲצַר הַמִּשְׁכָּן.

ח. הִיָּה מוֹדֵד, וְהִגִּיעַ הַמְּדָה לְבֵית - אֶפְלוּ בֵּית לִפְנֵים מִן הַבֵּית, אֶפְלוּ מִגְּדָל לִפְנֵים מִן הַמְּגִדָל - מְכַנִּסֵן לְאַמְצַע, וּמְרַבֵּעַ כְּנַגְדָן, וּמוֹדֵד כְּנַגְדוֹ וְלִהְלֵן אֲלֵפִים אָמַר. הִיָּה מוֹדֵד, וְהִגִּיעַ הַמְּדָה לְמַעְרָה - אֵין מְכַנִּס אֶת כָּל הַמַּעְרָה אֲלֹא מְכַנְגֵד פֶּתַחַה שֶׁל מַעְרָה. אַחַת מַעְרָה וְאַחַד מְגִדָל. מַה בֵּין מַעְרָה לְמְגִדָל? גַּג הַמַּעְרָה הָרִי הוּא כְּאַרְץ, וְגַג הַמְּגִדָל הָרִי הוּא כְּעִיר. בְּמָה דְבָרִים אָמּוּרִים? בְּמִדַּת הָעֵבּוֹר, אֲבָל בְּמִדַּת הַתְּחוּם, אֶפְלוּ כִּלְתָה מִדְּתוֹ בַּחֲצֵי בֵּיתוֹ - אֵין לוֹ אֲלֹא חֲצֵי בֵּיתוֹ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: יְכוּלְנִי אָנִי, שִׁיְהוּ עוֹלִין מִטְּבָרְיָא לְצַפּוּרִי, וּמִצּוֹר לְצִידוֹן, מִפְּנֵי מַעְרוֹת וּמְגִדְלוֹת שְׁבִינֵיהֶם.

ט. הַמוֹדֵד, מוֹדֵד חוּץ לְקַרְפִּיפָה שֶׁל עִיר, לְכָל עִירוֹת נוֹתֵן קַרְפֵּף; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: לֹא אָמְרוּ קַרְפֵּף אֲלֹא בֵּין שְׁתֵּי עִירוֹת. אִם יֵשׁ לְזוֹ שְׁבַעִים אָמַר וְשִׁירִים וְלְזוֹ שְׁבַעִים אָמַר וְשִׁירִים - מְכַנִּסֵם לְאַמְצַע וּמְרַבֵּעַ כְּנַגְדָן, וּמוֹדֵד מִמְּנוּ וְלִהְלֵן אֲלֵפִים אָמַר. הִיוּ שְׁלֹשָׁה מְגִדְלִים, וְהֵאֱמַצְעֵי מְבַלַּע בִּינֵיהֶן, אִם אֵין בֵּין שְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים מָאָה וְאַרְבַּעִים וְאַחַד וְשָׁלִישׁ - מְכַנִּסֵן לְאַמְצַע וּמְרַבֵּעַ כְּנַגְדָן, וּמוֹדֵד מִמְּנוּ וְלִהְלֵן אֲלֵפִים אָמַר. הִיוּ עֲשׂוּיִן שׁוֹרוֹת וְאַחֲרוֹת בִּינֵיהֶם, אִם אֵין בֵּין שׁוֹרָה הַחִיצוֹנָה וּבִינֵיהֶם מָאָה וְאַרְבַּעִים וְאַחַד וְשָׁלִישׁ - מְכַנִּסֵן לְאַמְצַע, וּמְרַבֵּעַ כְּנַגְדוֹ, וּמוֹדֵד מִמְּנוּ וְלִהְלֵן אֲלֵפִים אָמַר.

י. מְרַבֵּעַ אֶת הָעִיר וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּמִין טְבֵלָא מְרַבַּעַת, וְחוֹזֵר וּמְרַבֵּעַ אֶת הַתְּחוּמִין וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּמִין טְבֵלָא מְרַבַּעַת, וּכְשֶׁהוּא

מוֹדֵד, לֹא יִמְדוֹד מֵאַמְצַע הַקֶּרֶן אֲלֵפִים אָמַר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִפְּסִיד אֶת הַזּוּיֹת, אֲלֹא מְבִיא טְבֵלָא מְרַבַּעַת שֶׁהִיתָה אֲלֵפִים אָמַר עַל אֲלֵפִים אָמַר, וּמִנִּיחָה בְּקֶרֶן בְּאַלְכֹסוֹנָה, נִמְצָא, הָעִיר מִשְׁתַּכְּרֵת אַרְבַּע מְאוֹת אֲמוֹת לְכָאן וְאַרְבַּע מְאוֹת אֲמוֹת לְכָאן. נִמְצָא, תְּחוּמִין מִשְׁתַּכְּרִין אַרְבַּע מְאוֹת אֲמוֹת לְכָאן וְאַרְבַּע מְאוֹת אֲמוֹת לְכָאן. נִמְצָא, הָעִיר וְהַתְּחוּמִין מִשְׁתַּכְּרִין אֶלְף וּמֵאִתִּים אָמַר לְכָאן וְאֶלְף וּמֵאִתִּים אָמַר לְכָאן.

יא. כִּיצַד מְקַדְרִין בְּהָרִים? הַתְּחַתּוֹן כְּנַגְדָן לְבוֹ, וְהָעֵלְיוֹן כְּנַגְדָן פְּרוֹסוֹתָיו, מְקַדֵּיר וְעוֹלָה, מְקַדֵּיר וְיוֹרֵד, רוֹאֶה אֶת הָהָר כְּאִלוֹ בְּקוֹעַ לְפָנָיו; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מְקַדְרִין בְּהָרִים. הִיוּ לְפָנָיו הָר וּמִישׁוֹר - מוֹדֵד אֶת הַמִּישׁוֹר וּמִנִּיחַ אֶת הָהָר, וְנִשְׁכַּר הָר וְגֵאִיוֹת. מוֹדֵד אֶת הַגְּאִיוֹת וּמִנִּיחַ אֶת הָהָר וְנִשְׁכַּר.

יב. הִיָּה מוֹדֵד וְהִגִּיעַ הַמְּדָה לְגִיָּא, אִם יְכוּל לְהַבְלִיעַ בְּחֻבֵל שֶׁל חֲמִשִּׁים אָמַר - מְבַלְיַעו. וְאִם לֹא - חוֹזֵר לְמָקוֹם שֶׁהוּא יְכוּל לְהַבְלִיעוֹ. וּמְבַלְיַעו וְצוֹפֵה וְחוֹזֵר לְמִדְּתוֹ. אִם הִיָּה גִיָּא מַעֲקָם וְאֵין יְכוּל לְהַבְלִיעוֹ - מְקַדֵּיר וְעוֹלָה, מְקַדֵּיר וְיוֹרֵד, וְצוֹפֵה וְחוֹזֵר לְמִדְּתוֹ. הִיָּה מוֹדֵד וְהִגִּיעַ הַמְּדָה לְכַתֵּל, אֵין אוֹמְרִים: 'יִקַּב אֶת הַכַּתֵּל', אֲלֹא אוֹמֵד הַכַּתֵּל, וְצוֹפֵה, וְחוֹזֵר לְמִדְּתוֹ, וּמוֹדֵד. אַחַד מוֹדֵד בְּחֻבֵל וְאַחַד צוֹפֵה בְּעֵינָיו, בֵּין בְּהָר, בֵּין בְּיָם, בֵּין בְּמִישׁוֹר, אַחַד מִדַּת הָעֵבּוֹר וְאַחַד מִדַּת הַתְּחוּם, אֲלֹא שְׁבַמִּדַּת הַתְּחוּם מוֹדֵד בְּחֻבֵל.

יג. אֵין מוֹדְדִין, לֹא כְּחוֹט, וְלֹא כְּגַמִּי, אֲלֹא בְּמִשְׁתִּיחָה. וְהַמוֹדֵד - מוֹתַח בְּכָל כַּחוֹ. מִדְּד וְהִלָּךְ, וּבָא אַחַד וְאָמַר: 'עַד כָּאן תְּחוּם שַׁבַּת' - נֶאֱמַן. מַעֲשֶׂה בְּזֶקֶן אַחַד רוֹעֵה שְׁבֵא לְפָנָיו רַבִּי וְאָמַר לוֹ: 'זְכוּר הֵייתִי שֶׁהִיוּ בְּנֵי מְגִדָל גֵּדֵר וְעֵדְרִים יוֹרְדִים לְחִמְתָּה, עַד חֲצַר הַחִיצוֹנָה הַסְּמוּכָה לְגִשְׁרִי'; וְהַתִּיר רַבִּי שִׁיְהִיו בְּנֵי מְגִדָל יוֹרְדִין לְחִמְתָּה עַד חֲצַר הַחִיצוֹנָה סְמוּכָה לְגִשְׁרִי. וְעוֹד הַתִּיר רַבִּי

שִׁיחֵיו בְּנֵי גֵדֵר יוֹרְדִין לַחֲמָתָה, וְאִין בְּנֵי חֲמָתָה יוֹרְדִין לַגֵּדֵר.

מִסְכַּת עֲרוּבֵין פְּרָק חֲמִישִׁי

א. הַנּוֹתֵן עֲרוּבוֹ בְּסוּף אֲלָפִים אִמָּה שֶׁל תַּחֲנוּם, אִם הִיָּה בֵיתוֹ סְמוּךְ לַחֲוּמָה - יִכְנָס. וְאִם לֹא - לֹא יִכְנָס. נִתְּנוּ אִמָּה אַחַת חוּץ לַתַּחֲנוּם, אִם הִיָּה בְּתוֹךְ אֲלָפִים אִמָּה שְׁלוֹ - עֲרוּבוֹ עֲרוּב. וְאִם לֹא - אִין עֲרוּבוֹ עֲרוּב.

ב. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָו בְּנֵי טְבַרְיָא מְהַלְכִין אֶת כָּל חֲמָתָה, וְאִין בְּנֵי חֲמָתָה בְּאִין אֲלֵא עַד מְקוֹם הַכַּפָּה, עֲכָשׁוּ בְּנֵי טְבַרְיָא וּבְנֵי חֲמָתָה חֲזָרוּ לְהִיּוֹת עֵיר אַחַת.

ג. אֲנָשֵׁי עֵיר גְּדוּלָה מְהַלְכִין אֶת כָּל עֵיר קִטְנָה, וְאֲנָשֵׁי עֵיר קִטְנָה מְהַלְכִין אֶת כָּל עֵיר גְּדוּלָה. אִימָתִי? בְּזִמְן שֶׁהָיָו בְּתוֹךְ אֲלָפִים אִמָּה שְׁלֵהֵן. וְאִם לֹא הָיָו בְּתוֹךְ אֲלָפִים אִמָּה שְׁלֵהֵן - אִין לָהֶם אֲלֵא אֲלָפִים אִמָּה בַלְבָּד. וְאֲנָשֵׁי עֵיר קִטְנָה - אִין לָהֶם אֲלֵא אֲלָפִים אִמָּה בַלְבָּד.

ד. עֵיר שֶׁל רַבִּים שֶׁחֲרָבָה, וְנִשְׁתַּיְרוּ בָּהּ גְּדוּדֵיּוֹת גְּבוּהוֹת עֲשָׂרָה טַפָּחִים, אִף עַל פִּי שְׂאִין צוּרוֹת פְּתַחֶיהָ נִכְרִים - הָרִי זֶה מִתְּעַבְרַת לְהִיּוֹת כְּעֵין עֵיר. עֵיר שֶׁל יָחִיד וְנִעֲשִׂית שֶׁל רַבִּים, וְרִשׁוֹת הַרַבִּים עוֹבְרַת בְּתוֹכָהּ, כִּיצַד מְעַרְבִין אוֹתָהּ? עוֹשִׂין לְחֵי מִכָּאן וְלְחֵי מִכָּאן, אוֹ קוֹרָה מִכָּאן וְקוֹרָה מִכָּאן, וּמְעַרְבִין וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּאִמְצַע. וְאִין מְעַרְבִין אוֹתָהּ לַחֲצָאִין, אֲלֵא אוֹ פְּלֵה, אוֹ מְבוּי מְבוּי בְּפָנֵי עֲצֻמָּה. עֵיר שֶׁל רַבִּים, וְהָרִי הִיא שֶׁל רַבִּים, וְאִין לָהּ אֲלֵא פֶתַח אַחַד - מְעַרְבִין אֶת כָּלָהּ.

ה. סַכַּת הַחֶגַּג בַּחֲג, רַבִּי יְהוּדָה מַחֲיִב בְּעֲרוּב וּבְמִזְוָזָה וּבְמַעֲשָׂר, וְחַכְמִים פּוֹטְרִין. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: מְעַרְבִין כְּכֹר שְׁלֵם אֶפְלוֹ הוּא כְּאִיסָר, אֶפְלוֹ לֹא נִטַּל מִמֶּנּוּ אֲלֵא כְּדֵי דְמוּעַ וְחִלָּתוֹ, יִתֵּר עַל כֵּן - הָרִי זֶה אִסוּר.

ו. מִי שֵׁישׁ לוֹ חֲמֵשׁ חֲצֵרוֹת בְּעֵיר אַחַת, אִם הִיָּה מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלֶן - הָרִי זֶה אוֹסֵר אֶת כָּלֶן.

וְאִם לֹא - אִין אוֹסֵר אֲלֵא מְקוֹם דִּירָתוֹ בַלְבָּד. אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּכֵן נִפְחָא שְׁהִיּוּ לוֹ חֲמֵשׁ חֲצֵרוֹת בְּאוּשָׁא, וּבְכֵן מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חַכְמִים, וְאָמְרוּ: אִינוּ אוֹסֵר אֲלֵא בֵית דִּירָה בַלְבָּד.

ז. חֲמֵשׁ חֲבֵירוֹת מְקַצֵּת שְׁרוּיָן בְּחֲדָרִים, וּמְקַצֵּת שְׁרוּיָן בְּעֵלְיוֹת - טְרַקְלִין שְׁלֵהֵן כְּחֲצֵר לְבַתִּים. שְׁנַיִם שֶׁשְׁתַּפִּין זֶה לְזֶה, בֵּין בֵּינָן בֵּין בְּשִׁמְן - אִינָן צְרִיכִין לְעֵרֵב. הָיָו שְׁלִשָּׁה - זֶה שְׁתַּף לְזֶה בֵּינָן, וְזֶה שְׁתַּף לְזֶה בְּשִׁמְן - צְרִיכִין לְעֵרֵב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אַחַד יֵין וְאַחַד שִׁמְן - אִין צְרִיכִין לְעֵרֵב. אֲלַעֲזָר בֶּן תְּדָאִי אוֹמֵר: אִסוּרִין עַד שִׁיעֲרָבוּ.

ח. אָב וּבָנוּ, נָשִׁיו וְכִלּוֹתָיו, עֲבָדָיו וְשִׁפְחוֹתָיו, הַרֵב וְתַלְמִידוֹ, בְּזִמְן שְׂאִין עִמָּהֶם דִּיּוּרִים - הָרִי הֵן כִּיחִידִים, צְרִיכִין לְעֵרֵב, מְבוּי שְׁלֵהֵן - בֵּין כֶּף וְכֶף נִתֵּר בְּלַחֵי וְקוֹרָה.

ט. עִם הָאֶרֶץ שֶׁהָיָו מוֹלִיכִין אֲצִלוֹ עֲרוּב, מוֹלִיךְ לוֹ כֶּהֵן כְּכֹר תְּרוּמָה, וְיוֹשֵׁב וּמְשִׁמְרוֹ וּמַחֲשִׁיף עָלָיו וְאוֹכְלוֹ, וּבָא לוֹ. וּבִשְׂבִיעִית - הָרִי זֶה מִתֵּר, מִפְּנֵי שְׁלֵא נִחְשְׁדוּ עַל הַשְּׂבִיעִית.

י. בֵּית שְׁמַנִּיחִין בּוֹ עֲרוּב - אִין צְרִיף לְהַפְרִישׁ כְּכֹר, מְעַרְבִין בְּבֵית יִשָּׁן מִפְּנֵי דְרַכֵּי שְׁלוּם, אִם הִיָּה שֵׁם רַבּוֹ, אוֹ אֲדָם גְּדוּל, אוֹ שֶׁהָיָה מְשִׂיא אֶת בְּנוֹ וְרִצָּה לְנַהֵג בּוֹ כְּבוֹד - הָרִשׁוֹת בִּידוֹ. מִצְוָה עַל כָּל אֲדָם לְבַטֵּל רִשׁוֹת, אִם הִיָּה אֲדָם גְּדוּל - הָרִשׁוֹת בִּידוֹ.

יא. אֲנָשֵׁי חֲצֵר שֶׁשָּׁכַח אַחַד מֵהֶן וְלֹא עֵרֵב - עָלָיו לְבַטֵּל הָרִשׁוֹת. אִם הִיָּה שֵׁם בֵּית הָאָבֵל אוֹ בֵּית הַמִּשְׁתָּה, וְרָצוּ לְבַטֵּל רִשׁוֹתוֹ - הָרִשׁוֹת בִּידוֹ.

יב. שְׁלִשָּׁה שֶׁהָיָו שְׁרוּיָן בְּחֲצֵר, וּמַת אַחַד מִבְּנֵי הַחֲצֵר, וְהִנִּיחַ אֶת הָרִשׁוֹת לְאַחַד מִן הַשּׁוֹק, מִבְּעוֹד יוֹם - אוֹסֵר. מִשְׁחֲשָׁכָה - אִינוּ אוֹסֵר. וְאַחַד מִן הַשּׁוֹק שָׁמַת, וְהִנִּיחַ אֶת רִשׁוֹתוֹ לְאַחַד מִבְּנֵי חֲצֵר, מִבְּעוֹד יוֹם -

אינו אוסר. משחשכה - אין אוסר. הרי ששכח ולא ערב, ויחזר והוציא, בין בשוגג בין במזיד - הרי זה אוסר; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: במזיד - אוסר. בשוגג - אינו אוסר. מי שבטל רשותו, ויחזר והוציא, בין בשוגג בין במזיד - הרי זה אוסר.

יג. אחד שלא ערב - נותן רשותו לאחד שערב. ושנים שערכו - נותנין רשותן לאחד שלא ערב. ושנים שלא ערכו - נותנין רשותן לשנים שערכו, או לאחד שלא ערב. אבל אין אחד שערב נותן רשותו לאחד שלא ערב, ואין שנים שערכו נותנין רשותן לשנים שלא ערכו. ואין שנים שלא ערכו נותנין רשותן לשנים שלא ערכו, שכל זמן שהיו שנים שרוין בחצר, ושכח אחד מהן ולא ערב - הרי זה אוסר.

יד. ישראל מומר משמר שבתו בשוק - מבטל רשות, שאינו משמר שבתו בשוק - אינו מבטל רשות. מפני מה? שאמרו: ישראל נוטל רשות ונותן רשות, והעובד כוכבים עד שישפיר. כיצד מבטל רשות? אומר: רשותי נתונה לך, רשותי מבטלת לך - קנה ואין צריך לזכות.

טו. חצרו של נכרי, הרי הוא כדיר של בהמה - מתר להכניס ולהוציא מחצר לבתים ומן הבתים לחצר. ואם יש שם ישראל אוסר; דברי רבי מאיר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: לעולם אינו אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרין זה על זה, והלכה כדבריו.

טז. הגוסס, אף על פי שאינו יכול לחיות - הרי זה אוסר. קטן, אף על פי שאין יכול לאכול כזית - הרי זה אוסר. קסדור הבא לעיר, עד שלושים יום - הרי זה אוסר מיד. אימתי? בזמן שיחדו לו בית דירה. לא יחדו לו בית דירה, או שאין עמהן דיוורין בחצר - אין אוסר. אכסנאי - אין אוסר לעולם.

יז. אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא ערב, והיתה לו אכסדרה על פתחו, בזמן שמגפפת - מתרת לו ואסורה לכל בני חצר. אם אינה מגפפת - אסורה לו ואסורה לכל בני החצר. כלים ששבתו בחצר - מתרין לטלטל בחצר. אנשי חצר ששכחו ולא ערכו - אסור מלהכניס ומלהוציא מחצר לבתים ומבתים לחצר. וכלים ששבתו בחצר - מתרין לטלטל בחצר.

יח. חמש חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי, ושכחו כלם ולא ערכו - אסור להכניס ולהוציא מחצר למבוי ומן המבוי לחצר. וכלים ששבתו בחצר - מתר לטלטל בחצר, ובמבוי אסור. ורבי שמעון מתיר, שהיה רבי שמעון אומר: כל זמן שהן של רבים, ושכחו ולא ערכו, גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי - כלן רשות אחת הן. אמר רבי: כשהיינו לומדין תורה אצל רבי שמעון בתקיעין, היינו מעלין שמן באלונטית מגג לגג, ומגג לחצר, ומחצר לחצר, ומחצר לקרפף, עד שהיינו מגיעים אצל המעין שהיינו רוחצין בו. אמר רבי יהודה: מעשה בשעת הסכנה, היינו מעלין ספר תורה מחצר לגג, ומגג לחצר, ומחצר לקרפף לקרות בו. אמרו לו: אין שעת הסכנה ראיה.

יט. שתי חצרות, זו לפני זו, החיצונה של רבים, והפנימית של יחיד - החיצונה - צריכה ערוב. והפנימית - אין צריכה ערוב. הפנימית של רבים והחיצונה של יחיד, הפנימית - צריכה ערוב. והחיצונה - אינה צריכה ערוב. רבי עקיבא אוסר את החיצונה, שדריסת הרגל אוסרתה. וחכמים אומרים: אין דריסת הרגל אוסרתה. היו שתיהן של רבים, ונתנו את ערובן בחיצונה, ושכח אחד בין מן החיצונה בין מן הפנימית ולא ערב - שתיהן אסורות. נתנו ערובן בפנימית, ושכח אחד מן הפנימית ולא ערב - שתיהן אסורות. מן החיצונה ולא ערב - שתיהן אסורות; דברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים: פנימית

מִתְרַת וְחִיצוֹנָה אֶסוּרָה. אַחַד שְׁתֵּי חֲצוֹרוֹת זו לְפָנִים מְזוּ, וְאֶחָד שֶׁלֹּשׁ דְּיוּטָאוֹת - זו לְמַעַלָּה מְזוּ. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שְׂדֵרָךְ הַפְּנִימִית לְצֵאת עַל הַחִיצוֹנָה וְעַל מִקְצָתָהּ, וְדֵרָךְ הַעֲלִינָה לִירֵד עַל הַתַּחְתּוֹנָה וְעַל מִקְצָתָהּ. חָמֵשׁ חֲצוֹרוֹת פְּתוּחוֹת לְבֵית שַׁעַר, וְשִׁכְחוּ וְלֹא עָרְבוּ - מִתְרִין בְּחֲצוֹרוֹת, וְאֶסוּרִין בְּבֵית שַׁעַר. חָמֵשׁ דְּיוּטָאוֹת פְּתוּחוֹת לְאֶלְקֻט¹, וְשִׁכְחוּ וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ - מִתְרִין בְּדִיוּטָאוֹת וְאֶסוּרִין בְּאֶלְקֻט.

מִסְכַּת עֲרוּבֵין פֶּרֶק שְׁשִׁי

א. שְׁתוּף מְבוּי כִּיצַד? מִנִּיחַ אָדָם חֵבִית שֶׁל יֵיִן, וְשֶׁל שֶׁמֶן, וְשֶׁל תְּמָרִים, וְשֶׁל גְּרוּגְרוֹת וְשֶׁל שְׂאֵר מִיַּי פְּרוֹת, בֵּין מִשְׁלוֹ בֵּין מִשְׁלַח חִבְרוֹ, וְאוֹמֵר: 'הֲרִי זו לְכֹל בְּנֵי מְבוּי'; הֵיתָה מִשְׁלָהֶן - אֵין צְרִיךְ לְזַכּוֹת. הֵיתָה מִשְׁלוֹ - מִגְּבִיָּה מִן הָאָרֶץ וְאוֹמֵר: 'זְכִיתִי לָכֶם וְלְכֹל שֶׁנִּתְּוֹסְפוּ עֲלֵיכֶם'. נִתְּוֹסְפוּ עֲלֵיהֶן מִזְפָּה וְאֵין צְרִיךְ לְהוֹדִיעַ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה וְהֵינּוּ שְׂרוּיִין בֵּית גְּלוּדָה בְּלוֹד, וְהֵינּוּ מִבְּשָׁלִין קִדְרָה שֶׁל עֲדָשִׁים, וְאֶחָד עוֹמֵד עַל פֶּתַח הַמְּבוּי וְאוֹמֵר: 'זְכִיתִי לָכֶם בְּקִדְרָה שֶׁל עֲדָשִׁים', הֵינּוּ - כְּדִי לְשַׁתּוֹת בּוֹ מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. וְהַשֶּׁמֶן - כְּדִי לְאָכּוֹל בּוֹ מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. הַחֲמִץ - כְּדִי לְטַבֵּל בּוֹ. זֵיתִים וּבְצָלִים - כְּדִי לְאָכּוֹל בְּהֵן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. תַּחֲלָתוֹ וְסוּפוֹ - כִּשְׁעוֹר הַזֶּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: תַּחֲלָתוֹ כִּשְׁעוֹר הַזֶּה, אֶף עַל פִּי שְׂאֵין סוּפוֹ כִּשְׁעוֹר הַזֶּה. כָּלָה הַחֲפִץ - מוֹדִיעַ, וְאֵינוֹ צְרִיךְ לְזַכּוֹת.

ב. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: פַּעַם אַחַת שָׁבַת רַבִּי מֵאִיר בְּעֶרְדְּסָקָא וּבָא אָדָם אַחַד וְאוֹמֵר: 'רַבִּי! עֲרַבְתִּי בְּבְצָלִים [לְטַבְעִין]', וְהוֹשִׁיבוֹ רַבִּי מֵאִיר בְּאַרְבַּע אַמּוֹת שָׁלוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְעַרְבִין לְחוּלָה וְלֵאֶסְטָנִים וְלִזְקָן כְּדִי מְזוּנָה. וְלָרַעֲבָתָן - סְעוּדָה בִּינוּנִית שֶׁל כָּל אָדָם.

ג. אֵין מִשְׁתַּתְּפִין, לֹא בְּאוֹצָר וְלֹא בְּמְבוּי, אֲלָא אִם כֵּן יַחַד לוֹ מְקוֹם. הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ וְעָרְבוּ שֶׁלֹּא לְדַעַת הַנָּשִׁים - שְׁתוּפָן שְׁתוּף. וְנָשִׁים שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ שֶׁלֹּא לְדַעַת בְּעֲלֵיהֶן - אֵין שְׁתוּפָן שְׁתוּף, וְאֵין עֲרוּבָן עֲרוּב. וּמְעַרְבִין בְּחֲצוֹרוֹת כְּפֹת, וְאִם רָצוּ לְעָרֵב בֵּינָן - אֵין מְעַרְבִין. מִשְׁתַּתְּפִין בְּמְבוּי בֵּינָן, וְאִם רָצוּ לְהִשְׁתַּתֵּף כְּפֹת - מִשְׁתַּתְּפִין. מְעַרְבִין בְּחֲצוֹרוֹת, וּמִשְׁתַּתְּפִין בְּמְבוּי, שֶׁלֹּא לְשַׁכַּח תּוֹרַת עֲרוּב מִן הַתִּינוּקוֹת, שִׁיאֲמְרוּ: 'אֲבוֹתֵינוּ לֹא עָרְבוּ'; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אוֹ מְעַרְבִים אוֹ מִשְׁתַּתְּפִים.

ד. עֲרוּבֵי חֲצוֹרוֹת בְּחֲצֵר וְשְׁתוּפֵי מְבוֹאוֹת בְּמְבוּי. שְׁנַיִם שֶׁשְׁתַּתְּפִין זֶה לְזֶה זֶה בֵּינָן וְזֶה בְּשֶׁמֶן - צְרִיךְ שִׁיבֵא² עִמָּהֶן בְּמְבוּי. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אֵין מְעַרְבִין לְאָדָם אֲלָא מִדַּעַתוֹ? לְפִי שְׂאֵין רוּצָה שִׁישְׁתַּתְּפוּ אַחֲרֵים עִמּוֹ בְּחִלְקוֹ, אֲכָל אִם הָיָה לוֹ תַבְשִׁיל אוֹ עֶסָה אֲצֵל חִבְרוֹ - זָכָה לוֹ תַבְשִׁילוֹ.

ה. הַמְעַרֵב עַל יְדֵי בְּנֵי עִירוֹ שִׁילְכוּ עִמּוֹ לְבֵית הָאָבֶל, אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה וְקִבְלוּ עֲלֵיהֶן מִבְּעוֹד יוֹם שִׁיבֹא - מִתְרַת. מִשְׁתַּתְּשֵׁף - אֶסוּר, שְׂאֵין מְעַרְבִין מִשְׁתַּתְּשֵׁף. עָרֵב עֲלֵיהֶן בְּקוֹפּוֹת שֶׁל תְּמָרִים, וּבְקוֹפּוֹת שֶׁל גְּרוּגְרוֹת, וּבְקוֹפּוֹת שֶׁל זֵיתִים, אִם יֵשׁ מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכֹל אַחַד וְאֶחָד - יְבוֹאוּ. וְאִם לֹא - לֹא יְבוֹאוּ. קִבְלוּ עֲלֵיהֶם זֶה אַחֵר זֶה, הָרֵאשׁוֹנִים שִׁישׁ לָהֶם - יְבֹאוּ, אַחֲרוֹנִים - לֹא יְבוֹאוּ.

ו. הַמְעַרֵב עַל יְדֵי עֲצֻמוֹ לְרוּחַ אַחַת לְשַׁבְּתוֹת שֶׁל כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְאוֹמֵר: רְצִיתִי - אֵלֶיךָ, לֹא רְצִיתִי - לֹא אֵלֶיךָ, רָצָה מִבְּעוֹד יוֹם - עֲרוּבוּ עֲרוּב. מִשְׁתַּשְׁכָּה, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עֲרוּבוּ עֲרוּב. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין

² לפי הגר"א תבא זה היא תקון בדוקא, ובאר

¹ בית העשוי להתקמר בו בפניו.

ערוּבו ערוּב, עַל יְדֵי עֲצֻמו לְשֵׁתֵי רוּחוֹת לְכָל יָמוֹת הַשָּׁנָה, וְאָמַר: 'לְמָקוֹם שְׁאָרְצָה אֵלָיךְ', רָצָה מִבְּעוֹד יוֹם - עָרוּבו עָרוּב, מִשְׁחֻשְׁכָּה - הָרִי זֶה חֲמַר גָּמֵל.

ז. לֹא יַעֲרַב אָדָם עַל יְדֵי בְנוּ וּבְתוֹ הַגְּדוֹלִים, וְעַל יְדֵי עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַעֲבָרִים, וְעַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ, אֶלָּא מִדַּעְתָּן. אֲבָל מִעָרַב הוּא עַל יְדֵי בְנוּ וּבְתוֹ הַקְּטַנִּים, וְעַל יְדֵי עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, וְעַל יְדֵי בְנוּ וּבְתוֹ הַקְּטַנִּים, בֵּין לְדַעְתָּן בֵּין שְׁלֵא לְדַעְתָּן, מִפְּנֵי שִׁדְדָן כִּידוֹ. וְכֹלֵן שְׁעָרָבוּ, וְעָרַב עֲלֵיהֶם רַבֵּן - יוֹצֵאֵן בְּשַׁל רַבֵּן, חוּץ מִן הָאִשָּׁה שִׁיכּוּלָּה לְמַחֲת עַל יְדֵי בַעֲלָהּ.

ח. עָבַד עֲבָרִי, וּמִי שְׁחָצִיו עָבַד וְחָצִיו בֶּן חוּרִין - יוֹצֵאֵן עַל יְדֵי עֲצֻמָּן. עָבַד שֶׁל שְׁנֵי שְׁתַּפִּין - יוֹצֵא בְּעָרוּב שֶׁל זֶה בְּדָרוֹם, וּמֵהַלֵּךְ בְּדָרוֹם. בְּעָרוּב שְׁנֵיהֶן - מֵהַלֵּךְ בְּצִפּוֹן בְּעָרוּבוֹ שֶׁל זֶה בְּדָרוֹם, וּבְדָרוֹם בְּעָרוּבוֹ שֶׁל זֶה בְּצִפּוֹן, וְאִם מִצְעוֹ אֵת הַתַּחֲסוֹם - אֵל יָזוּז מִמָּקוֹמוֹ. קָטָן שְׁצָרִיךְ לָאִמוּ - יוֹצֵא בְּעָרוּב אִמוֹ, וְשֵׁאֵין צָרִיךְ לָאִמוּ - אֵין יוֹצֵא בְּעָרוּב אִמוֹ.

ט. כֶּתֵל חָצַר שְׁנַפְרֵן, מֵאַרְבַּעַת טַפְחִים עַד עֶשֶׂר אַמוֹת - מִתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּפְתָח, יִתָּר מִכָּאֵן - כְּנִגְדַּת הַפְּרָצָה אֲסוּר. נִפְרָצוּ בוּ פְּרָצוֹת הַרְבֵּה, אִם הָעוֹמֵד מְרַבֵּה עַל הַפְּרוּץ מִתָּר. וְאִם הַפְּרוּץ מְרַבֵּה עַל הָעוֹמֵד, כְּנִגְדַּת הַפְּרָצָה, נִפְרָצָה כְּנִגְדַּת עֲשָׂרָה בְּתִים - בְּטֻלָּה הַמְחִיצָה. שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זוֹ לְמַעְלָה מְזוּ, וּבֵין זוֹ לְזוֹ עֲשָׂרָה טַפְחִים, אוֹ שֵׁישׁ בֵּה גְדוּד חֲמִשָּׁה וּמְחִיצָה חֲמִשָּׁה - מִעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מִעָרְבִין אֶחָד. הֵיטָה אַחַת מֵהֵן גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, וּמִצְטָה בְּאַבְנִים, בְּכַפְתִּים וּבְכֹסֶם הַצּוּרִי, אוֹ שֶׁהִבִּיא נֶסֶר שְׂרָחַב אַרְבַּעַת טַפְחִים וְקָבַעוּ בֵּה - מִעָרְבִין שְׁנַיִם. וְאִם רָצוּ - מִעָרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מִכֵּן - מִעָרְבִין אֶחָד וְאֵין מִעָרְבִין שְׁנַיִם. הֵיטָה אַחַת מֵהֵן גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים - עוֹשִׂין לָהּ מְחִיצָה גְּבוּהָה חֲמִשָּׁה טַפְחִים, וּמְבַטְלָהּ.

י. כֶּתֵל שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים וְרָחַב אַרְבַּעַת - מִעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מִעָרְבִין אֶחָד. מִצְטוּ בְּאַבְנִים, בְּכַפְתִּים וּבְכֹסֶם הַצּוּרִי, אוֹ שֶׁהִבִּיא נֶסֶר רָחַב אַרְבַּעַת טַפְחִים, וְקָבַעוּ בֵּה - מִעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ - מִעָרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מִכֵּן - מִעָרְבִין אֶחָד וְאֵין מִעָרְבִין שְׁנַיִם.

יא. מִתְבָּן שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים - מִעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מִעָרְבִין אֶחָד. אֵלוּ מְאָכִילִין מִכָּאֵן וְאֵלוּ מְאָכִילִין מִכָּאֵן, נִחְמַעַט הַתְּבָן מִעֲשָׂרָה טַפְחִים - מִעָרְבִין אֶחָד וְאֵין מִעָרְבִין שְׁנַיִם, אֶלָּא אִם רָצָה - סוּתָם אֵת פִּתְחוֹ וּמְבַטֵּל אֵת רְשׁוּתוֹ, הוּא אֲסוּר וְחִבְרוּ מִתָּר. וְכֵן בְּכֶתֵל שֶׁל תְּבָן שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת.

יב. רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר: סִילוּנוֹת שֶׁבְּכַרְכִּין מְחִזְקִין סְאֲתִים, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן נְקוּבִין - שׁוֹפְכִין לְתוֹכָם מִים בְּשַׁבָּת. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: עַד שִׁיִּפְקְדוּ. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: בֵּיב שְׁקִמּוֹר אַרְבַּע אַמוֹת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים - שׁוֹפְכִין לְתוֹכוֹ מִים בְּשַׁבָּת. עוֹקָה שֶׁבְּחָצֵר מְחִזְקַת סְאֲתִים, אֵף עַל פִּי שְׁנִתְמַלְאֵת מִעָרַב שַׁבָּת - שׁוֹפְכִין לְתוֹכָהּ בְּשַׁבָּת, אַחַת עוֹקָה וְאַחַת גִּסְטְרָא שֶׁבְּחָצֵר מְחִזְקַת סְאֲתִים, אֵף עַל פִּי שְׁנִתְמַלְאוּ מִעָרַב שַׁבָּת - שׁוֹפְכִין לְתוֹכָן בְּשַׁבָּת.

יג. הִגַּג וּמִרְפֶּסֶת הַחָצֵר וְהָאֲכֻסְדְּרָא - מְצַטְרְפִין לְאַרְבַּע אַמוֹת. הַבַּיִת וְהַעֲלִיָּה הַחָצֵר וְהִגַּג - אֵין מְצַטְרְפִין לְאַרְבַּע אַמוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מֵאָה אֵמָה - לֹא יִשְׁפֹךְ עַל פִּי הַבַּיִב, אֲבָל הוּא שׁוֹפֵךְ לְגַג, וְהַמִּים יוֹרְדִין לְבַיִב. אֵין עוֹשִׂין לָהּ צְנוּר, אֲבָל עוֹשִׂין לָהּ מְזַחֲלָה, שְׁלֵא יֹאמְרוּ: 'צְנוּרוֹ שֶׁל פְּלוּנִי מְקַלַּח מִים בְּשַׁבָּת'.

יד. צְנוּר הַמְקַלַּח לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, אֶחָד מִים וְאַחַד יַיִן - קוֹלֵט, בֵּין בַּיַד בֵּין בְּכַלִּי וְשׁוֹתָהּ, וּבְלִבָּד שְׁלֵא יִצְרַף פִּיו עִם פִּי הַחֲבִית, אִם רִשׁוֹת הִגַּג לְמַעְלָה מִעֲשָׂרָה טַפְחִים, וְיִשְׁתָּהּ. אֲבָל מִצְרַף הוּא פִּיו לְצְנוּר לְמִטָּה מִעֲשָׂרָה טַפְחִים וְשׁוֹתָהּ, לֹא יִצְרַף אָדָם יְדוֹ

לעשות מחצה אלא לרחב בלבד. וכן אתה מוצא בבבין המקשקשין תחת הבתים ותחת החצרות.

יט. רבי יהודה אומר: כהל ששל גבה - נדונין כמחצה. אמר רבי יהודה: מעשה באמת המים שהיתה באה מאכל לצפורי, והיו ממלאין הימנה בשבת על פי הזקנים. אמרו לו: משם ראיה? מפני שלא היתה עמקה עשרה ורחבה ארבעה.

כ. גזוזטרא שהיא למעלה מן המים - אין ממלאין הימנה בשבת, אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים, בין מלמעלה בין מלמטה. ואם היה למטה מן המים, אף על פי שהמים צפין על גבה - אין בכך כלום. רבי מאיר אומר: אף מלמעלה. רבי חנניא בן עקביא אומר: גזוזטרא שיש בה ארבע על ארבע אמות, חוקק בה ארבע על ארבע, וממלא הימנה בשבת.

מסכת ערובין פרק שביעי

א. שערי גנה, בזמן שיש להן בית שער מבפנים - פותחין ונועלין בהן מבפנים. מבחוץ - פותחין ונועלין בהן מבחוץ. מכאן ומכאן - פותחין ונועלין בהן מכאן ומכאן. אין להם לא לכאן ולא לכאן - אסורים כאן וכאן. וכן פתחי חנויות ברשות הרבים; רבי יהודה אומר: בזמן שהמנעול למטה מעשרה - מביא את המפתח מערב שבת ומניחו באסקופא, למחר, פותח ונועל ומחזירו לאסקופה. ובזמן שהמנעול למעלה מעשרה - מביא מפתח מערב שבת ומניחו במנעול. למחר - פותח ונועל ומחזירו למקומו. וחכמים אומרים: אף בזמן שהמנעול למעלה מעשרה טפחים, מביא מפתח מערב שבת ומניחו באסקופא, למחר - פותח ונועל ומחזירו למקומו, או בחלון שעל גבי הפתח. אם יש בחלון ארבע על ארבע - אסור, מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות.

עם הכתל ועם המזחלה, אם רשות הגג למעלה מעשרה טפחים, ושותה. אבל מצרף הוא ידו לצנור למטה מעשרה טפחים, ושותה. ואם יש פי צנור ארבעה על ארבעה טפחים - אסור, שאין מטלטלין מרשות לרשות.

טו. בור ברשות הרבים, ואין בינו לכתל ארבעה טפחים כדי שיהלך אדם - בני חצר מתרין, ובני עליה אסורין. אם יש בינו לבין הכתל ארבעה טפחים כדי שיהלך אדם - בני חצר אסורין, ובני עליה מתרין. באר שלפני החלון - משלשל וממלא הימנו בשבת, ובלבד שלא יהא בינו ובין הכתל ארבעה טפחים, כדי שיהלך אדם. אם יש בפי הבאר ארבעה על ארבעה טפחים - בין כך ובין כך, משלשל וממלא הימנו בשבת.

טז. בור שבין שתי חצרות - משלשל וממלא הימנו בשבת, ובלבד שלא יהא בינו לכתל ארבעה טפחים כדי שיהלך אדם. אם יש בפי הבור ארבעה על ארבעה טפחים - אסור, שאין מטלטלין מרשות לרשות.

יז. אמת המים שלפני החלון - משלשל וממלא הימנו בשבת, ובלבד שלא יהא בינה לכתל ארבעה טפחים, כדי שיהלך אדם. זה היה מעשה באמה של פרטליה, ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל, ואמר: הואיל ואין בינה לבין הכתל ארבעה טפחים כדי שיהלך אדם - מתרת. ואם יש בפי ארבעה על ארבעה, בין כך ובין כך משלשל וממלא הימנו בשבת.

יח. אמת המים שעוברת בחצר - אין ממלאין ממנה בשבת, אלא אם כן עשו לה מחצה גבוהה עשרה טפחים בכניסה וביציאה. עשו לה בכניסה ולא ביציאה, ביציאה ולא בכניסה - אין ממלאין הימנה בשבת, אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים בכניסה וביציאה. היתה רחבה מראשה אחד וצרה מראשה אחד - הרי זה מרחיב את מקום הצר, ואין צריך

ז. חָצַר גְּדוּלָה שֶׁנִּפְרָצָה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְנִשְׁתַּיְרוּ בָּהּ גְּדוּדוֹת גְּבוּהוֹת עֲשָׂרָה טַפְחִים, עַד עֲשׂוֹר אַמּוֹת - מִתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּפְתַח. פְּחוֹת מִכֵּן - מִתְרִין לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת וְאַסוּרִין לְעֵתִיד לְבָא; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּשֶׁם שֶׁאַסוּרִין לְעֵתִיד לְבָא אַסוּרִין לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת. וְקִטְנָה שְׂאִינָה אֵלָּא כְּעֶשֶׂר, וְנִטְלָה דּוֹפְנָה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְנִשְׁתַּיְרַם כֶּפֶס מִכָּאן כֶּפֶס מִכָּאן - מִתָּר. נִטְלָה כְּלָה - מִתָּר לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת וְאַסוּרָה לְעֵתִיד לְבָא; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּשֶׁם שֶׁאַסוּרָה לְעֵתִיד לְבּוֹא, כֵּן אַסוּרָה לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת.

ח. חֲלוּן שֶׁמִּקְצָתָהּ בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה וּמִקְצָתָהּ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה - מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבִין אֶחָד. הֵיטָהּ כְּלָה לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה וּמֵעֶטָה בְּאַבְנִים, אוּ בְּגַפְתִּים, וּבְסֻלָּם הַמְצָרִי, אוּ שֶׁהִיא נִסְר שֶׁרַחֵב אַרְבָּעָה טַפְחִים וְקַבְעָה בָּהּ, מְעַרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ - מְעַרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מִכֵּן - מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבִין אֶחָד.⁴ הֵיטָהּ רַחְבָּה מֵרֵאשִׁי אַחַת וְקַצְרָה מֵרֵאשִׁי אַחַר - הֵרִי זֶה מֵרַחֵב אֶת מְקוֹם הַצֵּר. חֲלוּן שֶׁהִיא אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טַפְחִים - עוֹשֶׂה לָּהּ מְרִבּוּיּוֹת וּמְבִטְלָהּ. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲנִיּוֹת פְּתוּחוֹת לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וּפְתוּחוֹת לְחֲצֵרוֹת, אִם אֵין שָׁם אֵלָּא דְּבַר מוֹעֵט - מֵבִיא וּמְטַלְטֵל מִזֶּה לָּזֶה. הֵיטָהּ חָצֵר וּבָהּ דִּיּוּרִין. עֵרְבוּ - מִתְרִין. לֹא עֵרְבוּ - אַסוּרִין.

ט. אֶחָד חֲלוּן שְׁבִין שְׁנַיִם בְּתִים, וְאֶחָד חֲלוּן שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, וְאֶחָד חֲלוּן שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת וְעֵין בְּהַנְּחוֹת הַגֵּרָא וְיָל.

ב. הַחֲרוֹם וְהַפְּסָקָנִין³ וְסָפִינָה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, גְּבוּהִין עֲשָׂרָה טַפְחִים - אֵין מְטַלְטְלִין, לֹא מִתּוֹכָן לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים וְלֹא מֵרִשּׁוֹת הַרְבִּים לְתוֹכָן, אֲבָל יוֹרֵד לְתוֹכָן וְאוֹכֵל. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת מִתָּר, חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת - אָסוּר. אֲמַת הַמַּיִם בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, עֲמוּקָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְכֵן גּוּמָא - אֵין מְטַלְטְלִין, לֹא מִתּוֹכָהּ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְלֹא מֵרִשּׁוֹת הַרְבִּים לְתוֹכָהּ, אֲבָל יוֹרֵד לְתוֹכָהּ וְשׁוֹתָהּ. אִם הָיוּ הַמַּיִם מוֹעֵטִים - מְזַלֵּף לְתוֹךְ יָדוֹ וְשׁוֹתָהּ. אִם הָיוּ שְׁנַיִם, זֶה מְעַמֵּיד לְחֲבֵרוֹ, וְהֵלָּה שׁוֹתָהּ. וְזֶה מְעַמֵּיד לְחֲבֵרוֹ וְהֵלָּה שׁוֹתָהּ. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת - מִתָּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת - אָסוּר.

ג. אֵילָן בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים. אִם אֵין גּוּפוֹ גְּבוּהָ מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים - מְטַלְטְלִין תַּחְתּוּיָו. הֵיטָהּ גְּבוּהָ מִשְׁלַל רִחוּחֵי, וְנִמְךָ מְרוּחַ אַחַת - רוֹאִין אֶת הַנְּמוּךְ כְּאִלוֹ הוּא פֶּתַח, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֵהָא נְמוּךְ יֵתֵר עַל הַגְּבוּהָ.

ד. חֲרֻבָּה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, עֲמוּקָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, חֲלוּן שֶׁעַל גְּבֻהָ שׁוֹפְכִין לְתוֹכָהּ מַיִם בְּשֶׁבֶת. הָיוּ שְׁנַיִם - שְׁתֵּיהֶן אַסוּרוֹת, שְׂאִין שְׁתֵּי רִשּׁוֹת מִשְׁתַּמְשׁוֹת בְּרִשּׁוֹת אַחַת. הֵיטָהּ אַחַת וְהִיא שֶׁל רַבִּים - אַסוּרָה עַד שִׁיעֲרָבוּ.

ה. אֲשֶׁפָּה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים, חֲלוּן שֶׁעַל גְּבֻהָ - זוֹרְקִין לָּהּ בְּשֶׁבֶת. הָיוּ שְׁתֵּים - שְׁתֵּיהֶן אַסוּרוֹת, שְׂאִין שְׁנֵי רִשּׁוֹת מִשְׁמֶשֶׁשׁוֹת כְּאַחַת, הֵיטָהּ אַחַת וְהִיא שֶׁל רַבִּים - אַסוּרָה עַד שִׁיעֲרָבוּ.

ו. בְּנֵי חָצֵר וּבְנֵי מִרְפֶּסֶת, שְׂאִין צְרִיכִים לְעֵרֵב, שֶׁעֲרָבוּ אֵלּוֹ לְעֲצָמָן וְאֵלּוֹ לְעֲצָמָן, כֹּל שֶׁגְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים - לְמִרְפֶּסֶת. פְּחוֹת מִכֵּן - לְחָצֵר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהָיוּ שֶׁל רַבִּים, וְעֵרְבוּ אֵלּוֹ לְעֲצָמָן וְאֵלּוֹ

⁴ בְּפִסְפִּים כְּתוּב לְהַפְּדָה, וְהַנְּחַתִּי עַל פִּי חֲלוּן

יְחֻזְקָא לְ, וְעֵין בְּהַנְּחוֹת הַגֵּרָא וְיָל.

⁵ סוּתָם אֶת הַחֲלוּן עִם עֲנָפִים.

³ בְּרִכּוֹת הַעֲשׂוּיוֹת לְמִלְאוֹת בְּהֵן מַיִם.

תאמר בגנות, שְׁכַל אֶחָד וְאֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ? אָמַר לָהֶם: הֲרִי שֶׁהִיְתָה חֲלוּקָה, או שֶׁהִיְתָה עֲשׂוּיָה פִּסְפָּס⁸, לא כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר: עַד כָּאֵן הִיְתָה תְּשׁוּבָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: הַגַּג, וְהַמְרַפֶּסֶת, הֶחָצֵר וְהָאֲכֻסְדָּרָה - בְּלֵן רִשׁוֹת אַחַת הֵן.

מִסְכַּת עֲרוּבֵין פְּרָק שְׁמִינִי

א. שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, אַחַת פְּתוּחָה לְצִפּוֹן וְאַחַת פְּתוּחָה לְדָרוֹם, וְגִגוּתֵיהֶן שְׁוִין - הַגִּגִּין רִשׁוֹת לְעֶצְמָן. וְהַחֲצֵרוֹת - כָּל אַחַת וְאַחַת רִשׁוֹת לְעֶצְמָן. הִיְתָה אַחַת מֵהֶן גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וּמַעֲטָה בְּאַבְנִים, וּבְכַפְתֵּים¹⁰ וּבְסֶלֶם הַצּוּרִי, או שֶׁהִבִּיא נֶסֶר שֶׁהוּא רָחֵב אַרְבָּעָה טְפָחִים וְקָבְעוּ בָּהּ - מְעַרְבִין שְׁנַיִם. אִם רָצוּ - מְעַרְבִין אַחַת. פְּחוֹת מִכֵּן - מְעַרְבִין שְׁנַיִם, וְאִין מְעַרְבִין אֶחָד.

ב. שְׁתֵּי גִזּוּזֵטְרוֹאוֹת, זו כְּנֶגֶד זוּ בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, וּבֵין זוּ לְזוּ אַרְבָּעָה טְפָחִים - מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאִין מְעַרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מִכָּאֵן - מְעַרְבִין אֶחָד וְאִין מְעַרְבִין שְׁנַיִם. שְׁלֹשׁ דִּיּוּטְאוֹת, זו לְמַעְלָה מִזוּ, וְזוּ לְמַעְלָה מִזוּ - הָעֲלִיוֹנָה וְהַתְּחוּנָה שֶׁל אֶחָד, וְאַמְצָעִית שֶׁל אַחֵר - לא יִשְׁלַשֵּׁל מִן הָעֲלִיוֹנָה לְתַחְתּוֹנָה דֶּרֶךְ הָאֲמְצָעִית, שְׂאִין מְשַׁלְּשִׁין מִרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת דֶּרֶךְ רִשׁוֹת, אֲבָל מְשַׁלְּשִׁין הוּא מִן הָעֲלִיוֹנָה לְתַחְתּוֹנָה שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ אֲמְצָעִית. מְשַׁלְּשִׁין אָדָם קִדְרָה שֶׁל בֶּשֶׂר וְנוֹתְנָה עַל גְּבִי זִיז שֶׁרָחֵב אַרְבָּעָה טְפָחִים. הִיְתָה חֲלוֹן בְּאֲמַצְעַי, שֶׁהִיא אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים - אֲסוּר, שְׂאִין מְשַׁלְּשִׁין מִרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת דֶּרֶךְ רִשׁוֹת.

ג. צְנוּר הַמְקַלַּח לְרִשׁוֹת הָרַבִּים, אֶחָד יֵין וְאֶחָד שְׁמֵן - קוֹלֵט, בֵּין בֵּיד בֵּין בַּפְּלִי,

עֲלִיּוֹת, וְאֶחָד חֲלוֹן שְׁבִין שְׁנֵי גִנוֹת, וְאֶחָד חֲלוֹן שְׁבִין שְׁנֵי דִיּוּרִין, וּגְשָׁרִים, וּנְפִשׁוֹת⁶, וְרִשׁוֹת הָרַבִּים הַמְקַרָּה - מְטַלְטְלִין תַּחְתֵּיהֶן בְּשֶׁבֶת; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמַיִם אוֹסְרִין. יֵתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִי שִׁישׁ לוֹ בְּתֵים בְּשְׁנֵי צְדֵי רִשׁוֹת הָרַבִּים - עוֹשֶׂה לְחֵי מִכָּאֵן וְלְחֵי מִכָּאֵן, או קוֹרָה מִכָּאֵן וְקוֹרָה מִכָּאֵן. מְעַרְבִין וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאֲמַצְעַי. אָמְרוּ לוֹ: אִין מְעַרְבִין רִשׁוֹת הָרַבִּים בְּכָךְ. מוֹדִין חֻכְמַיִם לְרַבִּי יְהוּדָה, בְּמַעֲשֶׂה בְּגִינוּסָר, שֶׁזֶה פֶּתַח דֶּלֶת קֶרְפִּיפוֹ וְסִתָּם רִשׁוֹת הָרַבִּים, וְזֶה פֶּתַח דֶּלֶת קֶרְפִּיפוֹ וְסִתָּם רִשׁוֹת הָרַבִּים - שְׁמַעְרְבִין וְנוֹשֵׂאִין וְנוֹתְנִין בְּאֲמַצְעַי, שְׁכַל מְחִיצָה הַנּוֹעֲשִׂית לְשֶׁבֶת, בֵּין אֲנוּסִין בֵּין שׁוּגְגִין, בֵּין מְטַעֲיִן בֵּין מְזִידִין - הֲרִי זֶה מְחִיצָה. הַחֲזִירוּ הַפְּתָחִים לְמַקּוֹמָן - חֲזָרוּ לְאֲסוּרָן. חֲצֵר שֶׁגִּגוּתֵיהָ מְבַצְרִין⁷ - כָּל אֶחָד וְאֶחָד רִשׁוֹת לְעֶצְמוֹ.

י. כָּל גִּגוֹת הָעִיר - רִשׁוֹת אַחַת הֵן. אֲסוּר לְהַעֲלוֹת וְלְהוֹרִיד מִן הַגִּגִּין לְחֲצֵר וּמִן הַחֲצֵר לַגִּגִּין, וְכֹלִים שֶׁשִּׁבְתוּ בְּחֲצֵר - מִתֵּר לְטַלְטְלוֹן בְּגִגִּין, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה גַּג גְּבוּהָ עֲשָׂרָה או נְמוּךְ עֲשָׂרָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: כָּל אֶחָד וְאֶחָד רִשׁוֹת לְעֶצְמוֹ, וְאִין מְטַלְטְלִין בוֹ אֵלֶּא בְּאַרְבָּעָה. אָמַר לָהֶם רַבִּי מֵאִיר: אִי אֵתֶם מוֹדִים בְּאַנְשֵׁי חֲצֵר שֶׁשִּׁכְחוּ וְלֹא עָרְבוּ, שֶׁאֲסוּר לְהִכְנִיס וְלְהוֹצִיא מִחֲצֵר לְבֵתִים, וּמִבֵּתִים לְחֲצֵר, וְכֵלֵן שֶׁשִּׁבְתוּ בְּחֲצֵר - מִתְרִין לְטַלְטֵל בְּחֲצֵר, מַה נִּשְׁתַּנָּה גַּג מִחֲצֵר? אָמְרוּ לוֹ: לֹא! אִם אֲמַרְתָּ בְּחֲצֵר, שְׂאִין תַּחְתֵּיהָ דִיּוּרִין! אָמַר לָהֶם: אֵף חֲצֵר, פְּעַמִּים שִׁישׁ תַּחְתֵּיהָ דִיּוּרִין. אָמְרוּ לוֹ: לֹא! אִם אֲמַרְתָּ בְּחֲצֵר, שְׂאִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ,

⁶ צִיּוּנֵי קְבָרִים.

⁷ חֲצֵר אֲשֶׁר גִּגוֹת הַבֵּתִים שֶׁבְּתוֹכָהּ הֵם שְׁוִים לְקַרְבֵּעַ הַחֲצֵר, הֵינּוּ שֶׁהַבֵּתִים בְּנוּיִם בְּמִקּוֹם נְמוּךְ שֶׁבְּחֲצֵר.

⁸ סִימָנִים עַד הַיּוֹכֵן מוֹנִיעָה תְּדִירָה שֶׁל כָּל אֶחָד.

⁹ הֵינּוּ שְׁוֵדָאֵי כָּל אֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ.

¹⁰ בְּקוֹרוֹת (בְּפִיסֵי עֵץ).

ומכניס לתוך ביתו. הִיָּה עומד ברשות היחיד, ופשט ידו לרשות הרבים, והיא מלאה אוכלין ומשקין - מכניסה אצלו. הִיָּה עומד ברשות הרבים, ופשט ידו לרשות היחיד, והיא מלאה אוכלין ומשקין - מוציאה אצלו. גַּמַּל שראשו ורבו בפנים - אוכסין אותו בפנים. בחוץ - אוכסין אותו בחוץ. אותן כלים שפותחין ונועלין בהם, שבקרקעות - אסורין. אחרים אומרים: אף שבקרקעות, פותחין ונועלין בהם.

ד. הכוזה¹¹ ברשות הרבים, וכל מי שנתלש רקו בפיו - לא יהלך ברשות הרבים, עד שירוק.

ה. שתי מטהרות זו על גב זו - נוטל את הפקק מבנתים ומשיקו, ומחזיר את הפקק למקומו. רבי שמעון בן מנסיא אומר: שתי ברכות, אחת של חמין ואחת של צונן - נוטל את הפקק מבנתים, כדי שיירדו חמין לתוך הצונן, וצונן לתוך החמין, ובלבד שלא יחזיר את הפקק למקומו. ולא עוד, אלא שנוטל את הפקק כדי שיצאו המים וילכו להם, ואם בשביל שתנגב - אסור. ופוקקין את הביב בסודרין, ובכל דבר המטלטל, כדי שלא יציפו המים את האוכלין ואת הכלים. אין פוקקין את הביב כדי שיירדו המים לבור. רבי מנחם איש גליא אומר: צנור שעלו בו קוצים וקישושיות¹² - דורסן ברגל בצנעא, כדי שיצאו המים וילכו להם.

ו. חבילה של עצים וסוכה של קוצין שהתקינים לפרצה שבחצר, אם היו קשורות ותלויות - פותחין ונועלין בהם בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב. אם לאו - אין פותחין ונועלין בהן. אחרים אומרים: היתה כבושה באבנים מראשה אחד - אין רשאי לגע בהן. נתלו בה קוצין ודוקרנין -

מפשר בידו בצנעא, ובלבד שלא יקרע. ושל בהמה - דורס ברגליו. מחצלות פרושות על פתחי חניות ברשות הרבים, אם היו קשורות ותלויות - פותחין ונועלין בהם. ואם לאו - אין פותחין ונועלין בהם. עשה להם ציר של קנים, ושל שבלין ושל כל דבר - פותחין ונועלין בהם בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב. דלת שיש לה ציר - פותחין ונועלין בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב. נשברו ציריה - אין פותחין ואין נועלין בה ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת. דלת הנגררת, ומחצלת הנגררת, וקנקן הנגרר, בזמן שהן קשורין ותלוין פותחין ונועלין בהם בשבת, ואין צריך לומר ביום-טוב.

ז. הִיָּה יושב וקורא בספר על האסקפה, ונתגלגל הספר מידו, ולפנים ולחוץ - גוללו מכאן ומכאן ומניחו על האסקפה. אבל מפתח אינו כן, אלא בזמן שהמפתח למטה מעשרה טפחים - נוטל את המפתח מן האסקפה, ונותנו למנעול, ופותח ונוטל כלי מתוך הבית, ומחזירו למנעול, ונועל ומניח המפתח בחלון שעל גב שקוף. אם יש בפי החלון ארבעה על ארבעה טפחים - אסור, שאין מטלטלין מרשות לרשות.

ח. מלבן של ספקלריא¹³ ותריסין של חניות - פותחין ונועלין בהן. אם היו נשמטים - אסורים. נגר נשמט¹⁴ - אסור. נקמז¹⁵ - מתר. רבי יהודה אומר: נקמז, אף על פי שאינו נשמט - אסור.

ט. נגר נגרר, אם היה קשור ותלוי - פותחין ונועלין בו. ואם לאו - אין פותחין ונועלין

¹³ מראה [שפייעל].

¹⁴ שנפסק החבל שהוא קשור בו, וכשפותח אותו הוא מניחו בקרן זוית.

¹⁵ שנתחב בחור האסקפה ונפתח אותו החור, וראשו מוגע לארץ ונחב ונכנס בארץ.

¹¹ מלשון ביחו וניעו.

¹² מלשון לקוּשֵׁשׁ קש.

ממלאין מבאר הקר בגלגל ביום-טוב, וכשעלו בני הגולה וחנו עליה, התירו להם נביאים שביניהם, להיות ממלאין מבור הקר בגלגל ביום-טוב, ולא כל בור ודות הקר התירו, אלא אותו בור שחננו עליה בלבד.

טו. הלכות שבת, חגיגות ומעילות - פהררים תלויין בשערה. מקרא מעט והלכות מרבות, ואין להם על מה שיסמכו.

טז. מפאן אמר רבי יהושע: צבתא בצבתא מתעבד, צבתא קדמייתא במה מתעבד? הא לאו בריה הוא!¹⁸

יז. הדינין, והעבודות, הטהרות, והטמאות, והעריות, ומוסף עליהן הערכין, והחרמין, והקדשות, ומעשר שני, מקרא מרבה, ומדרשות והלכות מרבות, ויש להן על מה שיסמכו. אבא יוסי בן חנן אומר: אלו שמונה מקצוע תורה - גופי הלכות הן.

מסכת פסחים פרק ראשון

א. אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר. אין בודקין, לא לאור החמה, ולא לאור הלבנה, ולא לאור האבוקה, אלא לאור הנר, מפני שאור הנר יפה לבדיקה. אף על פי שאין ראיה לדבר - זכר לדבר, שנאמר (שמות יב, יט): "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתים", ואומר (בראשית מד, יח): "ויחפש בגדול החל", ואומר (צפניה א, יב): "והיה בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות"; ואומר (משלי כ, כז): "נר אלהים נשמת אדם חפש כל חדרי בטן".

בו. רבי יהודה אומר: קשור אף על פי שאינו תלוי. איזהו נגר? הגורר שנועלין במקדש, אבל לא במדינה, כל שקשור ותלוי וראש אחד מגיע לארץ. רבי יהודה אומר: זה - אף במדינה מתר, אלא איזהו נגר שנועלין במקדש אבל לא במדינה? כל שאינו לא קשור ולא תלוי, ושומטו ומניחו בזוית.

י. המוצא תפלין - מכניסן זוג זוג. רבן גמליאל אומר: שנים שנים. אחד האיש ואחד האשה, אחד חדשות ואחד ישנות. רבי יהודה אוסר בחדשות ומתיר בישנות. המוצא ספר בשדה - יושב ומשמרו, ומחשיך עליו, ונוטלו ובא לו. ובשעת הסכנה - מכסן והולך לו. אם היו גשמים ירדין - הוא מתעטף בבגדו ומכסה אותו.

יא. מי שיצא לרשות הרבים, ונזכר שיש תפלין בראשו - מכסה את ראשו עד שמגיע לביתו, ומכסה אותן. אם היה בית המדרש - נוטלן ומניחן במקום המצנע. מחזירין ציר התחתון של דלת, שדה, תבה ומגדל, ואין מחזירין ציר העליון. של בור, של יציע, ושל דות - הרי זה לא יחזיר. ואם החזיר - חייב חטאת.

יב. נימת כנור שנפסקה - קושרין אותה. קשרה ונפסקה - אין קושרין אותה. אמר רבי שמעון בן אלעזר: והלא אם קושרין אותה אין לה קול! אלא משלשל של מעלה ועונב למטה.

יג. כהן שעלתה בו יבלת במתניו - חברו חותכה לו בשניו, במקדש אבל לא במדינה, אם בפלי - פאן וכאן אסור.

יד. אין ממלאין בעדשה¹⁶ בשבת, אם כחם על חבל ועל המשירים¹⁷ - הרי זה מתר. אין

¹⁸ הצבת לעושים הנפחים, על ידי צבת אחרת היא עשויה, שאוחזיה בצבת ומכה בקורנם עד שנעשית. וזהו משל, כשם שמצבת אחת נעשו כמה צבאות, כך משבות אחת למדו לגזר אחר כך כמה שביתות.

¹⁶ מאזנים.
¹⁷ כנפח הספרים כתוב: משיקה, והוא החבל שדולים עמו מן הבור.

ב. בית שמאי אומרים: שתי שורות על פני כל המרתף, שורה החיצונה הרואה את הפתח, והעליונה הרואה את הקורה, ושלפנים הימנה ושלמטה הימנה - אין צריך בדיקה. בית הלל אומרים: שתי שורות החיצונות שהן העליונות, העליונה הרואה את הפתח ואת הקורות, ואת שניות שלמטה הימנה, אבל שלפנים הימנה - אין צריך לבדק.

ג. חורי הבית, העליונים והתחתונים, וגג היציע, והדות, וגג הבית, וגג המגדל, ורפת בקר, ומתבן, ולולין, ואוצרות יין, ואוצרות של שמן - אין צריכין בדיקה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מטה שהיא חוצצת וחולקת את כל הבית, ועצים ואבנים מנחים תחתיה - בודק את צד החיצון, ואין צריך לבדק את צד הפנימי.

ד. היוצאין בו בשירא, והמפרש בספינה, לפני שלשים יום - אין צריך לבדוק. בתוך שלשים יום - בודק ומשכים, והולך לדרכו.

ה. רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל: שתי חלות של תודה פסולות, מנחות על גב האצטבא, כל זמן שמנחות - כל העם אוכלין חלין. נטלה אחת מהן - כל העם אוכלין תרומה. נטלו שתיהן - שורפין אלו ואלו. ארבעה עשר שחל להיות בשבת - מבערין את הכל מלפני השבת, ושורפין תרומות טמאות, תלויות וטהורות כאחת; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: טהורות בפני עצמן ותלויות בפני עצמן, וטמאות בפני עצמן. אומר רבי שמעון: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על הטהורה ועל הטמאה - שאין שורפין, על התלויה ועל הטהורה - ששורפין, על מה נחלקו? על התלויה ועל הטמאה, שרבי אליעזר אומר: תשרף זו בעצמה וזו בעצמה. ורבי יהושע אומר: שתייהן כאחת. אומר רבי יוסי: אין הנדון זה דומה לראיה! כשהעידו רבותינו, על מה העידו? אם על הבשר שנטמא בולד הטמאה ששורפין אותה עם הבשר שנטמא

באב הטמאה, זה טמא וזה טמא! אלא שזה טמא טמאה חמורה וזה טמא טמאה קלה, אם על השמן שנפסל בטבול יום שמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת - זה פסול וזה טמא, אף אנו מודים בתרומה שנטמא בולד הטמאה, שורפין אותן עם תרומה שנטמאת באב הטמאה, אף על פי שמוסיפין לה טמאה על טמאתה. אבל היאך נשרף התלויה עם הטמאה, נמצא זה מטמאתה שמא יבא אליהו ויטהרנה? בית שמאי אומרים: אין שורפין בשר טהור עם בשר טמא, ובית הלל מתירין.

ו. בראשונה היו אומרים: אין מוכרים חמץ לנכרי, ואין נותנין לו במתנה, אלא כדי שיאכל עד שלא הגיע שעת בעור, עד שבא רבי עקיבה ולמד - שמוכרין ונותנין במתנה אף בשעת הבעור. אומר רבי יוסי: אלו דברי בית שמאי, ואלו דברי בית הלל. הכריע רבי עקיבה לסייע דברי בית הלל. רבי יהודה אומר: כותח הבבלי וכל מיני כותח - אסור למכר שלושים יום קדם הפסח.

ז. האוכל חמץ אחר חצות, וחמץ שעבר עליו הפסח - הרי זה בלא תעשה ואין בו פרת. תוך זמנו - עובר עליו בלאו וכרת. דברי רבי יהודה; רבי שמעון אומר: כל שאין בו פרת - אין בו לא תעשה. חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו - אין עוברים עליו בלא פלוס. תוך זמנו - עובר עליו בכרת ובלאו, ועל לא הודע אשם תלוי. ומשעה שאסור באכילה - אסור בהנאה. האוכל כזית חמץ בפסח - חייב על זדונו פרת ועל שגגתו חטאת ועל לא הודע אשם תלוי.

ח. האוכל תרומת חמץ בפסח - פטור מן התשלומין ומדמי עצים לכהן; דברי רבי עקיבא. רבי יוחנן בן נורי מחיב. אומר רבי יוחנן בן נורי: נמתי לו לרבי עקיבה, מפני מה האוכל תרומת חמץ בפסח אין משלם דמי עצים לכהן? ומה נשתנית זו משאר ימות השנה, שבשאר ימות השנה משלם

דְּמִי עֲצִים לַכֹּהֵן? ! אָמַר לוֹ: לֹא, אִם אָמַרְתָּ
 בְּתְרוּמָה טְמֵאָה בְּשֶׁאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁאֵף
 עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ הֵתֵר אֲכִילָה - יֵשׁ לוֹ בָּהּ
 הֵתֵר הַסָּקָה, תֹּאמַר בְּזֶה שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ, לֹא
 הֵתֵר אֲכִילָה וְלֹא הֵתֵר הַסָּקָה? ! הֲאֵל לָמָּה זֶה
 דּוֹמֶה? לְתְרוּמַת תּוֹתִים וְעֹנֵכִים שְׁנֻטְמָאוּ,
 שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ הֵתֵר אֲכִילָה וְלֹא הֵתֵר הַסָּקָה,
 בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּמִפְרִישׁ תְּרוּמָה
 וְהִחְמִיצָהּ, אָבָל בְּמִפְרִישׁ תְּרוּמַת חֶמֶץ
 בְּפֶסַח זֶה, אֵינָה קְדוּשָׁה.

ט. הָאוֹכֵל קֹדֶשׁ חֶמֶץ בְּפֶסַח - אֵינָה
 כְּתוּבָה. הָאוֹכֵל קֹדֶשׁ חֶמֶץ בְּפֶסַח, בְּשׁוּגָג
 - מְשַׁלֵּם קָרָן וְחֹמֶשׁ וְאֶשֶׁם וְדָאִי וְאֶשֶׁם
 תְּלוּי. בְּמִזֵּד - פְּטוּר. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים?
 בְּמִפְרִישׁ קֹדֶשׁ וְהִחְמִיצוּ, אָבָל בְּמִפְרִישׁ
 קֹדֶשׁ חֶמֶץ בְּפֶסַח זֶה, אֵינָה קְדוּשָׁה.

י. אֶחָד הָאוֹכֵל, אֶחָד הַמִּמְחָה, וְהַשּׁוֹתֶה,
 אָכַל וְחָזַר וְאָכַל, וְחָזַר וְאָכַל, אִם יֵשׁ
 מֵאֲכִילָה רֵאשׁוּנָה עַד סוּף אֲכִילָה אַחֲרוֹנָה
 כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס - מְצַטְרָפִין. וְאִם לֹאוּ - אֵין
 מְצַטְרָפִין. שְׁתֵּה, וְחָזַר וְשְׁתֵּה, וְחָזַר וְשְׁתֵּה,
 אִם יֵשׁ מִתְחַלֵּת שְׁתֵּיהָ רֵאשׁוּנָה עַד סוּף
 שְׁתֵּיהָ אַחֲרוֹנָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס -
 מְצַטְרָפִין. וְאִם לֹאוּ - אֵין מְצַטְרָפִין. כְּשֵׁם
 שֶׁאֲכִילָה בְּכֹזֵית - כֶּךָ שְׁתֵּיהָ בְּכֹזֵית. וְשְׁתֵּיהָ
 וְאֲכִילָה אֵין מְצַטְרָפִין. אָכַל כֹּזֵית, אָפְלוּ
 מִחֲמִשַׁת הַמִּינִים - הָרִי אֵלוּ מְצַטְרָפִין, אָכַל
 כְּחֻצֵי זֵית, וְנֹדַע לוֹ, וְחָזַר וְאָכַל כְּחֻצֵי זֵית
 אַחַר, אָפְלוּ מִמֵּין אֶחָד - אֵין מְצַטְרָפִין.

יא. חֶמֶץ שֶׁל נֹכְרִים - מֵתֵר אַחַר הַפֶּסַח מִיָּד.
 רֶבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן
 רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמְרִים: אֵף שֶׁל
 הַקֹּדֶשׁ מֵתֵר אַחַר הַפֶּסַח מִיָּד.

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 וַהֲוֵה בַיּוֹמָא תְּמִינָא קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָוּהוּ וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 וְלִסְבֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי – שְׁמִינֵי לַמִּלּוּאִים, הוּא רֵאשׁ חֲדָשׁ נִסָּן; שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן בּוֹ בַיּוֹם, וְנִטְלַ עֶשֶׂר עֶשְׂרוֹת הַשְּׁנוּיּוֹת בְּסֵדֶר עוֹלָם. וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל – לְהַשְׁמִיעַם שְׁעַל פִּי הַדְּבוּר אַהֲרֹן נִכְנָס וּמִשְׁמַשׁ בְּכֹהֵנָה גְדוּלָּה, וְלֹא יֵאמְרוּ מֵאַלְתָּיו נִכְנָס.

וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן קַח-לָךְ עֶגְלָ בֶן-בְּקָר לְחֹטָאת וְאַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לִפְנֵי-יְהוָה:
 וַאֲמַר לְאַהֲרֹן סֵב לָךְ עֵיגֵל בַּר תּוֹרֵי לְחֹטָאת וְזָכַר לְעֹלֹתָ שְׁלָמִין וְקָרִיב קָדָם יְיָ:

קַח לָךְ עֶגְלָ – לְהוֹדִיעַ שֶׁכִּפֵּר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי עֶגְלָ זֶה, עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָ שֶׁעָשָׂה.

וְאַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבַּר לֵאמֹר קָחוּ שְׁעִיר-עִזִּים לְחֹטָאת וְעֶגְלָ וְכֹבֵשׁ בְּנֵי-שֹׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה:
 וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלִּיל לְמִימַר סֵבוּ צִפִּיר בַּר עִזִּין לְחֹטָתָ וְעֵיגֵל וְאֵמַר בְּנֵי שֹׁנָא שְׁלָמִין לְעֹלֹתָ:

וְשׁוֹר וְאַיִל לְשֹׁלְמִים לְזִבְחַ לִפְנֵי-יְהוָה וּמִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן פִּי הַיּוֹם – יְהוָה נִרְאָה אֲלֵיכֶם:
 וְתוֹר וְזָכַר לְנִכְסֹת קוֹדֶשֶׁיָא לְזִבְחָא קָדָם יְיָ וּמִנְחָתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח אֲרֵי יוֹמָא דִּין יִקְרָא דִּינֵי מִתְגְּלֵי לְכוּן:

פִּי הַיּוֹם ה' נִרְאָה אֲלֵיכֶם – לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם, לְכַף קַרְבָּנוֹת הַלְלוּ בְּאִין חוֹכְהַ לַיּוֹם זֶה.

וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל-פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָל-הָעֵדָה וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי-יְהוָה:
 וְקָרִיבוּ יָת דְּפַקִּיד מִשָּׁה לְקָדָם מִשְׁפָּן זְמָנָא וְקָרִיבוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא וְקָמוּ קָדָם יְיָ:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיִּרְא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה:
 וַאֲמַר מֹשֶׁה דִּין פִּתְגָמָא דְּפַקִּיד יְיָ תַּעֲבָדוּן וַיִּתְגְּלֵי לְכוּן יִקְרָא דִּינֵי:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קְרַב אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת-חֹטְאָתְךָ וְאֶת-עֹלֹתְךָ וְכֹפֶר בַּעֲדֶךָ וּבַעֲדַ הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת-קָרְבָּן הָעָם וְכֹפֶר בַּעֲדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:
 וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן קְרַב לְמִדְּבַחָא וְעַבִּיד יָת חֹטְאָתְךָ וְיָת עֹלֹתְךָ וְכֹפֶר עֲלֶךָ וְעַל עַמָּא וְעַבִּיד יָת קוֹרְבָן עַמָּא וְכֹפֶר עֲלֵיהוֹן כְּמָא דְּפַקִּיד יְיָ:

קְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ – שֶׁהִנֵּה אַהֲרֹן בּוֹשׁ וְנִרְא לְגִשְׁת. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: לְמָה אַתָּה בּוֹשׁ לְכַף נִבְחַרְתָּ. אֶת חֹטְאָתְךָ – "עֶגְלָ בֶן בְּקָר". וְאֶת עֹלֹתְךָ – הָאֵיל. קָרְבָן הָעָם – שְׁעִיר עִזִּים וְעֶגְלָ וְכֹבֵשׁ. כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "עֶגְלָ", בֶּן שָׁנָה הוּא; וּמִכָּאן אַתָּה לְמַד.

וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת-עֶגְלָ חֹטְאָת אֲשֶׁר-לוֹ:
 וְקָרִיב אַהֲרֹן לְמִדְּבַחָא וּנְכַס יָת עֶגְלָא דְּחֹטְאָתָא דִּילֵיהָ:

וַיִּקְרְבוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֶת-הַדָּם אֲלֵיוֹ וַיִּטְבֹּל אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וַיִּתֵּן עַל-קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַדָּם יָצַק אֶל-יִסּוֹד הַמִּזְבֵּחַ:
 וְקָרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן יָת דָּמָא לֵיה וַיִּטְבֹּל אֶצְבָּעֵיהָ בְּדָמָא וַיִּהַב עַל קַרְנֹת מִדְּבַחָא וְיָת דָּמָא אֲרִיק לִיסוּדָא דְּמִדְּבַחָא:

וְאֶת-הַחֵלֶב וְאֶת-הַכֶּלֶיִת וְאֶת-הַיִּתְרֹת מִן-הַכֶּבֶד מִן-חֹטְאָת הַקִּטִּיר הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:
 וְיָת תְּרַבָּא וְיָת כּוֹלֵיתָא וְיָת תְּצַרָא מִן כְּבִדָּא מִן חֹטְאָתָא אֲסִיק לְמִדְּבַחָא כְּמָא דְּפַקִּיד יְיָ יָת מִשָּׁה:

וְאֶת-הַבֶּשֶׂר וְאֶת-הָעוֹר שָׂרְף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה:
 וְיָת בֶּשָׂרָא וְיָת מִשְׁכָּא אֲוִקִיד בְּנוֹרָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא:

וְאֶת הַבֶּשֶׂר וְאֶת הָעוֹר וְגוֹמֵר – לֹא מְצִינוּ חֹטְאָת חִיצוֹנָה נִשְׂרָפָת, אֲלֹא זֶה נִשְׁלַ מִלּוּאִים; וְכֵלֵן עַל פִּי הַדְּבוּר.

וַיִּשְׁחַט אֶת-הָעֵלָה וַיִּמְצְאוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֲלֵיוֹ אֶת-הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
 וּנְכַס יָת עֹלֹתָא וְאִמְטִיאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן לֵיה יָת דָּמָא וַיִּזְרְקוּהוּ עַל מִדְּבַחָא סְחוּר סְחוּר:

וַיִּמְצְאוּ – לְשׁוֹן הַוִּשְׁטָה וְהַזְמָנָה.

וְאֶת־הָעֵלָה הַמְצִיאוֹ אֱלֹוֹ לַנִּתְחִיָּה וְאֶת־הָרֹאשׁ וְיִקְטֹר עַל־הַמִּזְבֵּחַ:
וְיִתְּ עֲלֶיךָ אֱמֻטִּיאוֹ לִיָּה לְאַבְרָהָא וְיִתְּ רִישָׁא וְאַסִּיק
עַל מִדְבָּחָא:

וְיִרְתֵּץ אֶת־הַקָּרֵב וְאֶת־הַפְּרָעִים וְיִקְטֹר עַל־הָעֵלָה
הַמִּזְבֵּחָה:
וְחֲלִיל יֵת גֵּנֹא וְיִתְּ פְּרָעִיָּא וְאַסִּיק עַל עֲלֵתָא לְמִדְבָּחָא:

וְיִקְרַב אֶת קֶרְבֵּן הָעֵם וְיִקָּח אֶת־שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר
לְעֵם וְיִשְׁחַטְהוּ וְיִחַטְּאוּהוּ פְּרָאשׁוֹן:
וְיִחַטְּאוּהוּ – עֲשֹׂהוּ כְּמִשְׁפֵּט חַטָּאת. פְּרָאשׁוֹן – כְּעֶגְלָ שְׁלוּ.

וְיִקְרַב אֶת־הָעֵלָה וְיַעֲשֶׂהָ כְּמִשְׁפֵּט:
וְיִקְרַב יֵת עֲלֵתָא וְעַבְדָּה כְּדַחְזִי:
שׁוּנִי

וְיִקְרַב אֶת־הַמִּנְחָה וְיִמְלֵא כַּפּוֹ מִמִּנְחָה וְיִקְטֹר עַל־
הַמִּזְבֵּחַ מִלֶּבֶד עֲלֵת הַבֶּקָר:
וְיִמְלֵא כַּפּוֹ – הִיא קְמִיץָה. מִלֶּבֶד עֲלֵת הַבֶּקָר – כָּל אֵלָה עֲשֵׂה אַחַר עוֹלֹת הַתְּמִיד.

וְיִשְׁחַט אֶת־הַשּׁוֹר וְאֶת־הָאֵיל זִבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר
לְעֵם וְיִמְצָאוּ בְּנֵי אֶהְרֹן אֶת־הַדָּם אֱלֹוֹ וְיִזְרְקוּהוּ עַל־
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
וְיִכַס יֵת תּוֹרָא וְיִתְּ דְכָרָא נְכַסֵּת קוּדְשִׁיָּא דְלַעֲמָא
וְאַמְטִיאוֹ בְּנֵי אֶהְרֹן יֵת דְמָא לִיָּה וְזִרְקִיָּה עַל מִדְבָּחָא
סָחֹר סָחֹר:

וְאֶת־הַחֲלָבִים מִן־הַשּׁוֹר וּמִן־הָאֵיל הָאֵלֶּה וְהַמְכֶסֶה
וְהַכְּלִית וְיִתַּרֵת הַכֶּבֶד:
וְהַמְכֶסֶה – חֲלָב הַמְכֶסֶה אֶת הַקָּרֵב.

וְיִשִּׂימוּ אֶת־הַחֲלָבִים עַל־הַחֲזוֹת וְיִקְטֹר הַחֲלָבִים
הַמִּזְבֵּחָה:
וְיִשִּׂיאוּ יֵת תְּרַבִּיָּא עַל חֲזוֹתָא וְאַסִּיק תְּרַבִּיָּא
לְמִדְבָּחָא:

וְאֶת הַחֲזוֹת וְאֶת שׁוֹק הַיָּמִין הַגֵּיף אֶהְרֹן תְּנוּפָה לְפָנָי
– הִנֵּה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה:
וְיִתְּ חֲזוֹתָא וְיִתְּ שְׂקָא דְיִמִּינָא אַרְיִים אֶהְרֹן אַרְמָא קָדָם
יְיָ כְּמָא דְפַקִּיד מֹשֶׁה:

וְיִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת־יָדָיו אֶל־הָעֵם וְיִבְרַכֶּם וְיִרְדַּ מַעֲשֵׂת
הַחַטָּאת וְהָעֵלָה וְהַשְּׁלָמִים:
וְיִבְרַכֶּם – בְּרַכַּת כְּהֵנִים: "יָאֵר", "יִשָּׂא". וְיִרְדַּ – מַעַל הַמִּזְבֵּחַ.

וְיִבֵּא מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן אֶל־אֱהֵל מוֹעֵד וְיִצְאוּ וְיִבְרְכוּ אֶת־
הָעֵם וְיִבְרָא כְּבוֹד־יְיָ הַנֵּה אֶל־כָּל־הָעֵם:
וְעָאֵל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא וְנִפְקוּ וְיִבְרִיכוּ יֵת
עֲמָא וְאַתְגְּלִי יִקְרָא דִּי לְכָל עֲמָא:

וְיִבֵּא מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן וְגוֹמֵר – לְמָה נִכְנָסוּ מִצְאֵתִי בְּפָרִשֵׁת מְלוּאִים, בְּבְרִיתָא הַנוֹסֶפֶת עַל תּוֹרַת כְּהֵנִים שְׁלֵנוּ: לְמָה נִכְנָס מֹשֶׁה עִם אֶהְרֹן לְלַמְדוֹ
עַל מַעֲשֵׂה הַקְּטָרֶת. אוֹ לֹא נִכְנָס אֵלָא לְדָבָר אַחַר הַרְיָנִי דָּן: יְרִידָה וּבִיאָה טְעוּנוֹת בְּרַכָּה; מַה יְרִידָה מִעֵין עֲבוּדָה, אִפּי בִיאָה מִעֵין עֲבוּדָה. הֵא
לְמַדְתָּ, לְמָה נִכְנָס מֹשֶׁה עִם אֶהְרֹן לְלַמְדוֹ עַל מַעֲשֵׂה הַקְּטָרֶת. דָּבָר אַחֵר: כִּינּוּן שְׂרָאָה אֶהְרֹן שְׁקֶרְבוּ כָּל הַקְּרִבָּנוֹת וְנַעֲשׂוּ כָּל הַמַּעֲשִׂים, וְלֹא יִרְדָּה
שְׂכִינָה לְיִשְׂרָאֵל, הִנֵּה מִצְטָעֵר, וְאָמַר: יוֹדַע אֲנִי שְׂכֵעֵס הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלַי, וּבִשְׂבִילִי לֹא יִרְדָּה שְׂכִינָה לְיִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ לְמֹשֶׁה: מֹשֶׁה אַחֵי,
כֹּה עֲשִׂיתָ לִי, שְׂנַכְנַסְתִּי וְנִתְבַּשְׂתִּי מִיַּד נִכְנָס מֹשֶׁה עִמּוֹ, וּבִקְשׁוּ רַחֲמִים וְיִרְדָּה שְׂכִינָה לְיִשְׂרָאֵל. וְיִצְאוּ וְיִבְרְכוּ אֶת הָעֵם – אָמְרוּ: "וַיְהִי נֵעַם
אֶל־דְּנֵי אֶל־הֵינּוּ עָלֵינוּ"; הֵי רָצוֹן שֶׁתִּשְׁרָה שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדִיכֶם. לְפִי שְׂפָל שְׂבַעַת יְמֵי הַמְלוּאִים, שֶׁהִצְמִידוּ מֹשֶׁה לְמִשְׁכַּן וְשָׂמַשׁ בּוֹ, וּפְרָקוּ
בְּכָל יוֹם, לֹא שָׁרְתָה בּוֹ שְׂכִינָה, וְהִיוּ יִשְׂרָאֵל נִכְלָמִים וְאוֹמְרִים לְמֹשֶׁה: מֹשֶׁה רַבְּנוּ כָּל הַטֶּרַח שֶׁטֶרַחְנוּ – שֶׁתִּשְׁרָה שְׂכִינָה בֵּינֵינוּ וְנִדְעַ שְׂנַתְּפַפֵּר
לְנוּ עוֹן הָעֶגְלָה. לְכֹה אָמַר לָהֶם: "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ וְיִבֵּא אֵלֵיכֶם כְּבוֹד ה'"; אֶהְרֹן אַחֵי כְּדָאֵי וְחָשׁוּב מִמֵּנִי, שְׂעַל יְדֵי קְרִבָּנוּתִי וְעַבְדוּתִי
תִּשְׁרָה שְׂכִינָה בְּכֶם, וְתַדְעוּ שֶׁהַמְקוֹם בְּחָר בּוֹ.

שלישי

ותצא אש מלפני י-הוה ותאכל על-המזבח את-העלה ואת-החלבים וירא פל-העם וירנו ויפלו על-פניהם:
וינפקת אישתא מן קדם יי ואכלת על מזבחה ית עלתא וית תרביא וחזא פל עמא ושבחו ונפלו על אפיהון:

וינרו – פתרגומו.

ויקחו בני-אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישעמו עליה קטרת ויקריבו לפני י-הוה אש זרה אשר לא צוה אתם:
וינסיבו בני אהרן נדב ואביהוא גבר מחתיתיה ויהבו בהון אישתא ושויואו עליה קטרת בסמין וקריבו קדם יי אישתא ויכריתא דלא פקיד יתהון:

ותצא אש מלפני י-הוה ותאכל אותם וימתו לפני י-הוה:
וינפקת אישתא מן קדם יי ואכלת יתהון ומיתו קדם יי:

ותצא אש – רבי אליעזר אומר: לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן. רבי ישמעאל אומר: שתויי יין נכנסו למקדש; משל למלך שהיה לו בן בית וכו', כדאיתא בויקרא רבה.

ויאמר משה אל-אהרן הוא אשר-דבר י-הוה | לאמר בקרבי אקדש ועל-פני כלי-העם אפבד וידם אהרן:
ויאמר משה לאהרן הוא דמליל יי למימר בקריבי אתקדש ועל אפי פל עמא אתיקר ושתיק אהרן:

הוא אשר דבר וגומר – היכן דבר "ונעזתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי", אל תקרי 'בכבדי' אלא 'במכבדי'. אומר לו משה לאהרן: אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום, והייתי סבור: או בי או בך; עקשו רואה אני שהם גדולים ממני וממך. וידם אהרן – קבל שֶׁכָּר על שתיקתו; ומה שֶׁכָּר קבל שנתחזד עמו הדבור, שנאמר לו לבדו פרשת שתויי יין. בקרבי – בבחירי. ועל פני כל העם אפבד – כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בצדיקים, מתברא ומתעלה ומתקלס; אם כן באלו, פל שכן ברשעים. וכן הוא אומר: "נורא א-להים ממקדשיך", אל תקרי 'ממקדשיך', אלא 'ממקדשיך'.

ויקרא משה אל-מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אליהם קרבו שאו את-אחיכם מאת פני-הקדש אל-מחוץ למתנה:
ויקרא משה למישאל ואלצפן בני עזיאל אחבויה דאהרן ואמר להון קרובו טולו ית אחיכון מן קדם קודשא למברא למשריתא:

דד אהרן – עזיאל אחי עמרם הנה, שנאמר: "ובני קהת" וגומר. שאו את אחיכם וגומר – פאדם האומר לחברו: העבר את המת מלפני הכלה, שלא לערוב את השמחה.

ויקרבו וישאם בכתנתם אל-מחוץ למתנה פאשר דבר משה:
ויקריבו ונטלונין בכתוניהון למברא למשריתא פמא דמליל משה:

בכתנתם – של מתים. מלמד שלא נשרפו בגדיהם, אלא נשמטם; כמין שני חוטין של אש נכנסו לתוך חטמיהם.

ויאמר משה אל-אהרן ולאעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל-תפרעו | ובגדיכם לא-תפרמו ולא תמתו ועל פל-העדה יקצף ואחיכם פל-בית ישראל יכפו את-השרפה אשר שרף י-הוה:
ויאמר משה לאהרן ולאעזר ולאיתמר בנוהי רישיכון לא תרבו פירוע ולבושיכון לא תבזעו ולא תמותו ועל פל פגשתא יהי רוגזא ואחיכון פל בית ישראל יכפון ית יקידתא דאוקיד יי:

אל תפרעו – אל תגדלו שער; מכאן שאבל אסור בתספורת, אבל אתם – אל תערבבו שמחתו של מקום. ולא תמתו – הו אש תעשו כן, תמותו. ואחיכם פל בית ישראל – מכאן שצרתן של תלמידי חכמים מטלת על הכל להתאבל בה.

ומפתח אהל מועד לא תצאו פון-תמתו פיי-שמון משחת י-הוה עליכם ויעשו כדבר משה:
ומתרע משפן זמנא לא תפקון דלמא תמותו ארי משח רבותא דינ עליכון ועבדו כפתגמא דמשה:

וידבר י-הוה אל-אהרן לאמר: ומליל יי עם אהרן למימר:

יין ושכר אל-תשתו | אתה | ובניך איתך בבאכם אל- אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדורתיכם:
חמר ומרני לא תשתי את ובניך עמך במיעלכון למשפן זמנא ולא תמותו קנם עלם לדריכון:

יין ושכר – יין פדרה שכרותו. בבאבאם אל אהל מועד – אין לי אלא בבואם להיכל; בגשתם למזבח מנין נאמר כאן ביאת אהל מועד, ונאמר בקדוש ידים ורגלים ביאת אהל מועד: מה להלן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד, אף כאן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד.

וְלֹהֲבַדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַטְּמֵא וּבֵין וּלְאַפְרָשָׁא בֵּין קוֹדֶשׁא וּבֵין חוּלָא וּבֵין מְסֻאָבָא וּבֵין הַטְּהוֹר:
דְּכִיָּא:

וְלֹהֲבַדִּיל – פְּדֵי שְׁתַּבְדִּילוּ בֵּין עֲבוּדָה קְדוּשָׁה לְמַחְלָלָת; הָא לְמַדְתָּ שְׂאָם עֲבַד, עֲבוּדְתוּ פְּסוּלָה.

וְלַהוֹרֵת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הַחֲקִים אֲשֶׁר דָּבַר יְ-הוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד־מֹשֶׁה:
וְלֹאֲלֶפָא יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְת כָּל קְיָמִיָּא דְּמַלִּיל יְיָ לְהוֹן בִּידָא דְּמֹשֶׁה:

וְלַהוֹרֵת – לְמַד שְׂאָסוּר שְׂפוּר בְּהוֹרָאָה. יְכוּל יְהָא חֲזַב מִיתָה תְּלֻמוּד ל'וֹמַר: "אַתָּה וּבְנֵיךָ אַתָּה וְלֹא תַמְתוּ"; כְּהֻנִּים בְּעֲבוּדְתֶם בְּמִיתָה, וְאִין חֲכָמִים בְּהוֹרָאָתֶם בְּמִיתָה.

רביעי פְּרֻשַׁת אֲכִילַת קֶרֶבֶנֹת הַיּוֹם

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל אֱלֻעָזָר וְאֶל־אִיתָמָר בְּנֵי הַנּוֹתָרִים קָחוּ אֶת־הַמִּנְחָה הַנּוֹתָרֶת מֵאֲשֵׁי יְ-הוָה וְאֲכַלְוּהָ מִצּוֹת אֲצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא:
וּמַלִּיל מֹשֶׁה עִם אַהֲרֹן וְעִם אֱלֻעָזָר וְעִם אִיתָמָר בְּנוֹהֵי דְאַשְׁתָּארוּ סְבוּ יְת מִנְחָתָא דְאַשְׁתָּארת מְקוֹרְבָנִיָּא דִּינְי וְאֲכַלְוּהָ פְטִיר בְּסִטֵּר מְדַבְחָא אַרִי קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין הִיא:

הַנּוֹתָרִים – מִן הַמִּיתָה; מְלַמֵּד שְׂאָף עֲלֵיהֶם נִקְנְסָה מִיתָה עַל עוֹן הַעֲגָל. הוּא שְׂנֵאָמַר: "וּבְאַהֲרֹן הַתְּאַנַּף ה' מָאֵד לְהַשְׁמִידוֹ", וְאִין הַשְׁמֵדָה אֲלֵא כְּלוּי בְּנִים, שְׂנֵאָמַר: "וְאֲשָׁמִיד פְּרִיּוֹ מִמֶּעַל". וְתַפְלְתוּ שֶׁל מֹשֶׁה בְּטִלָּה מִחֻצָּה, שְׂנֵאָמַר: "וְאֲתַפְלַל גַּם בְּעַד אַהֲרֹן בְּעַת הַהוּא". קָחוּ אֵת הַמִּנְחָה – אָף עַל פִּי שְׂאָתֶם אוֹנְנִין, וְקֹדָשִׁים אֲסוּרִים לְאוֹנֵן. אֵת הַמִּנְחָה – זֶה מִנְחַת שְׁמִינִי וּמִנְחַת נַחֲשׁוֹן. וְאֲכַלְוּהָ מִצּוֹת – מִהַ תְּלֻמוּד ל'וֹמַר לְפִי שְׂהִיָּא מִנְחַת צְבוּר וּמִנְחַת שְׁעָה, וְאִין כִּיּוּצָא בְּהַ לְדוֹרוֹת, הַצָּרָף לְפָרֵשׁ בְּהַ דִּין שְׂאָר מִנְחוֹת.

וְאֲכַלְתֶּם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קְדוֹשׁ כִּי חֲקֶה וְחֶק־בְּנֵיךָ הוּא וְתִיכְלוּן יְתָה בְּאַתֵּר קֹדֶשׁ אַרִי חוּלְקָה וְחוּלְקָה בְּנָה הִיא מֵאֲשֵׁי יְ-הוָה כִּי־כֹן צְוִיתִי:
וְתִיכְלוּן יְתָה בְּאַתֵּר קֹדֶשׁ אַרִי חוּלְקָה וְחוּלְקָה בְּנָה הִיא מֵאֲשֵׁי יְ-הוָה כִּי־כֹן צְוִיתִי:

וְחֶק בְּנֵיךָ – אִין לְבָנוֹת חֶק בְּקֹדָשִׁים. כִּי כֹן צְוִיתִי – בְּאַנְיָנוֹת יֹאכְלוּהָ.

וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׂוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכְלוּ בְּמָקוֹם טְהוֹר אֹתָהּ וּבְנֵיךָ וּבְנֵיךָ אֹתָהּ כִּי־חֲקֶה וְחֶק־בְּנֵיךָ נִתְּנוּ מִזְבְּחֵי שְׁלָמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְיְת חֲדָיָא דְאַרְמוּתָא וְיְת שְׂקָא דְאַפְרָשׁוּתָא תִּיכְלוּן בְּאַתֵּר דְּכִי אֵת וּבְנָה וּבְנָה עִמָּה אַרִי חוּלְקָה וְחוּלְקָה בְּנָה אֲתִיָּהִבוּ מִנְכַּסַּת קוֹדֶשִׁיָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה – שֶׁל שְׁלָמֵי צְבוּר. תֹּאכְלוּ בְּמָקוֹם טְהוֹר – וְכִי אֵת הַרְאִשׁוֹנִים אֲכַלוּ בְּמָקוֹם טְמֵא אֲלֵא הַרְאִשׁוֹנִים, שְׂהֶם קֹדְשֵׁי קֹדָשִׁים, הִזְקִיּוּ אֲכִילְתֶּם בְּמָקוֹם קְדוֹשׁ; אֲבָל אֵלוּ אִין צְרִיכִים תוֹךְ הַקְּלָעִים, אֲבָל צְרִיכִים הֵם לְאַכֵּל תוֹךְ מִנְחָה יִשְׂרָאֵל, שְׂהוּא טְהוֹר מִלְּפָנֵס שְׂם מִצְרַעִים. מִכָּאן שְׂקֵדְשִׁים קָלִים נֹאכְלוּן בְּכָל הָעִיר. אֹתָהּ וּבְנֵיךָ וּבְנֵיךָ – אֹתָהּ וּבְנֵיךָ בְּחֶלֶק, אֲבָל בְּנוֹתֶיךָ לֹא בְּחֶלֶק; אֲלֵא אִם תִּתְּנוּ לָהֶם מִתְּנוֹת, רְשָׁאוֹת הֵן לְאַכֹּל בְּחֻזָּה וְשׂוֹק. אוֹ אִינוּ אֲלֵא אִף הַבְּנוֹת בְּחֶלֶק תְּלֻמוּד ל'וֹמַר: "כִּי חֲקֶה וְחֶק בְּנֵיךָ נִתְּנוּ"; חֶק לְבָנִים וְאִין חֶק לְבָנוֹת.

שׂוֹק הַתְּרוּמָה וְחֲזֵה הַתְּנוּפָה עַל אֲשֵׁי הַחֲלָבִים נָבִיאוּ לְהִגִּיף תְּנוּפָה לְפָנֵי יְ-הוָה וְהָיָה לָךְ וּלְבְנֵיךָ אֹתָהּ לְחֶק־עוֹלָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה:
שְׂקָא דְאַפְרָשׁוּתָא וְחֲדָיָא דְאַרְמוּתָא עַל קוֹרְבָנֵי תְרַבִּיָּא יְתִיתוּן לְאַרְמָא אַרְמָא קָדָם יְיָ וְיִהִי לָךְ וּלְבְנָה עִמָּה לְקָיָם עַלְמָא דְּפַקִּיד יְיָ:

שׂוֹק הַתְּרוּמָה וְחֲזֵה הַתְּנוּפָה – לְשׁוֹן "אֲשֶׁר הוֹנֵף וְאֲשֶׁר הוֹרֵם": 'תְּנוּפָה' – מוֹלִיף וּמְבִיא, 'תְּרוּמָה' – מַעְלָה וּמוֹרִיד. וְלָמָּה חֶלֶקן הַכְּתוּב, 'תְּרוּמָה' בְּשׂוֹק וְ'תְנוּפָה' בְּחֻזָּה לֹא יִדְעוּ; – שְׂשֻׁנֵיהֶם בְּהַרְמָה וְהַנְּפָה. עַל אֲשֵׁי הַחֲלָבִים – מִכָּאן שְׂהַחֲלָבִים לְמַטָּה בְּשַׁעַת תְּנוּפָה. וְיָשׁוּב הַמְקַרְבָּאוֹת שְׂלֹא יִכְתִּישׁוּ זֶה אֵת זֶה, כְּכַר פְּרֻשְׁתֵּי שְׂלֻשְׁתָּן בְּצוֹ אֵת אַהֲרֹן.

חמישי

וְאֵת שְׂעִיר הַחֲטָאת דְרִישׁ דְּרִישׁ מֹשֶׁה וְהִנֵּה שְׂרָף וַיִּקְצֹף עַל־אֱלֻעָזָר וְעַל־אִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן הַנּוֹתָרִים לְאָמַר:
וְיְת צְפִירָא דְחֲטָתָא מִתְּבַע תְּבַעִיהָ מֹשֶׁה וְהָא אֲתוּקַד וְרַגִּיז עַל אֱלֻעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן דְאַשְׁתָּארוּ לְמִימַר:

שְׂעִיר הַחֲטָאת – שְׂעִיר מוֹסְפֵי רֹאשׁ חֲדָשׁ. וְשֻׁלְשָׁה שְׂעִירֵי חֲטָאוֹת קָרְבוּ בוּ בְיוֹם: "שְׂעִיר עֲזִים", וְשְׂעִיר נַחֲשׁוֹן, וְשְׂעִיר רֹאשׁ חֲדָשׁ; וּמִפְּלֶן לֹא נִשְׂרַף אֲלֵא זֶה. וְנִחְלָקוּ בְּדָבָר חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל: יֵשׁ אוֹמְרִים, מִפְּנֵי הַטְּמֵאָה שְׂנֵגְעָה בוּ נִשְׂרַף; וְיֵשׁ אוֹמְרִים: מִפְּנֵי אֲנִיּוֹת נִשְׂרַף, לְפִי שְׂהוּא

קדשי דורות; אבל בקדשי שְׁעָה – סמכו על מִשְׁהָ, שְׁאָמַר לָהֶם בּמִנְחָה: "וְאֶכְלוּהָ מִצֹּת". דְּרַשׁ דְּרַשׁ – שְׁתֵּי דְרִישׁוֹת: מִפְּנֵי מָה נִשְׁרַף זֶה וּמִפְּנֵי מָה נֶאֱכְלוּ אֵלָיו כִּף הוּא בְּתוֹרַת פְּהָגִים. עַל אֲלֶעָזַר וְעַל אֵיתָמָר – בְּשִׁבִיל כְּבוֹדוֹ שֶׁל אֶהָרֹן, הִפְּךָ פָּנָיו כְּגַד הַבְּנִים וְכַעֲס. לֹא־מָר – אָמַר לָהֶם, הִשְׁיבוּנִי עַל דְּבָרִי.

מְדוּעַ לֹא־אֶכְלֶתֶם אֶת־הַחֲטָאִת בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ הַדְּשִׁים הוּא וְאַתֶּה | נָתַן לָכֶם לְשֵׂאת אֶת־עֲוֹן הַעֲדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי־יְהוָה:
מִדִּין לֹא אֶכְלֶתוּן יַת חֲטָאִת בְּאַתֵּר קֹדֶשׁ אֲרִי קֹדֶשׁ קוֹדְשֵׁינָהּ הִיא וְיָתֵה יֵהֵב לְכוּן לְסַלְחָא עַל חוֹבֵי פְּנִישְׁתָּא לְכַפֵּרָא עֲלֵיהוֹן קָדָם יְיָ:

מְדוּעַ לֹא אֶכְלֶתֶם אֶת הַחֲטָאִת בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ – וְכִי חוּץ לְקֹדֶשׁ אֶכְלוּהָ וְהִלָּא שְׁרָפוּהָ, וּמָהוּ אוֹמֵר בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ אֵלָּא אָמַר לָהֶם: שְׁמָא חוּץ לְקַלְעִים יִצְאָה וְנִפְסְלָה כִּי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא – וְנִפְסְלִין בְּיוֹצָא. וְהֵם אָמְרוּ לוֹ: לָאוּ. אָמַר לָהֶם: הוֹאִיל וּבַמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ הֵימָּה, מְדוּעַ לֹא אֶכְלֶתֶם אוֹתָהּ וְאַתֶּה נָתַן לָכֶם לְשֵׂאת וְגוֹמֵר – שֶׁהַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים וּבְעֵלִים מִתְּכַפְּרִים. לְשֵׂאת אֶת עֲוֹן הַעֲדָה – מִכָּאֵן לְמַדְנֵוּ שֶׁשְׁעִיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ הֵיחָה, שֶׁהוּא מְכַפֵּר עַל עֲוֹן טְמֵאת מִקֹּדֶשׁ וְקֹדְשִׁיו; שֶׁחֲטָאת שְׁמִינִי וְחֲטָאת נִחְשׁוֹן לֹא לְכַפֵּרָה בָּאוּ.

הֵן לֹא־הוּבָא אֶת־דְּמָה אֶל־הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי:
הָא לֹא אֶתְעַל מְדָמָה לְבֵית קוֹדְשָׁא גְּנוּזָה מִיכָל תִּיכְלוּן יָתֵה בְּקוֹדְשָׁא כְּמָא דְּפַקִּידִית:

הֵן לֹא הוּבָא וְגוֹמֵר – שְׁאֵלֹו הוּבָא, הֵיחָה לָכֶם לְשִׁרְפָהּ, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יוּבָא מְדָמָה" וְגוֹמֵר. אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ – הֵיחָה לָכֶם לְאֶכְלָהּ אַף עַל פִּי שְׂאֵתֶם אוֹנָגִים. כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי – לָכֶם בּמִנְחָה.

וַיִּדְבֹר אֶהָרֹן אֶל־מִשְׁהָ הֵן הַיּוֹם הַקְּרִיבוּ אֶת־חֲטָאתֶם וְאַת־עֲלֶתֶם לִפְנֵי־יְהוָה וַתִּקְרָאנָה אֹתִי כַּאֲלֵה וְאֶכְלֶתִי חֲטָאת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי־יְהוָה:
וּמְלִיל אֶהָרֹן עִם מִשְׁהָ הָא יוֹמָא דִּין קְרִיבוּ יַת חֲטָוֹתֵהוֹן וְיַת עֲלֹוֹתֵהוֹן קָדָם יְיָ וְעֲרַעָא יַתִּי עֲקוֹן כַּאֲלִין אֵלֹו פּוֹן אֶכְלִית חֲטָאִת יוֹמָא דִּין הַתְּקִין קָדָם יְיָ:

וַיִּדְבֹר אֶהָרֹן – אֵין לְשׁוֹן "דְּבוּר" אֵלָּא לְשׁוֹן עַז, שְׁנֵאָמַר: "וַיִּדְבֹר הָעָם" וְגוֹמֵר. אֶפְשָׁר מִשְׁהָ קִצְף עַל אֲלֶעָזַר וְעַל אֵיתָמָר, וְאֶהָרֹן מְדַבֵּר הָא יִדְעַת שְׁלֵא הֵימָּה אֵלָּא מְדַבֵּר כְּבוֹד; אָמְרוּ: אֵינוּ בְּדִין שְׁיֵהָא אֲבִינֵו יוֹשֵׁב וְאָנֹו מְדַבְּרִים לִפְנֵיו, וְאֵינוּ בְּדִין שְׁיֵהָא תְּלִמִּיד מְשִׁיב אֶת רְבוּ. יְכוֹל מִפְּנֵי שְׁלֵא הֵיחָה בְּאֲלֶעָזַר לְהַשִּׁיב תְּלִמוּד לֹמֵר: "וַיֹּאמֶר אֲלֶעָזַר הִפְּהֵן אֵל אֲנִשֵׁי הַצִּבְאָ" וְגוֹמֵר; הֵרִי כְּשִׁרְצָה, דְּבַר לִפְנֵי מִשְׁהָ וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים. זֹו מְצָאתִי בְּסִפְרֵי שֶׁל פְּנִים שְׁנֵי. הֵן הַיּוֹם הַקְּרִיבוּ – מָהוּ אוֹמֵר אֵלָּא אָמַר לָהֶם מִשְׁהָ: שְׁמָא זְרַקְתֶּם דְּמָה אוֹנָגִים שְׁאוּנֹן שְׁעָבַד, חִלַּל. אָמַר לוֹ אֶהָרֹן: וְכִי הֵם הַקְּרִיבוּ, שְׁהֵם הִדְיוּטוֹת אֲנִי הַקְּרִבְתִּי, שְׁאֲנִי פִּהֵן גְּדוֹל וּמְקִרִיב אוֹנָן. וַתִּקְרָאנָה אֹתִי כַּאֲלֵה – אֶפְלֹו לֹא הָיוּ הַמְּתִים בְּנֵי, אֵלָּא שְׁאָר קְרוּבִים שְׁאֲנִי חֵיב לְהִיּוֹת אוֹנָן עֲלֵיהֶם כַּאֲלֵה, כְּגוֹן כָּל הָעָמוּרִים בְּפִרְשַׁת פְּהָגִים שֶׁהִפְּהֵן מִטְּמֵא לָהֶם. וְאֶכְלֶתִי חֲטָאִת – וְאֵם אֶכְלֶתִי, הַיֵּיטֵב וְגוֹמֵר הַיּוֹם – אֲבָל אֲנִיּוֹת לִילָה מִתֵּר, שְׁאֵין אוֹנָן אֵלָּא יוֹם קְבוּרָה. הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי ה' – אֵם שְׁמַעְתָּ בְּקֹדְשִׁי שְׁעָה, אֵין לָךְ לְהַקְּל בְּקֹדְשִׁי דוֹרוֹת.

וַיִּשְׁמַע מִשְׁהָ וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו:
וַיִּשְׁמַע מִשְׁהָ וַיִּשְׁפֹּר בְּעֵינֹוהִי:
וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו – הוֹדָה, וְלֹא בּוֹשׁ לֹמֵר: לֹא שְׁמַעְתִּי.

וַיִּשְׁמַע מִשְׁהָ וַיִּשְׁפֹּר בְּעֵינֹוהִי:
פְּרִשְׁתָּ הַחֲטָאִת הַטְּהוֹרָה
וַיִּשְׁמַע מִשְׁהָ וַיִּשְׁפֹּר בְּעֵינֹוהִי:

וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מִשְׁהָ וְאֶל־אֶהָרֹן לֵאמֹר אֲלֵהֶם:
וּמְלִיל יְיָ עִם מִשְׁהָ וְלֹא־אֶהָרֹן לְמִימַר לְהוֹן:
אֵל מִשְׁהָ וְאֵל אֶהָרֹן – לְמִשְׁהָ אָמַר שְׁיֵאמֵר לְאֶהָרֹן. לֹא־מָר אֲלֵהֶם – אָמַר שְׁיֵאמֵר לְאֶלְעָזַר וְלֹא־אֵיתָמָר. אוֹ אֵינוּ אֵלָּא לֹא־מָר לְיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "דְּבַרוּ אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", הֵרִי דְבוּר אָמוּר לְיִשְׂרָאֵל; הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם "לֹא־מָר אֲלֵהֶם" לְבְּנֵיו, לְאֶלְעָזַר וְלֹא־אֵיתָמָר.

דְּבַרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחֲטָאִת אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ:
מְלִילוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר דָּא חֲטָאִת דְּתִיכְלוּן מִכָּל בְּעִירָא דְּעַל אֲרַעָא:

דְּבַרוּ אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – אֶת כָּלֶם הַשְּׁוֹה לְהִיּוֹת שְׁלוּחִים בְּדְבוּר זֶה, לְפִי שֶׁהָשׁוּוּ בְּדִמִּימָה וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת הַמָּקוֹם מֵאַהֲבָה. זֹאת הַחֲטָאִת – לְשׁוֹן חֲטָאִת. לְפִי שְׁיִשְׂרָאֵל דְּבוּקִים בְּמָקוֹם וְרֹאוּיִן לְהִיּוֹת חֲטָאִת, לְפִיכֵךְ הַבְּדִילֵם מִן הַטְּמֵאָה וְגִזֵּר עֲלֵיהֶם מְצוּוֹת; וְלֹא־מִזְמָן הַעוֹלָם לֹא אָמַר כְּלוּם. מְשַׁל לְרוּפָא שְׁנַכְנַס לְבִשְׁרָא אֶת הַחוֹלָה וְכוּ', כְּדֵאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא. זֹאת הַחֲטָאִת – מְלַמֵּד שֶׁהֵיחָה מִשְׁהָ אוֹחֵזוּ בְּחִיָּה וּמְרָאָה אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל: זֹאת תֹּאכְלוּ וְזֹאת לֹא תֹאכְלוּ. "אֶת זֶה תֹּאכְלוּ וְגוֹמֵר", אַף בְּשִׁרְצֵי הַמַּיִם אֲחִזּוּ מִכָּל מִין וּמִין וְהִרְאָה לָהֶם; וְכֹן בְּעוֹף: "וְאֶת אֵלֶּה תִּשְׁקָצוּ מִן הָעוֹף"; וְכֹן בְּשִׁרְצֵים: "וְזֶה לָכֶם הַטְּמֵא". זֹאת הַחֲטָאִת מִכָּל הַבְּהֵמָה – מְלַמֵּד שֶׁהַבְּהֵמָה בְּכָלֶל חֲטָאִת.

כָּל | מִפְּרִשְׁתָּ פְּרִשָׁה וְשִׁשְׁעַת נְשָׁעַל פְּרִשְׁתָּ מַעֲלַת גְּרָה
כָּל דְּסָדִיקָא פְּרִשְׁתָּהּ וּמְטַלְפֵן טַלְפִּין פְּרִשְׁתָּהּ מִסְקָא
בְּבִהְמָה אֹתָהּ תֹּאכְלוּ:
כַּאֲשֶׁר בְּבִעִירָא יָתֵה תִיכְלוּן:

מִפְּרֹסֶת – כְּתַרְגוּמוֹ 'סְדִיקָא'. **פְּרֹסָה** – פּלנט"א בְּלֶעז. **וְשִׁסְעַת שְׁסֵעַ** – שְׁמִבְדֻלַת מְלֻמְעָה וּמְלֻמְטָה בְּשֵׁתֵי צְפָרְנִינֹו, כְּתַרְגוּמוֹ: "וּמְטֻלְפֹן טְלֻפִין"; שֵׁישׁ שְׁפָרְסוּתִיו סְדוּקוֹת מְלֻמְעָה וְאִינֹן שְׁסוּעוֹת וּמִבְדֻלוֹת לְגַמְרִי, שְׁמֻלְמֻטָה מְחֻבְרוֹת. **מַעְלַת גְּרָה** – מַעְלָה וּמְקִיאוּהָ הָאֵכֶל מִמַּעֲיָה, וּמְחֻזְרוֹת אוֹתוֹ לְתוֹךְ פִּיָּה, לְכַתְּשׁוֹ וּלְטַחְנֹו הַדֶּק. **גְּרָה** – כֶּד שָׁמוֹ, וַיִּתְּכֹן לְהִיּוֹת מִגְזַרְת "מִים הַנְּגָרִים", שֶׁהוּא נִגְרָר אַחֵר הַפָּה. וְתַרְגוּמוֹ 'פְּשָׂרָא', שֶׁעַל יָדֵי הַגְּרָה הָאֵכֶל נִפְשָׁר וְנִמּוֹת. **בְּבַהֲמָה** – תְּבָה זֹו יִתְרָה הִיא, לְדַרְשָׁא, לְהַתִּיר אֶת הַשְּׁלִיל הַנִּמְצָא בְּמַעֲיָ אִמּוֹ. **אַתָּה תֹאכְלוּ** – וְלֹא בְּהִמָּה טְמָאָה. וְהִלָּא בְּאַזְהָרָה הִיא אֵלָא לְעֹבֵר עָלֶיהָ בַּעֲשָׂה וְלֹא תַעֲשָׂה.

אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעְלֵי הַגְּרָה וּמִמְּפָרְסֵי הַפְּרֹסָה אֶת־הַגְּמֹל כִּי־מַעְלָה גְּרָה הוּא וּפְרֹסָה אִינְנוּ מִפְּרִיס טְמָא הוּא לְכֶם:
בְּרַם יֵת דִּין לֹא תִיכְלוּן מִמְּסָקֵי פְּשָׂרָא וּמִסְדִּיקֵי פְּרֹסָתָא יֵת גְּמֻלָּא אַרִי מְסִיק פְּשָׂרָא הוּא וּפְרֹסָתִיהָ לֹא סְדִיקָא מְסָאב הוּא לְכוּן:

וְאֶת־הַשְּׁפֹן כִּי־מַעְלָה גְּרָה הוּא וּפְרֹסָה לֹא יִפְרִיס טְמָא הוּא לְכֶם:
וְיֵת טְבֻזָּא אַרִי מְסִיק פְּשָׂרָא הוּא וּפְרֹסָתִיהָ לֹא סְדִיקָא מְסָאב הוּא לְכוּן:

וְאֶת־הָאַרְנָבֶת כִּי־מַעְלַת גְּרָה הוּא וּפְרֹסָה לֹא הַפְּרִיסָה טְמָאָה הוּא לְכֶם:
וְיֵת אַרְנָבָא אַרִי מְסָקָא פְּשָׂרָא הִיא וּפְרֹסָתָהּ לֹא סְדִיקָא מְסָאבָא הִיא לְכוּן:

וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מִפְּרִיס פְּרֹסָה הוּא וְשִׁסְעַת שְׁסֵעַ פְּרֹסָה וְהוּא גְּרָה לֹא־יִגָּר טְמָא הוּא לְכֶם:
וְיֵת חֲזִירָא אַרִי סְדִיק פְּרֹסָתָא הוּא וּמְטֻלְפֹן טְלֻפִין פְּרֹסָתִיהָ וְהוּא פְּשָׂרָא לֹא פְּשָׁר מְסָאב הוּא לְכוּן:

מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ טְמָאִים הֵם לְכֶם:
מִבְּשָׂרָהוֹן לֹא תִיכְלוּן וּבְנִבְלָתָהוֹן לֹא תִקְרְבוּן מְסָאבִין אֲנוּן לְכוּן:

מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ – אִין לִי אֵלָא אֵלוּ; שְׂאָר בְּהִמָּה טְמָאָה, שְׂאִין לָהּ שׁוּם סִימֹן טְהָרָה, מִנִּין אִמְרַת קַל וְחֹמֶר: וְמָה אֵלוּ, שֵׁישׁ בְּהֵן קִצַּת סִימְנֵי טְהָרָה, אִסּוּרוֹת וְכוּ'. **מִבְּשָׂרָם** – עַל בְּשָׂרָם בְּאַזְהָרָה, וְלֹא עַל עֲצָמוֹת וּגִידֵין וְקַרְנִים וְטַלְפִים. **וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ** – יָכוֹל יְהוּ יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִים עַל מַגַּע נְבִלָה תַלְמוּד לֹוֹמֵר: "אִמֵּר אֵל הַכֹּהֲנִים" וְגוֹמֵר; כֹּהֲנִים מְזַהְרִין, וְאִין יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִין. קַל וְחֹמֶר מַעֲטָה, וְמָה טְמָאָת מֵת חֲמוּרָה – לֹא הַזְהִיר בָּהּ אֵלָא כֹּהֲנִים, טְמָאָת נְבִלָה קִלָּה לֹא כָּל שְׁפֹן וְמָה תַלְמוּד לֹוֹמֵר "לֹא תִגְעוּ" בְּרַגְלֵי.

אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בְּמַיִם כָּל אֲשֶׁר־לוֹ סִנְפִיר וְקַשְׂקֻשָׁת בְּמַיִם וּבְנִחְלִים אַתֶּם תֹאכְלוּ:
יֵת דִּין תִּיכְלוּן מִכָּל דְּבַמַּיָּא כָּל דְּלִיה צִיצִין וְקַלְפִין בְּמַיָּא בְּיַמְמַיָּא וּבְנִחְלִיָּא יִתְהוּן תִּיכְלוּן:

סִנְפִיר – אֵלוּ שְׁשֻׁט בְּהֵם. **קַשְׂקֻשָׁת** – אֵלוּ קַלְפִים הַקְּבוּעִים בּוֹ, כְּמוֹ שְׁנַאָמֵר: "וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקֻשִׁים הוּא לְבוּשׁ".

וְכָל אֲשֶׁר אִין־לוֹ סִנְפִיר וְקַשְׂקֻשָׁת בְּמַיִם וּבְנִחְלִים מִכָּל שִׁרְיֵן הַמַּיִם וּמִכָּל גִּפְשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בְּמַיִם שִׁקְזֵן הֵם לְכֶם:
וְכָל דְּלִית לִיה צִיצִין וְקַלְפִין בְּיַמְמַיָּא וּבְנִחְלִיָּא מִכָּל רַחֲשָׂא דְּמַיָּא וּמִכָּל נִפְשָׂא חַיָּתָא דְּבַמַּיָּא שִׁקְצָא אֲנוּן לְכוּן:

שִׁרְז – בְּכָל מְקוֹם מִשְׁמַעוֹ דְּבָר נְמוּד, שְׁרוּחַשׁ נִנְד עַל הָאָרֶץ.

וְשִׁקְזֵן יְהִיוּ לְכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וְאֶת־נִבְלָתָם תִּשְׁקְצוּ:
וְשִׁקְצָא יְהוּן לְכוּן מִבְּסָרָהוֹן לֹא תִיכְלוּן וְיֵת נִבְלָתָהוֹן תִּשְׁקְצוּן:

וְשִׁקְזֵן יְהִיוּ – לְאַסֵּר אֶת עֲרוּבֵיהֶן, אִם יֵשׁ בְּהֵם בְּנוֹתָן טַעַם. **מִבְּשָׂרָם** – אִינוּ מְזַהְרֵי עַל הַסִּנְפִירִים וְעַל הַעֲצָמוֹת. **וְאֶת נִבְלָתָם תִּשְׁקְצוּ** – לְרַבּוֹת בְּחַוִּישִׁין שְׁסַנְגֵן. **יִבְחוּשִׁין**, מוֹשְׁקִירוֹנ"ש בְּלֶעז.

כָּל אֲשֶׁר אִין־לוֹ סִנְפִיר וְקַשְׂקֻשָׁת בְּמַיִם שִׁקְזֵן הוּא לְכֶם:
כָּל דְּלִית לִיה צִיצִין וְקַלְפִין בְּמַיָּא שִׁקְצָא הוּא לְכוּן:

כָּל אֲשֶׁר אִין לוֹ וְגוֹמֵר – מָה תַלְמוּד לֹוֹמֵר שִׁיכוֹל אִין לִי שִׁיָּהָא מִתָּר. אֵלָא הַמַּעְלָה סִימְנִין שְׁלוֹ לִיבְשָׂה; הַשִּׁירָן בְּמַיִם מִנִּין תַלְמוּד לֹוֹמֵר: "כָּל אֲשֶׁר אִין לוֹ סִנְפִיר וְקַשְׂקֻשָׁת בְּמַיִם"; הָא אִם הִיוּ לוֹ בְּמַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁהַשִּׁירָן בַּעֲלִיתוֹ, מִתָּר.

וְאֶת־אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ מִן־הַעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שִׁקְזֵן הֵם וְאֶת־הַנֶּשֶׁר וְאֶת־הַפֶּרֶס וְאֶת־הַעֲזָנְיָה:
וְיֵת אֵלִין תִּשְׁקְצוּן מִן עוֹפָא לֹא יִתְאֲכְלוּן שִׁקְצָא אֲנוּן גְּשָׂרָא וְעָר וְעֲזָנְיָא:

לא יאכלו – לחיב את המאכלין לקטנים, שפך משמעו: לא יהו נאכלין על ידך. או אינו אלא לאסרן בהנאה תלמוד לומר: "לא תאכלו"; באכילה אסורין, בהנאה מתרין. כל עוף שנאמר בו "למינה", "למינו", "למינהו", יש באותו המין שאין דומין זה לזה לא במראהם ולא בשמותם, וכלן מין אחד.

ואת-הדאָה ואת-האָה למינה: **ודיתא וטרפיתא לזנה:**

את כל-ערב למינו: **ית כל עורבא לזניה:**

ואת בת היענה ואת-התחמס ואת-השחף ואת-הגנץ למינהו: **ות בת נעמיתא וציצא וצפר שחפא ונצא לזנהי:**

הגנץ – אושטו"ר.

ואת-הפוס ואת-השלף ואת-הינשוף: **וקדיא ושליונא וקפופא:**

שלף – פרשו רבותינו, זה השולה דגים מן הים; וזהו שתרגם אונקלוס "ושליונא". פוס וינשוף – הם צואיטי"ש הצועקים בלילה, ויש להם לסתות כפאדם; ועוד אחר דומה לו, שקורין יב"ן.

ואת-התנשמת ואת-הקאת ואת-הרחם: **ובותא וקתא וירקריקא:**

תנשמת – היא קלב"א שורי"ץ, ודומה לעכבר, ופורסת בלילה; ותנשמת האמורה בשרצים היא דומה לה, ואין לה עינים, וקורין לה טלפ"א.

ואת החסידה האנפה למינה ואת-הדוכיפת ואת-העטלף: **וחוריתא ואבו לזנה ונגר טורא ועטליפא:**

החסידה – זו דיה לבנה, ציגיני"א; ולמה נקרא שמה 'חסידה' שעושה חסידות עם חברותיה במזונות. האנפה – היא דיה רגזנית. ונראה לי שהיא שקורין אותה הירון. הדוכיפת – תרנגול הבר, וכרבלתו כפולה, ובלעז הירופ"א. ולמה נקרא שמו 'דוכיפת' שהודו כפות, וזו היא כרבלתו. ונגר טורא נקרא, על שם מעשיו, כמו שפרשו רבותינו במסכת גטין בפרק מי שאחזו'.

כל שרץ העוף ההלך על-ארבע שקץ הוא לכם: **כל רחשא דעופא דמהליך על ארבע שקצא הוא לכון:**

שרץ העוף – הם הדקים הנמוכים הרוחשין על הארץ, כגון זבובים וצרעין ויתושין ונגבים.

אף את-זה תאכלו מפל שרץ העוף ההלך על-ארבע אשר-לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על-הארץ: **ברם ית דין תיכלון מפל רחשא דעופא דמהליך על ארבע דליה קרסולין מעלוי רגלוי לקפצא בהון על ארעא:**

על ארבע – על ארבע רגלים. ממעל לרגליו – סמוך לצנארו יש לו כמין שתי רגלים לבד ארבע רגליו, וכשרוצה לעוף ולקפץ מן הארץ מתחזק באותן שתי פרעים ופורת. ויש הרבה, באותן שקורין לנגושט"א, אבל אין אנו קריאין בהן, שארבעה סימני טהרה נאמרו בהם: ארבע רגלים, וארבע כנפים, וקרסליין – אלו פרעים הכתובים כאן, וכנפיו חופין את רבו. וכל סימנים הללו מצויים באותן שבינומינו, אבל יש שראשן ארוך, ויש להם זנב, וצריך שיהא שמו חגב, ובזה אין אנו יודעים להבדיל ביניהם.

את-אלה מהם תאכלו את-הארבה למינו ואת-הסלעם למינהו ואת-התרגל למינהו ואת-התגב למינהו: **ית אלין מנהון תיכלון ית גובא לזניה וית רשונא לזנהי וית תרגלא לזנהי וית תגבא לזנהי:**

וכל שרץ העוף אשר-לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם: **וכל שרץ העוף וגומר – בא ללמד שאם יש לו חמש, טהור.**

ולאֵלה תטמאו כל-הנגע בנבלתם וטמא עד-הערב: **ולאֵליו תסתאבון כל דיקרב בנבילתהון יהי מסאב עד רמשא:**

ולאֵלה – העתידין להאמר למטה בענין. תטמאו – כלומר, בנגיעתם יש טמאה.

וכל-הנשא מנבלתם יכבס בגדיו וטמא עד-הערב: **וכל דישול מנבילתהון יצבע לבושוהי ויהי מסאב עד רמשא:**

וכל הנשא מנבלתם – כל מקום שנאמרה טמאת משא, חמורה מטמאת מגע, שהיא טעונה כפוס בגדים.

לְכַל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֹסֶת פֶּרֶסָה וְשִׁסְעוּ | אֵינְנָה שׁוֹסֶעַת וְגֵרָה אֵינְנָה מַעֲלָה טְמֵאִים הֵם לָכֶם כְּלִי־הַנִּגְעַע בָּהֶם יִטְמָא:
לְכָל בְּעִירָא דְהִיא סְדִיקָא פֶּרֶסְתָּהּ וְטַלְפִּין לִיתְהָא מִטְּלַפָּא וּפְשָׂרָא לִיתְהָא מִסְּקָא מְסַאבִּין אַנּוּן לְכוּן כָּל דִּיקְרַב בְּהוּן יְהִי מְסַאב:

מִפְּרֹסֶת פֶּרֶסָה וְשִׁסְעוּ אֵינְנָה שׁוֹסֶעַת – כַּגוֹן גָּמַל, שְׁפָרְסוֹתוֹ סְדוּקָה לְמַעֲלָה, אֲבָל לְמִטָּה הִיא מְחַבֶּרֶת. כָּאן לְמַדְדָּה שְׂנֹבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה מִטְּמֵאָה; וּבְעֵנִין שְׁבִסוּף הַפְּרֹשָׁה פֶּרֶשׁ עַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה.

וְכָל | הוֹלֵךְ עַל־פְּפִיו בְּכַל־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כְּלִי־הַנִּגְעַע בְּנֹבְלָתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֹב: עַד רְמִשָּׂא:
וְכָל דְּמַהֲלִיךְ עַל יְדוּהֵי בְּכָל חַיָּתָא דְמַהֲלִכָא עַל אַרְבַּע מְסַאבִּין אַנּוּן לְכוּן כָּל דִּיקְרַב בְּנֹבִילְתַּהוּן יְהִי מְסַאב עַד רְמִשָּׂא:

עַל פְּפִיו – כַּגוֹן קֶלֶב וְדָב וְחֹתוּל. טְמֵאִים הֵם לָכֶם – לְמַנְעַע.

וְהַנִּשְׂא אֶת־נֹבְלָתָם יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְיִטְמָא עַד־הָעָרֹב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם:
וְדִיטוּל יֵת נֹבִילְתַּהוּן יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי וִיְהִי מְסַאב עַד רְמִשָּׂא מְסַאבִּין אַנּוּן לְכוּן:

וְזֶה לָכֶם הַטְּמָא בְּשָׂרְךָ הַשָּׂרִיץ עַל־הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעֶכְרֵב וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ:
וְדִין לְכוּן דְּמְסַאב בְּרַחֲשָׂא דְרַחֲשֵׁי עַל אַרְעָא חוֹלְדָא וְעֶכְרֵא וְצֵבָא לְזַנּוּהֵי:

וְזֶה לָכֶם הַטְּמָא – כָּל טְמֵאוֹת הַלָּלוּ אֵינָן לְאִסוּר אֲכִילָה, אֲלָא לְטְמֵאָה מְשִׁשׁ, לְהִיּוֹת טְמָא בְּמַנְעֵן; וְנֶאֱסָר לְאָכַל תְּרוּמָה וְקַדְוָשִׁים וְלַהֲכַנֵּס בְּמַקְדָּשׁ. הַחֹלֶד – מוֹשְׁטוּי"ל"א. וְהַצֵּב – פְּרוּי"ט שְׂדוּמָה לְצַפְרֹדַע.

וְהַאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְטָאָה וְהַחֲמָט וְהַתְנַשְּׁמָת: יִלְא וְכוּחָא וְהַלְטָתָא וְחוּמְטָא וְאַשׁוּתָא:
אֲנָקָה – הִירִיצוּ"ן. הַלְטָאָה – לוֹיִשְׂרַד"א. חֲמָט – לִימְצ"א. תְּנַשְּׁמָת – טַלְפ"א.

אֲלֵה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכַל־הַשָּׂרִיץ כְּלִי־הַנִּגְעַע בָּהֶם בְּמַתָּם יִטְמָא עַד־הָעָרֹב:
אֲלִין דְּמְסַאבִּין לְכוּן בְּכָל רַחֲשָׂא כָּל דִּיקְרַב בְּהוּן בְּמוֹתַהוּן יְהִי מְסַאב עַד רְמִשָּׂא:

וְכָל אֲשֶׁר־יִפְלֵעֲלָיו מֵהֶם | בְּמַתָּם יִטְמָא מִכָּל־כְּלִי־עֵץ אֹו בַּגָּד אֹו־עוֹר אֹו שֶׁק כְּלִי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה בָּהֶם בְּמִים יוֹבָא וְיִטְמָא עַד־הָעָרֹב וְיִטְהַר: יִדְכִּי:
וְכָל דִּיפּוֹל עַלּוּהֵי מְנַהוּן בְּמוֹתַהוּן יְהִי מְסַאב מִכָּל מָאן דְּאָע אֹו לְבוּשׁ אֹו מְשִׁשׁ אֹו שֶׁק כָּל מָאן דִּיתַעֲבִיד עֵבִידָא בְּהוּן בְּמִיָּא יִתְעַל וִיְהִי מְסַאב עַד רְמִשָּׂא וְיִדְכִּי:

בְּמִים יוֹבָא – וְאִף לְאִסוּר טְבִילְתּוֹ – טְמָא הוּא לְתְרוּמָה עַד הָעָרֹב, וְאִסוּר כֶּף וְיִטְהַר בְּהָעָרֹב הַשְּׁמִשׁ. **שְׂבִיעֵי**

וְכָל־כְּלִי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאַתּוּ תִשְׁבְּרוּ:
וְכָל מָאן דְּחִסַּף דִּיפּוֹל מְנַהוּן לְגִנְיָה כָּל דְּבַגְנִיָּה יִסְתַּאב וְיִתִּיָּה תִתְבָּרוּן:

אֶל תּוֹכוֹ – אֵין כְּלִי חֶרֶס מִטְמָא אֲלָא מְאִירוֹ. כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא – הַכְּלִי חוּזַר וּמְטָמָא מֵה שְׂבַאנִירוֹ. וְאַתּוּ תִשְׁבְּרוּ – לְמַד שְׂאִין לוֹ טְהָרָה בְּמַקְוָה.

מִכָּל־הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִיָּם יִטְמָא וְכָל־מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל־כְּלִי יִטְמָא:
מִכָּל מִיכָל דְּמַתְאֲכִיל דִּייעֲלוּן עַלּוּהֵי מִיָּא יְהִי מְסַאב וְכָל מִשְׁקִיא דִּישְׁתִּיתִי בְּכָל מָאן יְהִי מְסַאב:

מִכָּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל – מוֹסֵב עַל מַקְרָא הָעֲלִיוֹן: "כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא" מִכָּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל, אֲשֶׁר בָּאוּ עָלָיו מִיָּם, וְהוּא בְּתוֹךְ כְּלִי חֶרֶס הַטְּמָא, יִטְמָא. וְכֵן כָּל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל כְּלִי, וְהוּא בְּתוֹךְ כְּלִי חֶרֶס הַטְּמָא, יִטְמָא. לְמַדְנּוּ מִכָּאן דְּבָרִים הֵרְבִּיה: לְמַדְנּוּ שְׂאִין אֲכָל מְכֻשָׁר וּמְתַקֵּן לְקַבֵּל טְמֵאָה עַד שְׂיִבּוּאוֹ עָלָיו מִיָּם פַּעַם אַחַת, וּמִשְׂבָּאוֹ עָלָיו מִיָּם פַּעַם אַחַת – מְקַבֵּל טְמֵאָה לְעוֹלָם, וְאִפְלוּ נְגוּב. וְהֵינּוּ וְהַשְּׁמֵן וְכָל הַנִּקְרָא מִשְׁקָה – מְכֻשִׁיר זָרְעִים לְטְמֵאָה כְּמִיָּם, שְׂפָדָה יֵשׁ לְדַרְשׁ הַמַּקְרָא: אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִיָּם אֹו כָּל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל כְּלִי, יִטְמָא הָאֲכָל. וְעוֹד לְמַדּוּ רַבּוֹתֵינוּ מִכָּאן, שְׂאִין וְלַד הַטְּמֵאָה מִטְמָא כְּלִיָּם; שְׂפָדָה שְׂנִינּוּ: 'יְכוֹל יְהוּ כָּל הַכְּלִיָּם מִטְמָאִין מְאִוִיר כְּלִי חֶרֶס תִּלְמוּד לֹאמַר: כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא מִכָּל הָאֲכָל, אֲכָל וּמִשְׁקָה מִטְמָא מְאִוִיר כְּלִי חֶרֶס, וְאֵין כָּל הַכְּלִיָּם מִטְמָאִין מְאִוִיר כְּלִי חֶרֶס'. לְפִי שְׂהַשְּׂרִץ אַב הַטְּמֵאָה, וְהַכְּלִי שְׂנִטְמָא מִמֶּנּוּ – וְלַד הַטְּמֵאָה, לְפִיכָף אֵינּוּ חוּזַר וּמְטָמָא כְּלִיָּם שְׂבַתּוֹכוֹ. וְלְמַדְנּוּ עוֹד, שְׂהַשְּׂרִץ שְׂנַפֵּל לְאִוִיר תַּנּוּר וְהַפֵּת בְּתוֹכוֹ, וְלֹא נִגַּע הַשְּׂרִיץ בַּפֶּת – הַתַּנּוּר רֵאשׁוֹן וְהַפֶּת שְׂנִיָּה; וְלֹא נֹאמַר: רוֹאִין אֶת הַתַּנּוּר כְּאִלוֹ מְלֹא טְמֵאָה, וְתַהּא הַפֶּת תִּחְלָה. שְׂאֵם אַתָּה אוֹמֵר כֵּן, לֹא נִתְמַעֲטוּ

כל הפלים מלמא מאויר כלי חרס, שְהרי טמאה עצמה נגעה בהן מצפון. ולמדנו עוד על ביאת מים, שאינה מכשרת זרעים אלא אם כן נפלו עליהן משנתלשו; שאם אתה אומר: מקבלין הכשר במקבר – אין לה שלא באו עליו מים, ומהו אומר: אשר יבוא עליו מים ולמדנו עוד, שאין אכל מטמא אחרים אלא אם כן יש בו כפיצה, שנאמר: אשר יאכל, אכל הנאכל בבת אחת; ושערו חכמים: אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת.

וְכָל אֲשֶׁר-יִפֹּל מִנִּבְלָתָם | עָלָיו יִטְמָא תַנּוּר וְכִירָיִם | וְכָל דִּיפּוּל מִנִּבְלַתְהוֹן עֲלוּהִי יְהִי מְסָאב תַנּוּר וְכִירָיִם | יִתְרַעוּן מְסָאבִין אַנּוּן וּמְסָאבִין יְהוּן לְכוּן:

תנור וכיריים – פלים המטלטלים הם; והם של חרס, ויש להן תוף, ושופת את הקדירה על נקב החלל; ושניהם פיהם למעלה. יתמז – שאין לכלי חרס טהרה בטבילה. וטמאים יהיו לכם – שלא תאמר: מצנה אני לנתצם; תלמוד לומר: וטמאים יהיו לכם, אם רצה לקימן בטמאתן – רשאי.

אִךְ מַעֲנֵן וְבוֹר מִקְנוֹה-מִים יִהְיֶה טְהוֹר וְנֹגַע בְּנִבְלָתָם | בְּרֵם מַעֲנֵן וְגוֹב בֵּית כְּנִישַׁת מִיָּא יְהִי דְכִי וְדִיקָרָב | בְּנִבְלַתְהוֹן יְהִי מְסָאב:

אך מענן ובור מקוה-מים – המקברים לקרע, אין מקבלין טמאה. ועוד יש לה ללמד, יְהִי טְהוֹר הַטּוֹבֵל בָּהֶם מִטְמָאָתוֹ. ונוגע בנבלתם יטמא – אפלו הוא בתוף מענן ובור ונוגע בנבלתם – יטמא. שלא תאמר: קל וחומר; אם מטהר את הטמאים מטמאתם, קל וחומר שיציל את הטהור מלמא לכך נאמר: "ונגע בנבלתם יטמא".

וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל-כַּל-זָרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע טְהוֹר | וְאֲרִי יִפּוּל מִנִּבְלַתְהוֹן עַל כָּל בֵּר זָרַע זִירוּעַ דִּיזָדְרַע | דְכִי הוּא:

זרע זרוע – זריעה של מיני זרעונים. זרוע – שם דבר הוא, כמו: "ויחננו לנו מן הזרעים". טהור הוא – למדך הכתוב, שלא הכשר ונתקן לקרות אכל לקבל טמאה, עד שיבואו עליו מים.

וְכִי יִתֵּן-מִיָּם עַל-זָרַע וְנִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טְמָא הוּא | וְאֲרִי יִתְיַהְבוּן מִיָּא עַל בֵּר זָרַעָא וְיִפּוּל מִנִּבְלַתְהוֹן | עֲלוּהִי מְסָאב הוּא לְכוּן:

וכי יתן מים על זרע – לאחר שנתיש; שאם תאמר: יש הכשר במקבר, אין לה זרע שלא הכשר. מים על זרע – בין מים בין שאר משקין, בין הם על הזרע, בין הזרע נפל לתוכו, הכל נדרש בתורת פהגים. ונפל מנבלתם עליו – אף משנצב מן המים, שלא הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אכל; ומשירד לו הכשר קבלת טמאה פעם אחת, שוב אינו נעקר הימנו.

וְכִי יָמוּת מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר-הִיא לָכֶם לְאֹכְלָהּ הַנֹּגַע | בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

בנבלתה – ולא בעצמות וגידים, ולא בקרנים וטלפים, ולא בעור.

וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְטְמָא עַד-הָעֶרֶב | וְהַנֹּשֵׂא אֶת-נִבְלָתָהּ יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

והנשא את נבלתה – תמורה טמאת משא מטמאת מגע; שהנשוא מטמא בגדים, והנוגע – אין בגדיו טמאין, שלא נאמר בו "יכבס בגדיו". והאכל מנבלתה – יכול תטמאנו אכילתו כשהוא אומר בנבלת עוף טהור: "נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה", אותה מטמאה בגדים באכילתה, ואין נבלת בהמה מטמאה בגדים באכילתה בלא משא, כגון אם תחבה לו חבירו בבית הבליעה. אם כן, מה תלמוד לומר האכל לתן שעור לנושא ולנוגע כדי אכילה, והוא כזית. וטמא עד הערב – אף על פי שטבל, צריך הערב שמש.

וְכָל-הַשָּׂרִץ הַשָּׂרִץ עַל-הָאָרֶץ נִשְׁקָן הוּא לֹא יֵאָכֵל: | וְכָל רַחֲשָׁא דְרַחֲשִׁישׁ עַל אַרְעָא שְׁקִצָּא הוּא לֹא יִתְאָכִיל:

השרץ על הארץ – להוציא את המתושין שבפליסין ושבפולין ואת הזיוזין שבעדשים, שהרי לא שרצו על הארץ, אלא בתוף האכל; אכל משיצאו לאויר ושרצו, הרי נאסרו. לא יאכל – לחיב על המאכיל כאוכל. ואין קרוי שרץ אלא דבר נמוך קצר רגלים, שאינו נראה אלא כרוחש ונד.

כָּל הוֹלֵךְ עַל-גָּחוֹן וְכָל הוֹלֵךְ עַל-אַרְבַּע עַד כָּל-מַרְבֵּה רִגְלִים לְכָל-הַשָּׂרִץ הַשָּׂרִץ עַל-הָאָרֶץ לֹא תֵאָכֵל פִּי-שָׂקָן הֵם:

כל דמהליך על מעוהי וכל דמהליך על ארבע עד כל סגיות רגליו בכל רחשא דרחיש על ארעא לא תיכלונונון ארי שקצא אנון:

הולך על גחון – זה נחש. ולשון גחון – שחיה, שהולך שח ונופל על מעיו. וכל הולך – להביא השלשולין, ואת הדומה לדומה. הולך על ארבע – זה עקרב. כל – להביא את החפושית, אישקרב"ט בלעז, ואת הדומה לדומה. מרבה רגלים – זה נדל, שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן, וקורין צינפיי"ש.

אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ ולא לא תשקצו ית נפשתיכון בכל רחשא דרחיש ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם: תסתאבון בהון ותסתאבון פון בהון:

אל תשקצו – באכילתו; שהרי כתיב: נפשתיכם, ואין שקוץ נפש במגע. וכן לא תטמאו, באכילתו. ונטמתם בהם – אם אתם מטמאין בהם בארץ, אף אני מטמא אתכם בעולם הבא ובישיבת מעלה.

כי אני י-הוה א-להיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ: ארי אנה יי אלהכון ותתקדשו ותהון קדישין ארי קדיש אנה ולא תסתאבון ית נפשתיכון בכל רחשא דרחיש על ארעא:

כי אני ה' א-להיכם – כשם שאני קדוש, שאני ה' א-להיכם, כך והתקדשתם, קדשו את עצמכם למטה. והייתם קדושים – לפי שאני אקדוש אתכם למעלה ובעולם הבא. ולא תטמאו וגומר – לעבר עליהם בלאוין הרבה, וכל לאו – מלקות. וזהו שאמרו בגמרא: אכל פוטיא – לוקה ארבע, נמלה – לוקה חמש, צרעה – לוקה שש.

כי אני י-הוה המעלה אתכם מארץ מצרים להית לכם לא-להים והייתם קדושים כי קדוש אני: ארי אנה יי דאסיק יתכון מארעא דמצרים למהוי לכון לאלה ותהון קדישין ארי קדיש אנה:

כי אני ה' המעלה אתכם – על מנת שתקבלו מצוותי העלית אתכם.

זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת במים ולכל נפש השרצת על הארץ: דא אורייתא דבעירא ודעופא ולכל נפשא חיתא דרחשא במיא ולכל נפשא דרחשא על ארעא:

להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל: לאפרשא בין מסאבא ובין דכיא ובין חיתא דמתאכלא ובין חיתא דלא מתאכלא:

להבדיל – לא בלבד השונה, אלא שתהא יודע ומפיר ובקי בהן. בין הטמא ובין הטהור – צריך לומר בין חמור לפרה וקלא פבר מפרשים הם אלא בין טמאה לה לטהורה לה, בין נשחט חציו של קנה לנשחט רבו. ובין החיה הנאכלת – צריך לומר בין צבי לערוד וקלא פבר מפרשים הם אלא בין שנולדו בה סימני טרפה כשרה לנולדו בה סימני טרפה פסולה.

ד וַיְהִי כַאֲשֶׁר שָׁמַע סֹבְלֵט וְטוֹבִיָּה וְהַעֲרָבִים
וְהַעֲמֹנִים וְהָאֲשֻׁדּוֹזִים כִּי־עָלְתָה אַרוֹכָה לַחֲמוֹת
יְרוּשָׁלַם כִּי־הִתְּלוּ הַפְּרָצִים לְהַסְתֵּם וַיִּחַר לָהֶם
מְאֹד׃ וַיִּקְשְׁרוּ כָלֶם יַחְדָּו לָבוֹא לְהִלָּחֵם בִּירוּשָׁלַם
וּלְעֲשׂוֹת לוֹ תוֹעֵה׃ וַנִּתְּפַלֵּל אֶל־אֱלֹהֵינוּ וַנַּעֲמִיד
מִשְׁמַר עֲלֵיהֶם יוֹמָם וְלַיְלָה מִפְּנֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר
יְהוָה פָּשַׁל כָּח הַסֶּבֶל וְהַעֲפָר הַרְבֵּה וַאֲנַחְנוּ לֹא
נוּכַל לִבְנוֹת בַּחוּמָה׃ וַיֹּאמְרוּ צְרִינוּ לֹא יָדְעוּ וְלֹא
יֵרְאוּ עַד אֲשֶׁר־נִבְּוֹא אֶל־תוֹכֶם וְהִרְגָנוּם וְהִשְׁבַּתְנוּ
אֶת־הַמְּלָאכָה׃ וַיְהִי כַאֲשֶׁר־בָּאוּ הַיְהוּדִים
הַיֹּשְׁבִים אֲצֵלֶם וַיֹּאמְרוּ לָנוּ עֲשֹׂר פְּעָמִים מִכָּל־
הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר־תָּשׁוּבוּ עָלֵינוּ׃ וַאֲעַמְּיֵד מִתְּחִילוֹת
לְמָקוֹם מֵאַחֲרֵי לַחוּמָה בַּצְּחִיחִים וַאֲעַמְּיֵד אֶת־
הָעָם לְמִשְׁפָּחוֹת עִם־תְּרַבְתֵּיהֶם רַמְחֵיהֶם
וּקְשֻׁתֵיהֶם׃ וַאֲרֹא וְאָקוּם וְאֶמְרֵ אֶל־הַחֲרִים
וְאֶל־הַסְּגָנִים וְאֶל־יִתְרֵי הָעָם אֶל־תִּירְאוּ מִפְּנֵיהֶם
אֶת־אֲדֹנָי הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא זָכְרוּ וְהִלָּחְמוּ עַל־
אֲחֵיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם נְשֵׁיכֶם וּבְתִיבֵיכֶם׃ וַיְהִי
כַאֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אוֹיְבֵינוּ כִּי־נִוְדַע לָנוּ וַיִּפְּר
הָאֱלֹהִים אֶת־עַצְתָּם וַיִּשָּׁב כְּלָנוּ אֶל־הַחוּמָה אִישׁ
אֶל־מְלֹאכְתּוֹ׃ וַיְהִי מוֹיֶהֱיוֹם הַהוּא חֲצִי נֶעְרִי
עֹשִׂים בַּמְּלָאכָה וְחֲצֵים מִחֲזִיקִים וְהַרְמָחִים
הַמְּגָנִים וְהַקְּשָׁתוֹת וְהַשְּׂרִיגִים וְהַשָּׂרִים אֶתְרֵי כָל־
בֵּית יְהוּדָה׃ הַבּוֹנִים בַּחוּמָה וְהַנּוֹשְׂאִים בַּסֶּבֶל
עֹמְשִׁים בְּאַחַת יָדוֹ עֹשֶׂה בַּמְּלָאכָה וְאַחַת מִתְּזַקֵּת
הַשְּׁלַח׃ וְהַבּוֹנִים אִישׁ חֲרָפוֹ אֲסוּרִים עַל־מִתְּנוּ
וּבּוֹנִים וְהַתּוֹקֵעַ בַּשׁוֹפָר אֲצֵלִי׃ וַאֲמַר אֶל־הַחֲרִים
וְאֶל־הַסְּגָנִים וְאֶל־יִתְרֵי הָעָם הַמְּלָאכָה הַרְבֵּה
וְרַחֲבָה וַאֲנַחְנוּ נִפְרָדִים עַל־הַחוּמָה רְחוֹקִים אִישׁ
מֵאֲחִיו׃ בַּמְּקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל הַשׁוֹפָר
שָׁמָּה תִקְבְּצוּ אֵלֵינוּ אֶל־לְהִינוּ יִלָּחֶם לָנוּ׃ וַאֲנַחְנוּ
עֹשִׂים בַּמְּלָאכָה וְחֲצֵים מִחֲזִיקִים בְּרַמְחֵים מַעֲלוֹת
הַשְּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים׃ וְגַם בָּעֵת הַהִיא
אֶמְרָתִי לָעָם אִישׁ וַנַּעֲרוּ יָלִינוּ בַּתּוֹךְ יְרוּשָׁלַם
וְהָיוּ־לָנוּ הַלֵּילָה מִשְׁמַר וְהַיּוֹם מְלָאכָה׃ וַאֲיִן אֲנִי
וְאֲחִי וַנַּעֲרִי וְאֲנָשֵׁי הַמִּשְׁמַר אֲשֶׁר אַחֲרַי אִי־
אֲנַחְנוּ פְּשָׁטִים בְּגִדֵינוּ אִישׁ שִׁלְחוֹ הַמַּיִם׃

ה וַתְּהִי צַעֲקַת הָעָם וַנְּשִׁיחֵם גְּדוֹלָה אֶל־אֲחֵיהֶם
הַיְהוּדִים׃ וַיֵּשׁ אֲשֶׁר אֲמָרִים בְּגִינוּ וּבְנֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ
רַבִּים וְנִקְתָּה זָגוּ וַנֹּאכְלָה וְנִתְּהָה׃ וַיֵּשׁ אֲשֶׁר
אֲמָרִים שְׂדֹתֵינוּ וּכְרָמֵינוּ וּבְתֵינוּ אֲנַחְנוּ עֲרָבִים
וְנִקְתָּה זָגוּ בְרַעֲב׃ וַיֵּשׁ אֲשֶׁר אֲמָרִים לָנוּ כֶּסֶף
לְמִדַּת הַמֶּלֶךְ שְׂדֹתֵינוּ וּכְרָמֵינוּ׃ וְעַתָּה כַּבָּשָׂר
אֲחֵינוּ בְּשָׂרֵנוּ כַּבְּנֵיהֶם בְּגִינוּ וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ כְּבָשִׂים
אֶת־בְּנֵינוּ וְאֶת־בְּנֹתֵינוּ לְעַבְדִּים וַיֵּשׁ מִבְּנֹתֵינוּ
נִכְבָּשׁוֹת וְאִין לֹאֵל יָדְנוּ וּשְׂדֹתֵינוּ וּכְרָמֵינוּ
לְאַחֲרִים׃ וַיִּחַר לִי מְאֹד כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי אֶת־
זַעֲקָתְכֶם וְאֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ וַיִּמְלֹךְ לִבִּי עָלַי
וְאֶרְיָבָה אֶת־הַחֲרִים וְאֶת־הַסְּגָנִים וְאֶמְרָה לָהֶם
מִשָּׂא אִישׁ־בְּאֲחִיו אַתֶּם נְשִׂים וְאַתֶּן עֲלֵיהֶם קִהְלָה
גְּדוֹלָה׃ וַאֲמַרְהָ לָהֶם אֲנַחְנוּ קָנִינוּ אֶת־אֲחֵינוּ
הַיְהוּדִים הַנּוֹמְכִים לַגּוֹיִם כְּדִי בָנוּ וְגַם־אַתֶּם
תִּמְכְּרוּ אֶת־אֲחֵיכֶם וְנִמְכְּרוּ־לָנוּ וַיִּתְרִישׁוּ וְלֹא
מִצְאוּ דְבָר׃ וַאֲמַר לֹא־טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר־אַתֶּם
עֹשִׂים הַלֹּא בִּירְאָת אֱלֹהֵינוּ תִלְכוּ מִתְּרַפַּת הַגּוֹיִם
אוֹיְבֵינוּ׃ וְגַם־אֲנִי אֲחִי וַנַּעֲרִי נְשִׂים בָּהֶם כֶּסֶף
וְזָגוּ וַעֲזוּבָה־נָא אֶת־הַמִּשָּׂא הַזֶּה׃ הַשְּׂבִיבוּ נָא
לָהֶם כְּהַיּוֹם שְׂדֹתֵיהֶם כְּרָמֵיהֶם זִיתֵיהֶם וּבְתֵיהֶם
וּמֵאֵת הַכֶּסֶף וְהַדָּגָן הַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר אֲשֶׁר אַתֶּם
נְשִׂים בָּהֶם׃ וַיֹּאמְרוּ נָשִׁיב וּמָהֶם לֹא נִבְקָשׁ כֵּן
נַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר אַתָּה אוֹמֵר וְאֶקְרָא אֶת־הַכְּהֻנִּים
וְאֲשַׁבְּעֵם לַעֲשׂוֹת כַּדְּבָר הַזֶּה׃ וְגַם־חֲצֵנִי נַעֲרָתִי
וְאֶמְרָה כִּכָּה נַעֲרֵי הָאֱלֹהִים אֶת־כָּל־הָאִישׁ אֲשֶׁר
לֹא־יָקִים אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה מִבֵּיתוֹ וּמִיָּגִיעוֹ וְכִכָּה
יְהִיָּה נַעֲרֵי נִרְקָ וַיֹּאמְרוּ כָל־הַקְּהָל אָמֵן וַיִּתְּלָלוּ
אֶת־יְהוָה וַיַּעַשׂ הָעָם כַּדְּבָר הַזֶּה׃ וְגַם מַיּוֹם ו
אֲשֶׁר־צָנְהָ אוֹתִי לְהַיּוֹת פֶּתֶם בְּאֶרֶץ יְהוּדָה מִשְׁנַת
עֶשְׂרִים וְעֵד שְׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם לְאַרְתַּחְשֶׁסְתָּא
הַמֶּלֶךְ שְׁנַיִם שָׁנִים עֲשָׂרָה אָנִי וְאֲחִי יִלָּחֶם הַפֶּתָה
לֹא אֶכְלָתִי׃ וְהַפְּחוֹת הָרֵאשֻׁנִים אֲשֶׁר־לְפָנַי
הַכְּבִידוּ עַל־הָעָם וַיִּקְחוּ מֵהֶם בְּלָחֶם וַיִּזְן אֶתְרֵ
כֶּסֶף־שְׁקָלִים אַרְבָּעִים גֶּם נַעֲרֵיהֶם שָׁלְטוּ עַל־הָעָם
וְאֲנִי לֹא־עֲשִׂיתִי כֵּן מִפְּנֵי יְרֵאָת אֱלֹהִים׃ וְגַם
בַּמְּלָאכָת הַחוּמָה הַזֹּאת הִחֲזַקְתִּי וְשִׁדְדָה לֹא קָנִינוּ
וְכָל־נַעֲרֵי קְבוּצִים שָׁם עַל־הַמְּלָאכָה׃ וְהַיְהוּדִים

והסגנים מאה וחמשים איש והבאים אלינו מן הגוים אשר סביבתינו על-שלחני: ויאשר היה נעשה ליום אחד שור אחד צאן שש-בררות וצפרים נעשו-לי ובין עשרת ימים בכל-ינו להרבה ועם-זה לחם הפחה לא בקשתי פי-כבדה העבדה על-העם הזה: וזכרה-לי א-להי לטובה כל אשר-עשיתי עליהעם הזה:

ו וייהי כאשר נשמע לסנבלט וטוביה ולגשם הערבי וליתר איבינו פי בניתל את-החומה ולא-נותר בה פרוץ גם עד-העת ההיא דלתות לא-העמדתי בשערים: וישלח סנבלט וגשם אלי לאמר לכה ונועצה יחדו בפנירים בבקעת אונו והמה חשבים לעשות לי רעה: ויאשלמה עליהם מלאכים לאמר מלאכה גדולה אני עשה ולא אוכל לרדת למה תשבת המלאכה כאשר ארפה וירדתי אליכם: וישלחו אלי פדבר הזה ארבע פעמים ואשיב אותם פדבר הזה: וישלח אלי סנבלט פדבר הזה פעם חמישית את-נערו ואגרת פתוחה בידו: פתוב בה בגוים נשמע וגשמו אמר אתה והיהודים חשבים למרוד על-פן אתה בונה החומה ואתה הנה להם למלך פדברים האלה: וגם-גביאים העמדת לקרא עליך בירושלם לאמר מלך ביהודה ועתה ישמע למלך פדברים האלה ועתה לכה ונועצה יחדו: ויאשלמה אליו לאמר לא גהיה פדברים האלה אשר אתה אומר פי מלבדך אתה בודאם: פי כלם מיראים אותנו לאמר ירפו ידיהם מן-המלאכה ולא תעשה ועתה תזק את-ידי: ואני-באתי בית שמעיה בן-דליה בן-מהיטבאל והוא עצור ויאמר נועד אל-בית הא-להים אל-תודך ההיכל ונסגרה דלתות ההיכל פי באים להרגו ולילה באים להרגו: ויאמרה האישי פמוני יברח ומי כמוני אשר-יבא אל-ההיכל וחי לא אבוא: ויאפירה והגה לא-א-להים שלחו פי הנבואה דבר עלי וטוביה וסנבלט שכוּרו: למען שכוּר הוא למען-אירא ואעשה-פן וחסאתי והיה להם לשם רע למען יחרפוני: וזכרה-א-להי לטוביה ולסנבלט כמעשיו אלה וגם לנועדיה הנביאה וליתר הנביאים אשר היו

מיראים אותי: ונתשלם החומה בעשרים וחמשה אלול לחמשים ושנים יום: וייהי כאשר שמעו כל-אויבנו ויראו כל-הגוים אשר סביבתנו ויפלו מאד בעיניהם וידעו פי מאת א-להינו נעשתה המלאכה הזאת: גם ו בימים ההם מרבים חרי יהודה אגרותיהם הולכות על-טוביה ואשר לטוביה באות אליהם: פי-רבים ביהודה בעלי שבועה לו פי-חתן הוא לשכניה בן-ארח ויהווחנו בנו לקח את-בת-משלם בן-ברכיה: גם טובתיו היו אמרים לפני ודברי היו מוציאים לו אגרות שלח טוביה ליראני:

ז וייהי כאשר נבנתה החומה ואעמיד הדלתות ויפקדו השוערים והמשוררים והלויים: ויאצוה את-חנני אחי ואת-חנניה שר הבירה על-ירושלם פי-הוא פאיש אמת וירא את-הא-להים מרבים: ויאמר להם לא יפתחו שערי ירושלם עד-תם השמש ועד תם עמדים יגיפו הדלתות ואחזו והעמיד משמרות ישבני ירושלם איש במשמרו ואיש בגד ביתו: והעיר רחבת ילים וגדלה והעם מעט בתוכה ואין בתים בנוים: וייתן א-להי אל-לבי ואקבצה את-החרים ואת-הסגנים ואת-העם להתיחש ואמצא ספר היחש העולים בראשונה ואמצא פתוב בו: אלה ו בני המדינה העלים משבני הגולה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל וישבו לירושלם וליהודה איש לעירו: והבאים עם-זרבבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן מספרת בגוי נחום בענה מספר אנשי עם ישראל: בני פרעש אלפים מאה ושבעים ושנים: בני שפטיה שלש מאות שבעים ושנים: בני ארח שש מאות חמשים ושנים: בני פתח מואב לבני ישוע ויואב אלפים ושמנה מאות שמנה עשר: בני עילם אלה מאתים חמשים וארבעה: בני נתוא שמנה מאות ארבעים וחמשה: בני זפי שבע מאות וששים: בני בני שש מאות עשרים ושמנה: בני עזגד אלפים שלש מאות עשרים ושנים: בני אדניקם שש מאות ששים ושבעה: בני בגוי אלפים

שְׁשִׁים וְשִׁבְעָה: בְּנֵי עֲדֹן שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמִשִּׁים
וַחֲמִשָּׁה: בְּנֵי־אֶטֶר לַחֲזַקְיָה תִשְׁעִים וּשְׁמֹנֶה:
בְּנֵי חָשִׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנֶה: בְּנֵי בְצִי
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה: בְּנֵי חָרִיף מֵאֵה
שָׁנָיִם עֶשְׂרִים: בְּנֵי גִבְעוֹן תִּשְׁעִים וַחֲמִשָּׁה: בְּנֵי אֲנָשִׁי
בֵּית־לֶחֶם וְגִטָּה מֵאֵה שְׁמֹנִים וּשְׁמֹנֶה: בְּנֵי אֲנָשִׁי
עֲנַתוֹת מֵאֵה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנֶה: בְּנֵי אֲנָשִׁי בֵּית־עֲזֵמֹן
אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם: בְּנֵי אֲנָשִׁי קָרְיַת יַעֲרִים כְּפִירָה
וּבְאֵרוֹת שִׁבְעַת מֵאוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה: בְּנֵי אֲנָשִׁי
הַרְמָה וְגִבְעַת שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וְאַחַד: בְּנֵי אֲנָשִׁי
מִכְמָס מֵאֵה וְעֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם: בְּנֵי אֲנָשִׁי בֵּית־אֵל
וְהַעֲי מֵאֵה עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה: בְּנֵי אֲנָשִׁי גִבּוֹ אַחַר
חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם: בְּנֵי עֵילָם אַחַר אֶלֶף מֵאָתַיִם
חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה: בְּנֵי חָרָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
וְעֶשְׂרִים: בְּנֵי יֶרֶחוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים
וַחֲמִשָּׁה: בְּנֵי־לֵד חֲדָיִד וְאַנּוֹ שִׁבְעַת מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים
וְאַחַד: בְּנֵי סִנְאָה שְׁלֹשַׁת אֲלָפִים תִּשְׁעַת מֵאוֹת
וּשְׁלֹשִׁים: בְּנֵי הַפְּהֵגִים בְּנֵי יַדְעִיָּה לְבֵית יִשׁוּעַ תִּשְׁעַת
מֵאוֹת שִׁבְעִים וּשְׁלֹשָׁה: בְּנֵי אֶמֶר אֶלֶף חֲמִשִּׁים
וּשְׁנָיִם: בְּנֵי פִשְׁחֹר אֶלֶף מֵאָתַיִם אַרְבָּעִים
וּשְׁבַעָה: בְּנֵי חָרָם אֶלֶף שִׁבְעָה עֶשְׂרִים: בְּנֵי הַלּוּיִם
בְּנֵי־יִשׁוּעַ לְקַדְמִיָּאֵל לְבָנֵי לְהוֹדוּהָ שִׁבְעִים
וְאַרְבָּעָה: בְּנֵי הַמְּשֻׁרָרִים בְּנֵי אֶסָף מֵאֵה אַרְבָּעִים
וּשְׁמֹנֶה: בְּנֵי הַשְּׁעָרִים בְּנֵי־אֶטֶר בְּנֵי־טַלְמוֹן
בְּנֵי־עֲקוֹב בְּנֵי חֲטִיטָא בְּנֵי שִׁבְנִי מֵאֵה שְׁלֹשִׁים
וּשְׁמֹנֶה: בְּנֵי הַנְּתִינִים בְּנֵי־צִחָא בְּנֵי־חֲשָׁפָא בְּנֵי
טַבְעוֹת: בְּנֵי־קִירָס בְּנֵי־סִיעָא בְּנֵי פְדוֹן: בְּנֵי־
לְבָנָה בְּנֵי־חַגְבָּא בְּנֵי שְׁלָמִי: בְּנֵי־חַנּוּן בְּנֵי־גִדְל
בְּנֵי־גָחַר: בְּנֵי־רֵאֵיָה בְּנֵי־רָצִין בְּנֵי נְקוּדָא: בְּנֵי־
גִזָּם בְּנֵי־עֲזָא בְּנֵי פֶסֶח: בְּנֵי־בְסִי בְּנֵי־מַעוֹנִים בְּנֵי
נְפִישָׁסִים: בְּנֵי־בִקְבוּק בְּנֵי־חֲקוּפָא בְּנֵי תַרְחוּר:
בְּנֵי־בְצִלִית בְּנֵי־מַחֲזִיא בְּנֵי חַרְשָׁא: בְּנֵי־בִרְקוּס
בְּנֵי־סִיסְרָא בְּנֵי־תַמַּח: בְּנֵי גַצִּית בְּנֵי חֲטִיפָא:
בְּנֵי עַבְדֵי שְׁלָמָה בְּנֵי־סוּטִי בְּנֵי־סַפְרַת בְּנֵי
פְרִידָא: בְּנֵי־יַעֲלָא בְּנֵי־דַרְקוֹן בְּנֵי גִדְל: בְּנֵי
שְׁפִטָּיָה בְּנֵי־חֲטִיל בְּנֵי פְכַרַת הַצְּבָנִים בְּנֵי אַמּוֹן:
כָּל־הַנְּתִינִים וּבְנֵי עַבְדֵי שְׁלָמָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
תִּשְׁעִים וּשְׁנָיִם: וְאַלְהָה הָעוֹלָם מִתַּל מִלַּח תַּל

חַרְשָׁא כְּרוּב אֲדוֹן וְאֶמֶר וְלֹא יָכִלוּ לְהַגִּיד בֵּית־
אֲבֹתָם וְזִרְעָם אִם מִי־יִשְׂרָאֵל הֵם: בְּנֵי־דְלִיָּה בְּנֵי־
טוֹבִיָּה בְּנֵי נְקוּדָא שֵׁשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם:
בְּנֵי־הַפְּהֵגִים בְּנֵי חֲבִיָּה בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בְרִזְלֵי
אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת בְּרִזְלֵי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וַיִּקְרָא עָלֶיהָ
שְׁמָם: וְאַלְהָה בִּקְשׂוֹ כְּתָבָם הַמְתִּיחֵשִׁים וְלֹא נִמְצָא
וַיִּגְאָלוּ מִן־הַפְּהֵגָה: בְּנֵי־אֶמֶר הַתְּרַשְׁתָּא לְהֵם אֲשֶׁר
לֹא־יָאֲכָלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים עַד עֲמֵד הַפְּהֵן
לְאוּרִים וְתַמִּים: בְּנֵי־הַקְּהֵל כְּאַחַד אַרְבַּע רַבּוּא
אֲלָפִים שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת וּשְׁשִׁים: בְּנֵי־מְלִכָד עַבְדֵי־הֵם
וְאַמְהֵתִיָּהֶם אֵלֶּה שִׁבְעַת אֲלָפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
שְׁלֹשִׁים וּשְׁבַעָה וְלֵהֶם מְשֻׁרָרִים וּמְשֻׁרָרוֹת
מֵאָתַיִם וְאַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה: בְּנֵי־מְלִים אַרְבַּע מֵאוֹת
שְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה חֲמִרִים שִׁשַׁת אֲלָפִים שִׁבְעַת
מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים: בְּנֵי־מִקְצַת רֵאִשֵׁי הָאֲבוֹת נִתְּנוּ
לְמִלְאֲכָה הַתְּרַשְׁתָּא נִתְּנוּ לְאוּצָר זֶהָב דְּרַכְמָנִים
אֶלֶף מִזְרְקוֹת חֲמִשִּׁים כְּתָנוֹת כְּהֵנִים שְׁלֹשִׁים
וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: וּמִרֵאִשֵׁי הָאֲבוֹת נִתְּנוּ לְאוּצָר
הַמִּלְאֲכָה זֶהָב דְּרַכְמָנִים שְׁתֵּי רַבּוֹת וְכֶסֶף מְנִים
אֲלָפִים וּמֵאָתַיִם: בְּנֵי־נֹאֲשָׁר נִתְּנוּ שְׁאֲרִית הָעֵם זֶהָב
דְּרַכְמָנִים שְׁתֵּי רַבּוּא וְכֶסֶף מְנִים אֲלָפִים וְכָתְנַת
כְּהֵנִים שְׁשִׁים וּשְׁבַעָה: בְּנֵי־שִׁבְנִי הַפְּהֵגִים וְהַלּוּיִם
וְהַשְּׁעָרִים וְהַמְּשֻׁרָרִים וּמִן־הָעֵם וְהַנְּתִינִים וְכָל־
יִשְׂרָאֵל בְּעֵרִיָּהֶם וַיַּעַל הַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּעֵרִיָּהֶם:

ח וַיִּאֲסֹפוּ כָּל־הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד אֶל־הַרְחוֹב אֲשֶׁר
לְפָנֵי שַׁעַר־הַמַּיִם וַיֹּאמְרוּ לְעֲזָרָא הַסֹּפֵר לְהִבְיֵא
אֶת־סֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר־צִוָּה יְיָ הַזֶּה אֶת־
יִשְׂרָאֵל: וַיָּבִיֵא עֲזָרָא הַכֹּהֵן אֶת־הַתּוֹרָה לְפָנֵי
הַקְּהֵל מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה וְכָל מִבִּין לִשְׁמֹעַ בְּיוֹם
אֶחָד לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי: וַיִּקְרָא־בוֹ לְפָנֵי הַרְחוֹב
אֲשֶׁר לְפָנֵי שַׁעַר־הַמַּיִם מִן־הָאוֹר עַד־מִחְצִית
הַיּוֹם נִגַּד הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַמְּבִינִים וְאֲנָשֵׁי כָּל־
הָעָם אֶל־סֵפֶר הַתּוֹרָה: וַיַּעֲמֵד עֲזָרָא הַסֹּפֵר עָלֶיהָ
מִגִּדְל־עַץ אֲשֶׁר עָשׂוֹ לְדַבָּר וַיַּעֲמֵד אֶצְלוֹ מִתְּתִלְיָה
וְשָׁמַע וְעֲנָהּ וְאוּרִיָּה וְחַלְקִיָּה וּמַעֲשִׂיָּה עַל־יְמִינוֹ
וּמִשְׁמָאלוֹ פְּדִיָּה וּמִיִּשְׂאֵל וּמִלְּפִיָּה וְחַשָּׁם
וְחַשְׁבֻּדָּנָה זְכַרְיָה מִשְׁלָם: וַיִּפְתַּח עֲזָרָא הַסֹּפֵר

לְעִינֵי כָל־הָעָם כִּי־מַעַל כָּל־הָעָם הָיָה וּכְפַתְחוּ
עֲמָדוֹ כָּל־הָעָם: וַיְבַרֵךְ עֲזָרָא אֶת־יְהוָה הָאֵל־
לְהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָל־הָעָם אָמֵן אָמֵן בְּמַעַל
יְדֵיהֶם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִי־הוָה אֲפִים אֶרְצָה:
וַיִּשְׁוַע וּבְנֵי וְשֹׁרְבֵיָהּ | וַמִּין עֲקֹב שַׁבְּתֵי הוֹדִיָּה
מַעֲשֵׂיָהּ קְלִיטָא עֲזָרְיָהּ יוֹזְבֵד חֲגֹן פְּלֹאִיָהּ וְהַלְוִיִּם
מְבִינִים אֶת־הָעָם לַתּוֹרָה וְהָעָם עַל־עַמְדָם:
וַיִּקְרָאוּ בְּסֹפֶר בְּתוֹרַת הָאֵל־לְהִים מִפְּרֹשׁ וְשׁוּם
שְׁכָל וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא: וַיֹּאמֶר גַּחְמִיָה הוּא
הַתְּרַשְׁתָּא וְעֲזָרָא הַפְּהֵן הַסֵּפֶר וְהַלְוִיִּם הַמְּבִינִים
אֶת־הָעָם לְכָל־הָעָם הַיּוֹם קִדְש־הוּא לִי־הוָה
אֶל־לְהִיכֶם אֶל־תַּתְּאֲבָלוֹ וְאֶל־תַּבְּכוּ כִּי בּוֹכִים כָּל־
הָעָם פֶּשְׁמַעְמַם אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה: וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ
אֲכִלוּ מִשְׁמַנִּים וּשְׂתוּ מִמֶּתְקִים וּשְׁלַחוּ מְנוֹת לְאִין
נָכוֹן לוֹ כִּי־קִדּוּשׁ הַיּוֹם לְאֲדַגְּנוֹ וְאֶל־תַּעֲצֹבוּ כִּי־
חֲדוּת יְהוָה הִיא מְעֻזָּכֶם: וְהַלְוִיִּם מַחֲשִׁים לְכָל־
הָעָם לֵאמֹר הִסּוּ כִּי הַיּוֹם קִדְשׁ וְאֶל־תַּעֲצֹבוּ:
וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם לֵאכֹל וּלְשִׁתּוֹת וּלְשַׁלַּח מְנוֹת
וּלְעֲשׂוֹת שְׂמֻחָה גְדוֹלָה כִּי הִבִּינוּ בְּדְבָרִים אֲשֶׁר
הוֹדִיעוּ לָהֶם: וּבְיָוִם הַשְּׁנַיִ נֶאֱסָפוּ רְאִשֵׁי הָאֲבֹת
לְכָל־הָעָם הַפְּהֵנִים וְהַלְוִיִּם אֶל־עֲזָרָא הַסֵּפֶר
וְלַהֲשָׁפִיל אֶל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה: וַיִּמְצְאוּ כְּתוּב
בַּתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֲשֶׁר יִשְׁבוּ
בְּגִי־יִשְׂרָאֵל בְּסֹפּוֹת בְּחַג בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי: וַיֹּאמֶר
יִשְׁמִיעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל־עֲרֵיָהֶם וּבִירוּשָׁלַם
לֵאמֹר צֵאוּ הָרָר וְהִבִּיאוּ עֲלֵי־זִית וְעֲלֵי־עֵץ שִׁמּוֹן
וְעֲלֵי הַדָּס וְעֲלֵי תְמָרִים וְעֲלֵי עֵץ עֵבֶת לַעֲשׂוֹת סֹפֹת
כְּכָתוּב: וַיִּמְצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֹפּוֹת
אִישׁ עַל־גֹּגֹן וּבַחֲצֵרְתֵיהֶם וּבַחֲצֵרוֹת בֵּית
הָאֵל־לְהִים וּבְרַחוּב שַׁעַר הַמַּיִם וּבְרַחוּב שַׁעַר
אֶפְרָיִם: וַיַּעֲשׂוּ כָל־הַקְּהָל הַשְּׁבִיִם מִן־
הַשְּׁבִיִ סֹפּוֹת וַיִּשְׁבוּ בְּסֹפּוֹת כִּי לֹא־עָשׂוּ מִימֵי
יְשׁוּעַ בּוֹ־נֹון כֹּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַהוּא וַתְּהִי
שְׂמֻחָה גְדוֹלָה מְאֹד: וַיִּקְרָא בְּסֹפֶר תּוֹרַת
הָאֵל־לְהִים יוֹם בְּיוֹם מִן־הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד הַיּוֹם
הָאֲחֵרוֹן וַיַּעֲשׂוּ־חַג שְׁבַעַת יָמִים וּבְיָוִם הַשְּׁמִינִי
עֲצָרַת כַּמִּשְׁפָּט:

ט וּבְיָוִם עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַחֲדָשׁ הַזֶּה נֶאֱסָפוּ בְּגִי־
יִשְׂרָאֵל בְּצוּם וּבְשִׁקִּים וְאֲדָמָה עֲלֵיהֶם: וַיִּבְדְּלוּ
זָרַע יִשְׂרָאֵל מִכָּל בְּנֵי נֶגֶר וַיַּעֲמְדוּ וַיִּתְּנוּ עַל־
חֲטָאתֵיהֶם וְעֹונוֹת אֲבֹתֵיהֶם: וַיִּקְוִמוּ עַל־עַמְדָם
וַיִּקְרָאוּ בְּסֹפֶר תּוֹרַת יְהוָה אֶל־לְהִיָהֶם רַבְעִית הַיּוֹם
וּרַבְעִית מִתְּנֻדִים וּמִשְׁתַּחֲוִיִּים לִי־הוָה אֶל־לְהִיָהֶם:
וַיִּלְקָם עַל־מַעֲלַה הַלְוִיִּם יְשׁוּעַ וּבְנֵי קִדְמִיאֵל
שְׁבַנְיָה בְּנֵי שֹׁרְבֵיָהּ בְּנֵי כַנְגִי וַיִּזְעֻקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל
אֶל־יְהוָה אֶל־לְהִיָהֶם: וַיֹּאמְרוּ הַלְוִיִּם יְשׁוּעַ
וְקִדְמִיאֵל בְּנֵי חֲשַׁבְנְיָה שֹׁרְבֵיָהּ הוֹדִיָּה שְׁבַנְיָה
פְּתַחְיָה קוֹמוּ בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה אֶל־לְהִיכֶם מִן־
הָעוֹלָם עַד־הָעוֹלָם וַיְבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדָהּ וּמְרוֹמָם עַל־
כָּל־בְּרָכָה וְתַהֲלָה: וְאַתָּה־הוּא יְהוָה לְבַדְּךָ אַתָּה
עֹשֵׂית אֶת־הַשְּׁמַיִם שָׁמַי הַשְּׁמַיִם וְכָל־צְבָאָם
הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיַּמִּים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם
וְאַתָּה מַחֲיֶה אֶת־פְּלָם וּצְבָא הַשְּׁמַיִם לְךָ
מִשְׁתַּחֲוִיִּים: וְאַתָּה־הוּא יְהוָה הָאֵל־לְהִים אֲשֶׁר
בְּחַרְתָּ בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתוּ מֵאֹר כְּשֵׁ־דִים וּשְׂמַת
שְׁמוֹ אַבְרָהָם: וַיִּמְצָאת אֶת־לֵבָבוֹ נֶאֱמַן לְפָנֶיךָ
וְכָרוֹת עָמֹו הַבְּרִית לְתַת אֶת־אָרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחֲתִי
הָאֲמֹרִי וְהַפְּרָזִי וְהַיְבוּסִי וְהַגְּרָגְשִׁי לְתַת לְזַרְעוֹ
וַתִּקָּם אֶת־דְּבָרֶיךָ כִּי צִדִּיק אַתָּה: וַיִּתְּרָא אֶת־עַנְי
אַבְתִּינּוּ בַמִּצְרַיִם וְאֶת־זַעֲקָתָם שָׁמַעְתָּ עַל־יַם־
סוּף: וַתִּתֵּן אֶתְּת וּמִפְתִּים בְּפִרְעֹה וּבְכָל־עַבְדָּיו
וּבְכָל־עַם אֶרֶץ כְּנַעַן כִּי יִדְעַת כִּי הַזִּידוּ עֲלֵיהֶם וַתַּעֲשֵׂ־
לְךָ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה: וְהַיִּם בְּקַעַת לְפָנֶיךָ וַיַּעֲבְרוּ
בְּתוֹךְ־הַיָּם בַּיַּבְשָׁה וְאֶת־רִדְפֵיהֶם הַשְּׁלַכְתָּ
בַּמִּצּוֹלֹת כְּמוֹ־אֶבֶן בְּמַיִם עֲזִים: וּבְעַמּוּד עָנָן
הַנִּחִיתָם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לַיְלָה לְהַאִיר לָהֶם אֶת־
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ־בָהּ: וְעַל הַר־סִינַי יִרְדָּת וְדַבַּר
עִמָּהֶם מִשְׁמַיִם וַתִּתֵּן לָהֶם מִשְׁפָּטִים יִשְׂרָיִם
וְתוֹרוֹת אֲמֹת חֻקִּים וּמִצְוֹת טוֹבִים: וְאֶת־שַׁבַּת
קִדְשָׁךָ הוֹדַעְתָּ לָהֶם וּמִצְוֹת וְחֻקִּים וְתוֹרָה צִוִּיתָ
לָהֶם בְּיַד מֹשֶׁה עַבְדְּךָ: וְלָחֶם מִשְׁמַיִם נָתַתָּה לָהֶם
לְרַעֲבָם וּמַיִם מִסֵּלַע הוֹצֵאתָ לָהֶם לְצַמְאָם וַתֹּאמֶר
לָהֶם לְבוֹא לְרַשַׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׂאתָ אֶת־
יָדְךָ לְתַת לָהֶם: וְהֵם וְאַבְתִּינּוּ הַזִּידוּ וַיִּקְשׁוּ אֶת־
עַרְפָּם וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתֶיךָ: וַיִּמְאָנוּ לִשְׁמַע

ולא־זכרו נפלא־תִּיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּהֶם וַיִּקְשׁוּ
אֶת־עַרְפָּם וַיִּתְנוּ־רֹאשׁ לְשׁוֹב לְעַבְדְּתָם בְּמַרְיָם
וְאַתָּה אֱ־לוֹה סְלִיחוֹת חַנוּן וְרַחוּם אַרְךָ־אֲפָיִם
וּרְב־חֶסֶד וְלֹא עֲזַבְתָּם: ^יאֵף כִּי־עָשׂוּ לָהֶם עֲגָל
מִסֹּכָה וַיֹּאמְרוּ זֶה אֱ־לֹהֶיךָ אֲשֶׁר הֶעֱלֶיךָ מִמִּצְרַיִם
וַיַּעֲשׂוּ נֹאצוֹת גְּדֹלוֹת: ^יוְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לֹא
עֲזַבְתָּם בַּמִּדְבָּר אֶת־עַמּוּד הָעָנָן לֹא־סָר מֵעֲלֵיהֶם
בְּיוֹמָם לְהַנְחִתָּם בְּהַדְרֹךְ וְאֶת־עַמּוּד הָאֵשׁ בְּלִילָה
לְהַאֲוִיר לָהֶם וְאֶת־הַדְרֹךְ אֲשֶׁר יִלְכוּ־בָהּ: ^יוְרוּחְךָ
הַטּוֹבָה נָתַתָּ לְהַשְׁפִּילָם וּמִנֶּה לֹא־מִנְעַת מִפִּיהֶם
וַיִּמֵּם נָתַתָּה לָהֶם לְצַמְאֵם: ^יוְאַרְבָּעִים שָׁנָה
כָּל־פִּלְתָּם בַּמִּדְבָּר לֹא חָסְרוּ שְׁלֹמִיתָהֶם לֹא בָלוּ
וּרְגִלֵיהֶם לֹא בָצְקוּ: ^יוְנִתְּנָן לָהֶם מִמְּלֻכוֹת וְעַמְמִים
וַתַּחֲלֶקֶם לַפָּאָה וַיִּירָשׁוּ אֶת־אֶרֶץ סִיחֹן וְאֶת־אֶרֶץ
מִלֹּךְ חֲשִׁבּוֹן וְאֶת־אֶרֶץ עֹוג מִלֹּךְ־הַבְּשָׁן: ^יוּבְנֵיהֶם
הַרְבִּיתָ כַּכֹּכְבֵי הַשָּׁמַיִם וַתְּבִיאֵם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־
אָמַרְתָּ לְאַבְתִּיהֶם לְבוֹא לְרִשְׁתָּ: ^יוַיָּבֹאוּ הַבְּנִים
וַיִּירָשׁוּ אֶת־הָאֶרֶץ וַתִּכְנַע לִפְנֵיהֶם אֶת־יִשְׁבִּי
הָאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִים וַתִּתְּנֵם בְּיָדָם וְאֶת־מְלֻכֵיהֶם וְאֶת־
עַמְמֵי הָאֶרֶץ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם כְּרָצוֹנָם: ^יוַיִּלְכְּדוּ
עָרִים בְּצוּרֹת וְאַדְמָה שְׁמֹנֶה וַיִּירָשׁוּ בְּתֵימ
מְלָאִים־כָּל־טוֹב בְּרוֹת חֲצוּבִים כְּרָמִים וַיְזִיתֵם
וַעֲץ מֵאֵכֶל לָרֶב וַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ וַיִּשְׂמְיֵנוּ וַיִּתְּעַדְנוּ
בְּטוֹבְךָ הַגָּדוֹל: ^יוַיִּמְרוּ וַיִּמְרְדוּ בָּךְ וַיִּשְׁלְכוּ אֶת־
תּוֹרַתְךָ אֶתְרֵי גֹם וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הִרְגוּ אֲשֶׁר־הִעִידוּ
בָּם לְהַשִּׁיבָם אֵלֶיךָ וַיַּעֲשׂוּ נֹאצוֹת גְּדֹלוֹת: ^יוְנִתְּנֵם
בְּיַד צָרִיהֶם וַיִּצְרוּ לָהֶם וּבָעַת צָרְתָם יִצְעֲקוּ אֵלֶיךָ
וְאַתָּה מִשָּׁמַיִם תִּשְׁמָע וּכְרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים תִּתֵּן לָהֶם
מוֹשִׁיעִים וַיּוֹשִׁיעוּם מִיַּד צָרֵיהֶם: ^יוּכְנֹחַת לָהֶם
יָשׁוּבוּ לַעֲשׂוֹת רַע לְפָנֶיךָ וַתַּעֲזֹבֵם בְּיַד אֹיְבֵיהֶם
וַיִּרְדּוּ בָהֶם וַיִּשׁוּבוּ וַיִּזְעַקוּךָ וְאַתָּה מִשָּׁמַיִם תִּשְׁמָע
וַתִּצִּילֵם כְּרַחֲמֶיךָ רַבּוֹת עֲתִים: ^יוְנִתְּעַד בָּהֶם
לְהַשִּׁיבָם אֶל־תּוֹרַתְךָ וְהִמָּה הַזִּידוּ וְלֹא־שָׁמְעוּ
לְמִצְוֹתֶיךָ וּבַמִּשְׁפָּטֶיךָ חָטְאוּ־בָּם אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
אָדָם וַחֲנִה בָּהֶם וַיִּתְּנוּ כְּתַף סוּרָרַת וְעַרְפָּם הִקְשׂוּ
וְלֹא שָׁמְעוּ: ^יוְנִתְּמָשֶׁךְ עֲלֵיהֶם שָׁנִים רַבּוֹת וַתְּעַד בָּם
בְּרוּחְךָ בְּיַד־נְבִיאֶיךָ וְלֹא הִאֲזִינוּ וַתִּתְּנֵם בְּיַד־עַמְמֵי
הָאֶרֶצַת: ^יוּכְרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לֹא־עָשִׂיתָם כָּלָה וְלֹא

עֲזַבְתָּם כִּי אֶל־חַנוּן וְרַחוּם אָתָּה: ^יוְעַתָּה אֱ־לֹהֵינוּ
הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא שׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד
אֶל־יִמְעַט לְפָנֶיךָ אֶת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר־מִצְאַתְנוּ
לְמַלְכֵינוּ לְשָׁרֵינוּ וּלְכַהֲנֵינוּ וּלְנְבִיאֵינוּ וּלְאַבְתֵינוּ
וּלְכָל־עַמְּךָ מִימֵל מַלְכֵי אֲשׁוּר עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
^יוְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עֲלֵינוּ כִּי־אַמַּת עָשִׂיתָ
וְאַנְחֵנוּ הִרְשָׁעְנוּ: ^יוְאֶת־מְלַכֵינוּ שָׁרֵינוּ כַּהֲנֵינוּ
וְאַבְתֵינוּ לֹא עָשׂוּ תּוֹרַתְךָ וְלֹא הִקְשִׁיבוּ אֶל־
מִצְוֹתֶיךָ וּלְעֲדוֹתֶיךָ אֲשֶׁר הֵעִידְתָּ בָּהֶם: ^יוְהֵם
בְּמַלְכוֹתָם וּבְטוֹבְךָ הִרְבּוּ אֲשֶׁר־נָתַתָּ לָהֶם וּבְאֶרֶץ
הַרְחֵבָה וְהַשְׁמַנָּה אֲשֶׁר־נָתַתָּ לְפָנֵיהֶם לֹא עָבְדוּךָ
וְלֹא־שָׁבוּ מִמַּעַלְלֵיהֶם הַרְעִים: ^יוְהִנֵּה אֲנַחְנוּ הַיּוֹם
עֲבָדִים וְהָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתָּה לְאַבְתֵינוּ לְאָכֶל אֶת־
פְּרִיָּהּ וְאֶת־טוֹבָהּ הִנֵּה אֲנַחְנוּ עֲבָדִים עֲלֶיהָ:
^יוְתַבּוּאָתָה מִרְבָּה לְמַלְכִים אֲשֶׁר־נָתַתָּה עֲלֵינוּ
בְּחַטָּאוֹתֵינוּ וְעַל גְּוִילֵינוּ מִשָּׁלִים וּבְבַהֲמַתְנוּ
כְּרָצוֹנָם וּבְצָרָה גְּדֹלָה אֲנַחְנוּ:

^י וּבְכָל־זֹאת אֲנַחְנוּ כְּרַחֲמֵיךָ אֲמַנָּה וְכַתְּבִים וְעַל
הַחַתּוּם שָׁרֵינוּ לִוְיָנוּ כַּהֲנֵינוּ: ^יוְעַל הַחַתּוּמִים
נִחְמָנָה הַתְּרַשְׁתָּא בּוֹ־חַכְלִיָּה וְצַדִּיקָה: ^ישָׁרְיָה
עֲזַרְיָה יִרְמְיָה: ^יפִּשְׁחֹר אֲמַרְיָה מִלְּפִיָּה: ^יחַטּוּשׁ
שְׁבַנְיָה מִלּוּךְ: ^יחֶרֶם מְרַמּוֹת עֲבַדְיָה: ^ידַּנְיָאֵל גְּנָתוֹן
בְּרוּךְ: ^ימִשְׁלֵם אַבְיָה מִיָּמִן: ^ימַעֲזַנָּה בִלְגִי שְׁמַעְיָה
אֵלֶּה הַכַּהֲנָיִם: ^יוְהַלּוּיִם וַיִּשׁוּעַ בּוֹ־אֲזַנְיָה בְּנֵי
מִבְּנֵי חֲנַדָּד קַדְמִיאֵל: ^יוְאַחֲרֵיהֶם שְׁבַנְיָה הַיּוֹדִיָּה
קְלִיטָא פְּלֹאנָה חָנוּן: ^ימִיכָא רַחוּב חֲשַׁבְיָה: ^יזְפוּר
שָׁרְבִיָּה שְׁבַנְיָה: ^יהַיּוֹדִיָּה בְּנֵי בְּגִינוּ: ^יוְרֹאשֵׁי הָעָם
פְּרַעֲשֵׁל פַּחַת מוֹאָב עֵילָם זַתּוּא בְּנֵי: ^יבְּנֵי עֲזַגָּד
בְּבֵי: ^יאֲדַנְיָה בְּגֵי עֲדִין: ^יאַטָּר חַזְקִיָּה עֲזֹר:
^יהַיּוֹדִיָּה חֲשֵׁם בְּצִי: ^יחַרְיָה עֲנַתּוֹת נִיבֵי: ^ימַגְפִּיעֵשׁ
מִשְׁלֵם חַזִּיר: ^ימִשְׁיַזְבָּאֵל צְדוֹק יְדוּעַ: ^יכַּפְּלִטָּה
חָנוּ עֲנִיָּה: ^יהוֹשֵׁעַ חַנְנִיָּה חֲשׁוּב: ^יהַלּוּחֶשׁ פְּלִחָא
שׁוּבָק: ^ירַחוּם חֲשַׁבְנָה מַעֲשִׂיָּה: ^יוְאַחֲרֵיהֶם חָנוּ עֲנוּ:
^ימִלּוּךְ חֶרֶם בַּעֲנָה: ^יוְשִׁאָר הָעָם הַכַּהֲנָיִם הַלּוּיִם
הַשׁוֹעֲרִים הַמְּשַׁרְרִים הַנְּתִינִים וְכָל־הַנְּבָדָל מִעַמְּי
הָאֶרֶצוֹת אֶל־תּוֹרַת הָאֱ־לֹהִים נִשְׁיָהֶם בְּנֵיהֶם
וּבְנֵיהֶם כָּל יוֹדַע מִבְּיָן: ^ימִתְּזִיקִים עַל־אַחֲרֵיהֶם
אֲדִירֵיהֶם וּבָאִים בְּאֵלֶּה וּבְשִׁבוּעָה לְלַכְּתָּ בְּתוֹרַת

הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה בְּיַד מֹשֶׁה עֲבַד־הָאֱלֹהִים לְהַיִּים
וּלְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְיָ הַהֵנּוּ אֲדֹנָינוּ
וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקָּיו: ^אוְאֲשֶׁר לֹא־נִתְּן בְּנִתְּנוּ לְעַמִּי
הָאֲרָץ וְאֶת־בְּנֵיהֶם לֹא נִקַּח לְבָנָינוּ: ^בוְעַמִּי
הָאֲרָץ הֵמְבִיאִים אֶת־הַמִּקְחוֹת וְכָל־שֹׁבֵר בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת לְמַכּוֹר לֹא־נִקַּח מֵהֶם בַּשַּׁבָּת וּבְיוֹם קֹדֶשׁ
וְנָטַשׁ אֶת־הַשָּׂנֶה הַשְּׂבִיעִית וּמִשָּׂא כָּל־יָד:
^גוְהָעֲמֻדָּנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת לָתֵת עָלֵינוּ שְׁלִישִׁית
הַשָּׂקֶל בַּשָּׂנֶה לְעִבְדַת בַּיִת אֱלֹהֵינוּ: ^דלְלַחֵם
הַמַּעֲרָכַת וּמִנְחַת הַתְּמִיד וְלַעֲוֹלַת הַתְּמִיד הַשַּׁבָּתוֹת
הַחֻדְשִׁים לְמוֹעֲדִים וְלִקְדָּשִׁים וְלַחֻטָּאוֹת לְכַפֵּר
עַל־יִשְׂרָאֵל וְכָל מְלֹאכֶת בַּיִת־אֱלֹהֵינוּ:
^הוְהַגּוֹרְלוֹת הַפְּלָנוּ עַל־קֶרְבֵּן הָעֲצִים הַפְּהֵגִים
הַלְוִיִּם וְהָעֵם לְהֵבִיא לְבַיִת אֱלֹהֵינוּ לְבַיִת־אֲבֹתֵינוּ
לְעֵתִים מְזֻמָּנִים שָׁנָה בַּשָּׂנֶה לְבַעַר עַל־מִזְבֵּחַ
יְיָ הַהֵנּוּ אֱלֹהֵינוּ כִּפְתוּב בַּתּוֹרָה: ^ווְלְהֵבִיא אֶת־
בְּפוּרֵי אֲדָמָתָנוּ וּבְפוּרֵי כָּל־פְּרֵי כָּל־עֵץ שָׂנֶה
בַּשָּׂנֶה לְבַיִת יְיָ הַהֵנּוּ: ^זוְאֶת־בְּכוֹרוֹת בְּנֵינוּ וּבְהִמָּתְנוּ
כִּפְתוּב בַּתּוֹרָה וְאֶת־בְּכוֹרֵי בְּקָרְיָנוּ וְצֹאנֵינוּ לְהֵבִיא
לְבַיִת אֱלֹהֵינוּ לְפָהֳגִים הַמְּשֻׁרְתִּים בְּבַיִת
אֱלֹהֵינוּ: ^חוְאֶת־רֵאשִׁית עֲרִיסֹתֵינוּ וְתֵרוֹמֹתֵינוּ
וּפְרֵי כָּל־עֵץ תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר נָבִיא לְפָהֳגִים אֶל־
לְשָׁכוֹת בַּיִת־אֱלֹהֵינוּ וּמַעֲשֵׂר אֲדָמָתָנוּ לְלוּיִם וְהֵם
הַלְוִיִּם הַמַּעֲשָׂרִים בְּכָל עֵרֵי עֲבַדְתָּנוּ: ^טוְהָיָה הַפָּהֶן
בְּוֹאֵהֶן עִם־הַלְוִיִּם בַּעֲשׂוֹר הַלְוִיִּם וְהַלְוִיִּם יַעֲלוּ
אֶת־מַעֲשֵׂר הַמַּעֲשֵׂר לְבַיִת אֱלֹהֵינוּ אֶל־הַלְּשָׁכוֹת
לְבַיִת הָאוֹצָר: ^יכִּי אֶל־הַלְּשָׁכוֹת יָבִיאוּ בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי הַלְוִי אֶת־תְּרוֹמַת הַדָּגָן הַתִּירוֹשׁ
וְהַיִּצְהָר וְשֵׁם פְּלִי הַמִּקְדָּשׁ וְהַפָּהֳגִים הַמְּשֻׁרְתִּים
וְהַשׁוֹעֲרִים וְהַמְּשֻׁרְרִים וְלֹא נַעֲזֹב אֶת־בַּיִת
אֱלֹהֵינוּ:

הלכות קרית שמע פרק ד

ד, א נשים ועבדים וקטנים, פטורין מקרית שמע; ומלמדין את הקטנים לקרות אותה בעונתה, ומברכין לפנייה ולאחריה, כדי לחנכן במצוות. מי שהיה לבו טרוד ונחפו בדבר מצוה מכל המצוות, פטור מקרית שמע. לפיכך חתן שנשא בתולה פטור מקרית שמע, עד שיבוא עליה, לפי שאין דעתו פנויה, שמה לא ימצא בתולים; ואם שהה עד מוצאי שבת ולא בעל, חיב לקרות ממוצאי שבת ואליה, שחרי נתקררה דעתו, ולבו גם כה אף על פי שלא בעל.

ד, ב אבל הנזשא את הפעולה אף על פי שהוא עוסק במצוה, חיב לקרות, הואיל ואין לו דבר שמשבש את דעתו. וכן כל ביזצא בו.

ד, ג מי שמת לו מת שהוא חיב להתאבל עליו פטור מקרית שמע עד שיקברנו, מפני שאין דעתו פנויה לקרות. ואם היה משמר את המת אף על פי שאינו מתו, פטור מקרית שמע; ואם היה השומרין שנים האחד משמר, והשני נשמש למקום אחר וקורא, וחוזר ומשמר, ונשמש האחר וקורא. וכן החופר קבר למת, פטור מקרית שמע.

ד, ד אין מוציאין את המת לקברו סמוך לזמן קרית שמע, אלא אם בן היה אדם גדול. ואם התחילו והוציאוהו, והגיע זמן הקריאה והן מלווין את המת כל שיש למטה צרף בהן, כגון נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן, בין היו לפני המטה, בין היו לאחור המטה פטורין; ושאר המלווין שאין למטה צרף בהן, חיבין.

ד, ה היו עוסקין בהספד, והגיע זמן קרית שמע

בזמן שהמת מנח לפניו, נשמיין אחד אחד וקורין וחוזרין להספד. אין המת מטל לפניו, כל העם קורין קרית שמע; והאבל יושב ודומם, שאינו חיב לקרות עד שיקבר מתו.

ד, ו קברו את המת, וחזרו האבלים לקבל תנחומים, וכל העם חולכין אחריהם ממקום הקבר למקום שעומדין בו האבלים, לעשות שורה לקבל תנחומים אם יכולין העם להתחיל ולגמר אפלו פסוק אחד קדם שיגיעו לשורה, יתחילו; ואם לאו, לא יתחילו, אלא ינחמו את האבלים, ואחר שיפטרו מהם יתחילו לקרות. בני אדם העומדים בשורה הפנימיים, שהן רואין פני האבלים פטורין מקרית שמע; והחיצונים הואיל ואינן רואין את האבלים, חיבין בקרית שמע במקומן.

ד, ז כל מי שהוא פטור מלקרות קרית שמע אם רצה להחמיר על עצמו ולקרות, קורא; והוא שתהא דעתו מישבת עליו; אבל אם היה זה הפטור מלקרות מבהל ותמה אינו רשאי לקרות, עד שתתישב דעתו.

ד, ח כל הטמאים חיבין בקריאת שמע, ומברכין לפנייה ולאחריה והן בטמאתן, אף על פי שאפשר להן לעלות מטמאתן בו פיו, כגון הנוגעים בשרץ או בגדה וזבה ומשכבין וכיוצא בהן. ועזרא ובית דינו תקנו שלא יקרא בעל קרי לבדו משאר הטמאים, עד שיטבל; ולא פשטה תקנה זו בכל ישראל, ולא היה פוח לרב הצפור לעמוד בה לפיכך פטלה. וכבר נהגו כל ישראל לקרות בתורה ולקרות קרית שמע, והן בעלי קראין, לפי שאין דברי תורה מקבלין טמאה, אלא עומדין בטהרתן לעולם.

הַלְכוֹת תְּפִלָּה וּבְרַכַת פּוֹחֲנִים

יש בכללן שתי מצוות עשה: לעבד את ה' בתפלה בכל יום; לברך פוהנים את ישראל בכל יום. ובאור שתי מצוות אלו בפרקים אלו.

ובלשון, עם ועם.

הַלְכוֹת תְּפִלָּה פֶּרֶק א

א, א מצוות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר "ועבדתם, את ה' אלהיכם": מפני השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה, ונאמר "ולעבדו, בכל לבבכם"; אמרו חכמים, איזו היא עבודה שפלב, זו היא תפלה. ואין מנין התפלות מן התורה, ולא משנה התפלה הזאת מן התורה. ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה; ולפיכך נשים ועבדים חיבין בתפלה, לפי שהיא מצוות עשה שלא הזמן גרמה.

א, ב אלא חיוב מצוה זו, כך הוא שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להן בבקשה ובתחנה, ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו: כל אחד בפני בוחו.

א, ג אם היה רגיל, מרבה בתחנה ובקשה; ואם היה ערל שפתים, מדבר בפני יכלו ובכל עת שירצה. וכן מנין התפלות, כל אחד ואחד בפני יכלתו יש שמתפלל פעם אחת ביום, ויש שמתפלל פעמים הרבה. והכל היו מתפללים נכח המקדש, בכל מקום שיהיה. וכן היה הדבר תמיד ממש רבנו, עד עזרא.

א, ד כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנאצר הרשע, נתערבו בפרס ויוון ושאר האמות, ונלדו להם בנים בארצות הגויים; ואותן הבנים נתפללה שפתם, וחיתה שפת כל אחד ואחד מערבת מלשונות הרבה. וכיון שהיה מדבר, אינו יכול לדבר כל צרכיו בלשון אחת אלא בשבש, שנאמר "ובניהם, חצי מדבר אשורית, ואינם מפירים, לדבר יהודית

א, ה ובפני זה, בשעה אחד מהן מתפלל, תקצר לשונו לשאל חפציו או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקדש, עד שיערב עמה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כה, עמדו ותקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר.

א, ו שלוש ראשונות, שבח לה'; ושלוש אחרונות, הודיה; ואמצעיות, יש בהן שאלת כל הדברים שחן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש, ולצרכי הצבור, כלם כדי שיהיו ערוכות בפני הכל, וילמדו אותם במהרה, ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלמה, בתפלת בעל הלשון הצחה. ובפני ענין זה, תקנו כל הברכות והתפלות הסדורות בפני כל ישראל כדי שיהא כל ענין ברכה, ערוך בפני העלג.

א, ז וכן תקנו שיהא מנין התפלות, כמנין הקרבנות שתי תפלות בכל יום, כנגד שני תמידין. וכל יום שיש בו קרבן מוסף, תקנו בו תפלה שלישית כנגד קרבן מוסף. ותפלה ששנגד תמיד שלבקר, היא הנקראת תפלת השחר; ותפלה ששנגד תמיד שלבין הערבים, היא הנקראת תפלת מנחה; ותפלה ששנגד המוספין, היא הנקראת תפלת המוספין.

א, ח וכן התקינו שיהא אדם מתפלל תפלה אחת בלילה, שהרי אברי תמיד שלבין הערבים מתאבלין והולכין כל הלילה, שנאמר "היא העלה..." פענין שנאמר "ערב ובקר וצחרים, אשיחה ואהמה; וישמע קולי". ואין תפלת ערבית חובה, בתפלת שחרית ומנחה; ואף על פי כן נהגו כל ישראל בכל מקומות

מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם לְהַתְּפַלֵּל עֲרֵבִית, וְקַבְּלוּהָ עֲלֵיהֶם
בַּתְּפִלַּת חוֹבָה.

א, ט וְכֵן תִּקְנֵנוּ תְּפִלָּה אַחֵר תְּפִלַּת הַמִּנְחָה סְמוּךְ
לְשִׁקְיַעַת הַחֲמֹה, בְּיוֹם הַתַּעֲנִית בְּלִבָּר, כְּדִי
לְהוֹסִיף תְּחִנָּה וּבִקְשָׁה, מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית; וְזוֹ
הַתְּפִלָּה נִקְרְאתַת תְּפִלַּת נְעִילָה, כְּלוּמַר נִנְעֵלוּ
שְׁעָרֵי הַשָּׁמַיִם בְּעַד הַשָּׁמֶשׁ וְנִסְתַּרְהָ, לְפִי שְׂאִין
מִתְּפִלְלִין אוֹתָהּ, אֲלֵא סְמוּךְ לְשִׁקְיַעַת הַחֲמֹה.

א, י נִמְצְאוּ הַתְּפִלוֹת בְּכָל יוֹם שְׁלוֹשׁ, עֲרֵבִית
וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה; וּבְשַׁבְּתוֹת וּבְמוֹעֲדִים וּבְרֵאשִׁי
חֲדָשִׁים אַרְבַּע, שְׁלוֹשׁ שְׁלֹכַל יוֹם וּתְפִלַּת
הַמוֹסְפִין; וּבְיוֹם הַכַּפּוּרִים חֲמִשׁ, אַרְבַּע אֵלּוּ
וּתְפִלַּת נְעִילָה.

א, יא תְּפִלוֹת אֵלּוּ אֵין פּוֹחַתִּין מִהֶן, אֲבָל
מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן: אִם רָצָה אָדָם שְׂוִתְפִלֵּל כָּל הַיּוֹם
כְּלוּ, הֲרֵשׁוֹת בְּיָדוֹ. וְכָל אוֹתָן הַתְּפִלוֹת שְׂוִוִּסְיָה,
כְּמוֹ מִקְרִיב נְדָבָה. לְפִיכֵן צָרִיךְ שְׂוִיחֲדֵשׁ דְּבַר
בַּתְּפִלָּה בְּכָל בְּרָכָה וּבְרָכָה מִן הָאֲמֻצְעִיּוֹת,
מֵעֵין הַבְּרָכָה, וְאִם חֲדֵשׁ אִפְלוּ בְּבְרָכָה אַחַת,
דִּי כְּדִי לְהוֹדִיעַ שֶׁהִיא נְדָבָה, לֹא חוֹבָה. וְשְׁלוֹשׁ
רֵאשׁוֹנוֹת וְשְׁלוֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת לְעוֹלָם אֵין מוֹסִיפִים
בְּהֶן, וְלֹא פּוֹחַתִּין מִהֶן, וְאֵין מוֹשְׁבִין בְּהֶן דְּבַר.

א, יב אֵין הַצְּבוּר הַתְּפִלְלִין תְּפִלַּת נְדָבָה, לְפִי
שְׂאִין הַצְּבוּר מְבִיאִין קָרְבַן נְדָבָה; וְלֹא יִתְפִלֵּל
אִפְלוּ יָחִיד מוֹסֵף שְׂתִים, אַחַת חוֹבַת הַיּוֹם
וְאַחַת נְדָבָה, לְפִי שְׂאִין מִתְּנַדְּבִין קָרְבַן מוֹסֵף.
וְיֵשׁ מִן הַגְּאוּנִים, מִי שֶׁהוֹרָה שְׂאִסוּר לְהַתְּפִלֵּל
תְּפִלַּת נְדָבָה בְּשַׁבְּתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים, לְפִי שְׂאִין
מִקְרִיבִין בְּהֶן נְדָבָה, אֲלֵא חוֹבַת הַיּוֹם בְּלִבָּר.

הַלְבוֹת תְּפִלָּה פָּרָק ב

ב, א בְּיָמֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, רַבּוּ הַמִּינִים בְּיִשְׂרָאֵל,
וְהָיוּ מְצִירִין לְיִשְׂרָאֵל, וּמִסִּיתִים אוֹתָם לְשׁוּב
מֵאַחֲרֵי ה'. וּכְיִזּוֹן שְׂרָאָה שׁוֹז גְּדוּלָּה מִכָּל צָרְפִי
כְּנִי אָדָם, עָמַד הוּא וּבֵית דִּינּוֹ, וְהִתְקִין בְּרָכָה
אַחַת שְׂתִהִיָּה בָּהּ שְׂאֵלָה מִלְּפָנֵי ה' לְאַבְדֹת אֵת

הַמִּינִים; וְקַבְּע אוֹתָהּ בַּתְּפִלָּה, כְּדִי שְׂתִהִיא
עֲרוּכָה בְּפִי הַכָּל. וְנִמְצְאוּ הַבְּרָכוֹת לְשַׁבְּתוֹת,
תְּשַׁע עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת.

ב, ב בְּכָל תְּפִלָּה מְשִׁלוֹשׁ תְּפִלוֹת אֵלּוּ שְׁבַכְל יוֹם,
מִתְּפִלֵּל אָדָם תְּשַׁע עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת אֵלּוּ עַל
הַסֵּדֶר. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁמְצָא דְעֵתוֹ
מְבִנְתָּ וּלְשׁוֹנוֹ תְּמַחֵר לְקִרוֹת; אֲבָל אִם הִיָּה
טָרוּד וְדַחוּק, אוֹ שְׂקֻצְרָה לְשׁוֹנוֹ מִתְּפִלֵּל שְׁלוֹשׁ
רֵאשׁוֹנוֹת וּבְרָכָה אַחַת מֵעֵין כָּל הָאֲמֻצְעִיּוֹת
וְשְׁלוֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת, וַיֵּצֵא יָדָי חוֹבָתוֹ.

ב, ג וְזוֹ הִיא הַבְּרָכָה שֶׁתִּקְנֵנוּ מֵעֵין כָּל
הָאֲמֻצְעִיּוֹת: הַבִּינְנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ לְדַעַת דְּרָכוֹהָ,
וּמוֹל אֵת לְבַבְנוּ לְיִרְאֵתָהּ, לְסוֹלַח חַיִּיהָ לָנוּ,
לְחַיּוֹת גְּאוּלִּים, רַחֲמֵנוּ מִמְּכָאוֹב, וְדַשְׁנֵנוּ
וְשַׁבְּנֵנוּ בְּנֵאוֹת אֲרָצָה, וּנְפֻצִים מֵאַרְבַּע תְּקִיבִין,
וְחַתוּעִים בְּדַעְתָּהּ יִשְׁפֹּטוּ, וְעַל חַרְשָׁעִים תִּנְיֹף
יָדָהּ, וַיִּשְׁמַחוּ צְדִיקִים בְּבִנְיָן עִירָהּ וּבִתְקוּן
חִיבְלָהּ, וּבְהַצְמַחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדָּהּ וּבְעֲרִיכַת
נֵר לְבֵן יִשְׂי מוֹשִׁיחָה; טָרָם נִקְרָא וְאַתָּה תַּעֲנֶנָּה,
טָרָם נְדַבֵּר וְאַתָּה תִּשְׁמַע, כִּי אַתָּה הוּא עוֹנֶה
בְּכָל עֵת צָרָה, פּוֹדֶה וּמַצִּיל מִכָּל צוּקָה. בְּרוּךְ
אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ הַתְּפִלָּה.

ב, ד בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּיָמֵי חַמְמָה; אֲבָל
בְּיָמֵי חַגְשָׁמִים אֵינוֹ מִתְּפִלֵּל הַבִּינְנוּ, מִפְּנֵי
שְׂצָרִיךְ לוֹמַר שְׂאֵלָה בְּבְרָכַת הַשָּׁנִים. וְכֵן
בְּמוֹצָאֵי שַׁבְּתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים אֵינוֹ מִתְּפִלֵּל
הַבִּינְנוּ, מִפְּנֵי שְׂצָרִיךְ לוֹמַר הַבְּדִלָּה בְּחוּזָן
הַדַּעַת.

ב, ה בְּשַׁבְּתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים, מִתְּפִלֵּל שְׁבַע
בְּרָכוֹת בְּכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה מֵאַרְבַּע תְּפִלוֹת
שְׂאֵלוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁלוֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת, וְשְׁלוֹשׁ
אַחֲרוֹנוֹת, וּבְרָכָה אֲמֻצְעִית מֵעֵין אוֹתוֹ הַיּוֹם.

ב, ו בְּשַׁבְּתוֹת, הוֹתְמִין בְּבְרָכָה אֲמֻצְעִית מִקְרֵשׁ
הַשַּׁבָּת; וּבְרִגְוִלִים, הוֹתְמִים בָּהּ מִקְרֵשׁ יִשְׂרָאֵל
וְחַזְמִנִים. וְאִם הָיָה שַׁבָּת וַיּוֹם טוֹב, הוֹתְמִין בָּהּ

מִקֵּדֶשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמָנִים.

בְּזוֹ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, חוֹתֵמִין בָּהּ מִלֶּקֶד עַל כָּל
הָאָרֶץ, מִקֵּדֶשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזְּכָרוֹן; וְאִם הָיָה
שַׁבָּת, חוֹתֵם בָּהּ מִקֵּדֶשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם
הַזְּכָרוֹן.

בַּח בְּמַה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּתַפְלַת עֲרֵבִית
וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה; אֲבָל תַּפְלַת הַמוֹסָפִין שְׁלֹרֵאשׁ
הַשָּׁנָה, מִתְּפִלָּל תִּשְׁעַ בְּרִכּוֹת שְׁלֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת
וְשְׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת שְׁלֵכַל יוֹם, וְשְׁלֹשׁ אֲמֻצְעִיּוֹת.
רֵאשׁוֹנָה מִן הָאֲמֻצְעִיּוֹת עֲנִינָה מַלְכִּיּוֹת, שְׁנִינָה
זְכָרוֹנוֹת, שְׁלִישִׁית שׁוֹפְרוֹת; וְחוֹתֵם בְּכָל אַחַת
מֵהֶן מֵעֲנִינָה.

בִּט בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, מִתְּפִלָּל בְּכָל תַּפְלָה מִחֲמֹשׁ
תַּפְלוֹת, שֶׁבַע בְּרִכּוֹת שְׁלֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת וְשְׁלֹשׁ
אַחֲרוֹנוֹת, וְאֲמֻצְעִיּוֹת מֵעֵין הַיּוֹם, וְחוֹתֵם בָּהּ
מִלֶּקֶד עַל כָּל הָאָרֶץ, מִקֵּדֶשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם
הַכַּפּוּרִים; וְאִם חָל לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת, חוֹתֵם בְּכָל
תַּפְלָה וְתַפְלָה מֵהֶן, מִלֶּקֶד עַל כָּל הָאָרֶץ, מִקֵּדֶשׁ
הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכַּפּוּרִים.

בִּי בְּמַה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּיוֹם צוֹם שְׁלֵכַל שָׁנָה
וְשָׁנָה; אֲבָל בְּיוֹם צוֹם שְׁלֹשְׁנַת הַיּוֹבֵל, מִתְּפִלָּל
תַּפְלַת הַמוֹסָפִין תִּשְׁעַ בְּרִכּוֹת, כְּמוֹ שְׁמֵתִפְלִל
בְּמוֹסַף רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְהֵן אוֹתָן הַבְּרִכּוֹת עֲצֻמִּין,
כִּי אֵלּוּ פְּחוֹת וְלֹא יִתְּר. וְאִין מִתְּפִלָּלִין אוֹתֵם, אֲלֹא
בְּזָמַן שְׁחִיבֵל נֹחֵג.

בִּיא בְּכָל תַּפְלָה מִן הַתַּפְלוֹת, פּוֹתֵחַ קִדְּם
לְבָרְכָה רֵאשׁוֹנָה וְאוֹמֵר "אֲדָנִי, שְׁפָתַי תִּפְתָּח;
וּפִי, יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ". וְכִשְׁחֹוֹ חוֹתֵם בְּסוֹף
הַתַּפְלָה, אוֹמֵר "יְהִי לְרִצּוֹן אֲמִרֵי כִּי..."; וְאַחַר
כֵּן צוֹעֵד לְאַחֲרָיו.

בִּיב בְּרֵאשׁי חֲדָשִׁים וּבְחֵלוֹ שְׁלִמּוֹעֵד מִתְּפִלָּל
עֲרֵבִית וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה בְּרִכּוֹת,
כִּשְׁאֵר הַיָּמִים; וְאוֹמֵר בְּעִבּוּדָה אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֶה וְיִבּוֹא... בְּמוֹסַף בְּחֵלוֹ שְׁלִמּוֹעֵד,
מִתְּפִלָּל תַּפְלַת מוֹסָף כְּמוֹ שְׁמֵתִפְלִל בְּיוֹם טוֹב;

וּבְרֵאשׁי חֲדָשִׁים, מִתְּפִלָּל שֶׁבַע בְּרִכּוֹת, שְׁלֹשׁ
רֵאשׁוֹנוֹת וְשְׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת, וְאֲמֻצְעִיּוֹת מֵעֵין
קִרְבַּן רֵאשׁ חֲדָשׁ, וְחוֹתֵם בָּהּ מִקֵּדֶשׁ יִשְׂרָאֵל
וְרֵאשׁי חֲדָשִׁים.

בִּיג שַׁבָּת שְׁחָלָה לְהִיּוֹת בְּחֵלוֹ שְׁלִמּוֹעֵד, וְכֵן
רֵאשׁ חֲדָשׁ שְׁחָל לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת מִתְּפִלָּל עֲרֵבִית
וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה שֶׁבַע בְּרִכּוֹת כִּשְׁאֵר הַשַּׁבָּתוֹת,
וְאוֹמֵר יַעֲלֶה וְיִבּוֹא בְּעִבּוּדָה. בְּמוֹסַף מִתְּחִיל
בְּבָרְכָה אֲמֻצְעִיּוֹת בְּעֵנִין שַׁבָּת, וּמִשְׁלֹם בְּעֵנִין
שַׁבָּת, וְאוֹמֵר קִדְּשַׁת הַיּוֹם בְּאֲמֻצְעַת הַבְּרִכָּה,
וְחוֹתֵם בָּהּ בְּרֵאשׁי חֲדָשִׁים, מִקֵּדֶשׁ הַשַּׁבָּת
וְיִשְׂרָאֵל וְרֵאשׁי חֲדָשִׁים; וּבְחֵלוֹ שְׁלִמּוֹעֵד, חוֹתֵם
בָּהּ כְּמוֹ שְׁחֹוֹתֵם בְּיוֹם טוֹב שְׁחָל לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת.
וְיוֹם טוֹב שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּאַחַד בַּשַּׁבָּת, מִתְּפִלָּל
בְּרִכָּה רְבִיעִיּוֹת בְּלִילָה כִּכָּה:

בִּיד וְתוֹדִיעֵנוּ מִשְׁפָּטֵי צִדְקָה, וְתִלְמַדְנוּ לַעֲשׂוֹת
חֲקֵי רִצּוֹנְךָ, וְתִתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ קִדְּשַׁת שַׁבָּת
וּכְבוֹד יוֹם טוֹב וְחֲגִיגַת חֲרָגֵל, וּבֵין קִדְּשַׁת
שַׁבָּת לְקִדְּשַׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּתָה, וְאֵת יוֹם
הַשְּׁבִיעִי הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ מִשְׁשֵׁשׁת יָמִים קִדְּשַׁת;
וְתִתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ, מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה...
וּבְמוֹצָאי שַׁבָּת וּבְמוֹצָאי יוֹם טוֹב שְׁלֵכַל הַשָּׁנָה
מִבְּדִיל בְּאַתָּה חוֹנֵן, אַף עַל פִּי שְׁחֹוֹ מִבְּדִיל עַל
כַּפּוֹם.

בִּטוּ בְּחֲנֻכָּה וּפּוּרִים, מוֹסִיפִין בְּהוֹדָיָה עַל
הַנְּסִים...; שַׁבָּת שְׁחָלָה לְהִיּוֹת בְּחֲנֻכָּה וּפּוּרִים,
מִזְכִּיר עַל הַנְּסִים בְּמוֹסַף, כְּמוֹ שְׁמִזְכִּיר בְּשְׁאֵר
תַּפְלוֹת.

בִּטז בְּיָמֵי הַתַּעֲנִיּוֹת, אֲכָלוּ יָחִיד שְׁחֵתְעָנָה
מוֹסִיף בְּשׁוֹמֵעַ תַּפְלָה, עֲנִינוּ אֲבִינוּ... וְשָׁלַח
צְבוּר אוֹמְרָה בְּרִכָּה בְּכִנֵּי עֲצֻמָּה, בֵּין גּוֹאֵל
לְרוֹפֵא; וְחוֹתֵם בָּהּ הַעֲוָנָה בְּעַת צָרָה, וְנִמְצָא
מִתְּפִלָּל עֲשָׂרִים בְּרִכּוֹת. בְּתִשְׁעָה בָּאֵב מוֹסִיפִין
בְּבוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם, רַחֵם ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל
יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךְ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירָה, הָעִיר הָאֲבֵלָה

הַלְכוֹת תַּפְּלָה פָּרָק ג

ג,א תַּפְּלַת הַשַּׁחַר מִצּוֹתֶיהָ, שְׂיִתְחִיל לְהַתְּפַלֵּל עִם הַנֶּזֶק הַחֲמָה; וְזִמְנָהּ, עַד סוֹף שְׁעָה רְבִיעִית שֶׁהוּא שְׁלִישׁ הַיּוֹם. וְאִם עָבַר אוֹ טָעָה וְהַתְּפַלֵּל אַחַר אַרְבַּע שָׁעוֹת עַד חֲצוֹת הַיּוֹם יֵצֵא יְדֵי חוֹבַת תַּפְּלָה, אֲבָל לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבַת תַּפְּלָה בְּזִמְנָהּ: שְׁבָשָׁם שְׁמִצּוֹת תַּפְּלָה מִן הַתּוֹרָה, כִּי מִצְוָה מִדְּבָרֵיהֶם לְהַתְּפַלֵּל אוֹתָהּ בְּזִמְנָהּ שֶׁתִּקְנֶנוּ לָהּ חֻכְמִים וְנִבְיָאִים.

ג,ב כָּבֵד אֶמְרָנוּ שֶׁתַּפְּלַת מִנְחָה, כַּנֶּגֶד זְמַן תְּמִיד שֶׁלְּבֵין הָעֶרְבִים תִּקְנֶנוּ זְמַנָּהּ. וְלִפִּי שֶׁהִיָּה הַתְּמִיד קָרֵב בְּכָל יוֹם, בְּתַשְׁע וּמְחַצֵּה תִּקְנֶנוּ זְמַנָּהּ מִתַּשְׁע שָׁעוֹת וּמְחַצֵּה, וְהִיא הַנִּקְרָאת מִנְחָה קְטַנָּה. וְלִפִּי שֶׁבְּעֶרֶב הַפֶּסַח שָׁחַל לְהִיָּוֵת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, הָיָה שׁוֹחֲטִין אֶת הַתְּמִיד בְּשֵׁשׁ וּמְחַצֵּה אֶמְרוּ שֶׁהַמִּתְּפַלֵּל מֵאַחַר שֵׁשׁ וּמְחַצֵּה, יֵצֵא; וּמִשְׁחֲגִיעַ זְמַן זֶה הִגִּיעַ זְמַן חַיּוּבָהּ, וְזוֹ הִיא הַנִּקְרָאת מִנְחָה גְדוֹלָה.

ג,ג נִחְגַּו אֲנָשִׁים חֲרִיבָה לְהַתְּפַלֵּל גְּדוֹלָה וְקַטַּנָּה, וְהֵאֱחָת רְשׁוֹת. וְהוֹרֵוּ מִקְצַת גְּאוּנִים שְׂאִין רְאוּי לְהַתְּפַלֵּל רְשׁוֹת, אֲלֵא הַגְּדוֹלָה; וְכֵן הָרִין נוֹתָן, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כַּנֶּגֶד דָּבָר שְׂאִינוּ תְּדִיר בְּכָל יוֹם. וְאִם הַתְּפַלֵּל הַגְּדוֹלָה חוֹבָה, לֹא יִתְּפַלֵּל הַקְּטַנָּה אֲלֵא רְשׁוֹת.

ג,ד הֵא לְמִדַּת שְׁזִמְן מִנְחָה גְּדוֹלָה, מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּמְחַצֵּה עַד תַּשְׁע וּמְחַצֵּה. וְזְמַן מִנְחָה קְטַנָּה, מִתַּשְׁע וּמְחַצֵּה עַד שִׁשָּׁאֵר מִן הַיּוֹם שְׁעָה וְרִבִּיעַ; וְיֵשׁ לוֹ לְהַתְּפַלֵּל אוֹתָהּ, עַד שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה.

ג,ה תַּפְּלַת הַמוֹסְפִין זְמַנָּהּ אַחַר תַּפְּלַת הַשַּׁחַר, עַד שֶׁבַע שָׁעוֹת בַּיּוֹם; וְהַמִּתְּפַלֵּל אַחַר שֶׁבַע שָׁעוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁשֵּׁשׁ יֵצֵא יְדֵי חוֹבַתוֹ, מִפְּנֵי שְׁזִמְנָהּ כָּל הַיּוֹם.

ג,ו תַּפְּלַת הָעֶרֶב אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה חוֹבָה הַמִּתְּפַלֵּל אוֹתָהּ, יֵשׁ לוֹ לְהַתְּפַלֵּל מִתְּחִלַּת חֲלִילָה

בִּיז כָּל יְמֹת הַגְּשָׁמִים, אוֹמֵר בְּבִרְכָה שְׁנִיָּה מוֹרִיד הַגְּשָׁם; וּבִימֹת הַחֲמָה, מוֹרִיד הַטָּל. מֵאִימָתִי אוֹמֵר מוֹרִיד הַגְּשָׁם מִתַּפְּלַת הַמוֹסְפִין שְׁלִישׁ טוֹב הָאֲחֵרוֹן שְׁלַחָה, עַד תַּפְּלַת שַׁחֲרִית שְׁלִישׁ טוֹב הָרֵאשׁוֹן שְׁלַפְסָה; וּמִתַּפְּלַת הַמוֹסְפִין שְׁלִישׁ טוֹב הָרֵאשׁוֹן שְׁלַפְסָה, אוֹמֵר מוֹרִיד הַטָּל.

ב,יח מוֹשְׁבֵעָה יָמִים בְּמִרְחֲשׁוֹן, שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים בְּבִרְכַת הַשָּׁנִים, כָּל זְמַן שֶׁמִּזְכִּיר הַגְּשָׁם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֲבָל בְּשֶׁנֶּעַר וּבְסוּרִיָּה וּבְמִצְרַיִם וּבְמִקְוֹמוֹת הַסְּמוּכוֹת לְאֵלֵינוּ וְהַדּוּמִין לָהֶן, שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים בַּיּוֹם שֵׁשִׁים אַחַר תְּקוּפַת תַּשְׁרִי.

ב,יט מִקְוֹמוֹת שֶׁהֵן צְרִיכִים לְגְשָׁמִים בִּימֹת הַחֲמָה, כַּנּוֹן אֵינִי הַיּוֹם הָרְחוּקִים שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים בְּעֵת שֶׁהֵן עוֹשִׂין יוֹם טוֹב שְׁנֵי יָמִים אוֹמֵר מוֹרִיד הַגְּשָׁם בְּתַפְּלַת מוֹסֵף שְׁלִישׁ רֵאשׁוֹן שְׁלַשְׁמִינִי עֶצְרַת, וּמִתְּפַלֵּל וְחוֹלֵף כָּל יְמֹת הַגְּשָׁמִים.

ב,כ כָּל הַשָּׁנָה פְּלָה חוֹתֵם בְּבִרְכָה שְׁלִישִׁית, הֵאֵל הַקְּדוֹשׁ; וּבְבִרְכַת אַחַת עֲשָׂרָה, מְלֻךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּבִשְׁפָט. וּבְעֲשָׂרַת הַיָּמִים שֶׁמֵּרֵאשׁ הַשָּׁנָה עַד מוֹצְאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים חוֹתֵם בְּשְׁלִישִׁית, הַמְּלֻךְ הַקְּדוֹשׁ; וּבְאַחַת עֲשָׂרָה, הַמְּלֻךְ הַמְּשֻׁפָּט.

ב,כא יֵשׁ מִקְוֹמוֹת שֶׁנִּחְגַּו בְּעֲשָׂרַת יָמִים אֵלֵינוּ לְהוֹסִיף בְּבִרְכָה רֵאשׁוֹנָה, זְכָרְנוּ לְחַיִּים...; וּבְשְׁנִיָּה, מִי כַּמוֹד אֵב הָרַחֲמָנוּ...; וּמוֹסִיפִין בְּבִרְכַת שְׁמוֹנָה עֲשָׂרָה, זְכָר רַחֲמֵינוּ...; וּמוֹסִיפִין בְּבִרְכָה אַחֲרוֹנָה, וּבְסִפּוֹר חַיִּים...; וְכֵן יֵשׁ מִקְוֹמוֹת שֶׁנִּחְגַּו לְהוֹסִיף בְּעֲשָׂרַת יָמִים אֵלֵינוּ בְּבִרְכָה שְׁלִישִׁית, וּבְכֵן...; וּבְכֵן...; אֲבָל בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכַּפּוּרִים, מִנְחָה פְּשׁוּטָה הוּא לְהוֹסִיף בְּשְׁלִישִׁית, וּבְכֵן...; וּבְכֵן...

הַלְבוֹת תְּפִלָּה פֶּרֶק ד'

ד, א הַמְשִׁיחַ דְּבָרִים מְעַכְבִּין אֶת הַתְּפִלָּה, אִם עַל פִּי שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה טַהֲרַת הַיָּדַיִם, וְכַפּוּי הַעֲרֹוֹת, וְטַהֲרַת מְקוֹם הַתְּפִלָּה, וְדְבָרִים הַחוּצוֹת אֹתוֹ, וְכוּנַת הַלֵּב.

ד, ב טַהֲרַת הַיָּדַיִם פּוֹצֵד: רוּחַן יָדָיו בְּמִים עַד הַפֶּרֶק, וְאַחַר כֵּן יִתְפַּלֵּל. הֵיחָ מְחַלְלָה בְּדַרְדָּר וְהִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִלָּה, וְלֹא הָיָה לוֹ מִים אִם הָיָה בֵּינוֹ וּבֵין הַמִּים אַרְבָּעָה מִיָּלִין, שֶׁחַן שְׂמוֹנַת אֲלָפִים אֲמָה הוֹלֵךְ עַד מְקוֹם הַמִּים וְרוּחַן, וְאַחַר כֵּן מִתְפַּלֵּל; הָיָה בֵּינוֹ וּבֵין הַמִּים יֵתֵר מִכָּאן מְקַנֵּחַ יָדָיו בְּעֲרֹוֹר אוֹ בְּעֶפֶר אוֹ בְּקוֹרָה, וּמִתְפַּלֵּל.

ד, ג בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, לְפָנָיו; אֲבָל אִם הָיָה מְקוֹם הַמִּים לְאַחֲרָיו, אֵין מְחַיְבִין אֹתוֹ לְחֹזֵר לְאַחֲרָיו אֲלֵא עַד מִיל. אֲבָל אִם עָבַר מִן הַמִּים יֵתֵר מִמִּיל, אֵינוֹ חַיֵּב לְחֹזֵר, אֲלֵא מְקַנֵּחַ יָדָיו וּמִתְפַּלֵּל. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, שְׂאֵינוֹ מְטַהֵר לְתְּפִלָּה אֲלֵא יָדָיו בְּלִבָּד בְּשֶׁאֵר תְּפִלוֹת, חוּץ מִתְּפִלַּת שַׁחֲרִית; אֲבָל בְּשַׁחֲרִית רוּחַן פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, וְאַחַר כֵּן יִתְפַּלֵּל. וְאִם הָיָה רְחוֹק מִן הַמִּים מְקַנֵּחַ יָדָיו בְּלִבָּד, וּמִתְפַּלֵּל.

ד, ד כָּל הַטְּמֵאִים רוּחְצִין יָדֵיהֶן בְּלִבָּד בְּטַהוֹרִין, וּמִתְפַּלְלִין: אִם עַל פִּי שֶׁאֲפָשֵׁר לָהֶן לְטַבֵּל וְלַעֲלוֹת מִטְּמֵאָתָן, אֵין הַטְּבִילָה מְעַכְבֶּת. וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹ שְׁעֵזְרָא תַקַּן שֶׁלֹּא יִקְרָא בְּעַל קָרִי בְּלִבָּד דְּבָרֵי תוֹרָה, עַד שְׂיִטְבֵּל. וּבֵית דִּין שְׁעֵמְדוּ אַחֲרֵי כֵן, הִתְקִינוּ אִם לְתְּפִלָּה, שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל בְּעַל קָרִי בְּלִבָּד, עַד שְׂיִטְבֵּל. וְלֹא מִפְּנֵי טְמֵאָה וְטַהֲרָה נִגְעוּ בָּהּ, אֲלֵא כִּי שֶׁלֹּא יִהְיוּ תַלְמוּדֵי חֲכָמִים מְצוּיִין אֲצֵל נְשׂוֹתֵיהֶן כְּתַרְנַגּוּלִין; וּמִפְּנֵי זֶה תַקַּנוּ טְבִילָה לְבַעַל קָרִי לְבָדוֹ, וְהוֹצִיאוּהוּ מִכְּלָל הַטְּמֵאִים.

ד, ה לְפִיפֶה חָיו אֲוִמְרִין בְּזְמַן תַקְנָה זֶה, שֶׁאֲפִלוּ זָב שֶׁרָאָה קָרִי וְנָדָה שֶׁפְּלִטָה שֶׁכָּבַת זָרַע וְחִמְשֵׁמֶשֶׁת שֶׁרָאָת נְדָה, צְרִיכִין טְבִילָה לְקָרִית

עַד שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשַּׁחַר. תְּפִלַּת נְעִילָה כִּי שֶׁיִּשְׁלִים אֹתָהּ, סְמוּךְ לְשִׁקִיעַת הַחֲמָה.

ג, ו הַמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קִדְּם זְמַנָּה לֹא יֵצֵא יָדָיו חוּבְתוֹ, וְחֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל אֹתָהּ בְּזְמַנָּה. וְאִם הַתְּפִלָּה תְּפִלַּת שַׁחֲרִית בְּשַׁעַת הַדְּחָק, אַחַר שְׁעֵלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר יֵצֵא. וְיֵשׁ לוֹ לְהַתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עֲרֵבִית שְׁלִילִי שַׁבָּת, בְּעָרֵב שַׁבָּת קִדְּם שֶׁתְּשַׁקֵּעַ הַשָּׁמֶשׁ; וְכֵן מִתְפַּלֵּל עֲרֵבִית שְׁלִמוֹצָאֵי שַׁבָּת, בְּשַׁבָּת: לְפִי שֶׁתְּפִלַּת עֲרֵבִית רְשׁוּת, אֵין מְדַקְדָּקִין בְּזְמַנָּה. וּבְלִבָּד שֶׁיִּקְרָא קָרִית שְׁמַע בְּעוֹנָתָהּ, אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים.

ג, ח כָּל מִי שֶׁעָבַר עָלָיו זְמַן תְּפִלָּה, וְלֹא הַתְּפַלֵּל בְּמִזִּיד אֵין לוֹ תַקְנָה, וְאֵינוֹ מוֹשְׁלָב; בְּשׂוֹגָה, אוֹ שֶׁחָיָה אָנוּס אוֹ טָרִיד מִשְׁלֵם אֹתָהּ תְּפִלָּה, בְּזְמַן תְּפִלָּה הַסְּמוּכָה לָּהּ, וּמְקַדְּמִים תְּפִלָּה אַחֲרוֹנָה, וְאַחֲרֶיהָ מִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּשִׁלוּמִין.

ג, ט פּוֹצֵד: טָעָה וְלֹא הַתְּפַלֵּל שַׁחֲרִית עַד שֶׁעָבַר חֲצֵי הַיּוֹם, יִתְפַּלֵּל מִנְחָה שְׁתֵּים הָרֵאשׁוֹנָה תְּפִלַּת מִנְחָה, וְחֲשֻׁנִּיהַ תְּשִׁלוּמֵי שַׁחֲרִית. טָעָה וְלֹא הַתְּפַלֵּל מִנְחָה עַד שֶׁשַׁקְּעָה הַשָּׁמֶשׁ, מִתְפַּלֵּל עֲרֵבִית שְׁתֵּים הָרֵאשׁוֹנָה עֲרֵבִית, וְשְׁנִיָּה תְּשִׁלוּמֵי מִנְחָה. טָעָה וְלֹא הַתְּפַלֵּל עֲרֵבִית עַד שְׁעֵלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר, מִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית שְׁתֵּים רֵאשׁוֹנָה שַׁחֲרִית, וְשְׁנִיָּה תְּשִׁלוּמֵי עֲרֵבִית.

ג, י טָעָה וְלֹא הַתְּפַלֵּל לֹא תְּפִלָּה זֶה, וְלֹא תְּפִלָּה הַסְּמוּכָה לָּהּ אֵינוֹ מוֹשְׁלָם אֲלֵא הָאַחֲרוֹנָה בְּלִבָּד. פּוֹצֵד: טָעָה וְלֹא הַתְּפַלֵּל לֹא שַׁחֲרִית וְלֹא מִנְחָה, מִתְפַּלֵּל עֲרֵבִית שְׁתֵּים רֵאשׁוֹנָה תְּפִלַּת עֲרֵבִית, וְהָאַחֲרוֹנָה תְּשִׁלוּמֵי מִנְחָה; אֲבָל שַׁחֲרִית אֵין לָּהּ תְּשִׁלוּמִין, שֶׁכֵּבֵר עָבַר יוֹמָה. וְכֵן בְּשֶׁאֵר תְּפִלוֹת.

ג, יא חָיו לְפָנָיו שְׁתֵּי תְּפִלוֹת, שְׁלִמוֹנָה וְשְׁלִמוֹסְפִין מִתְפַּלֵּל שְׁלִמוֹנָה, וְאַחַר כֵּן שְׁלִמוֹסְפִין. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה שְׂאֵין עוֹשִׂין כֵּן בְּצַבּוֹר, כִּי שֶׁלֹּא יִטְעוּ.

שמע וכן לתפלה מפני הקרי, אף על פי שהן טמאין. וכן הדין נותן, שאין טבילה זו מפני הטהרה, אלא מפני הגזרה, שלא יהיו מצויין אצל נשותיהן תמיד. וכבר פטלה גם תקנה זו שלתפלה, לפי שלא פשטה בכל ישראל, ולא היה בוח בצבור לעמוד בה.

ד,ו מנהג פשוט בספרד ובשנער, שאין בעל קרי מתפלל עד שהוא רוחץ כל בשרו במים, משום "הפוך לקראת אלהיך ישראל". במה דברים אמורים, בבריא או חולה שפעל; אבל חולה שראה קרי לאנסו פטור מן הרחיצה, ואין בזה מנהג. וכן זה שראה קרי ונדה שפלטתה שכבת זרע, אין בהן מנהג, אלא מקנהין עצמן ורוחצין ידיהן, ומתפללין.

ד,ז פסוי הערוה ביצה: אף על פי שכסה ערותו בדרך שמכסה לקרית שמע, לא יתפלל, עד שיכסה את לבו; ואם לא כסה לבו, או שנאנס ואין לו במה יכסה, הואיל וכסה ערותו והתפלל, יצא; ולכתחלה, לא יעשה.

ד,ח טהרת מקום התפלה ביצה: לא יתפלל במקום הטנפת, ולא במרחץ, ולא בבית הכסא, ולא באשפה, ולא במקום שאינו בחזקת טהרה עד שיבדקנו. כללו שלדבר כל מקום שאין קורין בו קרית שמע, אין מתפללין בו. ובשם שמרחיקין מצואה ומי רגלים וריח רע ומן חמת ומראית הערוה, לקרית שמע כף מרחיקין, לתפלה.

ד,ט התפלל ומצא צואה במקומו הואיל ונטא מפני שלא בדק עד שלא התפלל, חוזר ומתפלל במקום טהור. היה עומד בתפלה, וראה צואה פגגהו אם יכול להלך לפניו כפי שיזרקנה לאחריו ארבע אמות, יחלף; ואם לאו, יסלקנה לצדדין; ואם אינו יכול, יפסיק. גדולי החכמים לא היו מתפללין בבית שיש בו שכר, ולא בבית שיש בו מרים בעת עפושו, מפני שריחו

רע, אף על פי שהמקום טהור.

ד,י דברים החופזין אותו ביצה: שאם היה צריך לנקביו, לא יתפלל. וכל הצריך לנקביו והתפלל תפלתו תועבה, וחוזר ומתפלל אחר שיעשה צרכיו. ואם יכול להעמיד עצמו כדי פרסה, תפלתו תפלה; ואף על פי כן, לכתחלה לא יתפלל, עד שיבדק עצמו יפה יפה, ויפקד נקביו ויסיר פיהו וניעו וכל דבר הטורדו ואחר כך יתפלל.

ד,יא מי שגחק ופחק ונתעטש בתפלתו אם לרצונו, חרי זה מוגנה; ואם בדק גופו קדם שיתפלל ובאו לאנסו, אין בפקד כלום. נודמן לו רק בתפלתו, מבליעו בטליתו או בכדו; ואם היה מצטער מכה, זרקו פידו לאחוריו, כדי שלא יצטער בתפלה, ונמצא טרוד. יצא ממנו ריח מלמטה כשהוא עומד בתפלה שלא לדעתו שותק עד שתכלה הרוח, וחוזר לתפלתו.

ד,יב בקש להוציא ריח מלמטה, ונצטער הרבה ואינו יכול להעמיד עצמו מחלף לאחריו ארבע אמות, וממתין עד שתכלה הרוח; ואומר רבון העולמים, יצרתנו נקבים נקבים וחללים חללים גלוי וידוע לפניך, הרפתנו וכלמתנו, הרפה וכלמה בחיינו, תולעה ורמה במותנו; וחוזר למקומו, ומתפלל.

ד,יג היה עומד בתפלה, ונטפו מי רגליו על ברביו ממתין עד שיכלה המים, וחוזר למקום שפסק; ואם שחה כדי לגמור את כל התפלה, חוזר לראש.

ד,יד וכן המשתין מים שוהה כדי הלוח ארבע אמות, ואחר כך מתפלל; ומי שהתפלל, שוהה כדי הלוח ארבע אמות, ואחר כך משתין, כדי שיפסק דברי תפלה מפיו.

ד,טו פונת הלב ביצה: כל תפלה שאינה בכונה, אינה תפלה; ואם התפלל בלא כונה, חוזר ומתפלל בכונה. מצא דעתו משפשת

וְלִבּוֹ טָרוּד אָסוּר לוֹ לְהִתְפַּלֵּל, עַד שֶׁתִּישָׁב דַּעְתּוֹ. לְפִיכֵן הֵבֵא מִן הַדָּרֶה, וְהוּא עֵינָהּ אוֹ מִצַּר אָסוּר לוֹ לְהִתְפַּלֵּל, עַד שֶׁתִּישָׁב דַּעְתּוֹ: אָמְרוּ חֲכָמִים, שְׁלוּשָׁה יָמִים, עַד שֶׁיִּנָּח וְתִתְקַרַר דַּעְתּוֹ, וְאַחַר כֵּן יִתְפַּלֵּל.

ד, טז פִּי צַד הִיא הַכּוֹנֵה שׁוֹפֵט לִבּוֹ מִכָּל הַמַּחְשְׁבוֹת, וְיִרְאֶה עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא עוֹמֵד לְפָנָי הַשְּׂכִינָה; לְפִיכֵן צָרִיךְ לֵישֵׁב מְעַט קִדְּם הַתְּפִלָּה, כְּדֵי לְכוּן אֶת לִבּוֹ, וְאַחַר כֵּן יִתְפַּלֵּל, בְּנִחַת וּבְתַחֲנוּנִים. וְלֹא יַעֲשֶׂה תְּפִלָּתוֹ כְּמִי שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא מִשְׁאוּי, מִשְׁלִיכוֹ וְהוֹלִיךְ לוֹ; לְפִיכֵן צָרִיךְ לֵישֵׁב מְעַט אַחַר הַתְּפִלָּה, וְאַחַר כֵּן יִפְטֹר. חֲסִידִים הֲרֵא שׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹחִין שְׁעָה קִדְּם הַתְּפִלָּה, וְשְׁעָה אַחַר הַתְּפִלָּה, וּמֵאַרְבָּעִין בְּתְּפִלָּה שְׁעָה.

ד, יז שְׂבוֹר אֵל יִתְפַּלֵּל, מִפְּנֵי שְׂאִין לוֹ כּוֹנֵה; וְאִם הַתְּפִלָּל, תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה לְפִיכֵן חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל, כְּשִׁיתְּרוֹנֵן מִשְׁכָּרוֹתָיו. שְׂתוּי, אֵל יִתְפַּלֵּל; וְאִם הַתְּפִלָּל, תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה. אֵיזָה הוּא שְׂבוֹר, וְאֵיזָה הוּא שְׂתוּי שְׂבוֹר, זֶה שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר בְּפָנָי הַמְּלָךְ; וְשְׂתוּי, שְׁיָכוֹל לְדַבֵּר בְּפָנָי הַמְּלָךְ וְאִינוֹ מִשְׁתַּבֵּשׁ. אִם עַל פִּי כֵן, הוֹאִיל וְשִׂתָּה רְבִיעִית יִין לֹא יִתְפַּלֵּל, עַד שֶׁיִּסּוֹר יִינוֹ מִעָלָיו.

ד, יח וְכֵן אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל לֹא מִתּוֹךְ שְׂחֻקָּה, וְלֹא מִתּוֹךְ קְלוֹת רֹאשׁ, וְלֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה, וְלֹא מִתּוֹךְ מְרִיבָה, וְלֹא מִתּוֹךְ כַּעַס אֲלֵא מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תוֹרָה. וְלֹא מִתּוֹךְ דִּין הַלֵּכָה, אִם עַל פִּי שְׂחֻן דְּבָרֵי תוֹרָה, כְּדֵי שְׂלֵא יֵהֵא לִבּוֹ טָרוּד בְּהַלֵּכָה אֲלֵא מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תוֹרָה שְׂאִין בְּהֵן עֵיוֹן, כְּגוֹן הַלְּבוֹת פְּסוּקוֹת.

ד, יט תְּפִלּוֹת שְׁלִפְרָקִים כְּגוֹן תְּפִלַּת מוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְתְּפִלַּת הַמוֹעֲדוֹת צָרִיךְ לְהַסְדִּיר תְּפִלָּתוֹ וְאַחַר כֵּן עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, כְּדֵי שְׂלֵא יִבְשֵׁל בָּהּ.

ד, כ הָיָה מְחַלֵּךְ בְּמִקּוֹם סְפִינָה בְּמִקּוֹם גְּרוּדֵי חֵיהַ וְלִסְטִים, וְהִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִלָּה מִתְּפִלָּל בְּרַבָּה אַחַת,

וְזוֹ הִיא: צָרִפֵי עֲמֻדָּה יִשְׂרָאֵל מְרַבִּין, וְדַעְתָּן קְצָרָה; יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שְׂתִתֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּדֵי פְּרִנְסָתוֹ, וְלְכָל גּוֹיָה וְגוֹיָה דֵי מַחְסוּרָה, וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

ד, כא וּמִתְפַּלֵּל אֹתָהּ, כְּשֶׁהוּא מְחַלֵּךְ; וְאִם יָכוֹל לַעֲמֹד, עוֹמֵד. וְכְשֶׁהוּא מִגִּיעַ לִישׁוּב, וְתִתְקַרַר דַּעְתּוֹ חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה כְּתֻקְנָה, תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה בְּרַבּוֹת.

הַלְּבוֹת תְּפִלָּה פִּרְקָה ה'

ה, א שְׂמוֹנֵה דְּבָרִים, צָרִיךְ הַמִּתְפַּלֵּל לְהוֹזֵר בְּהֵן וְלַעֲשׂוֹתָן; וְאִם הָיָה דְּחֻקָּה, אוֹ נְאָנָם, אוֹ שְׁעָבֵר וְלֹא עֲשָׂה אוֹתָן אֵינֵן מְעַכְבִּין. וְאִלּוּ הֵן עֲמִידָה, וְנִבְחַ הַמְּקַדֵּשׁ, וְתִקּוֹן הַגּוֹף, וְתִקּוֹן הַמַּלְבוּשׁ, וְתִקּוֹן הַמְּקוֹם, וְהַשְׂוִית הַקּוֹל, וְהַכְּרִיעָה, וְהַחֲשִׁתְּחֻיָּה.

ה, ב עֲמִידָה פִּי צַד: אֵין מִתְפַּלֵּלִין אֲלֵא מִעוֹמֵד. הָיָה יוֹשֵׁב בְּסִפִּינָה אוֹ בְּעִנְלָה אִם יָכוֹל לַעֲמֹד, יַעֲמֹד; וְאִם לֹא, יֵשֵׁב בְּמִקּוֹמוֹ וְיִתְפַּלֵּל. חוֹלָה מִתְפַּלֵּל, אֲפִלּוּ שׁוֹכֵב עַל צִדּוֹ וְהוּא, שְׁיָכוֹל לְכוּן אֶת דַּעְתּוֹ. וְכֵן הַצִּמָּא וְהָרַעֵב, חֲרִי הֵן בְּכָלֵל חוֹלִים אִם יֵשׁ בּוֹ יָכוֹל לְכוּן אֶת דַּעְתּוֹ, וְיִתְפַּלֵּל; וְאִם לֹא, אֵל יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיֵּאָכֵל וְיִשְׁתָּה. הָיָה רוֹכֵב עַל הַבְּהֵמָה אִם עַל פִּי שְׂיִשׁ לוֹ מִי שְׂיֵאָחֵז בְּהַמְּתוֹ, לֹא יֵרֵד, אֲלֵא יֵשֵׁב בְּמִקּוֹמוֹ וּמִתְפַּלֵּל, כְּדֵי שְׂתִּהְיֶה דַּעְתּוֹ מִיִּשְׁבֵּת עָלָיו.

ה, ג נִבְחַ הַמְּקַדֵּשׁ פִּי צַד: הָיָה עוֹמֵד בְּחוּצָה לְאַרְצָה, מְחֻזֵּר פְּנָיו נִבְחַ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִתְפַּלֵּל; הָיָה עוֹמֵד בְּאַרְצָה, מְכוּן פְּנָיו כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם; הָיָה עוֹמֵד בִּירוּשָׁלַיִם, מְכוּן פְּנָיו כְּנֶגֶד הַמְּקַדֵּשׁ; הָיָה עוֹמֵד בְּמִקְדָּשׁ, מְכוּן פְּנָיו כְּנֶגֶד בַּיִת קִדְּשׁ הַקְּדוּשִׁים. סוּמָה, וְכִי שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְכוּן אֶת הָרוּחוֹת, וְהַמְּחַלֵּךְ בְּסִפִּינָה יָכוֹן אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד הַשְּׂכִינָה, וְיִתְפַּלֵּל.

ה, ד תִּקּוֹן הַגּוֹף פִּי צַד: כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתְּפִלָּה,

צָרִיךְ לְכוּן אֶת רַגְלֵיךָ זֶה בְּצַד זֶה וְנֹתֵן עֵינֶיךָ
לְמִטָּה, כְּאִלּוּ הוּא מְבִיט לְאַרְצֵךְ; וַיְהִי לְבוֹ פָּנָיו
לְמַעְלָה, כְּאִלּוּ הוּא עוֹמֵד בְּשָׁמַיִם; וּמִנִּיחַ יָדָיו
עַל לְבוֹ כְּפֹתֵיךְ, הִימָנִית עַל הַשְּׁמַאֲלִית. וְעוֹמֵד
כְּעֹבֵד לְפָנָי רַבּוֹ, בְּאֵימָה וַיִּרְאֶה וּפְחַד. וְלֹא יִנְיַח
יָדָיו, עַל חֲלָצָיו.

הֵחָ תִּקְוֶן הַמְּלָבוּשׁ פִּיּוּד: מִתְקַן מִלְּבוּשָׁיו
תְּחִלָּה, וּמִצֵּין עֲצָמוֹ וּמְחַדְרֵי, שְׁנֵאֲמַר "הַשְּׁתַּחֲוֹו
לָהּ, בְּחִדְרַת קֹדֶשׁ". וְלֹא יַעֲמֵד לְתַפְלָה
בְּאֲפֻדָּתוֹ, וְלֹא בְּרֹאשׁ מְגָלָה. וְלֹא בְּרַגְלָיִם
מְגֻלָּוֹת, אִם הָרַךְ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם שְׂלֹא יַעֲמֵדוּ לְפָנָיו
גְּדוּלָיִם אֲלֵא בְּבֵית הָרַגְלָיִם. וּבְכָל מָקוֹם, לֹא
יֵאָחֵז תְּפִלִּין בְּיָדוֹ אִם סָפַר תּוֹרָה בְּזִרְזוּעוֹ, מִפְּנֵי
שְׁלָבוֹ טְרוֹד בָּהֶן; וְלֹא יֵאָחֵז מְעוֹת וְכֵלִים בְּיָדוֹ.
אֲבָל מִתְּפִלָּל הוּא בְּלוּלָב בְּיָדוֹ בַּיּוֹמֹת הַחַג,
מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מְצוּת הַיּוֹם.

הֵן הָיָה מִשְׁאֵנֵי עַל רֹאשׁוֹ, וְהִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִלָּה
אִם הָיָה פְּחוּת מֵאַרְבַּעַת קַבִּין מִפְּשִׁילוֹ
לְאַחֲרָיו, וּמִתְּפִלָּל; הָיָה אַרְבַּעַת קַבִּין מִנִּיחוֹ עַל
גַּפֵּי קַרְקַע, וְאַחַר כֵּן יִתְּפִלָּל. הָרַךְ כָּל הַחֲכָמִים
וְתַלְמוּדֵיהֶם, שְׂלֹא יִתְּפִלָּלוּ אֲלֵא בְּשֶׁחַן עֲטוּפִין.

הֵן תִּקְוֶן הַמָּקוֹם פִּיּוּד: יַעֲמֵד בְּמָקוֹם גְּמוּדָה,
וַיִּחְזִיר פָּנָיו לְפֹתֵל. וְצָרִיךְ לִפְתַּח חִלּוּנוֹת אוֹ
פְּתָחִים, כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלָיִם, כְּדֵי לְהַתְּפַלֵּל כְּנֶגְדָן,
שְׁנֵאֲמַר "וְכוּיִן פְּתִיחוּן לָהּ בְּעֲלִיתָהּ, נֶגֶד
יְרוּשָׁלָיִם". וְקוֹבַע מָקוֹם לְתַפְלָתוֹ, תְּמִיד. וְאִין
מִתְּפִלָּלִין, בְּחֶרְבָה; וְלֹא לְאַחֲרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת,
אֲלֵא אִם כֵּן הַחֲזִיר פָּנָיו לְבֵית הַכְּנֶסֶת. וְאִסּוּר
לִישֵׁב בְּצַד הָעוֹמֵד בְּתַפְלָה, אוֹ לְעֹבֵר לְפָנָיו עַד
שִׁירְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת.

הֵחָ לֹא יַעֲמֵד בְּמָקוֹם גְּבוּהָ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים אוֹ
יָתֵר, וַיִּתְּפִלָּל; וְלֹא עַל גַּפֵּי מִטָּה, וְלֹא עַל גַּפֵּי
סִפְסָל, וְלֹא עַל גַּפֵּי כִסֵּא. הָיָה בְּנִין גְּבוּהָ אִם יֵשׁ
בוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, שֶׁהוּא שְׁעוֹר
חַבִּית חֲרִי הוּא פְּעֻלָּתָהּ, וּמִתָּר לְהַתְּפַלֵּל בוֹ. וְכֵן

אִם הָיָה מִמָּקַם מְחַצָּה מִכָּל רִוְחוֹתָיו אָף עַל פִּי
שְׂאִין בוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת, מִתָּר לְהַתְּפַלֵּל בוֹ, מִפְּנֵי
שְׂאִין גְּבוּהוֹ נֶפֶר, שְׁחָרֵי חֶלֶק רְשׁוֹת לְעֲצָמוֹ.

הֵט הַאֲמֻנִין שְׁחָיו עוֹשִׂין בְּרֹאשׁ הַפּוֹתֵל אוֹ
בְּרֹאשׁ הָאֵילָן, וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה יוֹרְדִין לְמִטָּה
וּמִתְּפִלָּלִין, וְחֹזְרִין לְמִלְאַכְתָּן; וְאִם הָיוּ בְּרֹאשׁ
חַיִּית אוֹ בְּרֹאשׁ הַתְּאֵנָה מִתְּפִלָּלִין בְּמִקְוֶמָה,
מִפְּנֵי שֶׁטָּרְחָן מְרַבָּה. וּמֵחָ הֵן מִתְּפִלָּלִין אִם הָיוּ
עוֹשִׂין בְּסַעֲוֹדָתָן בְּלֶבֶד, מִתְּפִלָּלִין שְׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה עֲשָׂרָה בְּרִבּוּת; הָיוּ עוֹשִׂין בְּשִׁכְרָן,
מִתְּפִלָּלִין חֲבִינָנּוּ. וּבֵין כֶּה וּבֵין כֶּה, אִין יוֹרְדִין
לְפָנָי הַתְּבָה, וְאִין נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶן.

הֵן חֲשׂוֹנֵת הַקּוֹל פִּיּוּד: לֹא יִגְבִּיחַ קוֹלוֹ
בְּתַפְלָתוֹ, וְלֹא יִתְּפִלָּל בְּלְבוֹ אֲלֵא מְחַתֵּךְ
הַדְּבָרִים בְּשִׁפְתָיו, וּמִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ בְּלֶחַשׁ. וְלֹא
יִשְׁמִיעַ קוֹלוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה חוֹלָה; אוֹ שְׂאִינּוֹ
יְכוּל לְכוּן אֶת לְבוֹ, עַד שִׁישְׁמִיעַ קוֹלוֹ חֲרִי זֶה
מִתָּר: וּבְלֶבֶד שְׂלֹא יְהִיחַ בְּצַפּוּרָה, כְּדֵי שְׂלֹא
תִּטְרַף דַּעְתָּן מִקּוֹלוֹ.

הֵיא פְּרִיעָה פִּיּוּד: הַמִּתְּפַלֵּל כּוֹרֵעַ חֲמִשׁ
כְּרִיעוֹת בְּכָל תְּפִלָּה וְתַפְלָה בְּכָרְכָה רֵאשׁוֹנָה
בְּתַחֲלָה וּבְסוּפָה, וּבְחֹדְרֵיהָ בְּתַחֲלָה וּבְסוּפָה.
וּכְשֶׁגּוֹמֵר הַתְּפִלָּה, כּוֹרֵעַ וּפּוֹסֵעַ שְׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת
לְאַחֲרָיו כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ; וְנֹתֵן שְׁלוֹם מִשְׁמַאל
עֲצָמוֹ, וְאַחַר כֵּן מִיְמִין עֲצָמוֹ, וְאַחַר כֵּן מִגְּבִיחַ
רֹאשׁוֹ מִן הַכְּרִיעָה. וּכְשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ בְּאַרְבַּע
הַכְּרִיעוֹת, כּוֹרֵעַ בְּכַרְוָה; וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף, זוֹקֵף
בְּשֵׁם. כְּמֵחָ דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּהַדְיוּט. אֲבָל כּוֹרֵעַ
גְּדוּל כּוֹרֵעַ בְּתַחֲלָת כָּל בְּרַכָּה, וּבְסוּפָה כָּל בְּרַכָּה;
וְחַמְלָךְ כּוֹרֵעַ שְׁשָׁחָה בְּרֵאשׁוֹנָה, אִינּוֹ מִגְּבִיחַ
רֹאשׁוֹ עַד שְׁגוֹמֵר תְּפִלָּתוֹ.

הֵיב וְלָמָּה נּוֹתֵן שְׁלוֹם לְשְׁמַאלוֹ תְּחִלָּה, מִפְּנֵי
שֶׁשְׁמַאלוֹ הֵיא יְמִין שְׁכַנְגָד פָּנָיו: כְּלוֹמֵר שֶׁהוּא
עוֹמֵד לְפָנָי חַמְלָךְ, נּוֹתֵן שְׁלוֹם לְיְמִין חַמְלָךְ
וְאַחַר כֵּן לְשְׁמַאל חַמְלָךְ; וְקָבְעוּ שִׁיפְטֵר מִן

התפלה, כמו שיהיו נפטרין מלפני המלה.

היג כל הבריעות האלו צריך שיברע בהן עד שיתפקקו כל הליות שבשדרה, ויעשה בקשת; ואם שחה מעט וצער עצמו, ונראה כבורע בכל פוחו אינו חושש.

היג השתחווה פיצד: אחר שמגביה ראשו מבריעה חמישית, יושב לארץ, ונופל על פניו ארצה, ומתחנן בכל תחנונים שירצה. בריעה האמורה בכל מקום, על ברבים; קדה, על אפים; השתחווה זה פשוט ידים ורגלים, עד שנמצא מטל על פניו על הארץ.

היג פשהוא עושה נפילת פנים אחר תפלה, יש מי שהוא עושה קדה, ויש מי שהוא עושה השתחווה; ואסור לעשות השתחווה על האבנים אלא במקדש, כמו שבארנו בהלכות עבודה זרה. ואין אדם חשוב ראוי לפל על פניו, אלא אם כן הוא יודע בעצמו שהוא צדיק ביהושוע; אבל משה הוא פניו מעט, ואינו פובש אותו בקרקע. ומתר לאדם להתפלל במקום זה, ולנפל על פניו במקום אחר.

היג מנהג פשוט בכל ישראל, שאין נפילת פנים בשבתות ובמועדות, ולא בראש השנה, ולא בראשי חדשים ובחנפה ופורים, ולא במנחה שלערפי שבתות וימים טובים, ולא בערבית שבכל יום. ויש יחידים שנופלין על פניהם, בערבית. וביום הכפורים בלבד, נופלין על פניהם בכל תפלה ותפלה, מפני שהוא יום תחנון ובקשה ותענית.

הלכות תפלה פרק ו

ואם אסור לו לאדם לעבר אזורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין, אלא אם כן היה נושא משאו; או אם היה לבית הכנסת שני פתחים בשתי רוחות, שהרוצה אומר שמא ילך ויבגש בפתח האחר. וכן אם היה בעיר שני פתחי פנסיות, יאמר הרוצה שמא ילך לבית

הכנסת הרגיל בו. ואם היה לו תפללין בראשו מתר לעבר, ואף על פי שאין שם אחד מכל אלו: שהתפללין מוכיחין עליו שהוא רודף אחר המצוות, ואינו ממבטלי התפלה.

וב המתפלל עם הצבור, לא יאריך בתפלתו יתר מדוי. אבל בינו לבין עצמו, הרשות בידו: אם בא לומר אחר תפלתו, אפלו בסדר והוי יום הכפורים אומר; וכן אם רצה להוסיף בכל ברכה וברכה מן האמצעיות, מעין הברכה מוסית.

ויג פיצד: היה לו חולה מבקש עליו רחמים בברכת חולים, בפני צחות לשונו; היה צריך לברנסה, מוסיף תחנון ובקשה בברכת השנים. ועל דרך זו, בכל אחת מהן. ואם רצה לשאל כל צרכיו בשומע תפלה, שואל; אבל לא ישאל לא בשלוש ראשונות, ולא בשלוש אחרונות.

וד אסור לו לאדם שיטעם כלום או שיעשה מלאכה, מאחר שיעלה עמוד השחר, עד שיתפלל תפלת שחרית; וכן לא ישנים לפתח חביו לשאל בשלזמו, קדם שיתפלל תפלת שחרית. ולא יצא לדרך, קדם שיתפלל. אבל מועם הוא ועושה מלאכה קדם מוסף, וקדם מנחה; אבל אינו סועד, סמוך למנחה.

וה פיון שהגיע זמן מנחה גדולה לא יבגש למרחץ, אפלו לחזיע, עד שיתפלל, שמא יתעלה ויבטל מן התפלה; ולא לאכל, אפלו אכילת עראי, שמא ימשה באכילה; ולא לדון, אפלו בגמר דין, שמא יסתר הדין וימשה ויבטל מן התפלה. וכן לא ישוב לפני הספר, אפלו תספרת הדיוט, עד שיתפלל, שמא ישבר הזוג; ולא יבגש לברסקי סמוך למנחה, עד שיתפלל, שמא יראה הפסד במלאכתו ויתעסק בה ויתעכב מן התפלה. ואם התחיל באחת מאלו לא יפסיק אלא גומר, ואחר כך מתפלל מנחה.

ו,ו מאימתי התחלת התספרת, משנייח מעפרת

צָרָד בְּהֶן, פֶּטוּרִין מִן הַתְּפִלָּה.

הַסְּפָרִין עַל בְּרָפּוּי. וּמֵאִימָתִי הִתְחַלַּת הַמְּרַחֵן, מִשְׁיִפְשֵׁט בְּגַד הַסְּמוּדָה לְבָשָׂרוֹ. וּמֵאִימָתִי הִתְחַלַּת הַבְּרִסְקִי, מִשְׁיִקְשֹׁר בֵּין כְּתָפָיו כְּמוֹ שְׁחֵאמְנִין קוֹשְׁרִין. וּמֵאִימָתִי הִתְחַלַּת אֲכִילָה לְבָנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִשְׁיִטֵּל יָדָיו; וְלְבָנֵי בְּבַל, מִשְׁיִתִּיר חֲגוּרוֹ. וּמֵאִימָתִי הִתְחַלַּת הַדִּין, מִשְׁיִתְּעַטְפוּ הַדִּינִין וַיִּשְׁבּוּ; וְאִם הָיוּ יוֹשְׁבֵי, מִשְׁיִתְּחִילוּ בְּעֵלֵי דִינָן.

וְזֶה אֵף עַל פִּי שְׁתַּפְּלַת הָעָרֵב רְשׁוּת, לֹא יבֹא אָדָם מִמְּלֹאכְתּוֹ וַיֹּאמֶר, אֲכַל מִעֵט וְאֲשַׁתַּח מִעֵט וְאִישׁוֹן קִמְעָה, וְאַחַר כֵּן אֲתַפְּלֵל שְׁמָא תֵּאָנָם אוֹתוֹ שִׁינָה, וְנִמְצָא יִשׁוֹן כָּל הַלְּיָלָה; אֵלֶּא מִתַּפְּלֵל עֲרַבִית, וְאַחַר כֵּן אוֹכֵל וְשׁוֹתָה אוֹ יִישׁוֹן. וּמִתָּר לְהַסְתַּפֵּר וְלִהְבֵּנָם לְמֶרְחֵן, סְמוּדָה לְשַׁחְרִית, מִפְּנֵי שְׁלֹא גִזְרוּ אֵלֶּא סְמוּדָה לְמִנְחָה שֶׁהוּא דְבַר הַמְּצוּי, שָׂרֵב הָעָם נִכְנָסִין בִּיּוֹם; אֲבָל בְּשַׁחַר, דְּבַר שְׁאִינּוּ מְצוּי, לֹא גִזְרוּ בּוֹ.

וְחַ מִּי שֶׁהָיָה עוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה פּוֹסֵק וּמִתַּפְּלֵל; וְאִם הָיְתָה תּוֹרָתוֹ אֲמִנּוּתוֹ וְאִינּוּ עוֹשֶׂה מְלֹאכָה כָּלֵל, וְהָיָה עוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּשַׁעַת תְּפִלָּה אִינּוּ פּוֹסֵק, שְׁמִצּוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה גְדוּלָה מִמְּצוֹת תְּפִלָּה. וְכָל הָעוֹסֵק בְּצַרְפֵי רַבִּים, בְּעוֹסֵק בְּדַבְרֵי תּוֹרָה.

וְטֵי אֵין הַמְּתַפְּלֵל מִפּוֹסֵק תְּפִלָּתוֹ, אֵלֶּא מִפְּנֵי סְכֵנַת נַפְשׁוֹת בְּלִבָּה. אֲפֹלוּ מִלְּךָ יִשְׂרָאֵל שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ, לֹא יִשְׁיַבְּנוּ; אֲבָל פּוֹסֵק הוּא לְמִלְּךָ גּוֹי, שְׁמָא יִחְרָגְנוּ. הָיָה עוֹמֵד בְּתַפְּלָה, וְרָאָה מִלְּךָ גּוֹי אוֹ אֶנָּם בָּא בְּנִגְדּוֹ יִקְצֹר; וְאִם אִינּוּ יָכוֹל, יִפְסִיק. וְכֵן אִם רָאָה נַחְשִׁים וְעַקְרָבִים בְּאֵין בְּנִגְדּוֹ אִם הִגִּיעוּ אֵלָיו וְהָיָה דִרְכָן בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁחֵן מְמִיתִין, פּוֹסֵק וּבּוֹרַח; וְאִם לֹא הָיָה דִרְכָן לְהַמִּית, אִינּוּ פּוֹסֵק.

וְיֵי נָשִׁים וְעַבְדִּים וְקַטְנִים, חַיְבִין בְּתַפְּלָה. וְכָל אִישׁ שֶׁפֶטוּר מִקְרִית שְׁמַע, פֶּטוּר מִן הַתְּפִלָּה; וְכָל הַמְּלוּיִן אֵת חַמַּת, אֵף עַל פִּי שְׁאִין לְמַטָּה

5 APR	ראשון Sunday	יה 18	בבלי: מנחות פד ירושלמי: קדושין כא תוספתא: ערובין ג נ"ך: נחמיה ד רמב"ם: קריאת שמע ד	2nd Day Chol Hamoed - מתחילין לומר ותן ברכה	
				עלות השחר 5:20 סו"ז קרי"ש - בגי"א 9:09 סו"ז תפלה - בגי"א 10:26 שקיעה 7:24	נץ החמה 6:33 סו"ז קרי"ש - גרי"א 9:45 סו"ז תפלה - גרי"א 10:50 צה"כ לשיטת ר"ת 8:37

6 APR	שני Monday	יט 19	בבלי: מנחות פה ירושלמי: קדושין כב תוספתא: ערובין ד נ"ך: נחמיה ה רמב"ם: תפלה וברכת כהנים א	3rd Day Chol Hamoed - ד לעופר	
				עלות השחר 5:19 סו"ז קרי"ש - בגי"א 9:08 סו"ז תפלה - בגי"א 10:25 שקיעה 7:25	נץ החמה 6:32 סו"ז קרי"ש - גרי"א 9:44 סו"ז תפלה - גרי"א 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת 8:38

7 APR	שלישי Tuesday	כ 20	בבלי: מנחות פו ירושלמי: קדושין כג תוספתא: ערובין ה נ"ך: נחמיה ו רמב"ם: תפלה וברכת כהנים ב	4th Day Chol Hamoed - ה לעופר	
				עלות השחר 5:17 סו"ז קרי"ש - בגי"א 9:07 סו"ז תפלה - בגי"א 10:24 שקיעה 7:26	נץ החמה 6:30 סו"ז קרי"ש - גרי"א 9:43 סו"ז תפלה - גרי"א 10:48 צה"כ לשיטת ר"ת 8:39

Candle Lighting 7:09 הדלקת הנרות

8 APR	רביעי Wednesday	כא 21	בבלי: מנחות פז ירושלמי: קדושין כד תוספתא: ערובין ו נ"ך: נחמיה ז רמב"ם: תפלה וברכת כהנים ג	7th Day Pesach - ו לעופר	
				עלות השחר 5:16 סו"ז קרי"ש - בגי"א 9:07 סו"ז תפלה - בגי"א 10:24 שקיעה 7:28	נץ החמה 6:29 סו"ז קרי"ש - גרי"א 9:43 סו"ז תפלה - גרי"א 10:48 צה"כ לשיטת ר"ת 8:40

תקופת ניסן: 12:00 AM

Candle Lighting 8:40 הדלקת הנרות

9 APR	המישי Thursday	כב 22	בבלי: מנחות פח ירושלמי: קדושין כה תוספתא: ערובין ז נ"ך: נחמיה ח רמב"ם: תפלה וברכת כהנים ד	8th Day Pesach / Yizkor - ז לעופר	
				עלות השחר 5:14 סו"ז קרי"ש - בגי"א 9:06 סו"ז תפלה - בגי"א 10:23 שקיעה 7:29	נץ החמה 6:27 סו"ז קרי"ש - גרי"א 9:42 סו"ז תפלה - גרי"א 10:47 צה"כ לשיטת ר"ת 8:42

Yom Tov Ends 8:42 זמן מוציא ש"ס

10 APR	ששי Friday	כג 23	בבלי: מנחות פט ירושלמי: קדושין כו תוספתא: ערובין ח נ"ך: נחמיה ט רמב"ם: תפלה וברכת כהנים ה	אסרו חג, ח לעופר	
				עלות השחר 5:12 סו"ז קרי"ש - בגי"א 9:05 סו"ז תפלה - בגי"א 10:22 שקיעה 7:30	נץ החמה 6:25 סו"ז קרי"ש - גרי"א 9:41 סו"ז תפלה - גרי"א 10:46 צה"כ לשיטת ר"ת 8:43

Candle Lighting 7:12 הדלקת הנרות

11 APR	שב"ק Shabbos	כד 24	בבלי: מנחות צ ירושלמי: קדושין כז תוספתא: פסחים א נ"ך: נחמיה י רמב"ם: תפלה וברכת כהנים ו	שמיני, צבה"ח, ט לעופר, פרק א	
				עלות השחר 5:11 סו"ז קרי"ש - בגי"א 9:04 סו"ז תפלה - בגי"א 10:21 שקיעה 7:31	נץ החמה 6:24 סו"ז קרי"ש - גרי"א 9:40 סו"ז תפלה - גרי"א 10:45 צה"כ לשיטת ר"ת 8:44

הפטירה: יוסף עד דוד

Shabbos Ends 8:44 זמן מוציא ש"ס

מברכים חודש אייר המולד: פרייטאג פארטאגס 18 מינוט און 14 חלקים נאך 5. ראש חודש: ששי ולמחרתו ביום שב"ק

גלייך ווען א מענטש טראכט נאר תשובה צו טון, אפילו ער האט נאכנישט תשובה געטון, נעמט דער אייבערשטער אן זיינע תפלות.

(ספר המדות אות תשובה סימן ס"ה)